BESPLATNO

تفسير العشر الأخير

TEFSIR

POSLJEDNJA TRI DŽUZA KUR'ANA ČASNOG

SA VAŽNIM PROPISIMA ZA SVAKOG MUSLIMANA

Muhammed Sulejman el-Eškar

Muhammed Sulejman El-Eškar

TEFSIR
posljednja tri džuza Časnog Kur´ana sa važnim propisima za svakog muslimana

prevod: Emir Demir

SARAJEVO 2008

TEFSIR POSLJEDNJA TRI DŽUZA ČASNOG KUR'ANA

بسم الله الرحمن الرحيم

SURA EL-FATIHA (PRISTUP)

Sura Fatiha nazvana je "Uvodnicom Knjige" jer je Kur'an otpočet njome, a prilikom pisanja Mushafa, kaligraf uvijek prvo piše ovu suru. Dakle, ona je prvo što učač uči iz ove dostojne Knjige, ali ova sura nije prva objavljena u odnosu na ostali dio Kur'ana. Neki su rekli da je objavljena u Mekki, a neki da je objavljena u Medini. Naziva se Fatihatul-Kitab (Uvodnica Knjige), Ummul-Kitab (Srž Knjige), Es-Seb'ul-mesani (Sedam jasnih ajeta, a neki su to preveli "Sedam ajeta koji se ponavljaju"), Suretul-hamd (Sura zahvale), Suretus-salati (Sura molitve), El-Vakijeh (Zaštitnica). O njenim vrijednostima navode se mnogi hadisi, a u jednom od njih navodi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "El-hamdu lillahi rabbil-alemin (hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova) je Es-Seb'ul-mesani – Sedam jasnih ajeta i veliki Kur'an koji mi je dat." (El-Buhari, Ahmed)

1. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ **"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog"** – Bismilla nije ajet na početku svih kur'anskih sura, već ajet koji razdvaja sure jedne od drugih. Pohvalno je da se prouči, osim u suri Et-Tevbe, kada je to pokuđeno. Allah je ime kojim se naziva samo Uzvišeni. U osnovi dolazi od riječi "El-Ilah". Prije sažimanja, ova riječi se koristila za sve što se obožava, ispravno ili neispravno, ali je kasnije preovladala upotreba ovog naziva za Onoga Ko se istinski obožava. الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ **"Svemilosnog, Milostivog"** – ove riječi su izvedenice iz riječi er-rahmeh (milost). Er-Rahman je hiperboličnije od Er-Rahim, a upotrebljava se samo za Allaha Uzvišenog.

2. الْحَمْدُ لِلَّهِ **"Hvala Allahu"** – zahvala (hamd) označava iznošenje pohvale jezikom za nešto što je dobrovoljno, prefinjeno. Hamd se isključivo očituje jezikom, a šukr, koji također označava zahvalu, biva jezikom, srcem, tjelesnim udovima. Šukr se iznosi radi blagodati, a hamd radi savršenstva

onoga ko se hvali, pa makar i ne bilo određene blagodati. Allahu Uzvišenom pripadaju i hamd i šukr. رَبِّ الْعَالَمِينَ **"...Gospodaru svjetova"** – Er-Rabb (Gospodar) je jedno od Allahovih uzvišenih imena i ovim imenom ne oslovljavaju se ljudi osim u genitivnoj vezi, kao kada se kaže: "Ovaj čovjek je gospodar kuće." Gospodar je posjednik, Gospodar je vlasnik, Gospodar je koji sve održava i uređuje, Gospodar je onaj koji se obožava. **"...El-Alemin"** – je množina od riječi el-alem (svijet), a označava sve što postoji mimo Allaha Uzvišenog. Ova riječ se koristi kao izražaj za sve što ima razum, a to su četiri kategorije: ljudi, džinni, meleki i šejtani.

3. الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ **"Svemilosnom, Milostivom"** – pošto se Uzvišeni opisao Gospodarom svjetova, što je jedan vid zastrašivanja, vezao je to za "Svemilosni i Milostivi", što u sebi sadrži afirmaciju i podsticaj kako bi u Svojim svojstvima objedinio strah od Njega i želju za Njim, a to se postiže većom pokornošću Njemu.

4. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ **"Vladaru Dana sudnjeg"** – El-Malik (Vladar) je i djelatno Allahovo svojstvo. Od Katade se prenosi da je rekao: "Jevmud-din (Sudnji dan) je dan u kojem će Allah suditi robovima prema njihovim djelima, tj. nagrađivati ih prema zaslugama."

5. إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ **"Samo Tebi ibadet činimo i samo od Tebe pomoć tražimo"** – tj. samo Tebe izdvajamo i određujemo za ibadet i za traženje pomoći. Ne obožavamo nikog mimo Tebe, niti od nekog drugog pomoć tražimo. Ibadet označava najviše ciljeve poniznosti i pokornosti, a u šerijatskoj terminologiji njime se izražava ono čime se objedinjuje savršenstvo ljubavi, poniznosti i straha. Ibadet je spomenut prije traženja pomoći zato što predstavlja sredstvo do traženja pomoći. Od Ibn Abbasa prenosi se da je za riječi "samo od Tebe pomoć tražimo", rekao da znače: "Samo Tebi jednoću ispovijedamo i Tebe se pribojavamo, naš Gospodaru. Samo od Tebe tražimo pomoć za pokornost Tebi i za sve ostale naše stvari."

6. اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ **"Uputi nas na Pravi put"** – uputa je dvovrsna: uputa uspjeha koja isključivo pripada Allahu Uzvišenom. Tako Uzvišeni Allah kaže: "Ti ne možeš uputiti koga voliš, već Allah upućuje koga On želi." Druga vrsta upute je uputa ukazivanja i usmjeravanja koja je

pripadala vjerovjesnicima i njihovim sljedbenicima iz reda uleme i daija. Tako Uzvišeni kaže: "I ti upućuješ na Pravi put." Ovaj ajet ukazuje na ove dvije vrste upute, jer jedino Allah daje konačni uspjeh, a poslao je Svoje poslanike da nam ukazuju na njega. Pravi put (es-siratul-mustekim) u jeziku označava put na kojem nema iskrivljenja, a pod njim se misli na put islama.

7. صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ **"Na put onih kojima si blagodati podario"** – oni su spomenuti u riječima Uzvišenog: "Oni koji se pokoravaju Allahu i Poslaniku bit će sa onima kojima je Allah blagodati podario od vjerovjesnika, iskrenih, šehida, dobrih – a divno li je to društvo!" غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ **"...a ne onih na koje se srdžba izlila"** – oni su židovi, jer su poznavali istinu, a onda je ostavili. Zato su zaslužili Allahovu srdžbu. Ahmed i Ibn Madže od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenose da je rekao: "Ni na čemu vam više židovi ne zavide kao što vam zavide na selamu i izgovaranju riječi amin." وَلَا الضَّالِّينَ **"...i koji su zalutali"** – oni su kršćani, zato što su iz neznanja zastranili i udaljili se od istine, pa su otišli u jasnu zabludu vezano za Isaa, alejhis-selam. Riječi "amin" znači: Allahu, odazovi nam se.

SURA EL-MUDŽADELE (RASPRAVA)

1. قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا **"Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala"**, tj. s tobom govorila o njemu. وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ **"...i Allahu se jadala"** – od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla. "Neka je Uzvišen Onaj Čiji je sluh sve obuhvatio. Čula sam govor Havle bint Sa'lebe, ali dio tog govora mi je ostao skriven. Žalila se na svoga muža Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., govoreći: 'Allahov Poslaniče, on je moju mladost potrošio. U svojoj utrobi sam mu zaredom nosila djecu sve dok nisam zašla u godine, a rađanje djece prestalo, da bi mi onda rekao: Ti si mi kao leđa moje majke. Allahu, ja se Tebi na njega žalim.' Nije mnogo prošlo, a Džibril dođe sa ovim ajetima: 'Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala.'" On je Evs b. Es-Samit, jedan ensarija. وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا **"...a Allah čuje razgovor vaš međusobni"**, tj. ono o čemu vi pričate.

2. الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم **"Oni od vas koji ženama svojim reknu da im nisu dopuštene"**, a zihar znači da muž kaže ženi: "Ti si mi kao leđa moje majke", i nema razilaženja da se ova formulacija smatra ziharom. مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ **"...a one nisu majke njihove"**, tj. njihove žene im nisu majke i to je laž koja je proistekla od njih. Ovim riječima oštro se prekoravaju i osuđuju oni koji čine zihar. إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ **"...majke njihove su samo one koje su ih rodile"**, tj. niko im drugi nije mati osim one koje su ih rodile. وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا **"...oni zaista govore ružne riječi i neistinu"**, tj. oni koji to svojim ženama kažu iznose ružan govor, tj. ogavan govor koji šerijat niječe zato što su usporedili svoje supruge, s kojima imaju spolni odnos, sa svojim majkama, a to je jedan od najgorih oblika poniženja majke. Neistina ovdje označava laž. وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ **"...a Allah sigurno briše grijehe i prašta"**, tj. uveliko prelazi preko grijeha i oprašta zato što je iskup koji im je propisao učinio načinom spašavanja od grijeha.

3. وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا **"Oni koji svojim ženama reknu da im nisu dopuštene, a onda odluče da se povrate u onome što su rekli"** – povrate se onome što su htjeli, tj. spolnom odnosu sa njima. فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ **"...jednog roba ropstva osloboditi"** – dužni su da oslobode roba, ropkinju ili roba koji je u nečijem posjedstvu zbog onoga što su već rekli. مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا **"...prije nego što jedno drugo dodirnu"** – ovdje se misli na spolni odnos. Onome ko učini zihar nije dozvoljeno spolno općiti sve dok se ne iskupi. ذَٰلِكُمْ **"To vam je"** – spomenuti propis; تُوعَظُونَ بِهِ "...**čime se opominjete"**, tj. što vam se naređuje, čime se sprečavate da počinite zihar.

4. فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا **"Onaj ko ne nađe, dužan je dva mjeseca postiti, uzastopno, prije nego što jedno drugo dodirnu"** – tj. ko ne nađe i ne bude imao roba u svome posjedstvu, niti ima imetka u vrijednosti roba za otkup, ili ne nađe roba kojeg bi otkupio, dužan je postiti dva mjeseca uzastopno, bez prekida. Ako bude prekinuo (jedan dan), ponovno će početi postiti, ako je prekidanje posta bilo bez opravdanja. Ako bude spolno općio sa ženom, namjerno, danju ili noću, dužan je ponovno početi postiti šezdeset dana. فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ **"A onaj ko ne može"** – postiti dva mjeseca uzastopno; فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا "...**dužan je šezdeset siromaha nahraniti"** – za svakoga siromašnoga jedan pregršt (pola sa'a) pšenice ili hurmi, ili riže i sl. Nahranit će ih zgotovljenom hranom sve dok se ne

zasite ili dok im ne uruči ono što će ih učiniti sitima. ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ "...**zato da biste potvrdili da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete"** – tj. tako smo presudili da biste potvrdili ono što je Allah naredio i propisao i da biste zastali na granicama šerijata, ne prelazeći ih, te da se ne biste vraćali ovakvom postupku (ziharu) koji predstavlja ružan govor i neistinu. وَتِلْكَ "...**to su"** – spomenuti propisi, حُدُودُ اللَّهِ **"...Allahove granice"** – stoga nemojte prelaziti Njegove granice kršeći propise koje vam je On propisao. Allah vam je pojasnio da je zihar grijeh, te da spomenuti iskup za njega povlači oprost i prelazak preko grijeha. وَلِلْكَافِرِينَ **"A nevjernike"** – koji ne zastaju kod Allahovih granica; عَذَابٌ أَلِيمٌ**"...čeka bolna kazna"** – tj. patnja u Džehennemu.

5. إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ **"Doista oni koji su neposlušni Allahu i Poslaniku Njegovu"** – a neposlušnost označava suprotstavljanje, sporenje i neprijateljstvo; كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ **"...bit će osramoćeni kao što su bili osramoćeni i oni prije njih"** – tj. bit će poniženi i obrukani.

6. يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا **"Na dan kada ih Allah sve oživi"** – tj. kada se okupe na jednom prostranstvu i kada niko od njih ne ostane neproživljen; فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا "...**pa ih obavijesti o onome što su radili"** – tj. obavijesti ih o ružnim djelima koja su radili na dunjaluku, kako bi upotpunio Svoj argument protiv njih. أَحْصَاهُ اللَّهُ **"...Allah je o tome račun sveo"** – tj. Allah je sve to skupio i Njemu nije ništa promaklo. وَنَسُوهُ **"...a oni su to zaboravili"** – tj. nisu to upamtili, pa će to naći izloženo i zapisano na Listovima. وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ **"Allah je svemu svjedok"** – sve nadzire i gleda.

7. أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ **"Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji?"** – tj. Njegovo znanje obuhvata sve što je na njima tako da mu nije ništa skriveno. مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ **"Nema tajnih razgovora među trojicom"** – tj. ako se desi razgovor između tri čovjeka; إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ "...**a da On nije četvrti",** tj. učestvuje sa njima nadziranjem tog tajnog razgovora; وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ **"...niti petericom, a da On nije šesti"** – jer je Allah Uzvišeni sa svakim brojem, bio on veliki ili mali, zna skriveno i javno, Njemu nije ništa skriveno. وَلَا أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْثَرَ **"...ni kada ih je manje, ni kada ih je više"** – tj. niti manje od spomenutog broja, kao što su jedan, dvojica, a niti više od tog broja, kao što su šesterica,

sedmerica. إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ **"...a da On nije sa njima"** – On zna ono oko čega se sašaptavaju i od toga Mu nije ništa skriveno. أَيْنَ مَا كَانُوا **"...gdje god oni bili"** – na bilo kojem mjestu. ثُمَّ يُنَبِّئُهُم **"...On će ih potom obavijestiti"** – tj. iznijeti informacije; بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ **"...o onome što su radili na Sudnjem danu"** – kako bi znali da njihovo sašaptavanje nije bilo skriveno i kako bi Njegovo javno prozivanje onih koji se sašaptavaju o lošim postupcima bilo prijekor, poniženje i obavezivanje argumentom.

8. أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ **"Zar ne vidiš one kojima je zabranjeno da se sašaptavaju kako se zatim vraćaju onome što im je zabranjeno"** – židovi su, kada bi kakav vjernik pored njih prošao, sašaptavali se između sebe tako da bi vjernik pomišljao na kakvo zlo. Allah im je zabranio, ali se oni toga nisu prošli. Potom je objavljen ajet: وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ **"Sašaptavaju se u grijehu"** – tj. ogovaranju i uznemiravanju vjernika i sl., kao što su laž i nepravda. وَالْعُدْوَانِ "...**i neprijateljstvu"**, tj. onome čime se vjernici napadaju, وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ **"...i neposlušnosti Poslaniku"** – suprotstavljanju njemu. وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ **"A kada ti dolaze, pozdravljaju te onako kako te Allah nikada nije pozdravio"** – pod ovim se misli na židove koji su dolazili Vjerovjesniku, s.a.v.s., govoreći: "Es-samu alejkum!" (neka vas smrt snađe), pretvarajući se da žele reći: es-selamu alejkum, a skrivajući da žele smrt. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "I na vas." وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ **"...i među sobom govore"** – tj. jedni drugima; لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ **"...trebalo bi da nas Allah već jednom kazni za ono što govorimo"** – govorili su: "Da je Muhammed vjerovjesnik, Allah bi nas već kaznio zbog toga što ga omalovažavamo u našem govoru." Neki su rekli da ovo znači: da je on Vjerovjesnik, njemu bi se dova za nas uslišala, jer bi govorio: "Neka je i na vas", tj. već bi nas pritom smrt zadesila. حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ **"Dovoljan će im biti Džehennem"** – tj. dovoljna im je patnja u Džehennemu u odnosu na trenutnu smrt (koju izazivaju). يَصْلَوْنَهَا **"...u njemu će gorjeti"** – u njega će ući; فَبِئْسَ الْمَصِيرُ **"...a grozno je on prebivalište"** – tj. utočište i stanište.

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ **"O vjernici, kada među sobom tajno razgovarate, ne razgovarajte o grijehu i neprijateljstvu i neposlušnosti prema Poslaniku"** – kao što čine židovi i licemjeri; **"...već razgovarajte o dobročinstvu i bogobojaznosti"**

– tj. pokornosti i ostavljanju nepokornosti; **"...i bojte se Allaha pred Kojim ćete skupljeni biti"** – pa će vas nagraditi prema vašim djelima.

10. إِنَّمَا النَّجْوَى **"Sašaptavanje je"** – misli se na sašaptavanje u grijehu, neprijateljstvu i nepokornosti Poslaniku, s.a.v.s.; مِنَ الشَّيْطَانِ **"...posao šejtanski"** – a ne od nekoga drugoga, tj. šejtan ga ukrašava i lijepim dočarava; لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا **"...da bi rastužio one koji vjeruju"** – kako bi ih odveo u žalost i tugu koja nastaje iz nesmotrenosti, a ustvari je spletka koju kuju. وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا "...**a to njima nimalo ne može nauditi"** – tj. šejtan ili sašaptavanje koje šejtan uljepšava neće vjernicima nanijeti nikakvu štetu; إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ **"...osim ako Allah dopusti"** – tj. Njegovim htijenjem. وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ **"A vjernici neka se samo u Allaha pouzdaju"** – tj. neka se Njemu predaju u svim svojim pitanjima i zatraže zaštitu kod Allaha od šejtana. Neka se ne obaziru na sašaptavanje i tajne razgovore koje šejtan uljepšava. El-Buhari, Muslim i drugi bilježe od Ibn Mes'uda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada se trojica sastanu, neka se dvojica ne sašaptavaju bez trećega, jer ga to rastužuje."

11. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ **"O vjernici, kada vam se kaže: Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi"** – Uzvišeni Allah im naređuje da se jedni prema drugima lijepo ponašaju tako što će na mjestima sjedenja dati dovoljno prostora drugima izbjegavajući guranje i stješnjavanje. Katade i Mudžahid kažu: "Takmičili su se oko mjesta na kojem je sjedio Vjerovjesnik, s.a.v.s., pa im je naređeno da jedni drugima daju prostora." فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ **"...vi načinite mjesto, pa i vama će Allaha mjesta načiniti"** – tj. napravite dovoljno prostora, a Allah će vam dati prostora u Džennetu. Ovaj ajet odnosi se na svako mjesto sastajanja na kojem se muslimanu nađu radi dobra i nagrade, svejedno bilo to u okolnostima rata, zikra ili džumanske hutbe. Onaj ko je prije došao i sjeo na mjesto, ima prednost da sjedi na tom mjestu u odnosu na druge koji dođu poslije. Međutim, dat će prostora i svome bratu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Neka čovjek ne podiže čovjeka sa njegovog mjesta sjedenja, a zatim on sjede na njega, već napravite mjesta i proširite se." وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانشُزُوا **"...a kada vam se rekne: 'Dignite se', vi se dignite"** – tj. kada neki koji sjede na mjestu okupljanja žele ustati sa svojih mjesta kako bi na njih sjeli ljudi

poznati po svojoj vrijednosti u vjeri i svome znanju o Allahu, neka onda ustanu oni koji sjede. يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ **"...i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje"** – podići će one kojima je dato znanje na visoke stepene počasti na dunjaluku i nagrade na ahiretu. Ko objedini ispravno vjerovanje i znanje, Allah će ga podići zbog njegovog vjerovanja na stepene, a zatim i zbog njegovog znanja na stepene, a u sve to spada i ustupanje mjesta drugome.

12. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً **"O vjernici, kada hoćete da s Poslanikom tajno razgovarate, prije vašeg tajnog razgovora milostinju udijelite"** – tj. kada želite tajno obraćanje Poslaniku, s.a.v.s., za neko vaše pitanje, prije toga udijelite sadaku. Kada je Allah objavio ovaj ajet, pokvarenjaci su se sustegnuli od tajnih razgovora sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., zato što nisu prije razgovora udjeljivali sadaku. To je teško palo vjernicima, pa su se i oni sustegnuli od ovih razgovora, jer mnogi od njih nisu mogli dati sadaku. Zatim im je Allah olakšao ajetom koji dolazi poslije ovoga. ذَٰلِكَ **"To je"** – davanje sadake prije tajnog razgovora; خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ **"...za vas bolje i čistije"** – jer je u tome pokornost Allahu. فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ **"Ako ne nađete ništa, pa Allah zaista prašta i milostiv je"** – ovo znači da onaj koji ne može naći sadaku, nema smetnje da bez udjeljivanja sadake tajno razgovora.

13. أَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ **"Zar vas je strah da prije razgovora svoga milostinju udijelite"** – tj. zar se bojite siromaštva i neimaštine ako to udijelite. Mukatil kaže: "To je bilo deset dana, a potom je poništeno. فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا **"A ako ne udijelite"** – ono što vam je naređeno od sadake prije tajnog razgovora zbog njene težine kod vas; وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ **"...i Allah vam oprosti"** – tako što vam je dao olakšicu izostavljanja sadake; فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ **"...onda namaz obavljajte i zekat dajite"** – ovo znači: Ako vam bude tegobno davati sadaku prije tajnog razgovora, onda budite čvrsti u obavljanju namaza, davanju zekata i pokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku. وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ **"Allah dobro zna ono što vi radite"** – pa će vas prema tome ili nagraditi ili kazniti.

14. أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا **"Zar ne vidiš one koji prijateljuju s ljudima"** – tj. one koji su prihvatili kao zaštitnike, a to su licemjeri koji su uzeli židove

za zaštitnike; قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِم **"...na koje se Allah rasrdio"**, oni na koje se Allahova srdžba izlila su židovi; مَا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ **"...oni nisu ni vaši ni njihovi"** – kao što Allah Uzvišeni o njima kaže: "Kolebaju se između toga. Niti su sa ovima, niti su sa onima." Moguće je da se ovo odnosi na židove, tj. On kaže vjernicima: "Židovi nisu ni od vas, niti od licemjera, pa zašto ih onda licemjeri ne uzmu kao zaštitnike." وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ **"...i oni se lažno zaklinju "** – tj. zaklinju se da su muslimani, ili se zaklinju na ono što su prenijeli od vijesti židovima. وَهُمْ يَعْلَمُونَ **"...a oni znaju"** – tj. znaju da je laž i bez ikakve osnove ono na što su se zakleli.

15. أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا **"Allah je njima pripremio tešku kaznu"** – zbog ovoga uzimanja u zaštitu i zaklinjanja na neistinu. إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ **"...jer je zaista ružno ono što rade"** – od tih ogavnih djela.

16. اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً **"Uzeli su svoje zakletve štitom"** – tj. zakletve na neistinu koju su iznijeli tvrdeći da su muslimani i štiteći se tako od ubijanja zbog nevjere. Ove zakletve su načinili zaštitom i pregradom za svoje živote. Njihovi jezici su povjerovali iz bojazni od ubijanja, ali njihova srca nisu. فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ **"...pa odvraćaju od Allahovog puta"** – tj. ljude su sprečavali da uđu u islam zbog demoralisanja koje su iznosili, te omalovažavanja muslimana i slabljenja njihove snage. فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ **"...njih čeka sramna kazna"** – tj. On će ih poniziti i obrukati.

18. يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ **"Na Dan u kojem će ih Allah sve oživjeti i oni će se Njemu zaklinjati kao što se vama zaklinju"** – tj. zaklinjat će se Allahu na Sudnjem danu lažno, kao što se vama zaklinju na dunjaluku. Govorit će: "Tako nam Allaha, našeg Gospodara, mi to nismo činili." Ovo će činiti zbog teške svoje nesreće. Stvarne činjenice na Sudnjem danu će se otkriti, a sve stvari će biti poznate zbog nužnosti očitovanja. وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ **"...misleći da će im to nešto koristiti"** – tj. misle da će na budućem svijetu tim lažnim zakletvama zadobiti korist ili odbiti štetu, kao što su mislili da je tako na dunjaluku.

19. اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ **"Njima je ovladao šejtan"** – tj. nadvladao ih je, okupirao i sve obuzeo; فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ **"...i učinio da zaborave spominjati Allaha"** – tj. ostavili su Njegove naredbe i postupanje po načelima Njegove pokornosti; أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ **"...oni su šejtanova stranka"** – tj.

njegova vojska, sljedbenici i skupina; أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ **"...a zbilja, stranka šejtanova gubitnici su pravi"** – zato što su prodali Džennet za Vatru, uputu za zabludu. Slagali su na Allaha i Njegovog Vjerovjesnika, pa će propasti i na dunjaluku i na ahiretu.

20. إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ **"Oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu"** – značenje suprotstavljanja Allahu i Njegovom Poslaniku navedeno je na početku ove sure; أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ **"...bit će sigurno među onim najponiženijim"** – u skupini onih iz reda različitih naroda koje Allah ponižava i na dunjaluku i na ahiretu.

21. كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي **"Allah je zapisao: 'Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti'"** – tj. u Svome znanju koje je prethodilo odredio je: Ja i poslanici Moji sigurno ćemo nadvladati argumentom i snagom. إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ **"Allah je zaista moćan i silan"** – snažan da pomogne Svoje štićenike i nadvlada Svoje neprijatelje, a Njega ne može niko nadvladati.

22. لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ **"Nećeš naći da ljudi koji u Allaha i onaj svijet vjeruju budu u ljubavi s onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju"** – budu u ljubavi znači: vole i uzimaju za prijatelje one koji neprijateljuju i opiru se Allahu i Njegovom Poslaniku; وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ **"...makar oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi"** – tj. ako oni koji se suprotstavljaju Allahu i Njegovom Poslaniku budu očevi (i druga rodbina) onih koji vole Allaha i Njegovog Poslanika, ispravno vjerovanje to sprečava i odbija. Čuvanje ovog vjerovanja je jače od pažnje prema očevima, sinovima, braći i rođacima. أُولَئِكَ **"Njima je"** – tj. onima koji ne vole one koji se opiru Allahu i Njegovom Poslaniku; كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ **"...u srca njihova vjerovanje usadio"** – tj. učvrstio ga, a neki su rekli načinio ga, a neki objedinio ga; وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ **"...i svjetlom Svojim ih osnažio"** – tj. osnažio ih Svojom pomoći protiv njihovih neprijatelja na dunjaluku. Svoju pomoć njima nazvao je "ruhom", jer time oni opstaju. وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا **"...i On će uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći da u njima vječno ostanu"** – tj. zauvijek. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ **"Allah je njima zadovoljan"** – tj. primio je njihova djela i izlio na njih tragove Svoje ubrzane i odgođene milosti. وَرَضُوا عَنْهُ **"....a i oni su zadovoljni Njime"** – tj.

radosni su zbog onoga što im je Allah dao ubrzano i odgođeno. أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ **"Oni su Allahova stranka"** – tj. Njegova vojska koja izvršava Njegove naredbe, bori se protiv Njegovih neprijatelja i pomaže Njegove prijatelje. أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ **"...a doista, Allahova su stranka oni koji će sigurno uspjeti"** – oni koji su zadobili sreću dunjaluka i ahireta. Ibn Ebi Hatim, Et-Taberani i El-Hakim prenose: "Otac Ebu Ubejde b. El-Džerraha namjeravao je ubiti Ebu Ubejdu na dan Bedra. Ebu Ubejde se izmicao od njega. Međutim, kako je njegov otac to uporno nastojao, Ebu Ubejde ga je ubio. Potom je objavljen ovaj ajet."

SURA EL-HAŠR (PROGONSTVO)

2. هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ **"On je prilikom prvog progonstva iz domova njihovih protjerao one sljedbenike Knjige koji nisu vjerovali"** – tj. pleme Benu En-Nadir, skupina židova iz Harunovog potomstva. Nastanili su se u Medini za vrijeme smutnji među sinovima Israilovim. Iznevjerili su Vjerovjesnika, s.a.v.s., nakon što je sa njima sklopio ugovor. Urotili su se protiv njega sa idolopoklonicima. Allahov Poslanik, s.a.v.s., napravio je obruč oko njih da bi se na kraju pomirili sa protjerivanjem. El-Kelbi kaže: "Oni su prvi sljedbenici Knjige koji su protjerani sa Arabijskog poluotoka, a zadnji su protjerani u doba Omera. Njihovo protjerivanje bilo je prvo progonstvo iz Medine, a zadnje je Omerovo. Neki su rekli da je zadnje progonstvo ustvari iskupljanje svih ljudi na Danu skupljanja. مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا **"Vi niste mislili da će otići"** – tj. o muslimani, vi niste misili da će Benu Nadir izaći iz svojih domova zbog svoje snage i zaštite, jer su imali čvrste tvrđave, nekretnine i prostrane palmovike, ljudstvo i opremu. وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ **"...oni su misilili da će ih utvrde njihove od Allaha odbraniti"** – pripadnici plemena Benu Nadir mislili su da će ih njihove tvrđave zaštititi od Allahove snage; فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا **"...ali im je Allahova kazna došla odakle se nisu nadali"** – tj. došla im je Allahova odredba sa strane o kojoj nisu ni razmišljali, a to je da je Uzvišeni naredio Vjerovjesniku, s.a.v.s., da se protiv njih bori i da ih protjera. Mislili su da situacija neće doći na taj stepen, već su

zapravo sebe smatrali najponosnijima i najjačima. وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ **"...i On je u srca njihova strah ulio"** – "er-r'ub" koji se spominje u ovom ajetu je najžešći oblik straha. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Pomognut sam strahom na udaljenosti od jednog mjeseca." يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ **"...vlastitim rukama i rukama vjernika svoje domove su rušili"** – kada su se uvjerili da moraju biti protjerani, bili su zavidni muslimanima što će se nastaniti u njihovim domovima, pa su ih počeli iznutra rušiti, a muslimani izvana. Ez-Zuhri i Urve b. Ez-Zubejr kažu: "Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., sa njima postigao sporazum da im pripada ono što ponesu deve, dopadale su im se drvene grede i stubovi, pa su rušili svoje kuće i stavljali (te grede i stubove) na svoje deve, a vjernici su rušili ostatke tih kuća." فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ **"Zato uzmite iz toga pouku, o vi uviđavni"** – tj. znajte da Allah čini tako sa onima koji iznevjere i Njemu se suprotstavljaju.

3. وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ **"A da Allah nije bio već propisao njima izgnanstvo"** – tj. da im Allah nije propisao izlazak iz njihovih domova na već spomenuti način i da već nije bio to predodredio, kaznio bi ih ubistvom, porobljavanjem na dunjaluku, kao što je učinio sa Benu Kurejzom.

4. ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ **"Zato što su se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljali"** – tj. zbog svog neprijateljstva prema Allahu i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s., i prekidanja ugovora, zaslužili su kaznu.

5. مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ **"To što ste neke palme posjekli ili ih, da uspravno stoje, ostavili – sa Allahovim dopuštenjem ste to učinili"** – neki muslimani, tokom bitke protiv Benu Nadira, počeli su odsijecati palme nevjernika da bi ih ozlojedili. Benu Nadir, a oni su sljedbenici Knjige, rekli su: "Muhammede, zar ne tvrdiš da si ti vjerovjesnik koji želi red i mir? Zar u uspostavljanje reda spada posijecanje palmi i spaljivanje stabala? Jesi li našao u onome što ti je objavljeno da je dozvoljeno činiti nered na Zemlji?" To je teško palo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a i muslimanima. Zatim je objavljen ajet: وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ **"I zato da On grješnike, neposlušne ponizi"** – tj. da ponizi one koji su nepokorni, a oni su židovi, i da ih ozlojedi posijecanjem ili ostavljanjem palmi, jer kada

vide vjernike da upravljaju njihovim imecima kako žele, to će im povećati još više njihovu ozlojeđenost i bruku.

6. وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ **"A vi niste kasom tjerali konje ni kamile radi onoga što je Allah od njih kao plijen darovao Poslaniku Svome."** Kas označava da jahač požuruje svoga konja. Ajetom se aludira na ono što je Allah vratio Svome Poslaniku, s.a.v.s., od imetaka Benu Nadira, jer muslimani nisu za njegovo osvajanje jahali ni konje ni deve, niti su osjetili tegobu u tome, niti u rat ušli. Ovo mjesto bilo je udaljeno dvije milje od Medine. Zato je Allah Uzvišeni imetak Benu Nadira dodijelio Svome Poslaniku ovim povodom. On je sporazumno osvojio njihovo naselje i uzeo njihove imetke, i nije ratni plijen dijelio između boraca.

7. مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى **"Plijen od stanovnika sela i gradova koje Allah Poslaniku Svome daruje"** – ovo je pojašnjenje za načine raspodjele ratnog plijena koji se dobiva bez borbe nakon što je pojašnjeno da on isključivo pripada Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Ovaj propis je važeći za svako naselje koje Allahov Poslanik, s.a.v.s., i muslimani osvoje do Sudnjega dana sporazumno, bez borbe, a muslimani ne budu krenuli na njih tjerajući svoje konje i deve – فَلِلَّهِ **"...pripada Allahu"** – a On presuđuje u pogledu ovog plijena kako želi; وَلِلرَّسُولِ **"...i Poslaniku Njegovu"** – to je njegovo vlasništvo, a potom za koristi muslimana; وَلِذِي الْقُرْبَى **"...i bližnjim njegovima"** – Benu Hašimu i Benu El-Mutalibu, tj. njihovim siromasima, jer im je zabranjeno da uzimaju sadaku, ali im je dao pravo u ratnom plijenu; وَالْيَتَامَى **"...i siročadi"** – maloljetnicima kojima su očevi umrli prije nego što su dostigli punoljetstvo; وَالْمَسَاكِينِ **"...i siromasima"** – onima koji nemaju dovoljno; وَابْنِ السَّبِيلِ **"...i putnicima"** – strancima kojima je nestalo putne opskrbe; كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ **"...da ne bi prelazio iz ruku u ruke bogataša vaših"** – pa da tako bogati nadvladaju siromašne i imetak bude samo među njima kružio. وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا **"Ono što vam Poslanik dadne kao nagradu, to uzmite, a ono što vam zabrani, to ostavite"** – tj. ono što vam dadne iz ratnog plijena, to uzmite, a ono što vam zabrani uzeti, prođite se i ne uzimajte.

8. لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ **"I siromašnim muhadžirima koji su iz rodnoga svoga kraja protjerani"** – tj. iz Mekke. Prisilili su ih na izlazak iz Mekke, pa su izašli. Dao im je pravo u ratnom plijenu kako bi ih obogatio. يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا **"...koji žele Allahovu dobrotu i zadovoljstvo steći"** – opskrbom na dunjaluku i zadovoljstvom na ahiretu. وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ **"...i Allahu i Poslaniku Njegovu pomažu"** – borbom protiv nevjernika. أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ **"To su zaista pravi vjernici"** – tj. uveliko iskreni i istinoljubivi.

9. وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ **"I oni koji su prije njih Medinu nastanili i iman prihvatili"** – to su ensarije koje su nastanile Medinu prije muhadžira i povjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s. يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ **"...oni vole one koji im doseljavaju"** – lijepo su postupali prema muhadžirima i dali im učešća u svojim imecima i domovima. وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً **"...i u grudima svojim nikakvu tegobu zato što im se daje ne osjećaju"** – tj. ne osjećaju zlobu, pakost ili mržnju. مِمَّا أُوتُوا **"...zato što im se daje"** – tj. zato što se muhadžirima dalo iz ratnog plijena. Zapravo, njihove duše su osjetile u tome dobrostivost. Muhadžiri su bili u kućama ensarija, a kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., zadobio imetke Benu Nadira, pozvao je ensarije i zahvalio im na njihovom lijepom ophođenju prema muhadžirima zato što su ih nastanili u svoje kuće i dali im učešće u svojim imecima, a potom je rekao: "Ako želite, razdijelit ću ratni plijen od Benu Nadira, koji mi je Allah dao, između vas i muhadžira. Muhadžiri su živjeli u vašim domovima i učestvovali u vašim imecima. Ako želite, dat ću im to i oni će izaći iz vaših kuća." Bili su zadovoljni da to pripadne muhadžirima i zbog toga su se lagodno osjećali. وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ **"...i više vole njima nego sebi"** – daju prednost muhadžirima nad sobom u ovosvjetskim pitanjima. وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ **"...mada im je i samima potrebno"** – tj. u nasušnoj su potrebi i siromaštvu. وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ **"a oni koji se uščuvaju lahkomosti i tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti"** – tj. kome je Allah dao dovoljno u odnosu na njegove duševne ambicije i škrtost duše, pa izvrši ono čime ga šerijat obavezuje u pogledu imetka, kao što je zekat ili kakvo drugo pravo, takav je uspio. A neće uspjeti onaj koji bude time škrtario i tvrdičio.

10. وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ **"A oni koji poslije njih dolaze"** – to su njihovi sljedbenici po dobru sve do Sudnjeg dana. يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ **"...govore: Gospodaru naš, oprosti nama i našoj braći koja su nas u**

vjeri pretekla..." – koji vole prethodnike iz reda muhadžira i ensarija i traže oprosta za njih. وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا **"...i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima"** – tj. prevare, mržnje, pakosti. Tu prioritetno spadaju ashabi kao najčasniji vjernici, jer i kontekst se odnosi na njih. Onaj koji u svome srcu osjeti zlobu prema njima, poput rafidija, obuzelo ga je šejtansko došaptavanje i obuzeo ga je veliki udio u nepokornosti Allahu zbog neprijateljstva prema Njegovim štićenicima i najboljim pripadnicima ummeta Njegovog Vjerovjesnika, s.a.v.s. Takvi nemaju pravo u ratnom plijenu. Isto se odnosi na one koji ih vrijeđaju, uznemiravaju ili umanjuju njihove vrijednosti.

11. أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا **"Zar ne vidiš kako licemjeri govore"** – a oni su Abdullah b. Ubejj i njegovi istomišljenici. Poslali su poruku Benu Nadiru: "Budite čvrsti i zaštitite se, nećemo vas predati. Ako se budu protiv vas borili, mi ćemo se sa vama boriti. لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ **"Ako budete protjerani, i mi ćemo sa vama sigurno poći"** – tj. krenut ćemo iz naših domova u vašem društvu. يَقُولُونَ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ **"...kada se bude ticalo vas, nećemo se nikome pokoriti"** – tj. vezano za vas i zbog vas. أَحَدًا **"... nikome"** – od onih koji nas žele spriječiti da krenemo sa vama. أَبَدًا **"... nikada"** – bez obzira koliko se vremenski odužilo. وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ **"...a ako budete napadnuti, sigurno ćemo vam u pomoć priteći"** – tj. protiv vašeg neprijatelja, a potom je Allah Uzvišeni iznio njihove laži i rekao: وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ **"A Allah je svjedok da su oni zaista lašci"** – tj. slagali su kada su im obećali da će krenuti sa njima i pomoći im.

12. لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا لَا يَنصُرُونَهُمْ **"Ako bi bili protjerani, oni ne bi s njima pošli, a ako bi bili napadnuti, oni im ne bi u pomoć pritekli"** – situacija je takva i bila. Munafici nisu krenuli sa onima koji su protjerani iz reda židova, a oni su Benu Nadir i svi koji su bili sa njima. Nisu pomagali židove koji su pobijeni, a oni su Benu Kurejza i stanovnici Hajbera. وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ **"...a ako bi im u pomoć pritekli, sigurno bi pobjegli"** – tj. kao poraženi. ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ **"...i oni bi bez pomoći ostali"** – licemjeri neće poslije toga biti pomognuti, već će ih Allah poniziti i njima njihovo licemjerstvo neće koristiti.

13. لَأَنتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِم مِّنَ اللَّهِ **"A oni se više boje vas nego Allaha"** – tj. skupino muslimana, munafici ili židovi više se boje i plaše vas u svojim prsima nego što strahuju od Allaha. ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ **"...zato što su oni ljudi nerazumni"** – jer da ispravno poimaju, znali bi da je Allah Uzvišeni Taj koji ih je nadredio nad vama i da je On preči da od Njega strahujete, nego da strahuju od vas.

14. لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا **"Oni se protiv vas smiju skupa boriti"** – objedinjeni u borbi protiv vas; إِلَّا فِي قُرًى مُّحَصَّنَةٍ **"...samo u utvrđenim gradovima"** – tj. tvrđavama i kućama; أَوْ مِن وَرَاءِ جُدُرٍ **"...ili iza zidina"** – iza zidova iza kojih se kriju zbog svog kukavičluka i straha. بَأْسُهُم بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ **"Njihovo neprijateljstvo je žestoko među njima"** – tj. jedni prema drugima su okrutni i nemilosrdni. تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ **"Ti misliš da su oni složni, a njihova srca su razjedinjena"** – tj. njihovo jedinstvo je samo u vanjštini, a u suštini su njihova srca razjedinjena, kao što su razjedinjeni njihovi pogledi i stremljenja. ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُونَ **"...zato što su oni ljudi koji nemaju pameti"** – jer da je imaju, spoznali bi istinu, slijedili je, ujedinili bi se i ne bi se razilazili.

15. كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ **"Slični su onima prije njih"** – tj. nevjernicima, mušricima. قَرِيبًا **"...nedavno"** – tj. u bližem vremenskom periodu. ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ **"...svu pogubnost postupaka svojih iskusili"** – loše posljedice svoga nevjerstva na dunjaluku, kada su pobijeni na dan Bedra, a to je bilo šest mjeseci prije pohoda na Benu Nadir.

16. كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَانِ اكْفُرْ **"Slični su šejtanu kada kaže čovjeku: Budi nevjernik!"** – tj. istovjetni su sa njim u odbačenosti i međusobnom nepotpomaganju, kao što je primjer šejtana i čovjeka kojeg je zaveo u nevjerstvo, uljepšao mu ga i na njega privolio. فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ **"...pa kada postade nevjernik, on onda rekne: Ti se mene više ne tičeš"** – tj. kada čovjek uznevjeruje nagovaranjem šejtana i prihvatajući njegovo uljepšavanje, šejtan mu kaže: "Ja te se odričem." إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ **"...ja se, zaista, Allaha, Gospodara svjetova, bojim"** – ovo je šejtanov govor kojim se odriče čovjeka.

18. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ **"O vjernici, Allaha se bojte"** – tj. čuvajte se Njegove kazne činjenjem onoga što vam je naredio i ostavljanjem onoga

što vam je zabranio. وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ **"...i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio"** – tj. neka gleda kakva je djela pripremio za Sudnji dan.

19. وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ **"I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha"** – tj. ostavili su Njegove naredbe i nisu razmišljali o pokornosti Njemu. فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ **"...pa je On učinio da sami sebe zaborave"** – tj. zato što su Njega zaboravili, učinio je da budu nemarni prema sebi, pa tako nisu bili zaokupirani djelima koja će ih sačuvati od patnje. Rečeno je: "Zaboravili su Allaha u izobilju, pa je On na njih zaboravio u nedaćama." أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ **"...to su pravi grješnici neposlušni"** – tj. izašli su iz pokornosti Allahu.

20. لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ **"Stanovnici Dženneta će ono što žele postići"** – tj. dobit će sve što traže i spasiti se svake neugodnosti.

21. لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ **"Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo"** – tj. ovaj Kur'an je postigao stepene, veličinu, rječitost i sadržava poruke od kojih se srca smekšavaju. A kada bi bio objavljen nekome brdu, vidio bi, iako je krajnje čvrsto i ogromno, kako bi se rascijepilo iz bojazni od Allaha, bojeći se Njegove kazne i strahujući da ne izvrši ono što je obavezno u vidu veličanja Allahovog govora. وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ **"Tako primjere navodimo ljudima da bi razmislili"** – vezano za ono o čemu im je dužnost da razmišljaju kako bi pouke i poruke prihvatali i kako bi se putem zabrana ustegnuli od griješenja.

22. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ **"On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta"** – tj. On poznaje ono što je izvan dometa čula, a ono što je prisutno, ono je i očevidno.

23. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ **"On je Allah, nema drugog boga osim Njega"** – ponovio je ove riječi radi potvrde. الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ **"...Vladar, Sveti"** – tj. čist od svake mahane i lišen svake manjkavosti. Neki su rekli da "Sveti" znači: Onaj od čije su nepravde lišena stvorenja. السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ **"...Onaj Koji svakog osigurava"** – tj. koji je Svojim robovima darovao sigurnost od nepravde. Također je rečeno: Onaj Koji potvrđuje istinitost Svojih poslanika iznošenjem nadnaravnih djela. الْمُهَيْمِنُ **"...Onaj Koji nad svim bdi"** – tj. Koji će svjedočiti Svojim robovima njihova djela i Koji ih kontroliše. الْعَزِيزُ

"...Silni" – Koji superiorno nadvladava i Koji ne može biti nadvladan. الْجَبَّارُ **"...Gordi"** – Allahova gordost označava Njegovu veličinu. Neki su rekli da je El-Džebbar (Gordi) onaj čija se sila ne može podnijeti. الْمُتَكَبِّرُ **"... Uzvišeni"** – tj. Onaj Koji je uzvišen od svake mahane, Koji je iznad svega onoga što Mu ne dolikuje. Uzvišenost kao Allahovo svojstvo predstavlja pohvalu, a kao svojstvo stvorenja pokudu.

24. هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ **"On je Allah, Tvorac"** – tj. Onaj Koji određuje sve stvari shodno Svojoj volji i htijenju. الْبَارِئُ **"...Onaj Koji iz ničega stvara"** – Koji stvara sve postojeće stvari bez prethodnog primjera. الْمُصَوِّرُ **"...Onaj Koji svemu oblik daje"** – tj. Onaj Koji stvara, oblikuje i sastavlja u različitim formama i oblicima. يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ **"Njega slavi i veliča sve što je na nebesima i na Zemlji"** – tj. o Njegovoj čistoti govori svojim postupcima ili jezicima sve što je na nebu i Zemlji.

SURA EL-MUMTEHINE (PROVJERENA)

1. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ **"O vjernici, ne uzimajte Moje neprijatelje i svoje neprijatelje za prijatelje"** – Ovaj ajet objavljen je o Hatibu b. Ebi Belteu kada je mušricima Kurejša odaslao pismo u kojem ih obavještava da će im Vjerovjesnik, s.a.v.s., doći u pohodu oslobođenja Mekke 8. h.g. Ajet ukazuje da je zabranjeno na bilo koji način uzimati nevjernike za prijatelje. تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ **"...ljubav im darivajući"** – tj. vi njima dostavljate obavijesti o Vjerovjesniku, s.a.v.s., zbog ljubavi koja je između vas i njih. وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُم مِّنَ الْحَقِّ **"...a oni poriču Istinu koja je došla vama"** – tj. ne vjeruju u Allaha, Poslanika, s.a.v.s., i ono što vam je došlo od Kur'ana i Božanske upute. يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ **"...i izgone Poslanika i vas"** – tj. protjerali su i njega i vas iz Mekke zbog nevjerovanja u Istinu koja vam došla, pa kako ćete ih onda voljeti? أَن تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ **"...zato što vjerujete u Allaha, vašeg Gospodara"** – tj. protjeruju vas zato što vjerujete u Allaha ili prijezira prema vašem vjerovanju. إِن كُنتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي **"Ako ste već izašli radi džihada na putu Mojemu i tražeći zadovoljstvo Moje"** – tj. ako ste već takvi, ne uzimajte Moga i vašega neprijatelja za zaštitnika. ' تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ **"...a vi njima ljubav tajno iskazujete"** – tj. tajno im donosite

obavijesti zbog ljubavi koju osjećate prema njima. وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنتُمْ **"...a Ja najbolje znam što vi skrivate i što obznanjujete"** – tj. više znam od svakoga o onome što vi radite, o obavijestima koje im šaljete. وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ **"...a ko to bude od vas činio, pa taj je zalutao sa Pravoga puta"** – tj. promašio je put istine i ispravnosti i zalutao sa ciljanog puta.

2. إِن يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً **"Ako vas se oni domognu, bit će neprijatelji vaši"** – tj. oni vas neće susresti ili zateći a da vam neće iskazati neprijateljstvo koje je u njihovim srcima. وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِالسُّوءِ **"...i pružit će prema vama u zloj namjeri ruke svoje i jezičine svoje"** – pružit će ruke da vas udaraju i sl., a jezike da vas vrijeđaju i psuju i sl. وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ **"...i jedva će dočekati da postanete nevjernici"** – priželjkivat će da se odmetnete i vratite u nevjerstvo.

3. لَن تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ **"Ni rodbina vaša, ni djeca vaša neće vam biti od koristi"** – vaša djeca i vaša rodbina neće vam koristiti na Sudnjem danu da biste zbog toga bili prijatelji nevjernicima, kao što se desilo u priči o Hatibu, već će vam koristiti postupanje po Allahovim naredbama da iskazujete neprijateljstvo prema nevjernicima, borite se protiv njih i ostavljate prijateljstvo sa njima. يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ **"...na Sudnjem danu On će vas razdvojiti"** – tj. pokorni će ući u Džennet, a nepokorni u Džehennem.

4. قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ **"Bio vam je dobar uzor"** – tj. pohvalan primjer za kojim se trebate povoditi. فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ **"...u Ibrahimu i onima koji su s njim"** – rekao je: "O Hatibe, zašto ne uzmeš za uzora Ibrahima, pa se ne odrekneš svoje porodice, kao što se Ibrahim odrekao svoga oca i naroda." إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ **"...kada su svome narodu rekli: Mi s vama nemamo ništa"** – tj. mi vas se odričemo, niste vi naši, niti mi vaši zbog vašeg nevjerovanja u Allaha. وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ **"...a ni s onim što vi umjesto Allaha obožavate"** – tj. kipove. كَفَرْنَا بِكُمْ **"Mi ne vjerujemo u vas"** – tj. u vašu vjeru i vaša djela. وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ **"...i mržnja će se između nas stalno javljati"** – tj. ovako ćemo postupati sa vama dok ste vi u vašem nevjerstvu. أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ **"...sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinoga, vjerovali"** – i ne ostavite svoje idolopoklonstvo koje ispovijedate, a ako to učinite, onda će se to neprijateljstvo pretvoriti u prijateljstvo, a mržnja u ljubav. إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ **"...ne i u**

Ibrahimovim riječima ocu svome: Ja ću se moliti da ti se oprosti..." – tj. imate lijep uzor u govoru Ibrahima, ali ne i u onome što je rekao ocu. Zato se nemojte povoditi za njim i tražiti oprosta za idolopoklonike, jer je to bilo do određenog roka koji mu je obećao: *"...a kada mu se očitovalo da je on Allahov neprijatelj, odrekao ga se."* وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ **"...ali te ne mogu od Allaha odbraniti"** – ne mogu od tebe ničim odbiti Allahovu kaznu.

5. رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ **"Ne dopusti, Gospodaru naš, da nas nevjernicima staviš u iskušenje"** – Mudžahid je rekao: "Ne kazni nas njihovim rukama, niti kaznom od Sebe, pa da kažu: "Da su ovi bili na istini, ovo ih ne bi zadesilo."

6. لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ **"Bio vam je u njima dobar uzor"** – tj. imali ste lijep uzor u Ibrahimu i onima sa njim. لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ **"...onima koji se nadaju Allahu i onome svijetu"** – tj. ovaj uzor je za one koji čeznu za dobrom od Allaha na dunjaluku i ahiretu. وَمَن يَتَوَلَّ **"...a onaj koji se okrene"** – tj. udalji od toga; فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ "...**pa Allah zaista ni o kome nije ovisan"** – tj. od Svojih stvorenja; الْحَمِيدُ **"...i On je hvale dostojan"** – tj. od Svojih štićenika.

7. عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةً **"Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u zavadi"** – između vas i idolopoklonika u Mekki, tako što će oni prijeći na islam i postati sljedbenici vaše vjere. Mnogi idolopoklonici prešli su na islam poslije oslobođenja Mekke i lijepo su ga do kraja života ispovijedali. Tako je između njih i onih koji su prednjačili u prihvatanju islama nastala ljubav. Borili su se i činili djela koja približavaju Allahu. Vjerovjesnik, s.a.v.s., oženio je Ummu Habibu, kćerku Ebu Sufjana, a ljubav između njih nastupila je tek kada je Ebu Sufjan primio islam na dan oslobođenja Mekke i ostavio iskazivanje neprijateljstva prema Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Prvi koji se borio protiv otpadnika uzdižući Allahovu vjeru bio je Ebu Sufjan b. Harb, a o njemu je objavljen ovaj ajet: **'Allah će sigurno uspostaviti ljubav između vas i onih s kojima ste u zavadi.'"** وَاللَّهُ قَدِيرٌ **"...Allah je svemoćan"** – tj. krajnje moćan da prihvati srca protivnika kako bi ih uveo u okrilje Svoga oprosta i milosti.

8. لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ **"Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vaših ne izgone"** – tj. ne zabranjuje vam: أَنْ تَبَرُّوهُمْ **"da im dobro činite"** – da postupate prema njima u svemu što je dobročinstvo, kao što su održavanje rodbinskih odnosa, pažnja prema komšiji i ugošćavanje. وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ **"...i da budete pravedni prema njima"** – da budete pravedni u odnosima između vas i njih izvršavanjem prava koja zaslužuju, kao što su ispunjavanje obećanja, isplaćivanje povjerenog, isplaćivanje novca za ono što kupujete od njih bez ikakvog umanjivanja. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ **"...a Allah zaista voli one koji su pravični"** – tj. one koji pravedno postupaju, što znači da Allah ne zabranjuje činjenje dobra nevjernicima s kojima je sklopljen ugovor i koji su dali obećanje vjernicima da se protiv njih neće boriti, pod uvjetom da ti nevjernici ne budu superiorni nad njima, On ne zabranjuje da se prema njima pravedno postupa.

9. إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ **"Ali vam zabranjuje da prijateljujete s onima koji ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg izgone"** – to su predvodnici kufra iz plemena Kurejš i njima slični koji su se borili protiv muslimana. وَظَاهَرُوا عَلَى إِخْرَاجِكُمْ **"...i koji pomažu da budete prognani"** – tj. oni koji su pomogli onima koji se bore protiv vas i tako vas istjerali. Ovo se odnosi na ostale stanovnike Mekke i one koji su bili sa njima u dogovoru. أَنْ تَوَلَّوْهُمْ **"...da prijateljujete"** – tj. da ih uzimate za zaštitnike i pomažete. وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ **"...oni koji sa njima prijateljuju, sami sebi čine nepravdu"** – jer su prihvatili one koji zaslužuju neprijateljstvo kao neprijatelji Allaha, Njegovog Poslanika i Njegove Knjige.

10. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ **"O vjernici, kada vam vjernice kao muhadžirke dođu"** – prelazeći od nevjernika, jer kada se Vjerovjesnik, s.a.v.s., dogovorio sporazumno na dan Hudejbije sa Kurejšijama da im vrate one koji im dođu kao muslimani, neke žene učinile su hidžru, pa je Allah odbio da budu vraćene idolopoklonicima i naredio da budu ispitane. فَامْتَحِنُوهُنَّ **"...ispitajte ih"** – tj. provjerite ih da biste znali veličinu njihove želje za islamom. Od njih se tražila zakletva Allahom da nisu dolazile zbog mržnje prema muževima, ili želje da se samo presele iz jednog mjesta u

drugo, kao ni iz želje za ovosvjetskim dobrima, već isključivo iz ljubavi prema Allahu, Njegovom Poslaniku i želje za Njegovom vjerom. Pošto bi se na to zaklele, Vjerovjesnik, s.a.v.s., vratio bi njihovim supružnicima vjenčane darove i ono što su na njih trošili, a ne bi ih vraćao njima. ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَٰنِهِنَّ **"...a Allah dobro zna kakvo je vjerovanje njihovo"** – da bi pojasnio stvarnost njihovog stanja koje zna samo Allah Uzvišeni. On vam to ne uzima kao vid robovanja Njemu, već vas obavezuje djelom robovanja u vidu njihovog ispitivanja sve dok vam se ne očituje ono što ukazuje na iskrenost njihovih tvrdnji o želji prema islamu. فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَٰتٍ **"...pa ako se uvjerite da su vjernice"** – prema vanjštini, nakon što ste sproveli ispitivanje koje vam je naređeno. فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلْكُفَّارِ **"...onda ih ne vraćajte nevjernicima"** – tj. njihovim supružnicima nevjernicima. لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ **"...one nisu njima dopuštene, niti su oni njima dopušteni"** – vjernica nije dopuštena nevjerniku, a prelazak žene na islam povlači obavezu njenog razdvajanja od muža nevjernika, a ne samo zbog hidžre koju učine. وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُوا۟ **"...a njima podajte ono što su potrošili"** – dajte supružnicima ovih žena koje su učinile hidžru i prešle na islam isto onoliko koliko su na njih utrošili u svrhu vjenčanih darova. Eš-Šafii kaže: "Ako bi dotičnu ženu tražio neko drugi iz njene porodice osim muža, ne bi je dobio niti bi dobio protunaknadu. وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ **"Nije vam grijeh da se sa njima ženite"** – tj. poslije propisanog pričeka, jer su one postale pripadnice vaše vjere. إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ **"...kada im vjenčane darove njihove date"** – tj. mehrove, nakon što isteknu propisani pričeci. وَلَا تُمْسِكُوا۟ بِعِصَمِ ٱلْكَوَافِرِ **"U braku nevjernice ne zadržavajte"** – ovo znači: onaj koji je imao suprugu nevjernicu, ona mu nije više supruga zbog prekida njene kreposti koja je dokinuta različitošću njene i muževe vjere. Nevjernici su ženili muslimane svojim kćerkama, a muslimani su se ženili mušrikinjama. Potom je ovaj propis poništen ovim ajetom. Ovo se odnosi na mnogoboškinje, za razliku od nevjernica iz reda sljedbenika Knjige. وَسْـَٔلُوا۟ مَآ أَنفَقْتُمْ **"Tražite ono što ste potrošili"** – tj. tražite vjenčane darove vaših žena ako se odmetnu. وَلْيَسْـَٔلُوا۟ مَآ أَنفَقُوا۟ **"...a neka i oni traže ono što su potrošili"** – mufessiri kažu: Muslimanka koja bi kao odmetnica prešla nevjernicima koji su bili pod ugovorom sa muslimanima, tim nevjernicima bi se reklo: 'Dajte njen vjenčani dar.' A muslimanima, kada bi im došla žena iz reda nevjernika pa prešla na islam, reklo bi se: 'Vratite njen vjenčani dar njenom suprugu nevjerniku.'" ذَٰلِكُمْ **"To**

je" – tj. obostrano vraćanje vjenčanih darova. حُكْمُ اللهِ **"...Allahov sud"** – tj. propis koji se odnosi na mušrike poslije ugovora na Hudejbiji, za razliku od mušrika s kojima nije bilo nikakvog ugovora. Ovaj propis je također derogiran. El-Kurtubi kaže: "Ovo je bilo specifično za dotično vrijeme i za tu novonastalu situaciju, tj. vezano za vraćanje vjenčanih darova, a nije se odnosilo na razdvajanje supružnika kada jedno od njih pređe na islam.

11. وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ **"A ako neka od žena vaših nevjernicima umakne"** – tako što se odmetne i vrati u podneblje kufra, pa makar i sljedbenicima Knjige; فَعَاقَبْتُمْ **"...i ako vi poslije u borbi plijen zarobite"** – tj. ratni plijen فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا; **"...onda onima čije su žene umakle, vjenčane darove koje su im dali namirite"** – tj. naređeno im je da onima čije su supruge otišle dadnu vjenčane darove iz ratnog plijena koji se dobiva sporazumno ili borbom ukoliko mušrici ne vrate njihove vjenčane darove. وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ **"...i bojte se Allaha, u Koga vjerujete"** – tj. pazite da se ne izložite onome zbog čega ćete biti kažnjeni.

12. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ **"O Vjerovjesniče, kada ti dođu vjernice da ti polože prisegu"** – tj. s namjerom da ti daju prisegu na islam. عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللهِ شَيْئًا **"...da neće Allahu nikoga ravnim smatrati"** – o bilo kome da se radi. Ovo je bilo na dan oslobođenja Mekke. Mekkanske žene su došle Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i davale mu prisegu, pa mu je Allah naredio da uzme od njih prisegu da neće činiti širk. وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ **"...i da neće ubijati svoju djecu"** – u paganstvu su zakopavali živu žensku djecu. وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ **"...i da neće muževima tuđu djecu podmetati"** – tj. svojim muževima neće tuđu djecu priključivati, a ta djeca nisu njihova. El-Fera kaže: "Žena bi našla dijete, pa bi rekla svome suprugu: 'Ovo je moje dijete s tobom.'" Ibn Abbas kaže: "Žena bi rodila djevojčicu, pa bi umjesto nje donosila dječaka." وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ **"...i da ti neće ni u čemu što je dobro poslušnost odbijati"** – ovo se odnosi na sve što je pokornost Allahu, kao što su: zabrana naricanja, deranje odjeće, čupanje kose, cijepanje odjeće na prsima, grebanje lica, prizivanje propasti i jaukanje. فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللهَ **"...ti prisegu njihovu prihvati i moli Allaha da im oprosti"** – tj. traži od Allaha da im oprosti nakon ove prisege koju su ti dale.

13. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ **"O vjernici, ne prijateljujte s ljudima na koje se Allah rasrdio"** – a to su sve grupacije nevjernika. Neki su rekli da se to posebno odnosi na židove. قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ **"...oni su izgubili nadu da će bilo kakvu nagradu na onom svijetu imati"** – tj. oni nisu nikako ubijeđeni u budući svijet zbog svoga nevjerstva. كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ **"...isto kao što su izgubili nadu nevjernici da će se njihovi umrli živi vratiti"** – tj. kao što su izgubili nadu da će njihovi mrtvi biti proživljeni, jer su uvjereni da nema proživljenja.

SURA ES-SAFF (BOJNI RED)

2. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ **"O vjernici zašto govorite ono što ne činite"** – od Ibn Abbasa prenosi se da je rekao: "Prije propisivanja džihada kao obaveznog, neki vjernici su govorili: 'Voljeli bismo kada bi nas Allah obavijestio o najdražim djelima pa da ih činimo.' Kada ih je obavijestio da Mu je najdraže djelo džihad, neki vjernici su to prezreli i teško im je palo, pa je objavljen ovaj ajet."

3. كَبُرَ مَقْتًا عِندَ اللَّهِ أَن تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ **"Veoma je prezreno kod Allaha da govorite ono što ne činite"** – tj. Allah to gleda s velikim prijezirom. Neki su rekli da se ovo odnosi na ljude koji su dolazili Vjerovjesniku, s.a.v.s., pa bi jedan od njih govorio: "Borio sam se svojom sabljom, udarao sam tako i tako", a oni to ustvari nisu činili.

4. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ **"Allah voli one koji se bore na Njegovom putu"** – Uzvišeni Allah pojašnjava da je borba na Allahovom putu nešto najuzvišenije što Allah voli od Svojih robova. U hadisu se kaže: "Osnova vjere je islam. Njegov stub je namaz, a njegov vrhunac je borba na Allahovom putu." صَفًّا **"...u redovima"** – tj. koji se redaju u bojne redove. كَأَنَّهُم بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ **"...kao da su zdanje čvrsto, spojeno"** – prilijepljeni su jedni za druge, pa su poput jedne cjeline zbog svoje žestine i snage u sprovođenju Allahove naredbe. Kod njih u tome nema oklijevanja, niti neprijatelj njihove bojne redove može probiti.

5. وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ **"Kada Musa reče narodu svome"** – nakon što je Uzvišeni spomenuo da voli one koji se bore na Njegovom putu, pojasnio je da je Musau i Isau također bio naređen tevhid i da su se borili na Allahovom putu, te da je kazna snašla one koji su im se suprotstavljali. Tako Muhammedov ummet treba biti na oprezu da prema svome Vjerovjesniku ne bi učinili ono što su učinili Musaov i Isaov narod prema njima. يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي **"O narode moj, zašto me uznemiravate?"** – opiranjem propisima koje sam vam naredio, a koje vam je Allah stavio u obavezu. Ili, zašto me uznemiravate uvredama i potcjenjivanjem? وَقَد تَّعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ **"...dobro znate da sam ja Allahov poslanik vama"** – ovo znači: Zašto me uznemiravate kada znate da sam Allahov poslanik, a poslanik biva poštovan i uvažavan? Vi nemate ni najmanje sumnje u poslanicu, kada ste već vidjeli nadnaravna djela koja vas obavezuju da priznate moju poslanicu, a znanje o tim nadnaravnim djelima donosi vam sigurno ubjeđenje. فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ **"...i kad oni skrenuše ustranu, Allah njihova srca skrenu"** – kada su ostavili istinu uznemiravanjem svoga vjerovjesnika, Allah im je kao kaznu za ono što su počinili dao da se njihova srca udalje od istine.

6. وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ **"A kada Isa, sin Merjemin, reče: O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat"** – tj. ja sam Allahov poslanik vama koji je došao sa Indžilom i nisam vam donio nešto što se suprotstavlja Tevratu. Zapravo, Tevrat sadržava radosnu vijest o mome dolasku, pa kako onda bježite od mene i meni se opirete? وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ **"...i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed"** – pošto je tako, onda nema nikakve potrebe da me utjerujete u laž. Ahmed je ime našega vjerovjesnika, s.a.v.s., a u osnovi ovaj naziv znači hvaljeni, zbog odlika dobra, koji biva hvaljen više nego drugi. فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ **"...i kada im je donio jasne dokaze, oni rekoše: Ovo je jasna vradžbina"** – tj. kada im je došao Isa, alejhis-selam, sa nadnaravnostima, rekli su: "Ovo s čime nam je došao, čista je i očita magija." Neki su rekli da se pod ovim misli na Muhammeda, s.a.v.s., tj. kada im je došao sa nadnaravnim djelima, rekli su da je čarobnjak.

7. وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ **"A ima li nepravednijeg od onoga koji o Allahu iznosi laž dok se u islam poziva?"** – a islam je najbolja i najčasnija vjera, jer onaj koje u ovakvome stanju, obavezan je da ne iznosi o drugima laži, a kako će ih tek iznositi o svome Gospodaru. وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ **"...a Allah neće ukazati na Pravi put narodu nasilničkom"** – onima koji su već spomenuti iz mnoštva drugih.

8. يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ **"Oni žele utrnuti Allahovo svjetlo ustima svojim"** – tj. njihovo stanje podrazumijeva pokušaje poniženja islama, sprečavanje njegove upute raznim izmišljotinama, kao što je stanje onih koji žele da ugase veliko svjetlo puhajući svojim ustima. وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ "...**a Allah upotpunjuje svjetlo Svoje"** – iznoseći vjeru islam na horizonte i uzdižući je nad drugima.

9. هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ **"On je Onaj Koji je poslao Svoga poslanika s uputom i vjerom istine da bi je uzdigao iznad svih vjera"** – da bi je učinio superiornom, pobjednosnom, uzvišenom i vladajućom nad svim vjerama. وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ **"...makar to mrzili mnogobošci"** – a to postoji i ne može se izbjeći.

10. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ **"O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu koja će vas iz bolne patnje spasiti?"** – djelovanje je usporedio sa trgovinom, jer oni putem njega zarađuju kao što zarađuju putem trgovine, tako što će ući u Džennet i spasiti se Vatre. Ova trgovina pojašnjena je sa sljedeća dva ajeta, a njihovo zajedničko značenje glasi: iman i džihad imaju cijenu kod Allaha, a ona je Džennet. To je unosna kupoprodaja.

11. يَغْفِرْ لَكُمْ ذَلِكَ **"On će vam oprostiti"** – tj. Allah Uzvišeni. ذُنُوبَكُمْ **"... vaše grijehe"** – najprije je spomenuo robu kojom trguju, a ovdje spominje cijenu koju im je obećao za nju, tj. ako budete vjerovali, oprostit će vam. وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ **"...i u divne dvorove u vrtovima Adna"** – tj. stanovat ćete zauvijek u džennetima, a taj boravak neće biti prekinut smrću, niti izlaskom iz njih. الْفَوْزُ الْعَظِيمُ **"...to će biti uspjeh veliki"** – tj. spomenuti oprost i uvođenje u Džennet su uspjeh poslije kojeg nema uspjeha, te pobjeda poslije koje nema slične pobjede.

13. وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا **"...koju volite"** – tj. drugu blagodat koja izaziva vaše divljenje. نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ **"Allahovu pomoć"** – tj. Allahovu pobjedu za vas. وَفَتْحٌ قَرِيبٌ **"...i skoro oslobođenje"** – tj. dat će vam pobjedu nad Kurejšijama i oslobođenje Mekke. 'Ata je rekao da se pod ovim misli na oslobođenje Perzije i Bizantije. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ **"...zato obraduj radosnom viješću vjernike"** – to znači: Muhammede, obraduj vjernike pobjedom i oslobođenjem na dunjaluku, te Džennetom na ahiretu.

14. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ **"O vjernici, budite pomagači Allahovi"** – tj. ustrajavajte na onome što činite, a to je pomaganje vjere. كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ **"...kao što je rekao Isa, sin Merjemin, prisnim sljedbenicima: Ko su moji pomagači u pozivanju ka Allahu?"** – tj. pomozite Allahovu vjeru kao što su Isaovi sljedbenici pomogli Isaa kada im je rekao: **"Ko su moji pomagači u pozivanju ka Allahu?"**, pa rekoše: نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ **"Mi smo Allahovi pomagači"** – ovo znači: Ko će od vas na sebe preuzeti da mi pomogne u onome što približava Allahu. Havarijjuni (Isaovi prisni sljedbenici) su Mesihovi pomagači i odabranici između ostalih njegovih sljedbenika, koji su prvi povjerovali u njega, a bilo je dvanaest. فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ **"Pa je jedna skupina iz Beni Israila povjerovala"** – u Isaa; وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ **"...a druga skupina je uznevjerovala"** – tj. u njega, Isaa; فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ **"...pa smo one koji su vjerovali protiv njihovih neprijatelja osnažili"** – tj. pomogli smo one od njih koji su bili na istini protiv onih koji su bili na neistini; فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ **"...pa su postali pobjednici"** – tj. superiornima koji su nadvladali protivnike. Od Katade se o riječima Uzvišenog: **"O vjernici, budite Allahovi pomagači"**, prenosi da je rekao: "To se i dogodilo, hvala Allahu. Došlo mu je sedamdeset ljudi, pa su na Akabi dali prisegu, a zatim ga dočekali, pružili mu utočište, pomagali ga sve dok Allah nije uzvisio ovu vjeru. Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., skupini koja se sa njim susrela na Akabi: 'Odaberite mi dvanaest ljudi od vas koji će biti zastupnici svoga naroda, kao što su havarijjuni dali garancije Isau, sinu Merjeminom.' Zatim je rekao odabranicima: 'Vi ste povjerenici svoga naroda kao što su havarijjuni bili povjerenici Isaa, sina Merjeminog. Ja sam povjerenik svoga naroda', pa su rekli: 'Da.'"

SURA EL-DŽUMU'A (PETAK)

1. الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ **"Vladara Svetoga"** – El-Kuddus – Sveti je onaj koji je čist od svake manjkavosti.

2. هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ **"On je nepismenima poslao poslanika, jednog između njih"** – pod nepismenima se misli na Arape, na one koji su znali pisati, ali i na one koji nisu znali pisati, zato što nisu bili sljedbenici Knjige. Nepismeni (umijj) ne zna pisati, niti čitati napisano. Većina Arapa bila je takva. يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ **"...da im ajete Njegove kazuje"** – tj. Kur'an. Iako je nepismen, niti čita niti piše, a nije ga niko ni podučavao. وَيُزَكِّيهِمْ **"...i da ih očisti"** – tj. da ih očisti od prljavštine kufra, grijeha i ružnog morala. Neki su rekli da to znači da ispravnim vjerovanjem očisti njihova srca. وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ **"...i da ih Knjizi i mudrosti nauči"** – tj. knjizi Kur'anu i mudrosti sunneta. Neki su rekli da se Knjiga odnosi na pisanje perom, a mudrost na shvatanje u vjeri, kao što je rekao Malik b. Enes. وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ **"...iako su prije bili u očitoj zabludi"** – tj. u idolopoklonstvu i udaljenosti od istine.

3. وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ **"I drugima koji im se još nisu priključili"** – tj. onima koji im se nisu priključili u tom vremenu, ali će im se priključiti naknadno, odnosno da ih očisti i da očisti druge od njih, a to su generacije poslije ashaba iz reda Arapa koji su prešli na islam i drugi ljudi sve do Sudnjeg dana. El-Buhari od Ebu Hurejre navodi da je rekao: "Sjedili smo kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada je objavljena sura El-Džumu'a. Proučio ju je, a kada je došao do riječi **'i drugima koji im se još nisu priključili'**, neki čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, ko su ti koji nam se još nisu priključili?' Poslanik, s.a.v.s., stavi ruku na Selmana el-Farisija i reče: 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada bi vjerovanje bilo na zvijezdi Danici, dostigli bi ga ovi ljudi.'" وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ **"...On je Silni i Mudri"** – tj. krajnje snažan, ponosan i mudar.

5. مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ **"Primjer onih kojima je Tevrat u breme dat"** – ovo je primjer koji Allah Uzvišeni navodi za židove koji su ostavili postupanje po Tevratu, tj. zaduženi su bili da ga čuvaju i da postupaju po njemu.

ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا **"...pa ga potom ne nose"** – tj. nisu postupali po onome čime on obavezuje, niti su se pokoravali onome što im je naređeno u njemu. كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا **"...slični su magarcu koji knjige nosi"** – esfar su ogromne knjige, a magarac ne zna da li mu je kakva knjiga ili đubrivo na leđima. بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ **"O, kako su loši oni koji poriču Allahove ajete!"** – tj. kako je loše ono s čime se porede, a to je magarac, a židovi uistinu i nalikuju magarcu. Magarac je najogavnije s čime se mogu uporediti oni koji laži iznose. Zato, o muslimani, nemojte biti poput njih. Allah Uzvišeni naveo je ovo upozoravajući one koji su ostavili Allahovog Poslanika, s.a.v.s., na minberu dok je držao govor i otišli su hrleći za trgovinom. Ovakav je svaki onaj koji se udalji od hutbe, a čuje je. U hadisu se navodi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko progovori petkom dok imam drži hutbu, njegov primjer je kao primjer magarca koji nosi knjige, a onaj ko mu kaže: 'Šuti!', ostao je bez džume."[1]

6. قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ **"Reci: O jevreji, ako tvrdite da ste vi od svih ljudi jedini Allahovi miljenici"** – pod izrazom "hadu" misli se na one koji su se požidovili, jer su židovi tvrdili da imaju posebne odlike nad drugim ljudima i da su Allahovi štićenici u odnosu na druge ljude, Allahovi sinovi i Njegovi miljenici. Zato je Allah Uzvišeni naredio Svome Poslaniku, nakon što su židovi iznosili ove neistinite tvrdnje, da kaže: فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ **"...onda smrt poželite"** kako biste zadobili počast zbog svojih tvrdnji. إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ **"...ako istinu govorite"** – iznoseći ovu tvrdnju, jer onaj koji zna da će biti stanovnik Dženneta, nastoji da se riješi ovoga svijeta.

7. وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ **"A zbog onoga što ruke njihove čine neće je nikada poželjeti"** – zbog činjenja nevjerstva, grijeha, iskrivljavanja i izmjene.

8. قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ **"Reci: Smrt od koje bježite zaista će vas stići"** – tj. doći će vam iz pravca ka kojem vi bježite i licem u lice suočit ćete se sa njom. ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ **"Zatim ćete Onome Koji poznaje i nevidljivi i vidljivi svijet vraćeni biti"** – na Sudnjem danu. فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

1 Šejh Albani ovaj hadis je smatrao slabim-daif, Daif Et-Tergib br. 440, op.rec.

"...i On će vas o onome što ste radili obavijestiti" – o ogavnim djelima za koja će vas kazniti.

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ **"O vjernici, kada se u petak na namaz pozovete"** – pod pozivanjem se misli na ezan nakon što imam sjedne ma minber petkom, zato što u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nije bilo drugog ezana mimo ovoga. Ezan prije ovoga postojećeg petkom uveo je Osman, radijallahu anhu, uz prisustvo i svjedočenje ostalih ashaba, nakon što se Medina proširila. فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ **"...požurite ka spominjanju Allaha"** – tj. radite na tome da krenete ka spomenu Allaha, a taj spomen su hutba i džuma-namaz u džamijama. Zaokupirajte se pripremama za ovaj namaz kao što su kupanje, abdest i usmjerenost ka njemu. وَذَرُوا الْبَيْعَ **"...i kupoprodaju ostavite"** – tj. ostavite kupoprodaju, a tome se pridodaju sve ostale vrste ophođenja među ljudima u ovo vrijeme. Kada mujezin zauči ezan petkom za džumu, nije dozvoljeno kupovati i prodavati. ذَٰلِكُمْ **"... to vam je"** – požurivanje ka spomenu Allaha i ostavljanje kupoprodaje; خَيْرٌ لَّكُمْ **"...bolje"** – bolje od kupoprodaje i ostavljanja požurivanja, jer za izvršenje ovoga dobiva se nagrada.

10. فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ **"A kada se namaz obavi"** – tj. kada obavite, izvršite i završite sa namazom – فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ **"...onda se po zemlji raziđite"** – radi trgovine i raspolaganja onim što vam je potrebno za vašu egzistenciju. وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ **"...i Allahovu blagodat tražite"** – tj. Njegovu opskrbu koju On u obilju daje Svojim robovima u vidu zarada iz kupoprodaje i ostalih transakcija. وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا **"...i Allaha mnogo spominjite"** – tj. nemojte tokom vaše trgovine zaboraviti da Ga mnogo spominjete zahvaljujući Mu što vas je uputio na dobro ovoga i budućeg svijeta. Isto tako, spominjite Ga zikrovima kojim se Njemu približavate, kao što su izgovaranje elhamdulillahi, subhanallah, Allahu ekber, estagfirullah i sl. لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ **"...da biste postigli ono što želite"** – tj. kako biste zadobili dobra oba svijeta.

11. وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا **"A kada oni kakvu robu trgovačku ili zabavu ugledaju, pohrle joj"** – povod objave ovog ajeta jeste da su stanovnici Medine bili u siromaštvu i prijekoj potrebi, pa je došla jedna karavana iz Šama, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., držao je džumansku hutbu. Ljudi su pohrlili

ka toj karavani i samo dvanaest ljudi ostalo je u mesdžidu. U drugoj predaji: i još sedam žena. Značenje riječi انْفَضُّوا إِلَيْهَا **"pohrle joj"** – tj. raziđu se izlazeći pred nju i dočekujući je. وَتَرَكُوكَ قَائِمًا **"...i tebe ostave sama da stojiš"** – tj. na minberu. قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ **"Reci: Ono što je u Allaha"** – u vidu velike nagrade, a ona je Džennet. خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ **"...bolje je i od zabave i od trgovine"** – za kojima ste otišli iz mesdžida, ostavljajući slušanje Vjerovjesnikove, s.a.v.s., hutbe. وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ **"...a Allah je Opskrbitelj najbolji."**

SURA EL-MUNAFIKUN (LICEMJERI)

1. إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ **"Kada ti licemjeri dolaze"** – tj. kada ti dođu i prisustvuju mjestu okupljanja. قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ **"...oni govore: Mi svjedočimo, uistinu, da si ti Allahov poslanik"** – tj. potvrđuju svoje svjedočenje kako bi dali do znanja da to proizilazi iz dubine njihovih srca uz iskrenost u vjerovanju. Riječi **"svjedočimo"** znače: znamo. وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ **"...i Allah zna da si ti zaista Njegov poslanik"** – ovo je potvrda od Allaha za govor koji oni iznose svjedočeći Muhammedu, s.a.v.s., poslanstvo kako se ne bi shvatio povratak sljedećem nijekanju: وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ **"...a Allah tvrdi da su licemjeri pravi lašci"**, tj. kada licemjeri dođu Poslaniku izjašnjavaju se kao muslimani, međutim, njihovo unutarnje uvjerenje potpuno je suprotno njihovim riječima, i njihovo izjašnjavanje samo je isprazni govor.

2. اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً **"Oni su svoje zakletve štitom uzeli"** – tj. zakletve kojima su vam se zakleli uzeli su kao zaštitu od vas i zastor kojim se čuvaju od ubistva i porobljavanja. فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ **"...pa od Allahova puta odvraćaju"** – tj. spriječili su ljude da vjeruju, da se bore i da rade djela pokornosti tako što su sumnjičili i umanjivali vrijednost vjerovjesništva. إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ **"Ružno je, doista, kako postupaju"** – licemjerno i odvraćaju od Allahovog puta.

3. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا **"To je zato što su vjernici bili"** – tj. iz svoga licemjerja. ثُمَّ كَفَرُوا **"...pa nevjernici postali"** – tj. u svojoj nutrini. Rečeno je da je ovaj ajet objavljen o ljudima koji su vjerovali, a zatim se odmetnuli. فَطُبِعَ عَلَى

قُلُوبِهِمْ **"...i onda su im srca zapečaćena"** – tj. na njih je udaren pečat zbog njihovog nevjerovanja i poslije toga iman neće ući u njih. فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ **"...pa ne shvaćaju"** – ono što je za njih ispravno i razborito.

4. وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ **"Kada ih pogledaš, njihov te izgled ushićuje"** – njihovi izgledi i pozicije zadive onoga ko ih gleda zbog sjaja i pedantnosti. وَإِن يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ **"...i kada progovore, ti slušaš riječi njihove"** – pa misliš da je njihov govor istinit i istinoljubiv zbog njihove rječitosti i elokvencije. Abdullah b. Ubejj, vođa licemjera, bio je rječit, krupan i lijepog izgleda. كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ **"...oni su kao šuplji, naslonjeni balvani"** – uspoređeni su sa šupljim, naslonjenim balvanima na zidove, kada su u prisustvu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ti balvani ne shvaćaju i ne znaju, jer ne sadrže korisno shvatanje i znanje kojim će se okoristiti onaj ko ga nosi. يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ **"...i misle da je svaki povik protiv njih"** – rečeno je: Licemjeri su se pribojavali objave koja bi ih raskrinkala ukazujući na njihovo nevjerovanje koje kriju, čime bi muslimanima postali dozvoljeni njihovi životi i imeci. هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ **"Oni su pravi neprijatelji, pa ih se pričuvaj"** – da ne dobiju priliku pa da te se domognu, ili da saznaju nešto od tvojih tajni, jer su oni špijuni koji rade za tvoje neprijatelje nevjernike. قَاتَلَهُمُ اللَّهُ **"Allah ih ubio"** – tj. prokleo, a ovo je vid podučavanja vjernika da to govore. أَنَّى يُؤْفَكُونَ **"... kuda se odmeću?"** – tj. kako se odmiču od istine i postaju naklonjeni nevjerstvu.

5. وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ **"A kada im se rekne: Dođite! Allahov Poslanik će moliti da vam se oprosti, oni svojim glavama tresu"** – tj. pomiču glavama ismijavajući se sa tim i udaljavajući se od traženja oprosta. وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ **"...i vidiš ih kako odbijaju"** – udaljavaju se od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ **"...nadmeno"** – oholeći se nad dolaskom Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., tražeći da zatraži oprosta za njih, tj. oni sebe smatraju većim od toga, a na takav postupak gledaju sa podozrenjem.

6. سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ **"Isto im je, molio ti oprosta za njih ili ne molio"** – to im neće koristiti jer ustrajavaju u licemjerstvu i ostaju na nevjerstvu. لَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ **"...Allah im zaista neće oprostiti"** – tj. sve dok su u licemjerstvu. إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ **"...Allah doista narodu neposlušnom**

neće na Pravi put ukazati" – tj. onima koji u potpunosti izlaze iz pokornosti i koji su duboko zagazili u nepokornosti Allahu, a prioritetno se u ovu kategoriju ubrajaju i dvoličnjaci.

7. هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا **"Oni govore: Ne udjeljujte ništa onima koji su uz Allahovog Poslanika ne bi li ga napustili"**– tj. kako bi se od njega razišli, a pod tim su mislili na siromašne muhadžire. وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ **"A riznice nebesa i Zemlje su Allahove"** – tj. On je opskrbitelj ovih muhadžira. وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ **"...ali licemjeri ne shvataju"** – da su riznice opskrbe u Allahovoj ruci, misleći da Allah neće dati obilje vjernicima.

8. يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ **"Oni govore: Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabije"** – ovo je rekao Abdullah b. Ubejj, poglavar dvoličnjaka. Pod jačim misli na sebe i svoje sljedbenike, a pod slabijim na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i njegove sljedbenike. Pod vraćanjem u Medinu misli na povratak iz tog pohoda. Od Zejda b. Erkama prenosi se da je rekao: "Bio sam sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., u jednom pohodu, a Abdullah b. Ubejj reče: "Ako se vratimo u Medinu, jači će istjerati slabijeg." Otišao sam potom Vjerovjesniku, s.a.v.s., i obavijestio ga o tome, a Abdullah b. Ubejj zakleo se da takvo nešto nije rekao." Zejd reče: "Moji ljudi su me prekorili i upitali: 'Šta si htio od ovoga?' Otišao sam i zaspao tužan i potišten, a zatim Allahov Vjerovjesnik, s.a.v.s., posla po mene i reče: 'Allah Uzvišeni objavio je opravdanje za tebe i potvrdio ono što si govorio. Objavio je ovaj ajet...'"

9. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ **"O vjernici, neka vas imanja vaša i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha"** – Allah upozorava vjernike na ponašanje licemjera koje su zabavili njihovi imeci i djeca od spominjanja Allaha, a to su obaveze islama. Neki su rekli da se to odnosi na učenje Kur'ana. وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ **"A oni koji to učine"** – tako što se zabave dunjalukom pored vjere. فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ **"...bit će izgubljeni"** – tj. u potpunosti će propasti.

10. وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ **"I od onoga čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte"** – tj. udjeljujte na putevima dobra dio onoga što smo vam Mi dali kao opskrbu. Neki su rekli da se pod ovim misli na obavezni zekat. مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ **"...prije nego nekom od vas smrt dođe"** – tako što dođu njeni

povodi ili se pojave njeni znakovi. فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ **"...a onda rekne: Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš"** – tj. zašto mi još nisi dao roka i odgodio moju smrt nakratko. فَأَصَّدَّقَ **"...pa da milostinju udijelim"** – tj. da dadnem sadaku iz svoga imetka. وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ **"...i da dobar budem".**

11. وَلَن يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا **"Allah sigurno neće ostaviti u životu nikoga kome smrtni čas njegov dođe"** – tj. kada dođe zapisani rok i završi se život. وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ **"...a Allah dobro zna ono što vi radite"** – Njemu nije ništa skriveno i On će vas nagraditi ili kazniti shodno vašim djelima.

SURA ET-TEGABUN (SAMOOBMANA)

2. هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنكُمْ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤْمِنٌ **"On je Onaj Koji vas stvara, pa ima među vama i nevjernika, a ima i vjernika"** – Allah je stvorio nevjernika, njegovo nevjerstvo, njegova djela i ono što stječe. Stvorio je vjernika i njegovo vjerovanje, djelovanje i stjecanje. Nevjernik ne vjeruje odabirući nevjerstvo, a vjernik vjeruje odabirući vjeru. Sve se dešava Allahovom dozvolom. Uzvišeni Allah kaže: ***"A nećete poželjeti, a da to i Allah, Gospodar svih svjetova, ne želi."***

3. خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ **"I On vama obličje daje i likove vaše čini lijepim"** – tj. On Uzvišeni vas je stvorio u najljepšem liku, najljepšem obliku. Nije skriveno odlikovanje ljudi po izgledu i lijepom stasu. To je jasni dokaz ljudima koji shvataju moć, mudrost i veličinu Stvoritelja. Isto se odnosi na psihološku sliku čovjeka i njegove ogromne intelektualne potencijale, što predstavlja još veći dokaz od prethodnog. Tako Uzvišeni kaže: ***"Na Zemlji su dokazi za one koji su ubijeđeni, a i u samim vama. Zar ne vidite!?"***

5. أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ **"Zar do vas nije doprla vijest o onima koji još davno nisu vjerovali?"** – a to su nevjernici iz prijašnjih naroda, poput Nuhova naroda, Ada i Semuda. Uzvišeni Allah kaže: ***"Došla vam je obavijest o njima u Kur'anu"***, tj. obaviješteni ste kako su ih njihovi poslanici pozivali u Allahovu jednoću i robovanje, te ostavljanje robovanja

onima koje su uzimali za bogove mimo Njega, kako su završili u propasti oni koji su laži iznosili, te kako su poslanici i vjernici bili spašeni. فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ **"...pa kobnost postupka svoga iskusili"** – kobnost ovdje označava težinu i žestinu, a to su nedaće koje su im date u vidu patnje na dunjaluku. وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ **"...još ih kazna bolna čeka"** – tj. patnja u Džehennemu.

6. ذَلِكَ **"Zato što"** – tj. patnja na oba svijeta ih je snašla. بِأَنَّهُ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ **"...kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili"** – zato što su im dolazili izaslanici sa očitim nadnaravnostima, pa su govorili: فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا **"Zar da nas ljudi upućuju?"**, tj. svaki narod rekao je ovo svome poslaniku, niječući da poslanik može biti ljudskoga roda i izražavajući čuđenje tome. فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوا **"Pa nisu vjerovali i okretali su se"** – tj. nisu vjerovali u poslanike i ono s čime su dolazili. Udaljavali su se od njih i nisu razmišljali o objavi koju su im donosili. وَّاسْتَغْنَى اللَّهُ "...**Allahu nije niko potreban"** – tj. nije Mu potrebno njihovo vjerovanje i robovanje. وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ **"...Allah nije ni o kome ovisan. On je jedini hvale dostojan"** – tj. Njemu ne trebaju ljudi, niti njihov ibadet Njemu, a hvale Ga sva stvorenja, riječima i djelima.

7. قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ **"Reci: Hoćete, Gospodara mi moga, proživljeni biti"** – Uzvišeni Allah naređuje Svome Vjerovjesniku da ih obavijesti da će ih Allah proživjeti poslije smrti i da im se zakune na to, tj. tako mi Allaha, bit ćete izvedeni iz svojih grobova. ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ **"...pa ćete o onome što ste radili"** – tj. bit ćete obaviješteni o tome, što predstavlja podizanje argumenta protiv vas, a zatim ćete biti kažnjeni. وَذَلِكَ **"...a to je"** – tj. proživljenje i kazna; عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ "...**Allahu lahko".**

8. وَالنُّورِ الَّذِي أَنزَلْنَا **"...i u svjetlo koje objavljujemo"** – a ono je Kur'an, jer predstavlja svjetlo koje se uzima kao uputa iz tamne zablude.

9. يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ **"Na Dan kada vas On sakupi, na Dan zbora"** – tj. radi Sudnjeg dana. Toga dana skupit će se ljudi radi nagrade i kazne, u njemu će se sastaviti svaki djelatnik i njegovo djelo, svaki vjerovjesnik i njegov narod, svaki diskriminirani i njegov diskriminator, svi prvi i zadnji. ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ **"...to je dan obmane"** – okupljeni će na tog dana jedni druge obmanjivati, sljedbenici istine obmanjivat će sljedbenike neistine. Neće biti veće obmane od obmane kojom će stanovnici Dženneta obmanuti

stanovnike Džehennema, jer stanovnici Džehennema zamijenit će dobro lošim, blagodat patnjom, a stanovnici Dženneta suprotno tome. Kaže se: Obmanuo sam nekoga kada mu prodajem ili od njega kupujem i onda ga zakinem. Obmanjen i zakinut bit će onaj čija porodica i stanište ne budu u Džennetu. وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ **"Ko bude vjerovao i dobra djela činio, On će mu prekriti loša djela njegova"** – tj. ko bude potvrđivao istinu uz činjenje dobrih djela zaslužit će oprost grijeha.

11. مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ **"Nikakva nevolja ne pogađa osim sa Allahovom dozvolom"** – tj. Njegovom presudom i određenjem. Rečeno je da je povod objave ovog ajeta to da su nevjernici govorili: "Da je ono na čemu su muslimani istina, Allah bi ih sačuvao od ovosvjetskih nedaća." وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ **"...a ko u Allaha vjeruje, On će uputiti njegovo srce"** – tj. ko potvrđuje istinu i ko bude znao da će ga zadesiti samo ono što je Allah odredio, bit će mu upućeno srce prilikom nedaće i znat će da je to od Allaha, te da ga nije moglo zaobići ono što ga je zadesilo, a nije ga moglo zadesiti ono što ga je zaobišlo. Tako se preda Njegovoj presudi i izgovara riječi: Svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo. Kada bude iskušan – strpi se, a kada mu se dadne blagodat – zahvali. وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ **"...a Allah sve dobro zna"** – tj. posjeduje krajnje znanje i od toga mu nije skriveno ništa.

12. وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ **"I pokoravajte se Allahu i Poslaniku"** – tj. posvetite se pokornosti Allahu i pokornosti Njegovom Poslaniku فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ. **"...a ako se okrenete"** – tj. ako se udaljite od pokornosti, grijeh ćete vi snositi, a Poslanik nije ništa kriv فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ. **"...pa Naš Poslanik dužan je samo da jasno obznani "** – tj. on nema nikakve druge dužnosti, a poznato je da je to i učinio.

14. عَدُوًّا لَكُمْ **"Imate neprijatelja"** – tj. oni vas zaokupiraju od dobra, a povod objave ovog ajeta su ljudi iz Mekke koji su prešli na islam i željeli su da se iz nje isele, ali nisu ih ostavljale njihove supruge i djeca. Mudžahid kaže: "Tako mi Allaha, oni im nisu bili neprijatelji na dunjaluku, nego ih je ljubav prema njima natjerala da za njih uzimaju zabranjeno, a onda im ga dadnu." فَاحْذَرُوهُمْ "...**pa ih se pričuvajte"** – tj. čuvajte se supružnika i djece da im ne biste dali prednost u ljubavi vašoj i brižnosti prema njima u odnosu na Allahovu pokornost. Neka vas dobro koje im želite ne natjera da

im zaradite opskrbu u Allahovoj nepokornosti. وَإِن تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا **"...a ako preko toga pređete i ne korite i oprostite"** – tj. ako pređete preko njihovih ispada koje su počinili i ne prekoravate ih, te im te grijehe prekrijete. فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ **"...pa i Allah prašta i milostiv je"** – prema vama i prema njima. Rečeno je: Kada bi čovjek, kojeg bi njegove supruge i djeca odvratile od hidžre, ugledao ljude koji su ga pretekli u tome i podučili se vjeri, htio bi kazniti svoje supruge i djecu.

15. إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ **"Imanja vaša i djeca vaša su samo iskušenje"** – tj. belaj, ispit i kušnja. Podstiču vas da zarađujete na nedozvoljen način i da uskraćujete Allahovo pravo. وَاللَّهُ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ **"...a u Allaha je nagrada velika"** – onome ko dadne prednost pokornosti Allahu, ostavi nepokornost Njemu i pored ljubavi prema imetku i djetetu.

16. فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ **"Pa Allaha se bojte koliko god možete"** – tj. onoliko koliko podnosite i u čemu ulažete maksimalan trud. وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا **"...i slušajte i pokoravajte se"** – tj. slušajte i pokoravajte se Allahovim i Poslanikovim naredbama i وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ **"...udjeljujte za svoje dobro"** – tj. udjeljujte iz svojih imetaka kojima vas je Allah opskrbio u različite vidove dobra i nemojte u njima škrtariti i dajite radi svoga dobra. وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ **"A oni koji budu sačuvani gramzljivosti i tvrdičluka, bit će ti koji će uspjeti"** – tj. onaj koga Allah sačuva od bolesti škrtosti i ko bude trošio na Allahovom putu i u razne vidove dobra, takvi će postići svako dobro i dobiti sve ono što traže.

17. إِن تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا **"A ako Allahu lijep zajam date"** – tj. usmjerite svoje imetke u razne vidove dobra uz iskrenu namjeru i dragovoljno. يُضَاعِفْهُ لَكُمْ **"...On će vam ga uvećati"** – jedno dobro djelo će udeseterostručiti, ili uvećati do sedamsto puta. وَيَغْفِرْ لَكُمْ **"...i oprostiti će vam"** – tj. uz to uvećavanje dobrih djela oprostit će vam i grijehe. وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ **"...jer Allah je zahvalan i blag"** – jer višestruko nagrađuje onoga ko Mu se pokorava, a ne kažnjava ishitreno onoga ko Mu je nepokoran.

SURA ET-TALAK (RAZVOD BRAKA)

1. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ **"O Vjerovjesniče, kada želite žene pustiti"** – Uzvišeni, kao prvo, doziva Vjerovjesnika, s.a.v.s., posebno ga izdvajajući, a potom se zajedno obraća njemu i njegovom ummetu. Ajet znači: Kada ih želite razvesti i čvrstu odluku o tome donesete. فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ **"...vi ih u vrijeme kada su čiste pustite"** – tj. dok čekaju period čekanja ili prije njega. Ovim se želi reći: razvedite ih za vrijeme čistoće u kojoj nije bilo spolnog donosa, a zatim se ostavljaju (u smislu spolnog odnosa) sve dok ne istekne njihov priček. Kada ih razvedu na ovakav način, onda su ih razveli u propisanom periodu. Od Ibn Omera se prenosi da je razveo svoju ženu, a bila je u menstrualnom ciklusu. Omer je to spomenuo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa se Poslanik, s.a.v.s., razljutio i rekao: "Neka je vrati, a zatim zadrži sve dok ne bude čista, zatim dobije mjesečnicu, a potom ponovo bude čista. Ako bude htio da je razvede, neka je razvede čistu, prije nego što sa njom bude imao spolni odnos. To je priček u kojem je Allah naredio da se žene puštaju." وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ **"...i brojte to vrijeme"** – tj. pamtite ga i pamtite vrijeme u kome je došlo do puštanja žene sve dok se taj period ne ispuni. Taj period iznosi tri čistoće ili tri mjesečnice. Ovo obraćanje odnosi se na muževe. وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ **"...i Allaha, Gospodara svoga, bojte se"** – nemojte Mu činiti nepokornost u onome što vam je naredio, niti svojim ženama nanositi štetu. لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ **"Ne izgonite ih iz kuća njihovih"** – tj. u kojima su bile prilikom puštanja sve dok su u periodu pričeka. Kuće je njima pripisao da bi pojasnio njihovo potpuno pravo na smještaj i stanovanje tokom ovog perioda. Također, zabranio je suprugama da izlaze rekavši: وَلَا يَخْرُجْنَ **"...a ni one neka ne izlaze"** – tj. neka ne izlaze iz tih kuća dok su u periodu pričeka, osim zbog opravdane nužde. إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ **"...osim ako očito sramno djelo učine"** – tj. neka ne izlaze iz svojih kuća osim ako počine razvrat zinaluka. Neki su rekli da se to odnosi na ružan govor, te da se žena okomi na one koje sa njom stanuju u kući. وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ **"To su Allahovi propisi"** – ovo znači: ovo su propisi koje je Allah pojasnio Svojim robovima, tj. postavio im je zacrtane granice koje im nije dozvoljeno prelaziti. وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ **"Onaj koji Allahove propise**

krši, sam sebi nepravdu čini" – zato što se sam vodi u propast. لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا **"Ti ne znaš, Allah poslije toga može priliku pružiti"** – tj. ako ona ostane u kući, možda Allah sjedini njihova srca i suprug je i dalje zadrži.

2. فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ **"Pa kada one dostignu vrijeme svoga čekanja"** – tj. kada bude blizu istek propisanog pričeka i budu nadomak njihovog završetka. فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ **"...vi ih na lijep način zadržite"** – tj. vratite ih lijepo se ophodeći prema njima iz želje da im donesete dobro, bez namjere za nanošenjem štete. أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ **"...ili se velikodušno od njih konačno rastavite"** – ostavite ih sve dok priček ne istekne, a onda će one same o sebi odlučivati, uz isplatu prava njima kojima ste vi zaduženi i ostavljanja nanošenja štete, tj. vi nemate prilikom završetka pričeka pravo ni na što drugo osim da ih zadržite ili da ih lijepo pustite. Zadržavanje radi nanošenja štete ili puštanje uz provokacije i uskraćivanje prava, nije vama dozvoljeno. وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِّنكُمْ **"...i kao svjedoke dvojicu vaših pravednih ljudi uzmite"** – kada želite da ih vratite ili da ih u potpunosti ostavite, a time presijecate spor i dokidate predmet razmirica. وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ **"...i svjedočenje Allaha radi obavite"** – ovo je naredba svjedocima da svoje svjedočenje iznesu na istinit način kao vid približavanja Allahu. ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ **"To je savjet za onoga koji u Allaha i onaj svijet vjeruje"** – ovdje je posebno spomenuo vjernike, jer će se samo oni ovime okoristiti, za razliku od drugih. وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ **"...a onome koji se Allaha boji"** – tj. ko se pribojava Allaha zastajući na Njegovim granicama koje je odredio Svojim robovima; يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا **"...On će izlaz dati"** – iz onoga u šta je zapao.

3. وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ **"I opskrbit će ga odakle se i ne nada"** – tj. na način koji mu nije ni naumpao, niti je na njega računao. Onaj ko pusti ženu, a zatim dovede svjedoke prilikom rastave za istek pričeka, ili prilikom vraćanja žene u brak, Allah će mu dati izlaz. Tegobu će samo osjetiti onaj ko se bude suprotstavljao Alahovim propisima puštanja i povrata žene. وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ **"...onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta"** – tj. ko bude izgradio povjerenje u Allaha u svojoj nedaći, Allah će mu biti dovoljan u odnosu na ono što ga brine. إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ **"Allah će, zaista, ispuniti ono što je odlučio"** – tj. Njemu ništa neće moći promaći i On je moćan sve traženo ispuniti. قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا **"...Allah je svemu već rok odredio"**

– tj. Allah je nedaći dao određeni rok kako bi se završila, kao što je dao rok i blagostanju u kojem se završava. Es-Suddi kaže da se ovo odnosi na vremenski period menstruacije i pričeka poslije puštanja.

4. وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ **"A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubile"** – to su stare žene čiji je mjesečni ciklus prestao i izgubile su svaku nadu u njega. إِنِ ارْتَبْتُمْ **"...ako sumnjate vi"** – tj. ako sumnjate i ne znate kakav je priček za njih. فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ **"...one trebaju čekati tri mjeseca, a i one koje ga nisu dobile"** – zbog svoje maloljetnosti zato što još nisu dostigle godine šerijatskog punoljetstva – njihov priček je tri mjeseca. وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ **"Vrijeme čekanja trudnih žena jeste da rode"** – tj. njihov priček završava se sa porođajem. وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا **"A onoga ko se Allaha boji, On će mu samo lahkoću dati"** – Ed-Dahhak kaže: "Ko se bude bojao Allaha i pusti ženu kako je sunnetom propisano, Allah će mu u njegovom stanju dati olakšanje da je povrati.

5. وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا **"...i još mu veliku nagradu dati"** – tj. na budućem svijetu će mu dati veliku nagradu, a ona je Džennet.

6. أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم **"Vi ih ostavite da stanuju gdje i vi stanujete"** – ovo je pojašnjenje obaveznog smještaja puštenih žena, tj. nastanite ih u dijelu prostora u kojem vi stanujete. مِّن وُجْدِكُمْ **"...prema svojim mogućnostima"** – tj. zavisno od vaših materijalnih mogućnosti. To se odnosi na razvedenu ženu koja ima pravo da se vrati, a ona koja je razvedena treći put, nema pravo na izdržavanje niti na stan. وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ **"...i ne činite im teškoće zato da biste na njih pritisak izvršili"** – u pitanjima smještaja ili izdržavanja. وَإِن كُنَّ أُولَاتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ **"A ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porode"** – nema razilaženja među učenjacima u pogledu obaveznosti izdržavanja razvedene žene i obezbjeđenja stanovanja tokom njene trudnoće. فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ **"...a ako vam djecu doje"** – doje vašu djecu poslije svega ovoga; فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ **"...onda im dajte zasluženu nagradu"** – tj. naknadu za njihovo dojenje. وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ **"...i sporazumite se međusobno na lijep način"** – ovo je obraćanje muževima i ženama između kojih je došlo do razvoda putem šerijatskog puštanja žene. Ajet znači: savjetujte se međusobno u dobru, a ne u zlu. Neka jedni od drugih prihvate dobro i sve što je lijepo vezano za

dijete. O tome Uzvišeni kaže: *"A ako budu htjeli rastavu uz obostrano zadovoljstvo i dogovor, onda nisu grješni."* وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ **"...a ako nastanu razmirice"** – tj. oko nagrade za dojenje, tako da suprug odbije supruzi dati nagradu koju ona želi, a majka odbije da doji dijete, osim sa traženom naknadom: فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى **"...neka mu onda druga doji dijete"** – tj. unajmit će drugu dojilju koja će mu dojiti dijete.

7. لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ **"Neka imućan prema bogatstvu svome troši"** – ovo je naredba bogatijim ljudima da u obilju dadnu dojiljama, svojim ženama, prema svojim mogućnostima. وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ **"...a onaj koji je u oskudici"** – tj. koji ne bude imućan i u teškom stanju. فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ **"...prema tome koliko mu je Allah dao"** - tj. onoliko koliko mu je Allah dao od opskrbe, i on nije dužan više od toga. لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا **"...jer Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao"** – tj. što je dao od opskrbe, pa tako siromašnog ne zadužuje da udjeljuje više od svojih mogućnosti, kao što ne zadužuje bogatoga. سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا **"...Allah će sigurno poslije toga last dati"** – tj. poslije poteškoće dat će obilje i bogatstvo.

8. وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا **"A koliko se samo sela oglušilo o zapovijed Gospodara njihova i poslanika Njegovih"** – tj. stanovnici mnogih naselja bili su nepokorni naredbi Allaha i Njegovog Poslanika i okrenuli su se. وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا **"...pa smo s njima žestok račun sveli"** – Allah ih je obračunao prema njihovim djelima koja su činili na dunjaluku. وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكْرًا **"...i kaznili ih patnjom užasnom"** – tj. kaznit ćemo velikom kaznom na ahiretu one koji to budu činili, a na dunjaluku glađu, sušom, propadanjem u zemlju i izobličavanjem. *"...oni su pogubnost postupaka svojih okusili"* – tj. ružne posljedice i teret patnje kao kaznu za svoje nevjerovanje. *"...a propast je bila njihov kraj"* – tj. propast na dunjaluku i patnja na ahiretu. Izgubili su svoje imetke, porodice i živote.

10. – 11. أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا **"Allah je za njih neizdržljivu patnju pripremio"** – tj. kaznu u Džehennemu. فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ **"...zato se bojte Allaha, o vi koji ste razumom obdareni"** – tj. vi koji imate razume koji znaju vagati i raspoznati dobro, a to je muhammedanski ummet. الَّذِينَ آمَنُوا **"...vi koji vjerujete"** – tj. oni koji su se pokorili Allahu i slijede Muhammeda, s.a.v.s. "Budite iskreni u vašem vjerovanju i ne budite poput

onih nepokornih naroda prije vas." Sa njima se račun žestoko sveo i iskusili su užasnu patnju. قَدْ أَنْزَلَ اللهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا **"Allah vam je već poslao opomenu"** – opomena je časni Kur'an, a neki su rekli da je to Poslanik, s.a.v.s. Zato je Uzvišeni rekao: رَسُولًا "...**poslanika"** – tj. objavio vam je Kur'an i poslao Poslanika sa ovim Kur'anom. يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللهِ مُبَيِّنَاتٍ **"...koji vam Allahove jasne ajete kazuje"** – pojašnjava ljudima propise koji su im potrebni. لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ **"...kako bi one koji vjeruju i rade dobra djela iz tmina izveo na svjetlo"** – kako bi Allah, putem dokaza, one koji vjeruju i čine dobra djela izveo iz tame zablude na svjetlo upute, te iz tame nevjerstva na svjetlo imana.

12. اللهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ **"Allah je sedam nebesa i isto tako zemalja stvorio"** – tj. isti broj je stvorio od zemalja – njih sedam. To se potvrđuje u vjerodostojnom hadisu jer u dijelu Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., govora stoji: "Ko nepravedno otuđi pedalj zemlje, bit će natovaren sa sedam zemalja." يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ **"...Njegovo naređenje do svih njih dospijeva"** – tj. naređenje sa sedam nebesa dospijeva na sedam zemalja – spušta se kiša, niče rastinje, nastupaju dan i noć, ljeto i zima.

SURA ET-TAHRIM (ZABRANA)

1. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللهُ لَكَ **"O Vjerovjesniče, zašto sebi zabranjuješ ono što ti je Allah dozvolio"** – Rečeno je: Vjerovjesnik, s.a.v.s., pio je med kod Zejnebe bint Džahš, a Aiša i Hafsa su se iz ljubomore prema Zejneb dogovorile da kažu, kada im dođe Poslanik, s.a.v.s.: "Osjetimo da od tebe dolazi ružan miris." Poslanik, s.a.v.s., tada je sebi zabranio med: تَبْتَغِي مَرْضَاةَ أَزْوَاجِكَ **"...želeći zadovoljstvo žena svojih"** – tako što si sebi zabranio ono što ti je Allah dozvolio. وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ **'A Allah mnogo prašta i milostiv je"** – zbog tvoga propusta. Neki su rekli da je to bio mali grijeh, pa ga je Allah zbog njega prekorio.

2. قَدْ فَرَضَ اللهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ **"Allah vam je propisao kako da svoje zakletve iskupite"** – tj. propisao vam je da se razriješite svojih zakletvi davanjem propisanog iskupa, kao što Uzvišeni kaže: ***"Iskup za prekršenu zakletvu je***

da deset siromaha običnom hranom kojom hranite čeljad svoju nahranite, ili da ih odjenete ili da roba ropstva oslobodite. Onaj ko ne bude mogao neka tri dana posti." Niko nema pravo da zabrani ono što je Allah dozvolio, a ako to učini, takva zakletva neće biti validna, niti će obavezivati onoga ko se njome zakleo. Proglasiti nešto dozvoljenim ili zabranjenim je isključivo Allahova nadležnost. Međutim, ako to osoba učini, neki islamski pravnici smatraju da ukoliko sebi zabrani odjeću, hranu, piće ili bilo šta drugo što je Allah dozvolio, da to ima status zakletve, pa ukoliko se bude vratio onome što je sebi zabranio (oblačio, konzumirao), dužan je dati iskup za prekršenu zakletvu. Ako se tada iskupi, njegova zakletva prestaje važiti. Ovo se odnosi na sve, pa čak i ako sebi zabrani spolni odnos sa ženom. Neki su rekli: Ako sebi zabrani ženu i tom zabranom bude imao namjeru njeno puštanje, onda se to tretira kao puštanje. Allah najbolje zna. وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ **"...Allah je vaš Gospodar"** – tj. zaštitnik i pomagač. وَهُوَ الْعَلِيمُ **"...On sve zna"** – u čemu je dobro za vas. الْحَكِيمُ **"...i Mudar je"** – u svojim djelima i govoru.

3. وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا **"A kada Poslanik jednoj svojoj ženi tajno govor povjeri"** – a ona je Hafsa, kao što je prethodno rečeno u govoru o zabrani meda. El-Kelbi kaže: "Povjerio joj je tajnu da će njen i Aišin otac biti njegove halife poslije njega, s.a.v.s. فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ **"...a on obavijesti o njemu"** – tj. obavijestio je o onome što je ona prenijela od tog govora. قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا **"...ona reče: Ko tebe o tome izvijesti?"** – tj. ko ti je donio vijest o tome. نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ **"...on reče: Obavijestio me je Sveznajući i o svemu obaviješteni"** – tj. obavijestio me je o tome Allah kome nije ništa skriveno.

4. إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا **"Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa vi ste bile učinile ono zbog čega je trebalo da se pokajete"** – ovo se odnosi na Aišu i Hafsu, tj. ako se pokajete Allahu za ono zbog čega ste se udružile protiv Poslanika, s.a.v.s. وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ **"...a ako se protiv njega udružite"** – tj. ako se udružite i budete sarađivale iz ljubomore prema njemu širenjem njegove tajne. فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ **"...pa Allah je zaštitnik njegov, i Džibril i čestiti vjernici"** – tj. Allah će na Sebe preuzeti pomoć njemu, a također i Džibril i dobri ljudi vjernici, kao što su Ebu Bekr i Omer. On neće ostati bez pomoćnika. وَالْمَلَائِكَةُ **"...i svi meleki"** – poslije Allahove pomoći, Džibrilove i dobrih vjernika. بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ **"...će**

mu na pomoći biti" – tj. pomoćnici koji ga pomažu. Neki su rekli: Aiša i Hafsa su se udružile s namjerom da Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, podstaknu na korist (a ne na zlo ili štetu), iako su kasnije ukorene..

5. عَسَىٰ رَبُّهُۥٓ إِن طَلَّقَكُنَّ أَن يُبْدِلَهُۥٓ أَزْوَٰجًا خَيْرًا مِّنكُنَّ **"Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati, umjesto vas, boljih žena od vas"** – Uzvišeni Allah obavještava Vjerovjesnikove, s.a.v.s., žene da je moćan da, ukoliko ih Poslanik pusti, da mu ih zamijeni boljim ženama nego što su one, što je jedan vid njihovog zastrašivanja. مُسْلِمَٰتٍ مُّؤْمِنَٰتٍ **"...muslimanki, mu'minki"** – koje izvršavaju obaveze islama i koje potvrđuju istinski Allaha, Njegove meleke, knjige i poslanike. قَٰنِتَٰتٍ **"...poslušnih Allahu"** – tj. pokornih Allahu i Njegovom Poslaniku. تَٰٓئِبَٰتٍ **"...pokajnica"** – tj. od grijeha. عَٰبِدَٰتٍ **"...koje Allahu robuju"** – tj. koje su pred Njim ponizne. سَٰٓئِحَٰتٍ ثَيِّبَٰتٍ وَأَبْكَارًا **"...koje poste, udovica i djevica"** – udovica je žena koja je bila udata, a zatim ju je razveo njen muž (puštenica), ili je njen muž umro. Djevica je još neudata žena.

6. يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ **"O vi koji vjerujete, čuvajte sebe"** – tj. čuvajte se izvršavanjem onoga što vam je naredio i ostavljanjem onoga što vam je zabranio. وَأَهْلِيكُمْ **"...i porodice svoje"** – tako što će im naređivati pokornost Allahu i zabranjivati im nepokornosti. نَارًا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلْحِجَارَةُ **"...od Vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti"** – tj. velike vatre koja će biti potpaljena i čije će gorivo biti ljudi i kamenje, kao što se druge vatre potpaljuju i gore na suhom pruću. Ibn Džerir kaže: "Dužnost nam je da podučimo svoju djecu vjeri i dobru, te lijepom ponašanju kojim se moraju odlikovati. عَلَيْهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ **"...i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti"** – tj. za Vatru će biti zaduženi meleki koji se brinu, te kažnjavaju njene stanovnike. Bit će grubi i žestoki prema njenim stanovnicima. Neće im se smilovati kada od njih budu tražili milost, jer su stvoreni za patnju. لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ "...**koji se onome što im Allah naredi neće opirati"**, tj. – ne suprotstavljaju se Njegovoj naredbi. وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ **"...i koji će ono što im se naredi izvršiti"** – tj. blagovremeno to obavljaju bez odlaganja, pa niti ga odgađaju, a oni su to kadri učiniti, niti su nemoćni da bilo šta ne učine, bez obzira šta to bilo.

7. يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَا تَعْتَذِرُوا۟ ٱلْيَوْمَ **"O vi koji niste vjerovali, danas se ne pravdajte"** – tj. ovo će im se reći kada budu uvedeni u Vatru, kako bi ih

obuzeli žalost i očaj, i kako bi se prekinule sve njihove želje. إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ **"...kažnjavate se samo za ono što ste zaslužili"** – radeći djela na dunjaluku.

8. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا **"O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno"** – "tevbei-nesuh" označava istinito i iskreno pokajanje, a označava kajanje u srcu za prethodne grijehe, traženje oprosta jezikom i potpuno ostavljanje činjenja grijeha tijelom, uz čvrstu namjeru da se grijehu neće vratiti. نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ **"...svjetlo njihovo će ići ispred njih i s njihove desne strane"** – tj. svjetlo će biti sa njima kada budu išli preko Sirat-ćuprije.

9. يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ **"O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika..."** – tj. bori se ratovanjem protiv nevjernika. وَالْمُنَافِقِينَ **"...i licemjera"** – tako što ćeš sprovoditi šerijatske kazne – oni su činili grijehe koji su obavezivali izvršavanje tih kazni – وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ **"....i budi strog prema njima"**, kako bi vladalo strahopoštovanje.

10. فَخَانَتَاهُمَا **"...pa su ih prevarili"** – tj. iznevjerili su ih. Rečeno je: Nuhova žena govorila je ljudima da je Nuh lud, a Lutova žena obavještavala je svoj narod o njegovim gostima. فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا **"...njih dvojica im neće ništa moći kod Allaha pomoći"** – tj. neće im ništa koristiti Nuh i Lut, iako su bili njihovi muževi, niti će moći otkloniti Allahovu patnju od njih, iako su ova dva poslanika ugledna kod Allaha. وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ **"...i reći će se: Ulazite u Vatru vas dvije s onima koji ulaze"** – jer su u njoj nevjernici i grješnici.

11. وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ **"A onima koji vjeruju – Allah kao pouku navodi ženu faraonovu"** – tj. utjecaj nevjerstva im nije naštetio, kao što nije naštetio faraonovoj ženi koja je bila pod vladavinom najvećeg nevjernika. Ona je zbog svoga vjerovanja postala stanovnica Dženneta. إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ **"...kada je rekla: Gospodaru moj, sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu"** – tj. sagradi mi kuću u blizini Svoje milosti, na stepenima onih koji su Tebi privrženi. وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ **"...i spasi me od faraona i njegovih postupaka"** – tj. od njega, njegovih zlih djela. وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ **"...i izbavi me od naroda nepravednog"** – to su nevjernici iz reda Kopta.

12. وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ **"I Merjemu, kćer Imranovu"** – Allah joj je podario počast i dunjaluka i ahireta, i odabrao je u odnosu na sve ostale žene svijeta, iako je bila iz neposlušnog naroda. الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا **"...koja je nevinost svoju sačuvala"** – tj. od razvrata. فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا **"...a Mi smo udahnuli u nju život"** – Džibril, alejhis-selam, puhnuo je u otvor na njenom ogrtaču, pa je zanijela Isaa, alejhis-selam. وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا **"...i ona je u riječi Gospodara svoga vjerovala"** – tj. u Njegove propise koje je postavio Svojim robovima i u ono s čime joj se obratio melek, kada joj je Džibril rekao: "Ja sam samo izaslanik tvoga Gospodara", vjerovala je u radosne vijesti o Isau, alejhis-selam, o kojima je bila obaviještena, te da će on biti poslanik Njemu privrženi. وَكُتُبِهِ **"...i knjige Njegove"** – tj. knjige objavljene vjerovjesnicima. وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ **"...i od onih koji provode vrijeme u molitvi bila"** – tj. od ljudi koji se pokoravaju svome Gospodaru. Njena porodica bila je poznata po ispravnosti, čednosti i pokornosti.

SURA EL-MULK (VLAST)

1. تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ **"Uzvišen je Onaj u Čijoj ruci je vlast"** – riječ "tebareke" u originalnom tekstu znači mnogobrojno je i veliko Allahovo dobro, a On je vladar nebesa i Zemlje, na ovom i budućem svijetu.

2. الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ **"Onaj Koji je dao smrt i život"** – smrt označava prekid veze duše sa tijelom i njeno napuštanje tijela, dok život označava vezanje duše za tijelo. Život ovdje označava Njegovo stvaranje čovjeka i duše u njemu. لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا **"...da bi iskušao koji će od vas bolje postupati"** – tj. da vas zaduži, a zatim ispita, a onda vas prema tome nagradi ili kazni. Osnovni cilj iskušenja je iskazivanje savršenstva, savršenog dobročinstva dobrostivih i pokornosti pokornih.

3. الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا **"Onaj Koji je sedam nebesa, jedne iznad drugih stvorio"** – tj. jedno povrh drugoga. مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَاوُتٍ **"...ti u tome što Svemilosni stvara ne vidiš nikakva nesklada"** – tj. oprečnosti i različitosti, iskrivljenja i razilaženja, već je sve podjednako ispravno i

ukazuje na svoga Gospodara. فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِن فُطُورٍ **"...pa ponovo pogledaj, vidiš li kakav nedostatak"** – tj. vrati svoj pogled na nebo i razmisli da li u njegovoj veličini i prostranstvu vidiš kakav rascjep ili nepravilnost.

4. ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ **'Zatim ponovo više puta pogledaj"** – jedan za drugim pogledom, bez obzira koliko tih pogleda bilo. Ovo upućuje na snažniji i jači motiv za podizanje dokaza i veći razlog za dokidanje svake vrste isprike. يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا **"...pogled će ti se vratiti klonuo"** – tj. malen i isuviše ponizan da bi vidio kakav nedostatak u stvaranju neba. وَهُوَ حَسِيرٌ **"...i umoran"** – tj. klonuo i presječen.

5. وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِّلشَّيَاطِينِ **"Učinili smo ih vatrom za gađanje šejtana"** – tj. ove svjetiljke učinili smo predmetom kojim se gađaju šejtani. Ovo je druga korist zvijezda, pored toga što su ukras ovodunjalučkog neba. Katade kaže: "Allah je stvorio zvijezde s tri cilja: ukras za nebo, gađanje šejtana i znakove koji se uzimaju za putokaz na kopnu i moru." وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ **"...za koje smo patnju u ognju pripremili"** – tj. šejtanima smo na ahiretu pripremili, nakon spaljivanja na dunjaluku gorućim iskrama, vatru Džehennema.

7. إِذَا أُلْقُوا فِيهَا **"A kada budu u nju bačeni"** – tj. kada budu u nju bacani kao što se baca suho granje u vatru. سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا **"...bučanje će njegovo čuti"** – tj. glas poput magarećeg kada počne da riče. وَهِيَ تَفُورُ **"...i on će ključati"** – tj. u toj vodi će ključati kao što ključa kazan.

8. تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ **"...gotovo da se od bijesa raspadne"** – tj. samo što se ne iskomada i ne rastavi u dijelove od žestine srdžbe prema nevjernicima. كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ **"Kad se god koja gomila u nju baci"** – tj. skupina ljudi: سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا **"...stražari u njemu će je upitati"** – tj. meleki, a to pitanje će biti pitanje prijekora i osude: أَلَمْ يَأْتِكُمْ **"Zar nije niko dolazio"** – na dunjaluku; نَذِيرٌ **"...da vas opominje"** – tj. da vas upozorava na ovaj dan i zastrašuje njime.

9. قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ **"I reći će: Jeste, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao"** – tj. izaslanik od Allaha, našeg Gospodara koji nas je opominjao, zastrašivao i obavijestio o ovome danu. فَكَذَّبْنَا **"...a mi smo poricali"** – tj. toga opominjača. وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ **"...i govorili: Allah nije ništa objavio"** – tj. svojim jezicima negirali smo da je išta objavljeno o nevidljivom svijetu, budućem svijetu i propisima koji sadrže pojašnjenje

onoga što Allah od nas želi. إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ **"Vi ste u velikoj zabludi"** – tj. govorili smo poslanicima: "Vi ste skrenuli sa istine i udaljeni ste od ispravnosti."

10. وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ **"I reći će: Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima ognja bili"** – da smo slušali kao što slušaju oni koji poimaju, ili shvatali kao što shvataju oni koji žele razlikovati istinu od neistine i promatrati, ne bismo bili od stanovnika Vatre, već bismo vjerovali u ono što je Allah objavio i slijedili bismo poslanika.

11. فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ **"...i oni će priznati grijehe svoje"** – zbog kojih su zaslužili patnju u Vatri, a ti grijesi su nevjerstvo i poricanje Vjerovjesnika. فَسُحْقًا لِّأَصْحَابِ السَّعِيرِ **"...pa stanovnici Džehennema ognjenog daleko bili"** – tj. neka su udaljeni od Allaha i Njegove milosti. Uzvišeni Allah obavezao ih je kaznom nakon što su priznali grijeh, jer time se nad njima uspostavlja argument i ne preostaje im nikakvo opravdanje.

13. وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ **"Govorili vi tiho ili glasno"** – sve to Allah zna. Njemu nije ništa skriveno. إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ **"...On zna sigurno šta grudi kriju"** – tj. šta se nalazi u srcima.

14. أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ **"A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara"** – kako ne bi znao tajne i ono što srca duboko skrivaju Onaj Koji je to stvorio i doveo u postojanje. Uzvišeni je stvorio čovjeka Svojom rukom, a stvoreno najbolje poznaje Onaj Koji ga je stvorio. وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ **"...Onaj Koji sve potanko zna i Koji je o svemu potanko obaviješten"** – tj. Koji zna i najskrivenije činjenice u srcima i Koji je obaviješten precizno o svim stvarima koja srca kriju, Njemu o tome nije skrivena ni najmanja činjenica.

15. هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا **"On vam je Zemlju pogodnom učinio"** – tj. lahkom i ugodnom i na njoj se nastanjujete. Nije je učinio grubom tako da se na njoj ne možete nastaniti i po njoj hodati. فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا **"...pa hodajte predjelima njezinim"** – tj. njenim putevima i krajevima i hranite se onim što On daje, tj. od onoga što vam je dao kao opskrbu i što vam je stvorio na Zemlji. Uzvišeni Allah ljudima daje blagodat njihovog učvršćenja na Zemlji, te mogućnosti za dobijanje njenih dobara. Međutim, oni moraju znati da će se Njemu konačno vratiti. Zato je Uzvišeni rekao na kraju:

وَإِلَيْهِ النُّشُورُ **"Njemu ćete poslije oživljavanja odgovarati"** – tj. Njemu ćete odgovarati poslije proživljenja iz vaših kabura, a ne nekome drugom.

16. ءَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ **"Jeste li vi sigurni da vas Onaj Koji je na nebesima"** – a On je Allah Uzvišeni. أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ **"...neće u zemlju utjerati"** – tj. satjerati vas kao što je učinio sa Karunom, nakon što vam je tu zemlju učinio pogodnom da hodate po njenim predjelima. فَإِذَا هِيَ تَمُورُ **"...kada se ona počne iznenada tresti"** – tj. podrhtavati i pomjerati se, za razliku od prijašnjih stanja mirovanja i pogodnosti.

17. أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا **"Ili, jeste li sigurni da Onaj Koji je na nebesima na vas neće vjetar s kamenjem poslati"** – tj. kamenje s neba kao što ga je poslao na Lutov narod i vlasnike slonova. Neki su rekli da se to odnosi na vjetar koji nosi kamenje. فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ **"...tada biste saznali kakva je prijetnja Moja"** – tj. Moje upozorenje kada vidite ovu patnju, ali vam to tada ne bi koristilo.

18. وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ **"Pa kakva je bila samo kazna Moja"** – tj. kaznio sam ih zastrašujućom patnjom.

19. أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ **"Zar ne vide ptice iznad sebe kako raširenih krila lete"** – kako svoja krila u zraku šire prilikom letenja. وَيَقْبِضْنَ **"...i skupljaju ih"** – tj. savijaju svoja krila. مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا **"...samo ih drži"**, tj. prilikom njihovog letenja u zraku, širenja i skupljanja krila. الرَّحْمَٰنُ **"... Milostivi"** – Koji je moćan da sve učini. On je pticama precizan oblik dao, tijela su im lahka, presvučene su perjem koje je poredano na poseban način i koje, kada se nađe pod udarom zraka, pticu podiže naviše i ona leti naprijed. Neka je slavljen Onaj Koji ju je stvorio. إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ **"...On zaista sve dobro vidi"** – Njemu nije ništa skriveno.

20. أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَّكُمْ يَنصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَٰنِ **"Ili, ko je taj koji će biti vojska vaša i vama pomoći osim Svemilosni?"** – ovo znači da vi nemate vojske koja će vas zaštititi od Allahove kazne. Zapravo, ko će na sebe preuzeti da vam pomogne ako to Allah ne učini iz Svoje milosti i pomoći. إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ **"Nevjernici su samo u zabludi"** – velikoj zabludi u koju šejtan odvodi i njome ih obmanjuje.

21. أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ **"Ili, ko je taj ko će vas nahraniti ako On hranu Svoju uskrati?"** – tj. ko će vam u obilju dati opskrbu u vidu kiše i drugoga ako vam to Allah uskrati. بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ **"...a oni su uporni u bahatosti i bježanju od istine"** – ogrezli su u inatu i oholosti, bježe od istine, ne uzimaju pouke niti razmišljaju.

22. أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ **"Da li je na ispravnijem putu onaj koji se idući spotiče"** – to je nevjernik koji se odaje nepokornostima na dunjaluku, pa će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti licem okrenutim ka zemlji. أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا **"...ili onaj koji uspravno ide"** – uspravno hodeći i gledajući šta je ispred njega. عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ **"...Pravim putem"** – tj. ravnim putem na kome nema uvijanja niti skretanja, a ovo se odnosi na vjernika koji ide Allahovim putem na dunjaluku uz punu uputu i znanje. Na Sudnjem danu će ga Allah proživjeti uspravnim na ispravnom putu koji ga vodi u Džennet.

24. قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ **"Reci: On vas je po Zemlji razasuo"** – stvorio ih na Zemlji, raširio ih i razdijelio po njenoj površini.

26. قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِندَ اللَّهِ **"Reci: Samo Allah zna"** – tj. vrijeme nastupanja Sudnjeg dana je u znanju kod Allaha i niko ga drugi ne zna. وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ **"...a ja sam dužan samo javno opominjati"** – da vas opominjem, zastrašujem na posljedice vašega nevjerstva i pojašnjavam ono što mi je Allah naredio da pred vama iznesem, a nije mi naredio da vas obavijestim o vremenu nastupanja Sudnjeg dana.

27. فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً **"I kada ga izbliza ugledaju"** – tj. kada izbliza vide patnju. سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا **"...jad će prekriti lica onih koji nisu vjerovali"** – tj. pocrnjet će, past će u depresiju i prekrit će ih svako poniženje. وَقِيلَ هَٰذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَدَّعُونَ **"...i bit će rečeno: Evo, ovo je ono što ste požurivali"** – tj. ono što ste na dunjaluku tražili i ismijavajući se ubrzavali.

28. قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ **"Reci: Kažite vi meni, ako Allah pošalje smrt meni"** – u vidu obične smrti ili ubistva, kao što mi vi to želite i iščekujete da me snađu nedaće i propast. وَمَن مَّعِيَ **"...i onima koji su sa mnom"** – tj. vjernici. أَوْ رَحِمَنَا **"...ili ako nam se smiluje"** – tako što će to odgoditi do određenog roka, pa ako se pretpostavi da će se to nama desiti: فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ **"...ko će onda nevjernike od neizdržljive patnje zaštititi"** – tj. od toga ih niko neće zaštititi bez obzira da li Allah dao smrt Poslaniku i

vjernicima, kao što su nevjernici željeli, ili im dao još određenog roka da požive.

30. قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا **"Reci: Šta mislite ako vam vode presuše"** – tj. obavijestite me šta će biti ako se vaša voda, koju vam je Allah dao u vidu izvora, bunara i rijeka, povuče u zemlju tako da u potpunosti nestane, ili da se povuče na velike dubine tako da je više ne možete crpiti ili pumpati. فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ **"...ko će vam tekuću vodu dati"** – tj. obilnu vodu koja se nikada ne prekida, a neće vam je dati niko osim Allah Uzvišeni putem kiša i rijeka, da biste vi njenu blagodat iskorištavali.

SURA EL-KALEM (PERO)

1. ن **"Nun"** – jedno od slova arapske abecede, a status mu je kao i status ostalih slova na počecima nekih sura. وَالْقَلَمِ **"Tako mi kalema"** – Allah se kune perom, jer se perom također izražava. Ova zakletva odnosi se na svako pero kojim se piše. وَمَا يَسْطُرُونَ **"...i onoga što oni pišu"** – tj. različite nauke koje ljudi perom zapisuju.

2. مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ **"Ti nisi, milošću Gospodara svoga, lud"** – tj. Muhammede, ti si Allahovom milošću koju ti je dao, a ona je vjerovjesništvo i opće vođstvo, čist od ludila.

3. وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ **"Ti ćeš sigurno nagradu neprekidnu dobiti"** – tj. stalnu nagradu ili onu za koju ti ljudi neće prigovarati.

4. وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ **"I zaista si ti na velikom stepenu ćudoređa"** – tj. ti imaš moral koji ti je Allah naredio u Kur'anu. U vjerodostojnoj predaji od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je upitana o moralu Vjerovjesnika, s.a.v.s., pa je rekla. "Njegov moral bio je Kur'an."

5. – 6. فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ **"I ti ćeš vidjeti, a i oni će vidjeti, ko je od vas zaveden"** – tj. vidjet ćeš, Muhammede, a vidjet će i nevjernici, kada se očituje istina i skine koprena i to na Sudnjem danu, ko je od ove dvije strane iskušan ludilom. Ovo je replika na njihovu tvrdnju da je Muhammed, s.a.v.s., bio zaveden i zalutao. Zato je rekao:

7. إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ **"Gospodar tvoj dobro zna onoga ko je zalutao s puta Njegova"** – tj. zna ko je u suštini zalutao, ti ili oni koji te optužuju za zabludu. Ovo znači: zapravo, oni su zalutali zato što se suprotstavljaju onome u čemu im je korist u bližem i daljem vremenskom periodu i zato što su odabrali ono što im šteti u oba ova perioda. وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ **"...i On dobro zna one koji su na Pravom putu"** – tj. koji su upućeni na put koji vodi do te trenutne i buduće sreće.

9. وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ **"Oni bi jedva dočekali da popustiš, pa bi i oni popustili"** – ovo znači: Voljeli bi da postaneš blag prema njima, a i oni prema tebi. Rečeno je da ovo znači: Voljeli bi da im budeš naklonjen i da ostaviš istinu koju zastupaš, a oni bi onda tebi iskazali blagost kako bi sa njima zajedno skrenuo.

10. ' وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ **"I ne slušaj nijednog krivokletnika prezrena"** – tj. onoga koji se mnogo zaklinje i koji je omražen.

11. هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ **"klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi"** – klevetnik je onaj koji ljude spominje po zlu iznoseći im to direktno, a ogovarač ih spominje kada su oni odsutni, onaj koji tuđe riječi prenosi je onaj koji raznosi tuđe navode kako bi napravio smutnju među ljudima.

12. **"...surova"** – to je čovjek jaka tijela, razvratna ponašanja. Ez-Zeddžadž kaže: "To je okrutni grubijan."

13. عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ **"...i osim toga, u tuđe pleme uljeza"** – tj. onaj koji se pripisuje jednom narodu, a nije od njih.

14. أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ **"samo zato što je bogat i što ima mnogo sinova"** – tj. nemoj mu se pokoravati zbog imetka, a ni zbog njegovih sinova. Neki su rekli da ovo znači jednu vrstu prijekora zato što je nagradu za blagodati koje mu je Allah dao u vidu imetka i sinova preinačio u nevjeru u Njega, Njegovog Poslanika i Njegove dokaze.

16. سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ **"Na nos ćemo Mi njemu biljeg utisnuti"** – tj. na njegov nos utisnut će se crna pjega zato što će se njegovo lice vatrom zacrniti prije nego što uđe u Džehennem i na svome nosu imat će znak koji će mu biti obilježje i koji se od njega neće razdvajati kako bi se po njemu prepoznavao.

17. إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ **"Mi smo ih na kušnju stavili"** – tj. stanovnike Mekke. Allah ih je iskušao glađu i sušom jer je Allahov Poslanik, s.a.v.s., protiv njih molio. كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ **"...kao što smo vlasnike jedne bašče na kušnju stavili"** – a priča o njima bila je poznata Kurejšijama. Neki su rekli: "Na području Jemena u blizini grada San'a bio je jedan vrt čiji je vlasnik uskraćivao siromasima pravo koje im je Allah dao. On je umro, pa je vrt pripao njegovoj djeci koja su uskraćivala drugim ljudima dobro ovog vrta i uskraćivala Allahovo pravo iz njega. Govorili su: "Imetka je malo, porodice su velike i mi ne možemo činiti kao što je činio naš otac." Čvrsto su odlučili da uskrate pravo siromahu. Njihovi završeci bili su onako kako je Allah ispričao u Svojoj Knjizi. إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ **"...kada su se zakleli da će sigurno rano izjutra obrati"** – tj. zakleli su se da će ubrati plodove ranim jutrom.

18. وَلَا يَسْتَثْنُونَ **"i nisu rekli: Ako Allah da"** – tj. nisu govorili "inšallah", a neki kažu da ove riječi znače da nisu ništa odvajali siromasima od mnoštva koje im je njihov otac davao.

19. فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ **"I dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća"** – tj. od Allaha je u taj vrt došla vatra koja je sve ugljenisala.

20. فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ **"i ona osvanu opustošena"** – tj. poput vrta u kojem su plodovi obrani, tj. posječeni i od njih nije ništa ostalo.

21. فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ **"A u zoru oni su jedni druge dozivali"** – tj. kada su osvanuli jedni drugima su rekli:

22. أَنِ اغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ **"Poranite u bašču svoju ako mislite obrati"** – tj. pođite rano ujutro do plodova i usjeva prije nego što dođu siromasi.

24. أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ **"Neka vam danas u nju nikako nijedan siromah ne ulazi"** – jedni drugima su šaptali ove riječi: Neka vam danas u ovaj vrt ne uđe nijedan siromah da ne bi od vas zatražili da im dadnete ono što im je davao naš otac.

25. وَغَدَوْا عَلَىٰ حَرْدٍ **"I oni poraniše uvjereni"** – tj. krenuli su pojedinačno od svoga naroda ne pazeći na njih. قَادِرِينَ **"...da će moći to provesti"**- tj. misleći da će sami vrt obrati.

26. فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ **"i kada je ugledaše, povikaše: Mi smo zalutali!"** – tj. jedni drugima su rekli: "Zalutali smo s puta koji vodi u naš vrt, ovo nije taj vrt." Zatim su zastali, razmislili i shvatili su da je to njihov vrt i da ih je Allah Uzvišeni kaznio i uništio plodove i usjeve. Rekli su:

27. بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ **"ali ne – svega smo lišeni"** – tj. Allah nam je uskratio plodove naše bašče zbog naše čvrste odluke da siromasima uskratimo njeno dobro.

28. قَالَ أَوْسَطُهُمْ **"Ponajbolji između njih reče"** – tj. najprimjerniji, najpametniji i najdostojniji: أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ **"Nisam li vam ja govorio da je trebalo na Allaha misliti?"** – tj. zar vam nisam rekao da je nepravedan ovaj vaš postupak, tj. uskraćivanje siromasima njihovog prava. Zašto sada ne slavite Allaha kada ste uvjereni da On u zasjedi čeka nepravedne?

29. قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ **"Slavljen i Uzvišen je Gospodar naš – rekoše. Mi smo uistinu nepravedni bili"** – tj. izrazili su Mu čistotu od nepravde zbog onoga što se desilo sa njihovom baščom. Razlog tome je naš grijeh koji smo učinili kada smo uskratili siromasima njihovo pravo.

32. عَسَىٰ رَبُّنَا أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا **"...samo od Gospodara našeg mi se nadamo naknadi"** – tj. tražimo od Njega dobro i nadamo se oprostu.

33. كَذَٰلِكَ الْعَذَابُ **"Eto takva je bila kazna"** – tj. takvom sličnom kaznom, kojom smo njih iskušali, kažnjavamo nevjernike na dunjaluku. وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ **"...a na onom svijetu je, neka znaju, kazna još veća"** – tj. ali oni ne znaju.

35. أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ **"...zar ćemo muslimane sa zločincima izjednačiti?"** – Predvodnici kurejšijskih nevjernika govorili su: "Ako je istina ono što tvrdi Muhammed, naš status u odnosu na muslimane bit će kao na dunjaluku. Nama će na ahiretu pripadati blagodati Dženneta koje će pripadati i njima. Uzvišeni obavještava da nije pravedno izjednačiti one koji se drže Njegove pokornosti i one koji su razvratni zločinci, koji ne razmišljaju kada čine Njemu nepokornost.

36. مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ **"Šta vam je, kako rasuđujete?"** – tj. vaš zaključak je neispravan, kao da je pitanje nagrade i kazne prepušteno vama.

37. أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ **"Zar vi imate knjigu, pa u njoj čitate"** – tj. u njoj čitate pa nalazite da su grješni i pokorni jednaki.

38. إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ **"da ćete imati ono što vi izaberete"** – tj. da li u toj knjizi stoji da vama na budućem svijetu pripada ono što vi odaberete.

39. أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ **"Zar smo vam se zakleli zakletvama koje će do Sudnjeg dana vrijediti da ćete ono što vi odredite imati?"** – ovo znači: Zar vi imate ugovor na koji vam se Allah zakleo zakletvama kojim ste pouzdano stekli uvjerenje da ćete ući u Džennet i to vam je potvrđeno do Sudnjeg dana, da se taj ugovor ne može razvrgnuti, tako da će vam se shodno njemu dati status toga dana.

40. سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ **"Upitaj ih ko je od njih jamac za to"** – tj. Muhammede, upitaj nevjernike, prekoravajući ih, ko od njih garantuje za to.

41. أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ **"Ili, imaju li oni saučesnika, pa neka saučesnike svoje dovedu ako govore istinu"** – ovo znači: Zar oni imaju drugove koje Allahu pripisuju i za koje tvrde da će ih staviti na poziciju sličnu poziciji muslimana na budućem svijetu.

42. يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ **"Na Dan kada se noga otkrije"** – tj. Uzvišeni Allah otkrit će Svoju potkoljenicu, što ukazuje na tegobnost stanja. El-Buhari i drugi od Ebu Seida prenose da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Naš Gospodar će otkriti Svoju potkoljenicu i Njemu će ničice pasti svaki vjernik i vjernica. Zadržat će se oni koji su na dunjaluku padali ničice iz pretvaranja. Krenut će da učine sedždu, a leđa će im biti nesavitljiva i ukočena.'" وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ **"...kada budu pozvani da licem na tlo padnu, pa ne budu mogli"** – sva stvorenja će učiniti Allahu sedždu. Nevjernici i dvoličnjaci htjet će da učine sedždu, ali to neće moći i ostat će stojati. Njihove kičme će se ukočiti i neće biti savitljive za sedždu. Oni nisu vjerovali u Allaha na dunjaluku, niti Mu sedždu činili.

43. تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ **"...poklopit će ih poniženje"** – tj. prekrit će ih žestoko poniženje, žalost i kajanje. وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ **"...bili su pozvani da licem na tlo padaju"** – tj. na dunjaluku; وَهُمْ سَالِمُونَ "...**dok su zdravi bili"** – kada

nisu bili bolesni i kada su bili u mogućnosti da to učine. Ibrahim et-Tejmi kaže: "Bili su pozivani ezanom i ikametom, ali su to odbijali."

44. فَذَرْنِي وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا الْحَدِيثِ **"Pa ostavi Meni one koji ovaj govor poriču"** – tj. ostavi Me sa njim i prepusti ga Meni. Neka se tvoje srce njime ne okupira. Ja ću ti biti dovoljan za njegovo stanje. Pod ovim govorom misli se na Kur'an. سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ **"...Mi ćemo ih postepeno, odakle se i ne nadaju, patnji približavati"** – vodit ćemo ih u patnju stepen po stepen sve dok ih u nju ne uvedemo, tako da ne budu znali da je to postepeno uvođenje. Oni misle da je to blagodat, a ne razmišljaju o posljedicama onoga što će ih snaći na kraju.

45. وَأُمْلِي لَهُمْ **"i vremena im Ja ću davati"** – tj. dat ću im roka da uvećaju svoje grijehe. إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ **"...jer je obmana Moja zaista jaka"** – tj. Moj plan da ih odvedem u patnju je jak i žestok i Meni ništa ne može izmaći.

46. أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا **"Zar ti tražiš od njih nagradu"** – tj. zar od njih tražiš nagradu zato što ih pozivaš na vjerovanje u Allaha. فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ **"...pa su nametom opterećeni?"** – opterećen nametom je onaj ko snosi tu nagradu, tj. njima je teško da to ponesu, jer škrtare na imetku. To znači: Da li si od njih tražio nagradu, pa se oni okrenuše ne odazivajući ti se tim povodom.

47. أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ **"Ili je kod njih znanje gajba, pa ga oni prepisuju"** – tj. zar je kod njih znanje o nevidljivom svijetu, pa pišu dokaze koje žele i za koje tvrde da su dokazi, pa se s tobom raspravljaju i parniče onim što pripisuju iz toga.

48. فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ **"...i ne budi kao onaj što u kitu bi"** – Junus, alejhis-selam, tj. ne budi srdit i nemoj negodovati kao on. إِذْ نَادَىٰ **"... kada je zavapio"** – tj. Uzvišeni Allah Svoga vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., tješi i naređuje mu strpljenje, i savjetuje mu da ne požuruje kao što je požurivao onaj koji je u utrobu kita stigao. U suri El-Enbija navodi se priča o njemu, kao i u surama Junus i Es-Saffat. On je dozivao sljedećim riječima: "Nema drugog boga osim Tebe, neka je slava Tebi, ja sam uistinu od nepravednih." وَهُوَ مَكْظُومٌ **"...a ogorčen je bio"** – tj. potišten i u brigama. Moguće je također da se pod ovim izrazom (mekzum) misli da je bio pritvoren u kitovoj utrobi.

49. لَوْلَا أَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ **"I da ga nije stigla Allahova milost"** – tj. da ga nije stigla Allahova uputa da se pokaje, a kada je to učinio, Allah mu je oprostio. لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ **"...na pusto mjesto bi izbačen bio"** – tj. iz utrobe kita bio bi izbačen na površinu zemlje na kojoj nema nikakvog rastinja. وَهُوَ مَذْمُومٌ **"...i prijekor bi zaslužio"** – tj. bio bio kritikovan zbog grijeha koji je počinio i udaljen od Allahove milosti.

50. فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ **"Ali Gospodar njegov ga je odabrao"** – tj. odabrao ga je između ostalih za vjerovjesništvo; فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ **"...i učinio ga od onih koji su dobri"** – tj. koji su potpuno ispravni. Rečeno je da mu je vjerovjesništvo vraćeno i da ga je Allah učinio zalagačem za sebe i za svoj narod, a potom ga učinio poslanikom koji je poslan stotini hiljada ili više ljudi, pa su svi povjerovali.

51. وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ **"Gotovo da te nevjernici pogledima svojim obore"** – tj. gledaju u tebe dok učiš Kur'an žestokim pogledom neprijateljstva i mržnje, samo što te ne obore na zemlju.

SURA EL-HAKKAH (ČAS NEIZBJEŽNI)

1. الْحَاقَّةُ **"Čas neizbježni"** – to je Sudnji dan na kojem će se pokazati stvarne činjenice.

4. كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ **"Semud i Ad su Smak svijeta poricali"** – tj. Sudnji dan, a nazvan je Smakom svijeta jer će zateći ljude svojim strahotama.

5. فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ **"pa je Semud uništen glasom strahovitim"** – Semud je Salihov narod, a glas strašni je povik koji prelazi sve granice vikanja.

6. عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ **"a Ad je uništen vjetrom ledenim, silovitim"** – Ad je Hudov narod. Ledeni vjetar je izuzetno hladan vjetar, a silovit znači okrutan zato što je nadmašio sve granice udara, dugo je trajao i jako hladan bio.

7. سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا **"kome je On vlast nad njima sedam noći i osam dana uzastopnih bio prepustio"** – tj. poslao ga je na njih tokom

cijelog ovog perioda, konstantno, bez prekida, nije se smirivao. Vjetar ih je ubijao krupnim pijeskom i uništavao ih. فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا **"...pa si u njima ljude vidio"** – tj. u njihovim kućama, صَرْعَى **"...povaljane"** – oborene, mrtve na zemlji. كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ **"...kao šuplja datulina debla"** – tj. popadali ili šuplji trupci palminog drveća.

8. فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ **"i vidiš li da je iko od njih ostao?"** – tj. vidiš li kakvu skupinu njihovu da je ostala, ili nekog pojedinca, odnosno, od njih niko nije ostao.

9. وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ **"A došli su faraon i oni prije njega"** – tj. prijašnji nevjernički narodi. وَالْمُؤْتَفِكَاتُ **"...i izvrnuta naselja"** – tj. naselja Lutovog naroda. بِالْخَاطِئَةِ "...i **zbog odvratnih postupaka"** – tj. zbog grješnih djela, a to su širk i ostale vrste nepokornosti.

10. فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ **"i protiv poslanika Gospodara svoga se dizali, pa ih je On ne može biti teže kaznio"**– tj. kaznio ih je velikom nesrećom i patnjom.

11. إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ **"Mi smo vas, kada je voda preplavila sve"** – tj. prešla granicu podizanja; حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ **"...u lađi nosili"** – tj. dok ste bili u kičmama vaših predaka, a lađa je Nuhova lađa, jer ih je nosila po vodi koja je sve preplavila.

12. لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ **"da vam je učinimo"** – tj. priču o propasti Nuhovog naroda, ummete Muhammedov, تَذْكِرَةً **"...poukom"** – tj. opomenom i lekcijom kojom dokazujete veliku Allahovu moć i žestinu Njegove osvete. وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ **"...i da to od zaborava sačuva uho koje pamti"** – tj. da ga sačuva nakon slušanja.

14. فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً **"...i od jednog udara zdrobe"** – tj. najedanput će se slomiti, bez dodatnog lomljenja. Neki su rekli da će se najedanput rasprostrijeti.

15. فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ **"tog dana će se Smak svijeta dogoditi"** – tj. nastupit će Sudnji dan.

16. وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ **"i nebo će se razdvojiti, tada će labavo biti"** – tj. rascijepit će se silaskom meleka koji su na njemu i u tom danu bit će slabo i opušteno.

17. وَالْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَا **"i meleki će na krajevima njegovim stajati"** – tj. meleki će biti na obroncima, pa kada im naredi Gospodar, oni će sići na Zemlju i obuhvatiti Zemlju i one koji su na njoj. وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَٰنِيَةٌ **"...Arš Gospodara tvoga će toga dana iznad njih osmerica držati"** – tj. osmerica odabranih i Allahu privrženih meleka.

18. يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ **"Toga dana izloženi bit ćete"** – robovi će stajati pred svojim Gospodarom radi obračuna. لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ **"...i nijedna vaša tajna skrivena neće ostati"** – tj. Allahu neće ostati skrivena vaša bića, vaš govor, vaša djela, bez obzira o čemu se radilo.

19. فَيَقُولُ هَآؤُمُ **"Reći će: Evo vam"** – tj. uzmite. اقْرَءُوا كِتَٰبِيَهْ **"...čitajte knjigu moju"** – reći će to radosno, jer je vidio u svojoj knjizi ispravna uvjerenja i djela.

20. إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَٰقٍ حِسَابِيَهْ **"ja sam zbilja i mislio da ću račun svoj polagati"** – tj. znao sam i bio uvjeren na dunjaluku da ću račun polagati na budućem svijetu.

21. فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ **"I oni će biti u životu zadovoljni"** – tj. živjet će zadovoljno, a ne pokuđeno ili prezreno.

22. فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ **"u Džennetu visokom"** – tj. na uzvišenom mjestu, jer je Džennet na nebu, ili se misli da su staništa u njemu uzvišena u smislu njihove visoke vrijednosti.

23. قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ **"čiji će plodovi nadohvat ruke biti"** – tj. plodovi će biti nadohvat onima koji žele da ih uzmu, bez obzira da li oni stajali, sjedili ili ležali.

24. كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيٓئًا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ **"Jedite i pijte radosni za ono što ste u danima minulim zaradili"** – tj. zbog dobrih djela koja ste činili na dunjaluku.

25. وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَٰبَهُ بِشِمَالِهِ **"A onaj kome se knjiga dâ u lijevu ruku"** – iz žalosti i tuge zbog svojih loših postupaka koje će vidjeti. فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَٰبِيَهْ **"...reći će: Kamo sreće da mi knjiga moja ni data nije"** – tj. kamo sreće da je nisam ni dobio.

26. وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ **"i da ni saznao nisam za obračun svoj"** – tj. da nisam znao ni za što u vezi sa svojim obračunom, jer je sav protiv njega.

27. يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ **"Kamo sreće da me je smrt dokrajčila"** – tj. kamo sreće da sam završio sa tom smrću i da nisam proživljen, želeći stalnu smrt i neproživljenje nakon što je vidio svoja loša djela i kaznu do koje je došao.

28. مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِيَهْ **"imetak moj mi nije od koristi"** – tj. neće me od Allahove kazne nimalo odbraniti imetak koji sam stekao.

29. هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ **"snage moje više nema"** – tj. svi moji argumenti su propali. Neki su rekli da se pod ovim podrazumijeva pozicija, ugled i vlast. Tada će Allah Uzvišeni reći:

30. خُذُوهُ فَغُلُّوهُ **"Zgrabite ga i u okove okujte"** – tj. njegove ruke svežite u predjelu vrata stavivši ih u okove.

31. ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ **"zatim ga u vatri pržite"** – tj. bacite ga u Džehennem u čijoj će se vrućini pržiti.

32. ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ **"a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite"** – sindžiri su lanci. Lakti su njihova dužina. Sufjan kaže: "Do nas je došla obavijest da će ulaziti na njegov zadnji dio i izlaziti na njegova usta."

35. فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ **"...zato on danas ovdje nema prisna prijatelja"** – tj. na Sudnjem danu neće imati bližnjega koji će mu pomoći ili zalagati se za njega, jer je to dan u kojem će bližnji od bližnjega bježati, kao i prijatelj od prijatelja.

36. وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ **"ni drugog jela osim pomija"** – a to su gnoj i sukrvica koja će se cijediti sa njihovih tijela.

37. لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ **"koje će samo nevjernici jesti"** – tj. grješnici i nepokorni.

38. – 39. فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ **"A Ja se kunem onim što vidite, i onim što ne vidite"** – tj. zaklinjem se svim stvarima, vidljivim i nevidljivim.

40. إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ **"Kur'an je, doista, govor objavljen plemenitom Poslaniku"** – tj. Kur'an je citiran od plemenitog Poslanika, a misli se na

Muhammeda, s.a.v.s., ili se misli da je Kur'an govor koji dostavlja časni izaslanik Džibril, alejhis-selam.

41. وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ **"a nije govor nikakva pjesnika"** – kao što tvrdite, zato što nije jedan od oblika pjesništva. قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ **"...kako vi malo vjerujete"** – tj. vaše vjerovanje je maleno i malo potvrđujete istinu.

42. وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ **"I nisu riječi nikakva proroka"** – kao što vi tvrdite, jer je proročanstvo sasvim druga stvar koja nema ništa zajedničko sa poslanstvom. قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ **"...kako vi malo razmišljate."**

43. تَنزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ **"Objava je on od Gospodara svjetova!"** – ovo znači da je Kur'an govor koji prenosi časni izaslanik, a objavljuje se od Gospodara svjetova jezikom tog izaslanika.

44. وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ **"A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio"** – tj. da je Poslanik kakve riječi izmišljao. Ovo se odnosi na Muhammeda ili Džibrila, prema onome što je već prethodno rečeno. Da su nešto od toga učinili ili od sebe nešto donijeli, ili to pripisali Allahu:

45. لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ **"Mi bismo ga desnicom kaznili"** – tj. desnom rukom.

46. ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ **"a onda mu žilu kucavicu presjekli"** – žila kucavica je arterija koja se proteže preko leđa i spaja se direktno sa srcem. Ovo je primjer ubijanja na najokrutniji način koji primjenjuju kraljevi kada se rasrde na nekoga.

47. فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ **"i niko ga između vas ne bi mogao od toga odbraniti"** – tj. niko od vas ne može se postaviti kao prepreka ili ga spasiti, pa kako onda može iznijeti laž na Allaha radi vas.

48. وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ **"Zaista je Kur'an pouka bogobojaznima"** – tj. Kur'an je opomena bogobojaznima zato što se oni njime okorištavaju.

49. وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ **"I Mi sigurno znamo da neki od vas neće u njeg vjerovati"** – tj. neki od vas niječu Kur'an, a Mi ćemo ih kazniti za to.

50. وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ **"I on je zbilja uzrok jadu nevjernika"** – tj. Kur'an je uzrok očaja i kajanja za nevjernike na Sudnjem danu.

51. وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ **"a on je doista sama istina"** – zato što dolazi od Allaha i oko njega ne kruže nikakve sumnje, niti mu se približava kakva nedoumica.

SURA EL-ME'ARIDŽ (STEPENI)

1. سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ **"Neko je zatražio da se kazna izvrši"** – ovo znači: Neko je zamolio da se nad njim izvrši kazna. Rečeno je da je to bio En-Nadr b. El-Haris kada je rekao: "Allahu, ako je ovo istina od Tebe, Ti nas obaspi kišom kamenja sa neba ili nam donesi bolnu kaznu."

2. لِّلْكَافِرِينَ **"nad nevjernicima"** – tj. koja će se dogoditi nevjernicima. لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ **"...niko to ne može spriječiti"** – tj. niko ne može spriječiti izvršenje nastupajuće kazne.

3. مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ **"da to Allah, Gospodar uzvišenosti i stepeni, ne učini"** – tj. On je posjednik stepena na koje se uzdižu meleki. Neki su rekli da ovi stepeni označavaju veličinu i uzvišenost.

4. تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ **"Njemu se penju meleki i Džibril"** – tj. penju se ka Allahu po tim stepenima koje im je Allah načinio. Riječ "er-ruh" u originalnom tekstu označava Džibrila, alejhis-selam. فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ **"...u danu koji pedeset hiljada godina traje"** – misli se na Sudnji dan. Sve ovo vrijeme ljudi će stajati radi obračuna, a zatim će se stanovnici Dženneta konačno nastaniti u Džennetu, a stanovnici Vatre u Vatri.

5. فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا **"Ti se strpi strpljenjem lijepim"** – tj. bez očaja i pritužbi drugima mimo Allahu.

6. إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا **"Oni misle da se dogoditi neće"** – misle da je to daleko i nemoguće.

8. يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ **"A onoga dana kada nebo bude kao talog od zejtina"** – "el-muhl" u originalnom tekstu je rastopljeni bakar, olovo ili srebro. Neki su rekli da je to talog ulja.

9. وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ **"a brda kao vuna raščupana"** – tj. kao vuna koja u boju bude zamočena.

10. وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا **"kada bližnji neće bližnjega ništa pitati"** – tj. kada srodnici u tom danu neće jedni druge pitati zbog žestokih strahota toga dana.

11. – 12. يُبَصَّرُونَهُمْ **"iako će jedni druge vidjeti"** – tj. svaki čovjek će vidjeti svoga bližnjega kojeg je poštovao, pa će ga prepoznati. Niko nikome neće biti skriven, ali se i međusobno neće raspitivati niti jedni s drugima govoriti, jer će svako biti zaokupiran vlastitom brigom. يَوَدُّ الْمُجْرِمُ **"... zlikovac bi jedva dočekao"** – tj. svaki onaj koji je činio grijeh zbog kojeg zaslužuje Vatru. لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ **"...da se od patnje toga dana iskupi"** – tj. na Sudnjem danu snaći će ga patnja. بِبَنِيهِ **"...sinovima svojim"**, وَصَاحِبَتِهِ **"i ženom svojom"** – tj. suprugom, وَأَخِيهِ **"i bratom svojim"** – to su ljudi koji najviše zaslužuju poštovanje i koji su najčasniji kod njega, pa kada bi se od njega primio iskup, iskupio bi se putem njih i spasio se od patnje koja mu je došla.

13. وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ **"i porodicom svojom koja ga štiti"** – tj. najbližim srodnicima koji ga stavljaju u svoje rodoslovlje, pa prilikom nedaća nalazi utočišta kod njih.

14. وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا **"i svima ostalima na Zemlji"** – tj. voljet će zlikovac kada bi se mogao iskupiti svima koji su na Zemlji, od džinna, ljudi i drugih stvorenja. ثُمَّ يُنْجِيهِ **"...samo da se izbavi"** – tim iskupljenjem od patnje u Džehennemu.

15. كَلَّا إِنَّهَا لَظَى **"Nikada! Ona će buktinja sama biti"** – "leza" u originalnom tekstu je jedno od imena Džehennema, a izvedenica je od riječi "telezi" koja označava gorenje i spaljivanje.

16. نَزَّاعَةً لِلشَّوَى **"koja će udove čupati"** – neki su rekli da je "ševa" koža na glavi.

17. تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ **"zvat će onoga ko je glavu okretao"** – tj. Džehennem će zvati one koji su se okrenuli od istine na dunjaluku. وَتَوَلَّى **"...i izbjegavao"** – tj. udaljavao se od istine.

18. وَجَمَعَ فَأَوْعَى **"i zgrtao i skrivao"** – tj. sabirao imetak i skrivao ga u vreću ne dijeleći ga na Allahovom putu.

19. إِنَّ الْإِنسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا **"Čovjek je, uistinu, stvoren lakouman"** – lakoumnost ovdje označava veliko nastojanje i najružniji oblik očaja i najteži oblik želje da se zadobije dunjaluk.

20. – 21. إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا **"kada ga nevolja snađe – očajan je, a kada ga zadesi dobro, onda uskraćuje"** – tj. kada ga snađe siromaštvo, potreba, bolest i sl., onda on mnogo očajava, a kada ga snađe dobro u vidu bogatstva, uroda plodova, obilja i sl., on mnogo uskraćuje i škrtari.

22. إِلَّا الْمُصَلِّينَ **"osim klanjača"** – tj. onih koji obavljaju namaz, jer oni nemaju te osobine lakoumnosti, očaja i uskraćivanja.

23. الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ **"koji su u svojim namazima ustrajni"** – tj. ne može ih ništa zaokupirati, jer obavljaju propisane namaze u njihovim vremenima.

24. وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ **"i oni u čijim imecima bude određeni dio"** – ovdje se misli na propisani zekat, a neki su rekli na održavanje rodbinskih veza.

25. لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ **"za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi"** – ovo je pojašnjeno prethodno u suri Ez-Zarijat.

26. وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ **"i oni koji budu u Sudnji dan vjerovali"** – to je Dan obračuna u koji neće sumnjati niti ga poricati.

27. وَالَّذِينَ هُم مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ **"i oni koji od kazne Allahove budu strahovali"** – tj. koji se plaše i pribojavaju, iako kod sebe imaju djela pokornosti.

28. إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ **"a od kazne Gospodara svoga niko nije siguran"** – tj. niko ne treba da bude siguran od kazne i svako je dužan da je se pribojava.

29. وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ **"i oni koji stidna mjesta svoja budu čuvali"** – do riječi Uzvišenog: **"oni u grijeh upadaju"** – tumačenje ovog ajeta je na početku sure El-Mu'minun.

32. وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ **"i oni koji povjerene im emanete budu čuvali"** – tj. oni ne iznevjeravaju povjerene stvari koje im se dadnu na čuvanje, niti prekidaju ugovore kojima se obavežu.

33. وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ **"i oni koji svjedočenja svoja budu izvršavali"** – tj. svjedoče onako kako je bilo, svejedno radilo se o bližnjem srodniku, ili nesrodniku, uglednom ili neuglednom. Oni svjedočenje ne sakrivaju niti ga mijenjaju.

34. وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ **"i oni koji namaze svoje budu revnosno obavljali"** – tj. ne zaokupiraju ih neke druge stvari u odnosu na namaz, niti čine ono što poništava nagradu za njih.

35. أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ **"oni će u džennetskim baščama biti počašćeni"** – tj. u njima će se nastaniti i biti počašćeni raznim vrstama počasti.

36. فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ **"Šta je onima oko tebe koji ne vjeruju, pa žure"** – tj. oko tebe žure da poreknu istinu i ismijavaju se s tobom. Neki su rekli da originalna riječi "muhti'in" znači: protežu svoje vratove s dugim pogledima u tebe.

37. عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ **"zdesna i slijeva u gomilama"** – tj. zdesna i slijeva Vjerovjesnika, s.a.v.s., u različitim skupinama.

39. كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ **"Nikada! Mi ih stvaramo, od čega – oni znaju"** – tj. od prljave sperme koju znaju. Zato nije potrebno da se ohole. Ahmed, Ibn Madže, Ibn S'ad od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenose da je proučio ajete ***"šta je s onima oko tebe pa žure"*** do **"Nikada, Mi ih stvaramo od čega – oni znaju",** pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pljucnuo u svoju šaku i na nju stavio svoj prst rekavši: "Allah kaže: 'Čovječe, kako ćeš Mi umaći, a Ja sam te stvorio od nečega poput ovoga.'"

40. فَلَا أُقْسِمُ **"Ja se kunem"** – tj. zaklinjem se; بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ **"... Gospodarom istoka i zapada"** – ovo znači mjestima izlaska i zalaska sunca svakog dana tokom godine. إِنَّا لَقَادِرُونَ **"...da ih možemo..."**

41. عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ **"...boljim od njih zamijeniti"** – tj. pokornijima Allahu od onih koji su Mu nepokorni, tako što ćemo prethodne uništiti. وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ **"...i niko Nas u tome ne može spriječiti"** – tj. niko Nas ne može savladati i obuzdati ukoliko to Mi želimo učiniti.

42. فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا **"I zato ih ostavi neka se oni u besposlice udubljuju"** – tj. u svoje neistine. وَيَلْعَبُوا **"...i zabavljaju"** – na svome dunjaluku, a ti se okupiraj onim što ti je naređeno i neka ti teško ne pada ono što oni čine. Na

tebi je samo da dostaviš istinu. حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ **"...dok Dan koji im se obećava ne dočekaju"** – to je Sudnji dan.

43. يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ **"Dan u kome će izaći iz grobova"** – tj. iz svojih kabura. سِرَاعًا **"...žurno"** – tj. ubrzano; كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ **"...kao da kumirima"** – neki su rekli da "nusub" u originalnom tekstu znači postavljeni znak ili zastava. يُوفِضُونَ **"...hrle"** – tj. požuruju takmičeći se.

44. خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ **"oborenih pogleda"** – tj. s poniženjem, ne dižući poglede i u iščekivanju patnje. تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ **"...i poniženjem ophrvani"** – tj. prekrit će ih strašno poniženje.

SURA NUH (NUH)

1. إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ **"Mi smo Nuha poslali narodu njegovu"** – prije smo govorili da je Nuh prvi poslanik kojeg je Allah poslao sa poslanicom, kao i period njegovog boravka među svojim narodom i to u suri El-Ankebut. أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ **"...Opominji narod svoj"** – tj. rekli smo mu da ih upozorava. مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ **"...prije nego što im stigne patnja nesnosna"** – tj. bolna patnja, a to je patnja u Vatri, ili se odnosi na veliku poplavu koja ih je zadesila.

4. يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ **"On će vam vaše grijehe oprostiti"** – tj. dio vaših grijeha, tj. prethodne grijehe, prije nego što se pokore poslaniku i odazovu njegovom pozivu. وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى **"...i u životu vas do određenog časa ostaviti"** – tj. odgodit će vašu smrt do krajnjeg vremenskog perioda koji mu Allah odredi. Ovim se želi reći da će odužiti život svoga naroda i njihov ostanak na Zemlji sve dok izvršavaju obaveznu pokornost. إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ **"...a kada Allahov određeni čas dođe, zaista se neće odgoditi"** – tj. čas koji vam je određen, pa vam dođe, a vi budete još u svome nevjerstvu. On se neće odgoditi, nego će se neminovno zbiti, pa zato požurite ka vjerovanju i pokornosti. لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ "...**neka znate"** – tj. da znate da se Allahov određeni čas, kada dođe, neće odgoditi.

6. فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا **"Ali ga je moje pozivanje još više udaljilo"** – tj. od onoga u što sam ih pozivao, pa su se oni udaljili.

7. وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ **"i kada god sam ih pozivao da im oprostiš"** – tj. kada god sam ih pozivao da učine ono čime će dobiti Tvoj oprost, a to je vjerovanje u Tebe i pokornost Tebi. جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ **"...prste su svoje u uši stavljali"** – kako ne bi čuli moj glas. وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ **"...i haljinama se svojim pokrivali"** – tj. pokrivali su svoja lica kako me ne bi vidjeli i kako ne bi slušali moj govor. وَأَصَرُّوا **"...i bili su uporni"** – tj. ustrajali su u nevjerstvu. وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا **"...i pretjerano oholi"** – tj. nad riječima istine.

8. ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا **"Zatim, ja sam ih otvoreno pozivao"** – tj. javno sam ih pozivao upućujući poziv glasno.

9. وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا **"i u povjerenju im šaputao"** – tj. poziv više puta tajno. Pozivao bi jednog po jednog čovjeka i u tajnosti sa njim razgovarao. Pozivao ih je na različite načine i različitim metodama. Rečeno je da riječi "i u povjerenju im šaputao" znače: išao sam njihovim kućama i u njima ih pozivao.

11. يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا **"On će vam kišu obilnu dati"** – tj. neprestanu i obilnu. U ovom ajetu je dokaz da je traženje oprosta jedan od najvećih povoda spuštanja kiše i zadobijanja različitih vrsta opskrbe.

13. مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا **"Šta vam je, zašto se Allahove sile ne bojite?"** – tj. zašto se ne bojite Allahove veličine.

14. وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا **"a On vas postepeno stvara"** – od sjemena, zatim od embrija, zatim od zakvačka, do potpunog oblikovanja, kaošto je pojašnjeno u suri El-Mu'minun. Zatim bivate djeca, mladići, a potom starci. Kako ste nakon svega nemarni prema izražavanju poštovanja prema Onome Koji vas je stvorio u ovim fascinantnim etapama.

16. وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ **"I na njima Mjesec"** – tj. na nebesima, a od njih je i ovodunjalučko nebo. نُورًا **"...svijetlim dao"** – tj. koji osvjetljava površinu Zemlje, ali je ne zagrijava. وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا **"...a Sunce svjetiljkom učinio"** – tj. poput svjetiljke koju koriste stanovnici Zemlje.

17. وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا **"Allah vas od zemlje poput bilja stvara"** – tj. Adema, kojeg je stvorio od ilovače, a zatim je dao da njegovi potomci rastu konzumirajući hranu iz dijelova te zemlje, nakon što se ona pretvori u biljke i životinje.

18. ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا **"zatim vas u nju vraća"** – tj. umirete na zemlji i u njoj se vaša tijela raspadaju, pa postanu ponovno prašina koja se izmiješa sa zemljom. وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا **"...i iz nje će vas sigurno izvesti"** – tj. proživljenjem će vas izvesti iz zemlje na Sudnjem danu i to najedanput, a ne da rastete postepeno kao prvi put.

20. لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا **"da biste po njoj hodili putevima prostranim"** – tj. širokim putevima, a pod "fidžadžen" u originalnom tekstu misli se na puteve između brda i planina.

21. قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا **"i povode se za onima čija bogatstva i djeca samo njihovu propast uvećavaju"** – tj. poniženi slijede svoje glavešine i bogataše, ali im mnoštvo imetka i djece nije povećalo osim zabludu na dunjaluku i kaznu na ahiretu.

22. وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا **"i spletke velike snuju"** – tj. veliku zavjeru, a ona predstavlja njihovo spletkarenje da najgori od njih ubiju Nuha.

23. وَقَالُوا **"i govore..."** – tj. glavešine su govorile svojim sljedbenicima obmanjujući ih nepokornošću Nuhu: لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ **"...Nikako božanstva svoja ne ostavljajte"** – tj. nemojte ostavljati i napuštati obožavanje svojih božanstava, a to su kipovi i slike koje su imali, koje su Arapi poslije njih obožavali. وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا **"...i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Nesra ne napuštajte"'** – tj. ne ostavljajte ibadet ovim kipovima. Ovo su imena dobrih ljudi koji su živjeli između Adema i Nuha. U svojim hramovima postavili su njihove slike, a zatim su došle generacije poslije njih. Iblis im je rekao: "Oni koji su bili prije vas obožavali su ove slike, pa ih i vi obožavajte." Počeli su ih obožavati, a obožavanje kipova datira od tog vremena. Potom su te statue i kipovi preneseni na Arabijski poluotok i neka plemena su ih počela, također, obožavati.

24. قَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا **"i već su mnoge u zabludu odveli"** – tj. njihovi poglavari i gavešine zaveli su mnoge ljude. Neki su rekli da se pod ovim misli na kipove koji su zaveli mnoge ljude. وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا **"...pa ti njima inadžijama samo propast povećaj"** – neki su rekli da se to odnosi na njihovu zabludu u kovanju spletki.

25. مِّمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا **"i oni su zbog svojih grijehova potopljeni"** – tj. zbog njih i njihovim povodom su potopljeni u Velikom potopu. فَأُدْخِلُوا نَارًا **"...i u Vatru će biti uvedeni"** – poslije toga, tj. na budućem svijetu. Rečeno je također da se to odnosi na patnju u kaburu.

26. وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا **"I Nuh reče: Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji nijednog nevjernika"** – kada je Nuh izgubio nadu u njihovo vjerovanje, molio je Allaha protiv njih nakon što mu je objavljeno: "Iz tvoga naroda neće vjerovati osim oni koji već vjeruju." Allah je uslišao njegovu molbu i potopio ih. "Dejjar" u originalnom tekstu označava one koji stanuju u kućama.

27. إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ **"jer ako ih ostaviš, oni će Tvoje robove u zabludu zavoditi"** – tj. sa puta istine. وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا **"...i samo će grješnika rađati"** – tj. grješnika koji ostavlja pokornost. كَفَّارًا **"...i nevjernika"** – tj. onoga koji niječe Tvoje blagodati i nezahvalnika.

28. وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا **"a nevjernicima samo propast povećaj"** – tj. propast i gubitak, a njegova dova podrazumijeva svakog nepravednog do Sudnjeg dana.

SURA EL-DŽINN (DŽINNI)

1. قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ **"Reci: Meni je objavljeno"** – ovo znači: Reci, Muhammede, svome ummetu: Allah mi je objavio jezikom Džibrila: أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ **"...da je nekoliko džinna prisluškivalo"** – tj. jedan određen broj džinna slušao je učenje Kur'ana. Rečeno je da je sura koju je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio bila sura Ikre': "Čitaj u ime Gospodara svoga koji stvara." Allah im nije poslao poslanike iz njihovog roda, već su svi poslanici iz reda ljudi, sinova Ademovih. فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا **"...i reklo: Mi smo doista Kur'an koji izaziva divljenje slušali"** – tj. rekli su drugim džinnima kada su im se vratili: "Čuli smo govor koji se citira i zadivljujući je po svojoj retoričnosti i stilistici. Rečeno je da je bio zadivljujući po svojim poukama ili svojim blagoslovima.

3. وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا **"...a On, neka uzvišeno bude dostojanstvo Gospodara našeg"** – tj. neka je uzvišena Allahova veličina, a neki su rekli da se to odnosi na Njegovu moć.

4. وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا **"...jedan naš bezumnik je o Allahu laži govorio"** – ovdje džinni negiraju govor svojih idolopoklonika i luđaka koji iznose laž na Allaha tvrdeći da On ima drugu, dijete i drugo. "Eš-šetat" u originalnom tekstu označava pretjerivanje u nevjerstvu i udaljavanje od cilja, te prelazak granica.

5. وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن تَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا **"I mi smo mislili da ni ljudi ni džinni o Allahu laži ne govore"** – tj. mislili smo da ljudi i džinni ne lažu na Allaha kada kažu da On ima sudruga, drugu ili dijete, pa smo potvrđivali njihov govor.

6. وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ **"I bilo je ljudi koji su pomoć od džinna tražili"** – neki su rekli da kada bi se neko od Arapa našao u nekoj dolini, govorio bi: "Tražim utočište kod poglavara ove doline od zla njegovih neuračunljivih sunarodnika." Tako bi prenoćio u blizini njihovog predvodnika džinna sve dok ne bi osvanuo. فَزَادُوهُمْ رَهَقًا **"...pa su im tako obijest povećali"** – tj. traženje utočišta kod džinna povećavalo je insanskom rodu neprijateljstvo i tiraniju, odnosno sami džinni su se okomili na ljude koji su tražili od njih zaštitu, ili su im povećali iskušenje, slabost i strah.

8. وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ **"i mi smo nastojali da nebo dotaknemo"** – tj. tražili smo obavijesti sa neba kako je to već naš običaj i: فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا **"... utvrdili smo da je čuvara"** – tj. meleka koji čuvaju da se ne ukradu nebeske obavijesti. **"...moćnih"** – tj. jakih. وَشُهُبًا **"...i zvijezda padalica mnogo"** – a to su usijani meteori. Čuvanje neba počelo je sa poslanstvom Vjerovjesnika, s.a.v.s., Allah ga čuva zapaljivim zvijezdama (meteorima).

9. وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ **"i sjedili smo oko njega po busijama da bismo što čuli"** – tj. da bi čuli od meleka nebeske obavijesti i prenosili ih vračarima. فَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَّصَدًا **"...ko sada prisluškuje, na zvijezdu padalicu koja vreba, će naići"** – tj. onome ko prisluškuje u zasjedi postavljena mu je zvijezda kojom biva gađan kako bi bio spriječen da sluša.

10. وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ **"i mi ne znamo da li se onima na Zemlji želi zlo"** – tj. povodom ovog čuvanja nebesa. أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا **"...ili im Gospodar njihov želi dobro"** – Ibn Zejd kaže: "Iblis je rekao: 'Ne znamo da li Allah ovim sprečavanjem želi stanovnicima Zemlje poslati kaznu ili im želi poslati poslanika.'"

11. وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ **"a među nama ima i dobrih"** – tj. džinni su jedni drugima, nakon što su se međusobno pozivali u vjerovanje u Muhammeda, rekli, poslije slušanja Kur'ana: Ima onih koji imaju osobine ispravnosti. وَمِنَّا دُونَ ذَٰلِكَ **"...i onih koji to nisu"** – tj. nevjernika. كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا **"...ima nas vrsta različitih"** – tj. različitih skupina, kategorija, sa različitim stremljenjima. Seid kaže: "Bili su muslimani, židovi kršćani i vatropoklonici."

12. وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ **"i mi znamo da ne možemo Allahu na Zemlji umaći"** – tj. mi znamo da Mu ne možemo umaći ako nam želi šta učiniti." وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا **"...i od Njega ne možemo pobjeći."**

13. فَمَن يُؤْمِن بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا **"...a ko u Gospodara svoga vjeruje, ni štete ni nepravde ne treba se bojati"** – "bahs" u originalnom tekstu znači umanjivanje, a "rehek" znači neprijateljstvo i tiraniju.

14. وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ **"i ima nas zalutalih"** – tj. nepravednih nasilnika koji su skrenuli sa puta istine. فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا **"...oni koji islam prihvate, Pravi put su izabrali"** – tj. krenuli su putem istine i zalagali se u traganju za njim sve dok na njega nisu upućeni.

15. وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا **"a nevjernici će u Džehennemu gorivo biti"** – tj. džehennemsko gorivo kojim će se potpaljivati, kao što će se i ljudskim nevjernicima potpaljivati vatra.

16. وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ **"A da se Pravog puta drže"** – ovo znači: Meni je objavljeno da bi ustrajnošću na pravom putu džinni ili ljudi, ili svi oni, postigli: لَأَسْقَيْنَاهُم مَّاءً غَدَقًا **"Mi bismo ih vodom obilnom pojili"** – tj. Allah bi ih napojio mnogom vodom.

17. لِّنَفْتِنَهُمْ فِيهِ **"da bismo ih time na kušnju stavili"** – tj. da ih ispitamo i da znamo kako će zahvaljivati na tim blagodatima. وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا **"...a onoga ko neće da se Gospodaru svome klanja, On će u patnju**

tešku uvesti" – tj. ko se udalji od Kur'ana ili opomene, uvest će ga u tešku i nesnošljivu patnju.

18. وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ **"Džamije su Allaha radi"** – tj. objavljeno mi je da su džamije određene samo za klanjanje Allahu, a ne kipovima. فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا **"...i ne molite se pored Allaha nikome"** – tj. ne tražite pomoć od nekoga drugoga stvorenja u onome što može samo Allah, bez obzira o kome se radilo, jer je dova ibadet.

19. وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ **"A kada je Allahov rob ustao"** – a to je Vjerovjesnik, s.a.v.s. يَدْعُوهُ **"...da Mu se pomoli"** – tj. da Ga doziva i obožava Ga, i to unutar jedne palme, kao što je prethodno rečeno. كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا **"...oni su se u gomilama oko njega tiskati stali"** – tj. džinni su se gotovo slijepili jedni uz druge oko Allahovog Poslanika, s.a.v.s.., i stisnuli u gužvi, slušajući Kur'an od njega.

21. قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا **"Reci: Ja nisam u stanju da od vas kakvu štetu otklonim, niti da nekom od vas neku korist pribavim"** – tj. ja od vas ne mogu odagnati zlo, niti vam donijeti dobro na dunjaluku ili u vjeri.

22. وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا **"...samo u Njega ja mogu utočište naći"** – tj. zaštitu i sklonište.

23. إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ **"samo mogu da oglasim ono što je od Allaha i Poslanika Njegova"**– tj. ja dostavljam od Allaha i postupam prema Njegovim poslanicama. Ja činim ono što i drugima naređujem. Ako to učinim, spašen sam, a u suprotnom ću propasti.

24. فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا **"...saznat će ko je slabiji"** – tj. vojskom s kojom pobjeđujem; وَأَقَلُّ عَدَدًا "...**i brojem manji"** – tj. oni ili vjernici.

25. أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا **"...ili je Gospodar moj odredio da će to poslije dugo vremena biti"** – tj. kada će nastupiti Sudnji dan zna samo Allah Uzvišeni.

27. إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ **"osim onome koga On za poslanika odabere"** – ovdje je izdvojio one poslanike kojima je zadovoljan i povjerio im putem objave neke tajne nevidljivog svijeta koje je htio. To im je dao kao nadnaravnost i jasni dokaz njihovog vjerovjesništva. A ne poznaju nevidljivo oni koji proriču na osnovu zvijezda i oni koji u tome oponašaju bacajući

strelice i kamenčiće, gledajući u crte šake, tjeranje ptica itd. Jer ko to učini, on ne vjeruje u Allaha i na Njega iznosi potvore i laž. فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا **"...On i ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati"** – Uzvišeni ispred i iza Poslanika postavlja zaštitu meleka koji ga čuvaju od šejtana zato što mu je On otkrio dio nevidljivog svijeta. Oni ga okružuju kako šejtani ne bi potkradali te obavijesti i prenosili ih vračarima.

28. لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ **"da bi pokazao da su poslanice Gospodara svoga dostavili"** – tj. da bi Allah znao da su Njegovi poslanici dostavili Njegove poslanice, odnosno da bi to znao očevidno, kao što zna tajne o nevidljivom svijetu. رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ **"...On u tančine zna ono što je u njih"** – tj. šta meleki čuvaju i paze, ili ono što se nalazi kod poslanika koji dostavljaju Njegove poslanice, te kroz kakva stanja prolaze.

SURA EL-MUZZEMMIL (UMOTANI)

1. يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ **"O ti umotani!** – ovo je obraćanje Vjerovjesniku, s.a.v.s., koji se umotavao svojom odjećom kada mu je Džibril počeo dolaziti s objavom, bojeći se njega. Kada bi čuo glas meleka i pogledao u njega, spopala bi ga drhtavica. Došao je svojoj porodici i rekao: "Umotajte me, pokrijte me." Poslije toga mu se Džibril obratio s poslanstvom i vjerovjesništvom, pa je na njega i navikao.

2. قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا **"Probdij noć, osim malog dijela"** – tj. ustani noću radi namaza i cijelu je provedi u namazu, osim njenog malog dijela.

3. – 4. نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ **"polovinu njezinu ili malo manje od nje; ili malo više od nje"** – kao da je rekao: Klanjaj dvije trećine noći ili njenu polovinu, ili jednu trećinu. Ahmed i Muslim od Sa'da b. Hišama prenose da je rekao: Rekao sam Aiši: "Obavijesti me o Poslanikovom, s.a.v.s., namazu", pa mi je rekla: "Zar nisi učio ovu suru: 'O ti umotani?' Rekao sam: 'Svakako.' Reče: 'Allah je propisao strogo klanjanje noćnog namaza na početku ove sure, pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa ashabima tako klanjao cijelu godinu sve dok njihove noge nisu natekle. Uzvišeni Allah zadržao je kraj ove sure na nebu dvanaest mjeseci, a potom je objavio

olakšanje na njenom kraju. Tako je noćni namaz postao dobrovoljni namaz, nakon što je bio obavezni. وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا "...**i izgovaraj Kur'an pažljivo"** – tj. uči ga polahko, sa razmišljanjem, slovo po slovo. Tertil označava jasno izgovaranje svakoga harfa, tako da se dadne pravo svakom od njih, bez pretjerivanja ili vještačenja u izgovoru.

5. إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا **"Mi ćemo ti, doista, teške riječi slati"** – tj. objavit ćemo ti Kur'an, a to je težak govor s obzirom na njegove obavezne propise, granice, halal i haram. Podnosi ga samo srce kojem je Allah dao uputu i duša koja je okićena ispovijedanjem Allahove jednoće.

6. إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ **"tä ustajanje noću"** – za noćni namaz se također kaže i "naši'e" (ustajanje) ukoliko biva poslije sna. هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا **"...zaista, jače djeluje"** – tj. teže je klanjaču da klanja noćni namaz nego dnevni namaz, jer je noć inače određena za san. وَأَقْوَمُ قِيلًا **"...i izgovara se jasnije"** – tj. preciznije se govori i potvrđenije uči zbog prisustva srca, te bolje je za ustrajnost i ispravnost, jer su glasovi u noći smireni, a dunjaluk spokojan.

7. إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا **"a ti danju imaš, doista, mnogo posla"** – tj. ti danju ideš za svojim potrebama, dolaziš i odlaziš, pa zato klanjaj noću.

8. وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا **"I spominji ime Gospodara svoga i Njemu se potpuno posveti"** – tj. posveti se Allahu potpuno se zaokupirajući ibadetom Njemu i traganjem za nagradom i dobrom koji su kod Njega.

9. فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا **"Njega uzmi za zaštitnika!"** – tj. izvršavajući svoje dužnosti, ti se u potpunosti u svemu na Njega osloni.

10. وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ **"I otrpi ono što oni govore"** – tj. budi strpljiv kada ti upućuju psovke, ismijavaju i utjeruju u laž, i nemoj očajavati zbog toga. وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا **"...i izbjegavaj ih na prikladan način"** – tj. njima se ne izlaži, niti se okupiraj uzvraćanjem na ono što oni govore. Neki su rekli da lijepo izbjegavanje u ovom ajetu označava neočajavanje. Ovo je bilo prije naredbe o borbi.

11. وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ **"a Mene ostavi i one koji te u laž ugone"** – tj. ostavi Mene i njih i nemoj da vodiš brigu o njima. Ja ću ti biti dovoljan po njihovom pitanju i za tebe ću se njima osvetiti. أُولِي النَّعْمَةِ **"...koji raskošno žive"** – tj. bogataši i rasipnici koji žive u ovodunjalučkim nasladama. وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا **"...i**

daj im malo vremena" – do isteka rokova njihovih ovodunjalučkih života. Neki su rekli da to znači dok im se ne spusti ovodunjalučka kazna.

12. إِنَّ لَدَيْنَا أَنكَالًا **"bit će u Nas, doista, okova"** – "enkal" u originalnom tekstu označava različite vrste teških kazni. وَجَحِيمًا **"...i ognja"** – tj. vatre potpaljene.

13. وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ **"i jela koje u grlu zastaje"** – tj. hrana koja nije predviđena za gutanje, već se zaglavljuje u grlu, pa niti prolazi niti izlazi iz grla.

14. يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ **"na dan kada se Zemlja i planine zatresu"** – pomjerat će se i potresati, a i oni koji su na njima. "Redžfe" u originalnom tekstu označava silni zemljotres. وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا **"...i planine – mehke pješčane dine budu"** – tj. brda će postati tečni pijesak zbog žestine potresa.

15. إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ **"Mi smo vam zaista poslali Poslanika da bi svjedočio protiv vas"** – tj. svjedočit će protiv vas na Sudnjem danu iznoseći vaša djela, tj. vi ste mu činili nepokornost. كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا **"... isto onako kao što smo i faraonu poslanika poslali"** – tj. Musaa.

16. فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ **"ali faraon nije poslušao poslanika"** – tj. utjerao ga je u laž i nije vjerovao u objavu koju je donio. فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا **"...pa smo ga teškom kaznom kaznili"** – tj. teškom i okrutnom kaznom, a to znači: "Faraona smo kaznili teškom i okrutnom kaznom – utopljenjem."

17. فَكَيْفَ تَتَّقُونَ **"Kako ćete se sačuvati"** – tj. kako ćete zaštititi sebe; إِن كَفَرْتُمْ **"...ako ostanete nevjernici"** – tj. ako i dalje budete u svome nevjerstvu. **"...Dana"** – tj. patnje na taj dan; يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا **"...koji će djecu sijedom učiniti?!"** – zbog ogromnog užasa i strahota, tj. malodobna djeca će toga dana pobijeljeti, a ovim se u prenesenom značenju izražava žestina straha.

18. السَّمَاءُ مُنفَطِرٌ بِهِ **"Nebo će se toga dana rascijepiti"** – rascijepit će se nakon svoje čvrstine i gracioznosti radi silaska meleka. كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا **"...i obećanje će se Njegovo ispuniti"** – tj. neminovno će se dogoditi.

19. إِنَّ هَٰذِهِ **"Ovo je"** – ovo se odnosi na prethodne ajete; تَذْكِرَةٌ **"...doista pouka"** – tj. opomena za vjernike. فَمَن شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا **"...i ko hoće, put ka Gospodaru svome prihvatit će!"** – tj. putem pokornosti Allahu,

ispovijedanjem jednoće Njemu i drugim dobrim djelima uzima put koji ga vodi Allahovom zadovoljstvu u Džennetu.

20. إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ **"Gospodar tvoj sigurno zna da ti klanjajući provodiš manje od dvije trećine noći, polovinu njezinu ili trećinu njezinu"** – ovo znači da Allah zna da Njegov Poslanik klanja nekada manje od dvije trećine noći, a nekada polovinu, a nekada jednu trećinu, kao što mu je to naredio na početku ove sure. وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ **"...a i skupina od onih koji su uz tebe"** – tj. isto toliko klanja i skupina tvojih ashaba. وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ **"Allah određuje dužinu noći i dana"** – tj. zna dužinu dana i noći u njihovoj stvarnoj suštini i zna koliko vi klanjate noću. عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ **"...On zna da vi to nećete moći izdržati"** – tj. da nećete moći podnijeti znanje o suštinskoj dužini dana i noći. Rečeno je da ovo također znači: Allah zna da nećete podnijeti noćni namaz. فَتَابَ عَلَيْكُمْ **"...pa vam prašta"** – tj. olakšao vam je tako što možete izostaviti noćni namaz ako niste u mogućnosti i tako vam teškoću vratio na olakšanje, tj. poteškoću ka lahkoći. فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ **"...a vi iz Kur'ana učite ono što je lahko"** – tj. učite ono što vam je lahko, ne određujući posebno vrijeme za to. Ovaj ajet poništio je obavezu klanjanja noćnog namaza ovom ummetu. عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ **"...On zna da će među vama biti bolesnih"** – pa ne mogu podnijeti noćni namaz. وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ **"...i onih koji će po svijetu putovati, i Allahove blagodati tražiti"** – tj. putuju radi trgovine i zarade, tražeći opskrbu od Allaha koja im je potrebna za život, pa ne mogu podnijeti noćni namaz. وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ **"...i onih koji će se na Allahovu putu boriti"** – ovo se odnosi na mudžahide, borce koji ne mogu podnijeti noćni namaz. Ovaj ajet objavljen je prije obavezivanja džihadom u Medini. Uzvišeni je ovdje spomenuo tri povoda koja iziskuju olakšicu. Ovu olakšicu dao je na raspolaganje cijelom ummetu zbog ovih opravdanja koja neke ljude mogu zateći. فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ **"...pa učite iz njega ono što je lahko, i namaz obavljajte"** – tj. obavezni namaz. وَآتُوا الزَّكَاةَ **"...i zekat dajite"** – tj. obavezno izdvajanje zekata iz imovine. Rečeno je da se ovo odnosi na sva djela dobra. وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا **"...i Allahu lijep zajam dajte!"** – tj. dijelite na putevima dobra iz svojih imetaka na lijep način tako što ćete trošiti na svoju porodicu, džihad i obavezni zekat. وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ **"A dobro koje za sebe unaprijed date"** – tj. dobro koje je spomenuto i koje nije spomenuto. تَجِدُوهُ عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا

"...**naći ćete kod Allaha još boljim i većim po nagradi"** – od onoga koje odgađate dati do kraja života, tj. prilikom smrti ili ostavljate oporuku da se izdvoji iz vašeg imetka poslije vaše smrti.

SURA EL-MUDDESSIR (POKRIVENI)

Mufessiri kažu: "Kada je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., otpočela objava, došao mu je Džibril. Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio ga je na stolici između nebesa i Zemlje i bio je poput presijevajućeg svjetla. Poslanik se uplašio i onesvijestio. Kada je došao sebi, otišao je Hadidži i rekao joj da mu donese vodu koju je prolio po sebi. Govorio je: "Pokrijte me! Pokrijte me!" Pokrili su ga pokrivačem.

1. يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ **"O ti pokriveni!"** – o ti koji si se pokrio svojom odjećom, tj. njome prekrio.

2. قُمْ فَأَنذِرْ **"Ustani i opominji"** – tj. ustani i zastrašuj stanovnike Mekke i upozoravaj ih na patnju ako ne pređu na islam.

3. وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ **"i Gospodara svoga veličaj!"** – tj. posebno svoga Gospodara, Vladara i Onoga Koji održava sve, izdvoji za veličanje, jer Uzvišeni Allah ima osobinu veličanstvenosti i veličine. On je daleko veći od toga da bi imao sudruga.

4. وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ **"I haljine svoje očisti!"** – Uzvišeni Allah mu je naredio da očisti svoju odjeću i čuva je od prljavština. Katade je rekao: "Očisti svoju dušu od grijeha."

5. وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ **"I kumira se kloni!"** – Ostavi kumire i idole i nemoj ih obožavati, jer su oni razlog patnje.

6. وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ **"I ne prigovaraj da je mnogo!"** – također ovo znači: Nemoj prigovarati svome Gospodaru za nedaće koje podnosiš na putu vjerovjesništva. To je poput onoga koji zbog drugih čini mnogo štošta što ne može podnijeti. Neki su rekli da ovo znači: Kada nekome nešto daješ, dadni to radi Allaha i Njegovog zadovoljstva, i kada dadneš ljudima, nemoj prigovarati.

7. وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ **"I radi Gospodara svoga trpi!"** – tj. tebi je stavljena na pleća velika stvar. Protiv tebe će se boriti Arapi i nearapi. Strpi se zbog toga radi Allaha.

8. فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ **"A kada se u rog puhne"** – ovdje se misli na puhanje u sur, kao da je rečeno: Strpi se na njihovom uznemiravanju, jer je pred njima zastrašujući dan u kojem će ih zateći posljedice onoga što su činili.

11. ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا **"Ostavi Mene i onoga koga sam Ja samog stvorio"** – Ostavi Mene i onoga koga sam stvorio dok je bio sam u utrobi svoje majke. Nije imao ni imetka ni djece. Ili ovo znači: Ostavi Me nasamo sa njim, Ja sam ti dovoljan u pogledu osvete njemu. Mufessiri kažu da se ovo odnosi na El-Velida b. Mugiru.

12. وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا **"i imetak mu ogroman dao"** - tj. mnogo imetka.

13. وَبَنِينَ شُهُودًا **"i sinove koji su s njim"** – tj. dao sam mu sinove koji žive u Mekki sa njim, ne putuju i nemaju potrebu da se raziđu radi potrage za opskrbom, zato što njihov otac ima mnogo imetka.

14. وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا **"i život mu ugodnim učinio"** – tj. dao sam mu obilje u životu, dug život i vođstvo u Kurejšu.

16. كَلَّا **"Nikako!"** – tj. neću mu povećati. إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا **"...On, doista, prkosi ajetima Našim"** – tj. bio je inadžija prema našim ajetima i nevjernik u dokaze koje smo objavili našem Poslaniku.

17. سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا **"a Ja ću opteretiti njega usponom i patnjom"** – tj. opteretit ću ga poteškoćom u vidu patnje. "Irhak" u originalnom tekstu označava da se čovjek natovari teretom koji ne može podnijeti.

18. إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ **"jer je smišljao i računao"** – razmišljao je o Vjerovjesniku, s.a.v.s., i u sebi smišljao govor koji će iznijeti, pa ga je Allah zbog toga pokudio.

19. فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ **"i, proklet bio"** – tj. proklet i patnji izložen.

21. ثُمَّ نَظَرَ **"Zatim je sagledao"** – tj. smišljao je kako će odbaciti i omalovažiti Kur'an.

22. ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ **"pa se onda smrknuo"** – tj. namrgodio se zato što nije našao propust kojim bi omalovažio Kur'an. **"...i namrštio"** – tj. njegovo se lice izopačilo.

24. فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ **"i rekao: Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje"** – tj. rekao je: "Ovaj Kur'an nije ništa drugo do magija koju Muhammed prenosi od drugih."

25. إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ **"ovo su samo čovjekove riječi"** – tj. rekao je da je to ljudski govor, a ne Allahov.

26. سَأُصْلِيهِ سَقَرَ **"U Sekar ću Ja njega baciti"** – tj. uvest ću ga u vatru Džehennema.

29. لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ **"...kože će crnim učiniti"** - tj. plamtjet će pokazujući se pred ljudima, tako da će ga vidjeti svojim očima, a neki su rekli da to znači da će mijenjati njihova lica sve dok ih ne učini crnima.

30. عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ **"nad njima su devetnaesterica"** – tj. nad vatrom Džehennema bit će devetnaest meleka čuvara. Rečeno je da je to devetnaest vrsta meleka. Kada je Allah objavio riječi **"nad njima su devetnaesterica"**, Ebu Džehl je rekao: "Zar Muhammed ima samo devetnaest pomagača? Zar je stotinu ljudi nemoćno da jednog od njih uhvate, a zatim izađe iz Džehennema." Tada je objavljen ovaj ajet:

31. وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً **"Mi smo čuvarima Vatre samo meleke postavili"** – to podnose meleki i niko ih ne može savladati. Oni najbolje izvršavaju ono što Allah naredi, najviše se radi Njega srde, najjači su i najsilniji. وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا **"...i odredili njihov broj kao iskušenje onima koji ne vjeruju"**– tj. mi smo njihov spomenuti broj učinili povodom zablude i iskušenja za nevjernike, pa su rekli ono što su rekli kako bi se povećala njihova kazna i umnogostručila se Allahova srdžba protiv njih. لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ "...**da se oni kojima je Knjiga data uvjere"** – kršćani i židovi, jer je broj meleka čuvara koji se navodi u Kur'anu u saglasnosti sa brojem čuvara Pakla, čiji je broj devetnaest također u njihovim knjigama. وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا **"...i da se onima koji vjeruju vjerovanje poveća"** – tj. kada vide da su sljedbenici Knjige u saglasnosti sa njima. وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ **"...i da oni čija su srca bolesna"** – a to su dvoličnjaci. وَالْكَافِرُونَ **"...i oni**

koji su nevjernici kažu" –stanovnici Mekke i drugi. مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا **"... Šta je Allah htio ovim primjerom?"** – tj. šta je Allah htio navođenjem kao primjera ovog čudnog broja. وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ **"A vojske Gospodara tvoga samo On zna"** – čuvari Vatre, iako ih je samo devetnaest, imaju pomagače – vojsku meleka, koju samo zna Allah Uzvišeni. وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ **"I ona – Vatra, ljudima je samo opomena"** – tj. Sekar i broj njegovih čuvara su pouka i opomena za ljude kako bi znali savršenu Allahovu moć, te da Njemu nisu potrebni pomagači.

32. كَلَّا وَٱلْقَمَرِ **"I tako Mi Mjeseca"** – na to se zakleo Mjesecom i onim što dolazi poslije.

33. وَٱلَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ **"i noći kada mine"** – tj. kada nestane.

34. وَٱلصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ **"i zore kada svane"** – tj. kada osvijetli i postane sasvim jasna.

35. إِنَّهَا لَإِحْدَى ٱلْكُبَرِ **"ona je, zaista, jedna od najvećih nevolja"** – tj. Sekar je jedno od velikih iskušenja i nedaća. Rečeno je također da je njihovo utjerivanje u laž Muhammeda, s.a.v.s., jedna od najvećih nedaća.

37. أَن يَتَقَدَّمَ **"koji želi Istini pristupiti"** – s vjerovanjem; أَوْ يَتَأَخَّرَ **"...ili izostati"** – s nevjerom.

38. كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ **"Svaka duša zalog je onoga što je stekla"** – tj. odgovarat će za svoja djela i time je založena, ili će doživjeti spas ili će vječno ostati u Vatri.

39. إِلَّآ أَصْحَٰبَ ٱلْيَمِينِ **"osim onih na desnoj strani"** – to su vjernici koji neće biti založeni svojim grijesima, već će biti slobodni zbog svojih dobrih djela koja su činili.

42. مَا سَلَكَكُمْ فِى سَقَرَ **"Šta vas je u Sekar dovelo?"** – govorit će im: "Šta vas je uvelo u Džehennem?"

45. وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ ٱلْخَآئِضِينَ **"...i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali"** – tj. miješali smo se sa pokvarenjacima kada su svoju neistinu iznosili. Kada god bi neko zalutao i mi bismo sa njim bili.

47. حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ **"...sve dok nam smrt nije došla"** – "jekin'" u originalnom tekstu označava smrt, a ne ubjeđenje.

49. فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ **"Pa zašto se oni okreću od opomene?"** – tj. šta im se desilo pa se okreću od Kur'ana koji sadrži veliku opomenu i najveće pouke.

50. كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ **"kao da su divlji magarci preplašeni"** – tj. poput magaraca koji su se oštro dali u bijeg.

51. فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ **"pobjegli od lavova!"** – tj. pobjegli su od strijelaca koji ih gađaju. Neki su rekli da "kasvereh" u jeziku Arapa označava lava – oni su poput divljih magaraca koji se dadnu u bijeg kada im priđe lav da nekog od njih ulovi.

52. بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنَشَّرَةً **"Da! Svaki bi čovjek od njih htio da mu se daju listovi rašireni"** – mufessiri kažu: "Kurejševićki nevjernici rekli su Muhammedu, s.a.v.s.: 'Neka kod glave svakog od nas osvane rašireno pismo ili list od Allaha da si ti Njegov poslanik.'"

56. وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ **"...i na umu će ga imati samo ako Allah bude htio"** – osim ako im Allah bude htio uputu. هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى **"...On je jedini dostojan da Ga se boje"** – tj. On jedino zaslužuje da Ga se pribojavaju bogobojazni ostavljanjem nepokornosti i činjenjem pokornosti. وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ **"...i On jedini prašta"** – tj. On jedino zaslužuje da oprosti vjernicima počinjene grijehe.

SURA EL-KIJAMEH (SMAK SVIJETA)

1. لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ **"Kunem se Danom kada Smak svijeta nastupi"** – zaklinjanje Uzvišenog Sudnjim danom označava ukazivanje na Njegovu veličinu, a Allah ima pravo da se kune čime želi od Svojih stvorenja.

2. وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ **"i kunem se dušom koja sebe kori"** – to je duša vjernika koja se kaje za ono što je prošlo, kori samu sebe za zlo kada ga počini, a i za dobro zašto ga više nije učinila. Kaže Mukatil: "To se odnosi na dušu nevjernika koji će sebe koriti i žalostiti se na ahiretu zbog svoga nemara prema Allahu. Ili, Allah se kune u oba slučaja da će sabrati ljudske

kosti i onda svakoga čovjeka proživjeti radi obračuna, a onda ga kazniti ili nagraditi.

3. أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُ **"Zar čovjek misli da kosti njegove nećemo sakupiti?!"** – nakon što su se pretvorile u prah, a onda će ih Allah nanovo oživjeti. Ovakvo razmišljanje čovjeka je neispravno.

4. بَلَىٰ قَادِرِينَ **"Naprotiv, Mi možemo"** – tj. Mi ćemo ih skupiti, Moćni. عَلَىٰ أَن نُّسَوِّيَ بَنَانَهُ **"...izravnati jagodice prstiju njegovih"** – tj. moćni smo da objedinimo njegove prste i učinimo ih jednim dijelom, poput papaka. Međutim, Mi smo ipak čovjeku dali blagodat ovih prstiju koji su maleni, istančani i sadrže zglobove, nokte, krvne sudove. Također, rečeno je da se jagodice prstiju kod svakoga čovjeka razlikuju od jagodica drugoga čovjeka po svojim otiscima. Da je Allah htio, učinio bi ih jednakim.

5. بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ **"Ali, čovjek hoće dok je živ da griješi"** – tj. da počini grijehe u vremenu koje predstoji pred njim. On čini grijeh, a odgađa pokajanje. Želi da griješi tokom života ne prisjećajući se smrti.

6. يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ **"pa pita: Kada će Smak svijeta biti?"** – upitat će kada će nastupiti Sudnji dan, a ovakvo pitanje postavlja sumnjajući u njegovu vjerovatnoću i ismijavajući se.

7. فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ **"Kada se pogled ukoči"** – kada ostane užasnut i zbunjen zbog žestine ukočenosti prilikom smrti ili proživljenja.

8. وَخَسَفَ الْقَمَرُ **"i Mjesec pomrači"** – tj. kada nestane čitave njegove svjetlosti i neće se vratiti kao što se vraćao prilikom pomračenja na dunjaluku.

9. وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ **"i Sunce i Mjesec spoje, pa sjaj izgube"** – tj. nestane u potpunosti sunčeve svjetlosti pa će se Sunce i Mjesec sastaviti i neće biti smjene dana i noći.

10. يَقُولُ الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ **"toga dana čovjek će povikati: Kuda da se bježi?"** – gdje pobjeći od Allaha, od obračuna sa Njim i Njegove kazne.

11. كَلَّا لَا وَزَرَ **"Ne, nema skloništa!"** – tj. neće biti ni brda, ni tvrđave, ni utočišta koja će vas toga dana zaštititi od Allaha.

12. إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمُسْتَقَرُّ **"Toga dana tvome je Gospodaru povratak"** – tj. povratak, konačno ishodište i završetak.

14. بَلِ ٱلْإِنسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ بَصِيرَةٌ **"sam će čovjek protiv sebe svjedočiti"** – zna suštinu i stvarno stanje da li je u imanu ili nevjerstvu, pokornosti ili nepokornosti, na pravom ili krivom putu. Neki su rekli da to znači: čovjekovi dijelovi tijela svjedočit će protiv njega.

15. وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُۥ **"makar iznosio svoja opravdanja"** – tj. opravdavao i raspravljao boreći se za sebe. To mu neće koristiti, jer će postojati ono što će poricati njegova opravdanja.

16. لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ **"Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio"** – Allahov Poslanik, s.a.v.s., pomjerao je svoje usne i jezik učeći Kur'an kada bi mu bio objavljivan, i to prije nego što bi Džibril završio sa učenjem objave, želeći tako da ga dobro upamti. Potom je objavljen ovaj ajet koji znači: Nemoj pokretati svoj jezik dok ti se spušta Objava kako bi ga što brže preuzeo bojeći se da ti što ne promakne.

17. إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ **"Mi smo ga dužni skupiti"** – tj. u tvojim prsima tako da od Kur'ana ništa tebi ne promakne. وَقُرْءَانَهُۥ **"...da bi ga ti čitao"** – tj. potvrda njegovog učenja tvojim jezikom na ispravan način.

18. فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ **"A kada ga čitamo"** – tj. upotpunili smo njegovo učenje tebi jezikom Džibrila. فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ **"...ti prati čitanje njegovo"** – tj. slušaj ga i pomno prati njegovo učenje.

19. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ **"a poslije, Mi smo ga dužni objasniti"** – tj. pojašnjenje i tumačenje, kur'anske dozvole i zabrane, te razjašnjenje manje jasnih stvari. Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon objave ovoga ajeta, šutio je prilikom dolaska Džibrila, a kada bi otišao, učio bi kako mu je Allah obećao.

22. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ **"Toga dana će neka lica blistava biti"** – tj. lijepa i svijetla.

23. إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ **"u Gospodara će svoga gledati"** – tj. gledat će u Njega. Prenosi se veliki broj vjerodostojnih hadisa čija brojnost isključuje svaku vrstu sumnje da će vjernici gledati u svoga Gospodra na Sudnjem danu kao što gledaju Mjesec u noći uštapa.

24. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ **"Toga dana neka će lica smrknuta biti"** – tj. bit će namrgođena i potištena.

25. تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ **"znat će da će ih snaći velika nesreća!"** – tj. ogromna iznenađujuća nedaća, a nazvana je "fakire" jer kao da lomi kičmene pršljenove.

26. كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ **"Pazi, kada duša dopre do ključnih kostiju"** – tj. kada duša dođe do ključnih kostiju. Ključna kost je kost između vrata i ramena. Pod dolaskom duše do ključne kosti misli se, u prenesenom značenju, na blizinu smrti.

27. وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ **"i vikne se: Ima li vidara"** – tj. onaj ko bude u prisustvu onoga koji je na izdisaju kaže: "Ko će mu učiti rukju i izliječiti ga rukjom." Traže mu ljekare, ali mu oni ne mogu u odnosu na Allahovo određenje ništa pomoći.

28. وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ **"i on se uvjeri da je to čas rastanka"** – tj. uvjeri se onaj kome je duša došla do ključnih kostiju da je to vrijeme napuštanja dunjaluka, porodice, imetka i djece.

29. وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ **"noga se uz nogu savije"** – tj. kada se potkoljenice čovjeka sastave prilikom dolaska smrti, njegove noge odumru, potkoljenice se sasuše i ne mogu ga više nositi. Prije je na njima mnogo hodao. Ljudi opremaju njegovo tijelo, a meleki opremaju njegovu dušu.

30. إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ **"Toga dana će Gospodaru tvome privođenje biti"** – tj. tvome Stvoritelju će biti povedene duše nakon što su uzete iz tijela.

31. فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى **"Nije vjerovao i nije klanjao"** – tj. nije potvrđivao poslanstvo niti Kur'an, a nije se ni klanjao svome Gospodaru. Nije vjerovao srcem, niti je vjeru prakticirao svojim tijelom.

32. وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى **"nego je poricao i okretao se"** – tj. poricao je Poslanika i ono s čime je došao okrećući se od pokornosti i vjerovanja.

33. ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى **"a onda je svojima oholo odlazio"** – tj. silno se ponašao i veličao u svome hodu izražavajući tako svoju gordost. Ili ovo znači da se lijeno i nemarno odnosio prema onome koji je pozivao u istinu.

34. – 35. أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ **"Teško tebi! Teško tebi! i još jednom: Teško tebi! Teško tebi!"** – tj. ovo u osnovi znači: Neka ti Allah dadne ono što mrziš i neka ti se to stalno ponavlja.

36. أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى **"Zar čovjek misli da će zaludu ostavljen biti?!"** – tj. da će biti ignorisan, da mu se neće naređivati i zabranjivati, te da neće biti obračunat i kažnjen.

37. أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ **"Zar nije bio kap sjemena koja se ubaci"** – tj. zar taj čovjek nije bio kapljica sjemena koja se ubaci u maternicu.

40. أَلَيْسَ ذَٰلِكَ **"...i zar Taj nije"** – tj. zar nije Onaj Koji je stvorio ova fascinantna stvorenja i Koji je moćan nad njima; بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ **"...kadar mrtve oživjeti?"** – tj. da povrati njihova tijela proživljenjem kao što su bila na dunjaluku, jer je povratak proživljenjem lakši od prvog stvaranja.

SURA EL-INSAN (ČOVJEK)

1. هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ **"Zar ne dođe čovjeku"** – tj. ljudima u liku njihovog oca Adema. حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ **"...jedan dio vremena"** – rečeno je četrdeset godina prije nego što mu se udahne duša. Stvoren je od zemlje, a zatim od blata ustajalog, a zatim od ilovače. لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا "...**u kojem nije bio spomena vrijedan"** – tj. prije nego što mu je udahnuta duša. Rečeno je. "Prošlo je mnogo vremena a Adem nije bio ništa, niti je stvoren niti je spomenut ijednom drugom stvorenju."

2. مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ **"...smjese sjemena"** – tj. sjemena žene i muškarca kada se pomiješaju. Neki su rekli da ova smjesa označava više vrsta pomiješanih elemenata od kojih se stvara čovjek, kao i više vrsta priroda. نَّبْتَلِيهِ **"...da bismo ga na kušnju stavili"** – tj. stvorili smo ga želeći ga iskušati dobrim i zlim, te zaduženjima. فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا **"...činimo da on čuje i vidi"** – tj. dali smo mu čula kako bi mogao više poimati i saznavati, kako bi ga bilo moguće iskupiti.

3. إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا **"Mi mu na Pravi put ukazujemo, pa ili je zahvalan ili nezahvalan"** – tj. pojasnili smo mu i upoznali ga sa putem upute i zablude, dobra i zla. Upoznali smo ga sa njegovim koristima i štetama kojima pristupa svojom prirodom i savršenstvom svoga razuma, svejedno bio zahvalan ili nezahvalan.

4. إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا **"Mi smo za nevjernike okove i sindžire i oganj razbuktali pripremili"** – tj. pripremili smo im to da bismo ih kaznili, a okovi (gil) označavaju ono čime se vežu ruke za vratove, a oganj označava žestoku vatru.

5. إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا **"Čestiti će iz pehara piti kamforom začinjeno piće"** – tj. bit će pomiješano sa tim pićem kako bi se upotpunio miris, okus vina i kako bi bilo ukusno.

6. عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ **"sa izvora iz kog će samo Allahovi štićenici piti"** – tj. pit će sa njega vino, a moguće je da ovo znači: pit će vino pomiješano sa vodom toga izvora. يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا **"...i koji će kuda hoće bez muke razvoditi"** – oni će ga rascijepiti kao što se rascijepi rijeka i izvire na raznim stranama.

7. يُوفُونَ بِالنَّذْرِ **"Oni su zavjet ispunili"** – tj. njima je data ova velika nagrada zato što su izvršavali svoje zavjete, a zavjet označava ono čime se čovjek obaveže u vidu namaza, posta i dr., što za njega šerijatski nije obavezno. وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا **"...i plašili se Dana čija će kob svuda prisutna biti"** – ovim se želi reći: Boje se Sudnjega dana. Toga Dana će zlo biti svuda prisutno, pa će ispuniti nebesa i Zemlju. Nebo će se rascijepiti, zvijezde popadati, zemlja smrviti, a brda zdrobiti.

8. وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا **"i hranu su davali, mada su je i sami željeli, siromahu, siročetu i sužnju"** – tj. oni hrane ove tri vrste ljudi, iako i oni nemaju dovoljno, iako vole hranu i žude za njom. Neki su rekli da ovo znači: Oni hrane gladne iz ljubavi prema Allahu.

9. إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ **"Mi vas samo zarad Allahova lica hranimo"** – tj. ne nadaju se protunaknadi, niti žele pohvalu ljudi za to. Allah zna šta se nalazi u njihovim srcima, pa ih je zato pohvalio.

10. إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا **"Mi se Gospodara našeg bojimo, onoga Dana kada će lica smrknuta"** – tj. tog dana će neka lica biti smrknuta zbog njegove žestine i strahota. قَمْطَرِيرًا **"...i namrgođena biti"** – tj. namrštit će se oči sužavanjem kapaka i obrva. Rečeno je također da "kamtarir" u originalnom tekstu označava najgore i najduže dane u iskušenju.

11. وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا **"...i blistavost i radost im darovati"** – tj. umjesto namrštenosti kod nevjernika, dat će im blistavost lica i radost u srcima. "Nadre" u originalnom tekstu označava milinu i čistoću na licima kao posljedicu blagodati koja se uživa.

13. مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ **"naslonjeni na divanima"** – nagradit će ih Džennetom u kojem će biti naslonjeni na svoje ležaljke i naslonjače na kojima će biti vijenci od cvijeća. لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا **"...oni u njemu ni žegu ni mraz neće osjetiti"** – tj. u Džennetu neće osjetiti žestoku toplotu sunca, niti hladnoću zime.

14. وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا **"...a plodovi njegovi će im nadohvat ruke stajati"** – plodovi će biti podređeni onima koji budu dohvatali sa lahkoćom, svejedno radilo se o onima koji sjede ili leže. Njihove ruke neće od tih plodova odvraćati ni udaljenost ni trnje.

15. وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا **"Služit će ih iz srebrenih posuda i čaša prozirnih"** – tj. oko njih će kružiti sluge kada budu htjeli piti iz srebrenog posuđa i čaša.

16. قَوَارِيرَ مِن فِضَّةٍ **"prozirnih, od srebra"** – "kavarir" u originalnom tekstu su staklene čaše. Staklo se pravi od pijeska na dunjaluku. Allah je obavijestio da će te prozirne čaše biti od srebra tako da će se vidjeti izvana ono što se nalazi u njima. قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا **"...čiju će veličinu prema željama njihovim odrediti"** – tj. dolazit će kao što budu željeli njihov precizni izgled i oblik, bez uvećavanja ili umanjivanja.

17. وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا **"U njemu će se iz čaše piće inbirom začinjeno piti"** – ke's je posuda koja se koristi za vino, tj. bit će pomiješano sa đumbirom.

18. عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا **"sa izvora u Džennetu, koji će se Selsebil zvati"** – Selsebil u jeziku označava vodu koja je krajnje blago tečna i izuzetno pitka.

19. وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ **"Služit će ih vječno mlada posluga"** – koji će vječno ostati u svojoj mladosti, blistavosti i svježini. Neće oronuti, promijeniti se ili umrijeti. إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا **"...da ih vidiš, pomislio bi da su biser prosuti"** – zbog njihove velike ljepote, čistoće njihove boje i blistavosti njihovih lica. Usporedio ih je sa prosutim biserom zato što žurno nastoje da služe.

20. وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ **"I kud god pogledaš"** – tj. gdje god uperiš svoj pogled tamo u Džennetu. نَعِيمًا **"...vidjet ćeš udobnost"** – tj. blagodat koja se ne može opisati. وَمُلْكًا كَبِيرًا **"...i carstvo prostrano"** – čija se veličina ne može zamisliti.

21. عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ **"Na njima će biti odijela od tanke zelene svile i od brokata"** – "sundus" u originalnom tekstu označava tanku svilu, a "istebrek" označava grublji brokat. وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ **"...nakićeni narukvicama od srebra"** – dok se u suri Fatir navodi: "U njemu će biti nakićeni narukvicama od zlata", tj. svako će oblačiti ono prema čemu njegova duša osjeća naklonost. وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا **"...dat će im Gospodar njihov da piju čisto piće"** – Ebu Kilabe i Ibrahim en-Nehai kažu: "Dat će im se hrana, pa kada budu pri kraju jela, dat će im se čisto piće. Oni će piti i to će biti u njihovim želucima, a onda će znoj poteći sa njihovih tijela poput mirisa mošusa."

22. وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا **"...vaš trud je dostojan zahvale"** – tj. Allah će zahvaliti za djelo Svoga roba, a ta zahvala označava da će mu primiti njegovu pokornost i da će ga pohvaliti.

23. إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا **"Mi objavljujemo Kur'an tebi"** – tj. Mi smo njegovu objavu raspodijelili i nismo ga spustili najedanput i nisi ga ti donio od sebe, kao što tvrde idolopoklonici.

24. وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا **"...i ne slušaj ni grješnika ni nevjernika njihova"** – tj. nemoj se nikome od njih pokoravati, onima koji čine grijehe ili pretjeruju u svome nevjerstvu.

25. وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا **"I spominji ime Gospodara svoga ujutro i predvečer"** – klanjaj se svome Gospodaru početkom i krajem dana. Početak dana je sabah-namaz, a kraj dana je ikindija-namaz.

27. إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ **"A ovi, oni život na ovom svijetu vole doista"** – tj. vole ovaj dunjaluk. وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا **"...a ništa ih se ne tiče Dan tegobni koji ih čeka"** – a to je Sudnji dan. Nazvan je Tegobnim danom zato što će u njemu biti nedaće i strahote. Oni se za njega ne pripremaju, niti ikako za njega mare.

28. وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ **"...i zglobove im povezujemo"** – tj. povezali smo njihove dijelove tijela jedne za druge krvotokom i živcima. وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا **"...a ako htjednemo, zamijenit ćemo ih njima sličnim"** – tj. kada bismo željeli, uništili bismo ih i doveli bismo one koji bi Allahu bili pokorniji.

30. وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ **"a vi ćete htjeti samo ono što Allah, dž.š., hoće"** – tj. ne možete željeti da ka Allahu nađete puta osim kada to Allah želi. Allahu pripada ta odluka, a ne njima. Dobro i zlo su u Njegovoj ruci. Htijenje roba samo po sebi ne može donijeti ni dobro niti odbiti zlo, osim kada to Allah odobri.

EL-MURSELAT (POSLANI)

1. – 5. وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا **"Tako mi onih koji se jedan za drugim šalju"**, do: فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا **"...i Objavu dostavljaju"** – Uzvišeni Allah kune se melekima koje šalje s objavom Svojim vjerovjesnicima koji kao vihor idu zato što brzo lete i šire svoja krila donoseći ono čime se pravi razlika između istine i neistine, halala i harama, pa tako sve dok ne dostave objavu vjerovjesnicima.

6. عُذْرًا أَوْ نُذْرًا **"...opravdanje ili opomenu"** – ovo znači da meleki dostavljaju objavu tako što Allah time čini opravdanje prema stvorenjima i upozorava ih na Svoju patnju i kaznu. Rečeno je da ovo znači opravdanje za one koji su na istini, a upozorenje za one koji su na neistini.

8. فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ **"Kada zvijezde sjaj izgube"** – tj. kada se pobriše i ode njihova svjetlost.

9. وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ **"i kada se nebo otvori"** – tj. kada se otvori i rascijepi.

10. وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ **"i kada se planine u prah zdrobe"** – tj. kada se iščupaju sa svojih mjesta i počnu letjeti u zraku raspršene, a mjesto na kojem su bile na Zemlji poravnat će se.

11. وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ **"i kada se poslanici u određeno vrijeme skupe..."** – tj. poslanicima će se precizno odrediti vrijeme za konačnu presudu između njih i njihovih naroda.

12. لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ **"Do kojeg je to dana odloženo?"** – tj. radi Velikog dana kojem se robovi čude zbog njegove žestine i dodatnih strahota. Poslanicima je određen rok da ih sakupe, pa će u tom danu doći kako bi svjedočili protiv svojih naroda.

13. لِيَوْمِ الْفَصْلِ **"Do Dana sudnjeg!"** – presudit će se ljudima konačno prema njihovim djelima i bit će raspoređeni za Džennet ili Džehennem.

14. وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ **"A znaš li ti šta je Dan sudnji?"** – tj. šta ti je dalo znanje o ovome danu? Ovo znači: ovo je zastrašujuće pitanje koje se ne može procijeniti i odrediti zbog svoje ogromne veličine.

16. أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ **"Zar Mi nismo drevne narode uništili"** – tj. nevjernike iz prethodnih naroda od Adema do Muhammeda, s.a.v.s., i to kaznom na dunjaluku kada su u laž utjerivali svoje poslanike.

17. ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ **"i poslije njih i one koji su za njima dolazili?!"** – tj. stanovnike Mekke i one koji su sa njima bili u saglasnosti kada su poricali Muhammeda, s.a.v.s.

20. أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ **"Zar vas od neznatne tekućine ne stvaramo"** – od slabe i prezrene vode, a to je sjemena tekućina.

21. فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ **"koju na pouzdano mjesto stavljamo"** – tj. u zaštićeno mjesto, a to je maternica.

22. إِلَىٰ قَدَرٍ مَعْلُومٍ **"do roka određenoga?"** – to je period trudnoće, a trudnoća kod ljudi traje devet mjeseci.

23. فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ **"Tako smo odredili, a divni li smo odreditelji"** – tj. odredili smo organe i osobine čovjeka i svako od njegovih stanja stvorili smo prema opisu koji smo željeli. Divan li je Allah koji određuje i daje oblik i mjeru!

25. – 26. أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا **"Zar Mi nismo učinili Zemlju sabiralištem živih i mrtvih"** – tj. učinili smo Zemlju da vas čuva i živite na njenoj površini, a mrtvi u njenoj utrobi.

27. وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا **"...i zar vam Mi ne dajemo da slatku vodu pijete?"** – tj. pitkom i prefinjenom vodom , a ovo je sve čudnije od proživljenja.

29. انْطَلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ **"Idite prema onome što ste neistinom smatrali"** – reći će im se: "Idite ka onome što ste poricali u vidu kazne."

30. انْطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ **"Idite prema dimu u tri prama razdvojenom"** – tj. ka sjeni od dima Džehennema koji svijetli, a onda se raziđe na tri dijela.

31. لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ **"koji hlada neće davati i koji od plamena neće zaklanjati"** – tj. u njemu nema hlada kao u dunjalučkim sjenama niti od vas može odbiti toplinu Džehennema. U njemu ćete biti sve dok se obračun ne završi.

32. إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ **"On će kao kule bacati iskre"** – svaka iskra koja se bude bacala bit će velika poput tvrđave.

33. كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ **"kao da su kamile riđe"** – tj. bit će ogromni poput deva. Arapi nazivaju crne deve riđima. Rečeno je da će ove iskre, kada se razaspu i padnu, na sebi imati boju vatre sličnu boji pojedinih crnih deva.

38. هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ **"Ovo je Dan sudnji, i vas i narode drevne ćemo sakupiti"** – tj. reći će im se: Ovo je Dan konačnog razrješenja u kome će se izreći konačni sud među stvorenjima. U njemu će se odvojiti istina od neistine i Mi ćemo vas, o skupino kurejševićkih nevjernika, sastaviti sa prvim nevjernicima od potonjih naroda.

39. فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ **"pa ako se lukavstvom kakvim budete znali poslužiti, dovijte se protiv Mene"** – reći će: Ako imate kakvu smicalicu, onda je upotrijebite protiv Mene.

46. كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ **"Jedite i naslađujte se, ali zakratko! – Vi ste zaista zločinci!"** – tj. reći će im se ovo na dunjaluku, a zločinci su nepokorni idolopoklonici koji pripisuju druga Allahu.

48. وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ **"A kad im se kaže: 'Namaz obavljajte!', oni namaz ne obavljaju"** – kada im se naredi namaz, oni ne klanjaju.

50. فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ **"Pa u koji će govor, ako ne u Kur'an, vjerovati?!"** – tj. ako ne vjeruju u Kur'an, pa u koji će govor poslije Kur'ana vjerovati.

SURA EN-NEBE' (VIJEST)

1. عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ **"O čemu oni jedni druge pitaju?"** – kada je poslan Allahov Poslanik, s.a.v.s., obavijestio ih je o Allahovoj jednoći i proživljenju poslije smrti, učio im je Kur'an, pa su se međusobno počeli pitati govoreći: Šta se desilo Muhammedu, s čime je došao? Potom je Allah objavio ovaj ajet.

2. عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ **"O Vijesti velikoj"** – tj. o velikoj informaciji, a ona je veliki Kur'an, jer on obavještava o tevhidu, potvrđuje ono što govore poslanici, te da će se desiti proživljenje.

3. الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ **"o kojoj oni različita mišljenja imaju"** – razišli su se oko Kur'ana. Neki su rekli da je magija, neki poezija, neki da je djelo vradžbine, a neki legende prijašnjih naroda.

4. كَلَّا سَيَعْلَمُونَ **"Tako ne treba, oni će saznati sigurno!"** – tj. saznat će posljedice svoje laži, a zatim Allah ponavlja ovaj ukor, rekavši:

5. ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ **"I još jednom, tako ne treba, oni će saznati sigurno!"** – a ovo označava povećanu potvrdu.

6. أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا **"Zar Zemlju posteljom nismo učinili"** – riječ "mihad" u originalnom tekstu označava postelju poput dječije kolijevke koja se pripremi djetetu, pa se na njoj uspavljuje.

7. وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا **"i planine stupovima"** – učinili smo ih poput kolaca (koji čuvaju šatore, nap. prev.) kako bi Zemlja bila mirna i ne bi se tresla.

8. وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا **"i vas kao parove stvorili"** – tj. muškarcima i ženama.

9. وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا **"i vaš san smirajem učinili"** – "subat" u originalnom arapskom jeziku označava prekid aktivnosti i pokretanja kako bi se tijelo odmorilo.

10. وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا **"i noć odjećom učinili"** – tj. noć vas oblači u svoju tamu i prekriva vas njome kao što vas prekriva odjeća.

11. وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا **"i dan za privređivanje odredili"** – tj. svijetlim kako bi bili u mogućnosti da izvrše ono što im je potrebno za život i ono što im je Allah dodijelio od opskrbe.

12. وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا **"i iznad vas sedam silnih sazdali"** – želi reći sedam nebesa koja su snažno stvorena i u gradnji dobro utvrđena.

13. وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا **"i svjetiljku plamteću postavili?"** – pod ovim se misli na Sunce. Vehhadž podrazumijeva ono što daje i svjetlost i toplotu.

14. وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا **"I Mi iz kišnih oblaka vodu obilnu spuštamo"** – to su oblaci puni vode koji još nisu kišu dali. "Sedždžadž" u originalnom tekstu označava oblak koji daje kišu u obilju.

15. لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا **"da njome žito i bilje izvedemo"** – kao što su pšenica, ječam i sl. "Nebat" u originalnom tekstu označava ono što jedu životinje, trave i ostalo bilje.

16. وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا **"i bašče guste"** – tj. vrtove i bašče koji su međusobno povezani i isprepleteni svojim granama i lozama.

17. إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا **"Dan sudnji je, zaista, već određen"** – to će biti ročište za prve i zadnje. Dobit će obećanu nagradu ili kaznu na ahiretu. Ovaj dan nazvan je Sudnjim jer će Allah u njemu presuditi među Svojim robovima.

18. يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ **"Dan kada će se u rog puhnuti"** – to je rog u koji će puhnuti Israfil; فَتَأْتُونَ **"...pa ćete vi dolaziti"** – tj. na mjesto vašeg izlaganja; أَفْوَاجًا **"...sve skupina po skupina"** – tj. grupe jedne iza drugih.

19. وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ **"i nebo će se otvoriti"** – radi silaska meleka; فَكَانَتْ أَبْوَابًا **"...i mnogo kapija imati"** – tj. na njemu će biti mnogobrojni otvori.

20. وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا **"i planine će se zdrobiti i priviđenje će biti"** – tj. bit će pomjerene sa svojih mjesta u atmosferu i iščupane iz svojih

temelja, pa će postati raspršeni prah, a onaj ko ih bude gledao mislit će da su fatamorgana.

21. إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا **"Džehennem će doista zasjeda biti"** – tj. u njemu džehennemski čuvari prave zasjedu za nevjernike kako bi ih kažnjavali i patili.

22. لِلطَّاغِينَ مَآبًا **"silnicima mjesto povratka"** – tj. pribježište.

23. لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا **"u kome će zauvijek ostati"** – tj. ostat će u Vatri sve dok je vremena. "Hukub" u originalnom tekstu označava dugi vremenski period, kada jedan prođe, nastupit će drugi i tako u vječnost.

25. إِلَّا حَمِيمًا **"osim vrele vode "** – tj. ključale vode; وَغَسَّاقًا **"...i hladne kapljevine"** – gnoj i sukrvica stanovnika Džehennema.

26. جَزَاءً وِفَاقًا **"kazne prikladne"** – tj. kazna odgovara grijehu, a nema većeg grijeha od širka, niti kazne veće od vatre. Njihova djela bila su loša, pa im je Allah dao ono što će im zlo činiti.

27. إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا **"Zaista se oni nisu nadali polaganju računa"** – oni nisu imali želje za nagradom, niti su se bojali obračuna zato što nisu vjerovali u proživljenje.

29. وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا **"a Mi smo sve pobrojali i zapisali"** – tj. zapisali smo u Ploči čuvanoj. Rečeno je također da to znači: Djela robova koja zapisuju Njegovi časni pisari.

31. إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا **"Zaista bogobojaznima mjesto spasa i uživanja pripada"** – "mefaz" u originalnom tekstu označava uspjeh, zadobijanje traženog i spas od Vatre.

33. وَكَوَاعِبَ **"i djevice mlade"** – tj. "kevaib" u originalnom tekstu označava žene čije grudi nisu opuštene. One su djevice, čvrstih grudi; أَتْرَابًا **"...godina istih"** – tj. podjednake životne dobi.

34. وَكَأْسًا دِهَاقًا **"i pehari puni"** – tj. ispunjeni vinom.

35. لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا **"Tamo prazne besjede i laži neće slušati"** – tj. neće slušati u Džennetu besposlice i besmislice koje označavaju neistinit govor, niti će jedni drugima lagati.

36. جَزَآءً مِّن رَّبِّكَ عَطَآءً حِسَابًا **"To im je nagrada od Gospodara tvoga, dar dovoljni"** – shodno obaveznom obećanju od Gospodara Uzvišenog. On je za jedno dobro djelo obećao deset, a nekima i sedamsto puta. Isto tako nekim ljudima je obećao neograničenu nagradu.

37. رَّبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا **"Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, Svemilosnoga, kome neće moći zboriti"** – tj. neće moći da otpočnu govor sa Njim osim kada im se dozvoli, niti će se zalagati osim sa Njegovom dozvolom.

38. يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا **"na Dan kada Džibril i meleki budu u redove poredani"** – tj. poredat će se u safove. Ruh u originalnom tekstu označava nekog od meleka, a neki kažu da se to odnosi na Džibrila. Također, rečeno je da ova riječ označava neku Allahovu vojsku u kojoj nisu meleki. لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ **"...kada će samo onaj kome Svemilosni dozvoli govoriti"** – tj. kome dozvoli zalaganje. Ili to znači da neće govoriti osim kome Milostivi dozvoli. وَقَالَ صَوَابًا **"...a istinu će reći"** – tj. ta osoba je na dunjaluku svjedočila tevhid – Allahovu jednoću.

39. ذَٰلِكَ **"To je"** – tj. njihovo stajanje na takav način je: الْيَوْمُ الْحَقُّ **"...istiniti dan"** – tj. koji će se zasigurno i neminovno desiti; فَمَن شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا **"...pa ko hoće, povratak Gospodaru svome prihvatit će"** – tj. pribježište s dobrim djelima.

40. يَوْمَ يَنظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ **"...na Dan u kome će čovjek djela ruku svojih vidjeti"** – tj. kada bude gledao šta je učinio od dobra i zla; وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنتُ تُرَابًا "...**a nevjernik uzviknuti: 'Kamo sreće da sam prašina bio!'"** – tj. poželjet će da je bio zemlja kada vidi sve vrste patnji koje mu je Allah pripremio.

SURA EN-NAZI'AT (ONI KOJI ČUPAJU)

1. وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا **"Tako Mi onih koji čupaju"** – Uzvišeni Allah kune se melekima koji vade duše robova iz njihovih tijela, kao što strijelac navlači strijelu do krajnje granice. **"...grubo"** – garkan u originalnom tekstu označava čupanje iz dubina, tj. duša se vadi iz najdubljih dijelova tijela.

2. وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا **"onih koji vade blago"** – tj. onih koji blago vade duše iz tijela. "Nešt" u arapskom jeziku označava povlačenje bunarske kofe konopcem.

3. وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا **"i onih koji plove brzo"** – meleki silaze s neba hitro izvršavajući Allahovu naredbu. Oni plove u zraku kao što plove ronioci u vodi.

4. فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا **"pa duše u odredišta nose žurno"** – to su meleki koji prednjače u sprovođenju Allahove naredbe. U ovo spada i to da će duše vjernika prednjačiti u ulasku u Džennet.

5. فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا **"i sređuju stvari s Allahovom dozvolom"** – sređivanje stvari od strane meleka označava njihov silazak sa propisima halala i harama i njihovim pojedinostima, kao i uređivanje stanja stanovnicima Zemlje u smislu vremenskih prilika, kao što su vjetrovi, kiše i sl.

6 . يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ **"na Dan kada se Zemlja zvukom roga zatrese"** – to je prvo puhanje u sur kada će pomrijeti sva stvorenja.

7. تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ **"za kojim će doći sljedeći"** – to je drugo puhanje u sur kada će sve proživjeti.

8. قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ **"srca toga dana bit će uplašena"** – zato što će vidjeti strahote Sudnjeg dana i bit će zabrinuti i uzrujani.

9. أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ **"a pogledi njihovi oboreni"** – u njihovim očima će se pojaviti poniznost kada ugledaju strahote Sudnjeg dana. Pod ovim se misli na poglede onih koji će umrijeti kao nemuslimani.

10. يَقُولُونَ أَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ **"Govorit će: Zar ćemo, zaista, biti povraćeni u prvobitno stanje?"** – ovo govore oni koji nijekaju proživljenje kada im se kaže da će biti proživljeni, tj. da li ćemo biti vraćeni u naše prvobitno stanje, pa postati živi poslije smrti, nakon što smo bili u grobovima.

12. قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ **"I još kažu: E, to je, dakle, štetan povratak"** – tj. ako budemo povraćeni poslije smrti, doživjet ćemo propast onim što će nas zadesiti, shodno onome što govori Muhammed.

13. فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ **"A bit će to samo povik jedan"** – ovo je drugo puhanje u sur kojim će doći do proživljenja i nije potrebno da Uzvišeni

uradi nešto drugo mimo naredbe o puhanju zato što je Njegova moć velika.

14. فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ **"a oni već na površini Zemlje"** – "sahireh" u originalnom tekstu označava čisto prostranstvo koje će Allah dati, pa će se na njemu svoditi obračun stvorenjima.

15. هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى **"Da li je doprla do tebe vijest o Musau"** – tj. došle su ti priče o faraonu i Musau pouzdanim putem.

16. إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ **"kad ga je Gospodar njegov u svetoj dolini zovnuo"** – tj. blagoslovljenoj i čistoj; طُوًى **"Tuva"** – je dolina na Sinajskoj gori na kojoj je pozvan Musa.

18. فَقُلْ **"...i reci:"** – tj. njemu; هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى **"Da li bi ti da se očistiš"** – tj. kada mu dođeš, reci mu: "Imaš li želju da se očistiš od idolopoklonstva?" Musau je naređeno da se prema njemu lijepo ophodi.

19. وَأَهْدِيَكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى **"da te Gospodaru tvome uputim, pa da Ga se bojiš?"** – tj. uputit ću te na robovanje i ispovijedanje jednoće Allahu, pa ćeš se bojati Njegove kazne. Ova vrsta pribojavanja "hašje" biva samo kod onih koji su upućeni i razboriti.

20. فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى **"I onda mu je najveće čudo pokazao"** – rečeno je da je to štap, a također i njegova ruka.

22. ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى **"...već se okrenuo"** – tj. okrenuo se od vjerovanja; **"...i potrudio"** – tj. čineći nered na Zemlji i ulažući trud u suprotstavljanju Musaovom pozivu.

23. فَحَشَرَ **"i sabrao"** – tj. objedinio je svoju vojsku za borbu, ili je sabrao svoje sihirbaze kako bi se suprotstavili, ili je sabrao ljude da bi prisustvovali i gledali šta će se desiti.

24. فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى **"Ja sam gospodar vaš najveći!, on je rekao"** – ovaj prokletnik želio je reći da nema boga iznad njega.

25. فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى **"i Allah ga je, i na ovom i na drugom svijetu, kaznio"** – tj. Allah ga je uzeo i kaznio ga kao primjer drugima na budućem svijetu, tj. vatrom Džehennema, a ovosvjetska kazna je za njega bila potapanje kako bi pouku uzeli oni koji slušaju ovo kazivanje.

26. إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ **"To je pouka za onoga koji se bude Allaha bojao!"** – u ovome što je spomenuo u kazivanju o faraonu i onome što je sa njim, bila je velika pouka onome ko se pribojava Allaha.

27. أَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا **"A šta je teže: vas ili nebo stvoriti? On ga je sazdao"** – zar je vaše proživljenje poslije smrti teže, po vašem mišljenju i procjeni, ili stvaranje nebesa. To je graciozna građevina sa svim čudesima stvaranja i izvanrednim manifestima moći, što je i očevidno onima koji to promatraju.

28. رَفَعَ سَمْكَهَا **"svod njegov visoko digao"** – tj. učinio ga kao visoku građevinu iznad zemlje. فَسَوَّاهَا **"...i usavršio"** – tj. učinio je ovu građevinu podjednakom i skladnom bez ikakvih propusta ili iskrivljenja, te rascjepa.

29. وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا **"noći njegove mračnim"** – tj. noć je učinio mrklom; وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا **"...a dane svijetlim učinio"** – tj. dan je osvijetlio sunčevom svjetlošću.

30. وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ **"Poslije toga je Zemlju"** – tj. poslije stvaranja neba; دَحَاهَا **"...rasprostro"** – tj. učinio je ravnom.

31. أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا **"iz nje je vodu i pašnjake izveo"** – tj. dao je da na Zemlji izviru rijeke i izvori i dao je da na njoj niknu pašnjaci sa biljkama kojima se napasaju životinje.

32. وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا **"i planine nepomičnim učinio"** – tj. učinio ih kao učvršćivače za Zemlju kako stanovnici na njoj ne bi bili izloženi potresima.

34. فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ **"A kad dođe nevolja najveća"** – tj. iznenađujuća nedaća koja će dokinuti sve ostale. To je drugo puhanje u sur koje će stanovnike Dženneta predati Džennetu, a stanovnike Vatre predat će Vatri.

36. وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ **"i kad se Džehennem svakome ko vidi bude ukazao"** – tj. pokazat će se jasno i neće nikome biti skriven.

37. فَأَمَّا مَن طَغَىٰ **"onda će onome koji je obijestan bio"** – tj. prelazio granicu u nevjerstvu i nepokornosti.

38. وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا **"i život na ovom svijetu više volio"** – tj. dadne mu prednost nad ahiretom ne pripremajući se za budući svijet, niti radeći djela za njega.

39. فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى **"Džehennem prebivalište postati sigurno"** – tj. mjesto koje će im biti pribježište, osim kojeg drugog nema.

40. وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ **"A onome koji je od stajanja pred Gospodarom svojim strepio"** – tj. ko se bude pribojavao stajanja pred svojim Gospodarom na Sudnjem danu; وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى **"...i dušu od prohtjeva uzdržao"** – tj. ko je bude odvraćao da bude naklonjena nepokornostima i zabranama za kojima žudi.

41. فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى **"Džennet će boravište biti sigurno"** – tj. mjesto na kojem će se nastaniti i u kojem će naći utočište, osim kojeg neće drugog biti.

42. يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا **"Pitaju te o Smaku svijeta: Kada će se dogoditi?"** – tj. kada će doći i desiti se.

43. فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا **"Ti ne znaš, pa kako da o njemu zboriš"** – tj. ti o njemu ništa ne znaš, već ga zna samo Allah Uzvišeni.

44. إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا **"o njemu samo Gospodar tvoj zna"** – tj. konačno znanje o njemu je kod Allaha i niko drugi ga ne poznaje.

45.إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشَاهَا **"Tvoja opomena će koristiti samo onome koji Ga se bude bojao"** – tj. ti zastrašuješ one koji se pribojavaju Sudnjeg dana.

46. كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا **"a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali"** – tj. koliko je početak ili kraj dana, ili koliko traje jutro koje dolazi nakon te večeri.

SURA 'ABESE (NAMRŠTIO SE)

1. عَبَسَ وَتَوَلَّى **"On se namrštio i okrenuo"**- tj. Poslanik, s.a.v.s., namrgodio je lice i udaljio se.

2. أَن جَاءَهُ الأَعْمَى **"zato što je slijepac njemu prišao"** – tj. zato što mu je došao slijepac, a povod objave ove sure bio je sljedeći: Ugledníci Kurejšija bili su kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., i on je želio da oni prime islam. Tada mu se obratio jedan slijepi čovjek, a on je Abdullah b. Ummi Mektum, a bio je (kasnije) jedan od najboljih ashaba. Poslaniku, s.a.v.s., nije se svidjelo da mu Ibn Ummi Mektum prekida govor, pa se od njega okrenuo.

3. وَمَا يُدْرِيكَ **"A šta ti znaš"** – tj. Muhammede, لَعَلَّهُ يَزَّكَّى **"...možda će se on očistiti"** – tj. možda će se slijepac očistiti od grijeha dobrim djelima zato što uči od tebe.

4. أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ الذِّكْرَى **"ili opomenuti"** – tj. uzeti pouke iz onoga čemu ga ti podučavaš. **"...pa da mu opomena koristi"** – tj. pouka.

6. فَأَنتَ لَهُ تَصَدَّى **"ti se njemu okrećeš"** – tj. njemu okrećeš svoje lice i upućuješ svoj govor, a on ne pokazuje potrebu za tobom i udaljava se od onoga čemu pozivaš.

7. وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى **"a ti nisi odgovoran ako se on ne očisti"** – tj. ti nećeš biti opterećen ako on ne pređe na islam i ne bude upućen. Tebi je dužnost samo da dostaviš i nemoj voditi brigu o stanju ovakvih nevjernika.

8. وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَى **"A što se tiče onoga koji ti je došao žureći"** – tj. ko ti dođe žurno tražeći od tebe da ga uputiš na dobro i posavjetuješ ga Allahovim poukama.

10. فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّى **"ti njega zanemaruješ"** – tj. ti si zaokupiran u odnosu na njega, udaljavaš se i zadocnjavaš.

11. كلا إنها تذكرة **"Ne čini tako! Zbilja je to pouka"** – tj. ovi ajeti, ili ova sura je pouka. Iz nje treba uzeti pouke, prihvatiti ih i raditi prema onome što one nalažu.

13. فِي صُحُفٍ **"na listovima"** – tj. to je opomena koja se nalazi na listovima. مُّكَرَّمَةٍ **"...je cijenjenim"** – tj. časnim kod Allaha zbog znanja i mudrosti koje se nalaze u njima, ili zato što su prenesene iz Levhi-Mahfuza.

14. مَّرْفُوعَةٍ **"uzvišenim"** – tj. visoke vrijednosti kod Allaha, مُّطَهَّرَةٍ **"...čistim"** – tj. čisti jer ih dodiruju samo oni koji su čisti i zaštićeni od šejtana i nevjernika.

15. بِأَيْدِي سَفَرَةٍ **"u rukama izaslanika"** – a to su meleki nosioci objave između Allaha i poslanika.

16. كِرَامٍ **"časnih"** – tj. časnih kod svoga Gospodara; بَرَرَةٍ **"...čestitih"** – tj. bogobojaznih, koji se pokoravaju svome Gospodaru i koji su iskreni u svome vjerovanju.

17. قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ **"Proklet neka je čovjek! Koliko je samo on nezahvalan!"** – tj. proklet neka je čovjek nevjernik, kako je samo njegovo nevjerovanje teško.

18. مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ **"Od čega ga On stvara?"** – tj. od čega je Allah stvorio ovog nevjernika.

19. مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ **"Od kapi sjemena ga stvara"** – tj. beznačajne vode, pa kako se može oholiti onaj koji je izašao dva puta kroz mokraćne kanale? فَقَدَّرَهُ **"...pa mu određuje ono što hoće"** – tj. stvorio ga je ispravnim i pripremio ga za stjecanje vlastitih koristi. Stvorio mu je ruke, noge, oči i ostala čula.

20. ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ **"I Pravi put mu dostupnim učini"** – tj. olakšao mu je put za činjenje dobra ili zla.

21. ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ **"zatim mu život oduzme i učini da bude sahranjen"** – tj. dao je da bude pokopan u svoj kabur koji ga prekriva iz počasti prema njemu, a nije dao da bude bačen na zemlju da ga jedu divlje životinje i ptice.

22. ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ **"i poslije će ga, kada On bude htio, oživjeti"** – tj. oživjet će ga poslije smrti u vremenu kada Allah bude htio.

23. كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ **"Uistinu! On još nije ispunio ono što mu je On naredio!"** – zapravo, neki to nisu uradili čineći kufr, a neki nepokornost. Malo je onih koji su izvršili ono što je Allah naredio.

24. فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ **"Neka čovjek pogleda u hranu svoju"** – tj. neka pogleda kako mu je Allah stvorio hranu koju je učinio povodom njegovog života.

26. ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا **"zatim zemlju pukotinama cijepamo"** – tj. rascijepi se pred zrnom na početku njegova rasta, iako je ono malo i isuviše slabo da bi je rascijepilo.

27. فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا **"i činimo da iz nje žito izrasta"** – tj. žitarice koje se uzimaju kao hrana, a ovo znači: biljke neprestano rastu i povećavaju se sve dok ne postanu žitarice sa zrnevljem.

28. وَقَضْبًا **"...i povrće"** – "kadb' u originalnom tekstu označava svježe bilje kojim se hrane životinje.

30. وَحَدَائِقَ غُلْبًا **"i bašče guste"** – to su prefinjeni palmovici sa velikim deblima.

31. وَفَاكِهَةً وَأَبًّا **"i voće i trave"** – pod travama se ovdje podrazumijeva sve što niče iz zemlje, a što ne jedu ljudi, niti ga siju, a raste na livadama i ostalim mjestima za ispašu.

33. فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ **"A kad dođe glas zaglušujući"** – tj. povik na Sudnjem danu koji će zaglušiti uši, pa neće čuti.

34. يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ **"na Dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći"; 35. "i od majke svoje, i od oca svoga";**

36. وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ **"i od druge svoje i sinova svojih"** – oni su najbliži srodnici i najpreči da prema njima budu blagi i brižni. Od njih će se bježati samo zbog velike strahote i užasa.

37. لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ **"Toga Dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti"** – tj. koji će ga zaokupirati od bližnjih srodnika i od njih odvratiti. Bježat će od njih bojeći se da ne budu od njega potraživali međusobna prava i kako ne bi gledali žestinu stanja u kome se nalazi.

38. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ **"neka lica toga Dana bit će blistava"** – tj. svijetla.

40. وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ **"a na nekim licima toga Dana bit će prašina"** – tj. prašina i pomućenost.

41. تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ **"tama će ih prekrivati"** – prekrivat će ih crnilo, zatamnjenje i žestina.

42. أُولَئِكَ **"to će"** – tj. ljudi sa zaprašenim licima; هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ **"...zbilja, nevjernici, razvratnici biti"** – očiti grješnici i lažovi.

SURA ET-TEKVIR (PRESTANAK SJAJA)

1. إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ **"Kada se Sunce smota i izgubi sjaj"** – tj. kada bude poput lopte koja se smota, savije i baci.

2. وَإِذَا النُّجُومُ انكَدَرَتْ **"i kada zvijezde popadaju"** – tj. kada se prospu i rasprše. Rečeno je također: Kada se ugasi njihov sjaj.

3. وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ **"i kada se planine pokrenu"** – nakon što se razore u zraku.

4. وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ **"i kada steone kamile bez pastira ostanu"** – steone kamile su ovdje posebno navedene, jer se smatraju najvrednijim imetkom kod Arapa, "uttilet" u arapskom označava: kada budu ostavljene bez pastira zato što će vidjeti veliku strahotu.

5. وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ **"i kada se divlje životinje saberu"** – tj. kada se prožive da jedni nad drugima odmazdu izvrše. Neki kažu da to označava njihovu smrt.

6. وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ **"i kada se mora vatrom napune"** – tj. kada se potpale i budu goruća vatra.

7. وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ **"i kada se duše s tijelima spoje"** – tj. sastat će se duše vjernika sa hurijama, a duše nevjernika sa šejtanima. El-Hasen kaže: "Svako će biti priključen svojoj skupini: židovi židovima, kršćani kršćanima, medžusije medžusijama, licemjeri licemjerima, a vjernici vjernicima.

8. وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ **"i kada živa sahranjena djevojčica bude upitana..."**

9. بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ **"...zbog kakve krivice je umorena!"** – Kada bi se Arapima rodila kćerka ukopavali bi je živu bojeći se bruke ili neimaštine. Uzvišeni je prekorio ovdje njenoga ubicu tako što će ona biti pitana zato što je ubijena a nikakav grijeh nije učinila.

10. وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ **"i kada se listovi razdijele"** – tj. kada se raširе i otvore knjige djela radi obračuna.

11. وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ **"i kada se nebo ukloni"** – tj. rascijepi i nestane.

12. وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ **"i kada se Džehennem raspali"** – tj. kada se potpali Allahovom srdžbom i grijesima ljudi.

13. وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ **"i kada se Džennet približi"** – tj. kada se približi bogobojaznima. Rečeno je također: ovih dvanaest ajeta je dvanaest stvari; šest od njih je na dunjaluku, od početka sure do riječi: "Kada se mora potpale", a šest je na ahiretu od: "Kada se duše s tijelima spoje" do ovog ajeta.

14. عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ **"svako će saznati ono što je pripremio"** – ovime se želi reći: Svaka duša će znati šta je radila od dobra ili zla kada se knjige otvore.

15. فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ **"I kunem se zvijezdama koje se skrivaju"** – Uzvišeni se kune zvijezdama koje se skrivaju danju pod svjetlošću Sunca i tako nisu vidljive.

16. الْجَوَارِ الْكُنَّسِ **"i koje se kreću"** – tj. plove u svojim sazviježđima; **"...i iz vida gube"** – tj. koje se skrivaju do zalaska sunca. Riječ "kunnes" u originalnom tekstu dolazi od "el-kinas", a označava skrovište divljači, poput gazela i sl.

17. وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ **"i noći kad ona veo spušta"** – tj. kada ode i prestane njena tama.

18. وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ **"i zorom kad diše"** – tj. kada dođe sa jutarnjim povjetarcem.

19. إِنَّهُ **"Samo je on"** – tj. Kur'an; لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ **"...kazivanje Izaslanika plemenitog"** – a to je Džibril koji se spustio sa Kur'anom od Allaha Uzvišenog Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.

20. ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ **"moćnog, od Gospodara Arša cijenjenog"** – tj. on je moćan, njegova moć je uzvišena i ima uvaženu poziciju kod Allaha, subhanehu ve te'ala.

21. مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ **"Kome se drugi potčinjavaju, tamo pouzdanog!"** – tj. njemu se ostali meleki pokoravaju. Njemu se obraćaju i poslušni su mu. On je povjerenik Objave i drugih stvari.

22. وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجْنُونٍ **"A drug vaš nije lud"** – Muhammeda, s.a.v.s., opisao je prijateljem i drugom da bi dao do znanja da oni poznaju njegovo stanje, a on je najpametniji i najsavršeniji od svih njih.

23. وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ **"on ga je na obzorju jasnom vidio"** – tj. Muhammed, s.a.v.s., vidio je Džibrila u njegovom pravom liku. Imao je šest stotina krila. Mudžahid kaže: "Vidio ga je u pravcu Edžjada, a to je istok Mekke."

24. وَمَا هُوَ **"...on nije"** – tj. Muhammed, s.a.v.s.; عَلَى الْغَيْبِ **"...kada je u pitanju objava"** – tj. vijesti koje dolaze sa neba; بِضَنِينٍ **"...škrt"** – tj. ne tvrdiči na objavi, niti je nemaran u njenoj dostavi, već ljude podučava Allahovom govoru i propisima.

25. وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ **"i Kur'an nije prokletog šejtana govor"** – tj. Kur'an nije govor nekoga šejtana koji potkrada informacije i koji biva kamenovan gorućim nebeskim zvijezdama.

26. فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ **"pa kuda onda idete?"** – tj. kojim ćete jasnijim putem ići od ovoga koji sam vam pojasnio.

27. إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ **"Kur'an je samo pouka svjetovima"** – tj. Kur'an nije ništa drugo do pouka i opomena svim stvorenjima.

29. تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ **"a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!"** – vi ne možete željeti ispravnost, niti ste je moćni zadobiti, osim ako to Allah želi i na to vas uputi.

SURA EL-INFITAR (RASCJEPLJENJE)

1. إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ **"Kada se nebo rascijepi"** – tj. kada se rascijepi radi silaska meleka.

2. وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ **"i kada zvijezde popadaju"** – tj. kada različito popadaju.

3. وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ **"i kada se mora izliju"** – želi se reći: Kada se jedna u druga uliju i spoje pa postanu jedno more, ili kada eksplodiraju kao što eksplodiraju vulkani. Ovo će se desiti prije Sudnjeg dana.

4. وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ **"i kada se grobovi ispreturaju"** – tj. kada se izvrne njihova zemlja i mrtvi iz njih izbace.

5. عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ **"svako će saznati šta je pripremio, a šta propustio"** – saznat će prilikom otvaranja listova šta je uradio od dobra ili zla, ili šta je zapostavio od dobra ili zla.

6. يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ **"O čovječe, šta te je obmanulo pa si nepokoran svome Plemenitom Gospodaru?"** – tj. šta te je prevarilo i obmanulo pa si postao nevjernik u svoga Časnog Gospodara. Rečeno je: obmanuo ga je Allahov oprost zato što ga nije kažnjavao.

7. الَّذِي خَلَقَكَ **"Koji te je stvorio"** – od kapi vode i nisi bio ništa; فَسَوَّاكَ **"... pa učinio da si skladan"** – čovjek koji vidi, čuje i shvata; فَعَدَلَكَ **"...i da si uspravan"** – tj. učinio te uspravnim i lijepoga izgleda. Tvoje tjelesne udove učinio je u skladnim i odgovarajućim.

8. فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ **"i kakav je htio, lik ti dao"** – tj. stvorio te u liku u kojem je htio, između ostalih likova. Ti nisi sam odabrao svoj lik.

9. كَلَّا **"A ne valja tako!"** – ovo je odvraćanje od obmanjenosti Allahovom plemenitošću, te od uzimanja obmane kao puta ka nevjerstvu u Njega. بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ **"Vi u Sudnji dan ne vjerujete"** – a ovo je kazna.

12. يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ **"koji znaju ono što radite"** – On kaže: Vi niječete Sudnji dan, a Allahovi meleki su za vas zaduženi, oni pišu vaša djela, vaš govor, pa ćete tako biti obračunati radi njih na Sudnjem danu.

15. يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ **"Na Sudnjem danu u njemu će gorjeti"** – tj. na Dan nagrade i kazne koji su poricali. Bit će prisiljeni na ulazak u Vatru trpeći njenu žestinu i vrućinu toga dana.

16. وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ **"i više iz njega neće izvedeni biti"** – tj. nikada ga neće napustiti ili se udaljiti od njega, u njemu će ostati zauvijek.

18. ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ **"i još jednom: znaš li ti šta je Sudnji dan?"** – tj. Dan nagrade i kazne, obračuna. Ovaj ajet ponovio je izražavajući njime veličinu ovoga dana i uveličavajući njegovu važnost, te ukazujući na njegove strahote.

19. يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ **"Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, toga Dana će vlast jedino Allah imati."** – niko ništa neće presuditi ili učiniti osim Allaha, Gospodara svjetova. Allah na taj dan neće nikome dati prava ni u čemu, kao što je to davao na dunjaluku.

SURA EL-MUTAFFIFIN (ONI KOJI PRI MJERENJU ZAKIDAJU)

Od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Kada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao u Medinu, Medinjani su bili najgori u pitanjima vaganja i mjerenja. Uzvišeni Allah objavio je ajet: 'Teško onima koji zakidaju na vagi i kantaru', pa su poslije toga lijepo postupali u ovom pitanju."

1. وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ **"Teško onima koji pri mjerenju zakidaju"** – zakidanje označava umanjivanje prilikom mjerenja ili vaganja i to u manjim količinama. Neko od njih bi imao dva sa'a (tj. dvije mjere za sa'a), ljudima bi mjerio po jednoj, a za sebe po drugoj.

2. الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ **"koji punu mjeru uzimaju kad od drugih kupuju"** – tj. kada za sebe kupuju, traže punu mjeru i tačno vaganje.

3. وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ **"a kad drugima mjere na litar ili na kantar – zakidaju."** – tj. kada drugima mjere umanjuju mjeru, a kada vagaju umanjuju težinu.

4. أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ **"Zar ne misle takvi da će oživljeni biti"** – Ovo znači: Oni ne razmišljaju da će biti proživljeni i biti upitani za ono što čine. Zar nisu razmislili o tome kako bi bolje razmotrili i istražili, te ostavili ono čijih se posljedica pribojavaju.

6. يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ **"na Dan kada će se ljudi Gospodaru svjetova dići!"** – tj. kada će stajati i čekati naredbu Gospodara svjetova radi nagrade ili kazne, ili obračuna. Ovo je dokaz veličine grijeha zakidanja i kobnosti i strašne kazne za njih, zato što se njime pronevjerava povjereno i uzurpira pravo drugoga.

7. كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ **"Uistinu! Knjiga grješnika je u Sidždžinu"** – grješnici, a takvi su i oni koji zakidaju, bit će zapisani u evidenciju stanovnika Vatre, ili to znači da će biti zatočeni i pritiješnjeni.

9. كِتَابٌ مَّرْقُومٌ **"Knjiga grješnika je ispisana"** – tj. to je knjiga u kojoj su zabilježena njihova imena u rodovima. Neki su rekli da Sidždžin u osnovi označava sidždžil, što je izvedenica od riječi "sidžil", a označava knjigu evidencije.

12. وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ **"a njega poriče samo prijestupnik, grješnik"** – tj. nasilni grješnik koji prelazi granice u griješenju i ne razmišljajući zapada u njegove povode.

13. "koji je, kada su mu ajeti Naši kazivani" – objavljeni Muhammedu, s.a.v.s.; **"...govorio: Izmišljotine naroda drevnih!"** – priče i neistinite bajke u njihovim knjigama.

14. كَلَّا **"Ne, nije tako!"** – ovo je vid odvraćanja nasilnika od tog neispravnog govora i poricanja toga. بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ **"Ono što su radili prekrilo je srca njihova"** – kod njih su se nepokornosti i grijesi namnožili, pa su okružili njihova srca i to označava prekrivanje njihovih srca. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada rob počini grijeh, na njegovom srcu se pojavi crna tačka, a kada se pokaje, ostavi grijeh i zatraži oprosta, srce mu se očisti. Ako se vrati u činjenje grijeha, onda se tačka poveća sve dok u potpunosti ne obavije njegovo srce, a to je 'ran' – prekrivanje koje je Allah spomenuo u Kur'anu."

15. كَلَّا إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ **"Ne, (nije kao što govore)! Uistinu, oni će toga Dana zastrti biti od svoga Gospodara"** – tj. od svoga Gospodara na Sudnjem danu. Neće u Njega gledati kao što će gledati vjernici, kao što im je na dunjaluku stavio pregradu u pogledu ispoljavanja Njegove jednoće, tako će im staviti pregradu na ahiretu pa Ga neće vidjeti.

16. ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُو الْجَحِيمِ **"zatim će sigurno u oganj ući"** – tj. ući će u Vatru i iskušavati njenu vrelinu.

18. كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ **"Uistinu! Knjiga čestitih je u Illijjunu"** – tj. oni će biti upisani među stanovnike Ilijjina, a to je Džennet ili najviši dio Dženneta. "Ebrar" u originalnom tekstu označava pokorni.

19. وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ **"a znaš li ti šta je Illijjun?"** – tj. znaš li Muhammede šta su Ilijjuni? Ovo je rečeno u smislu uveličavanja i pridavanja važnosti Ilijjinu.

20. كِتَابٌ مَرْقُومٌ **"Knjiga čestitih je ispisana!"** – tj. knjiga u kojoj su imena u redovima popisana.

21. يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ **"nad njom bdiju oni Allahu bliski"** – tj. meleki koji prisustvuju čitanju te knjige u kojoj su imena poredana i gledaju u nju. Rečeno je: Koji će na Sudnjem danu svjedočiti o onome što je u njima.

23. عَلَى الْأَرَائِكِ **"sa divana"** – to su ugodne sjedaljke u sobama sa tankim zastorima; يَنْظُرُونَ **"...gledati"** – u počasti koje im je Allah pripremio. Rečeno je: Gledat će u lice Allaha, azze ve dželle.

24. تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ **"na licima njihovim prepoznat ćeš radost sretna života"** – tj. kada ih vidiš, uočit ćeš da im je data blagodat, jer na licima im vidiš svjetlo, ljepotu, sjaj, krasotu.

25. يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ **"pićem zapečaćenim bit će napajani"** – "er-rehik" je zapečaćeno piće od vina u kojem neće biti prevare, niti nečega što će ga pokvariti. Zapečaćeni označava da ga neće dotaći ruka sve dok se njegov pečat ne otvori za čestite.

26. خِتَامُهُ مِسْكٌ **"čiji će pečat mošus biti"** – tj. njegov posljednji ukus bit će poput mirisa miska – mošusa, kada onaj koji pije otvori usta na kraju pijenja, osjetit će miris poput mirisa mošusa. Rečeno je da ovo također znači da će posude biti zapečaćene mošusom; وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ **"...i neka se za to natječu oni koji hoće da se natječu!"** – tj. neka oni koji to žele za tim žude. Natjecanje označava sporenje i borbu oko nečega. Svaki to želi za sebe zadobiti i drugoga preteći.

27. وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ **"a bit će pomiješano s Tesnimom"** – tj. taj napitak će se miješati sa Tesnimom, a Tesnim je piće koje će njima biti sipano sa visine. To je najplemenitije džennetsko piće.

28. عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ **"vrela iz kojeg će Allahu bliski piti"** – bit će napajani napitkom sa izvora Tesnim i miješati ga u svojim čašama.

29. إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا **"Zaista su grješnici"** – to su nevjernici; كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ **"...ismijavali one koji vjeruju"** – ismijavali su se i izrugivali vjernicima.

30. وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ **"i kada su pored njih prolazili, jedni drugima su namigivali"** – namigivanje označava gestikulaciju očnim kapcima ili obrvama. Zbog islama su ih vrijeđali i brukali.

31. وَإِذَا انْقَلَبُوا **"a kad su se vraćali"** – tj. nevjernici; إِلَى أَهْلِهِمُ **"...porodicama svojim"** – sa mjesta svojih okupljanja; انْقَلَبُوا فَكِهِينَ **"...vraćali su se šale zbijajući"** – tj. začuđeni i naslađujući se, te omalovažavajući i potcjenjujući vjernike zbijanjem šala.

33. وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ **"...a oni nisu poslani da ih čuvaju"** – tj. nisu poslani muslimanima od Allaha, niti su zaduženi da im čuvaju njihova djela.

34. فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ **"Danas će se oni koji su vjerovali podsmijavati nevjernicima"** – smijat će se nevjernicima kada ih vide poniženim i potčinjenim, kao što su se njima nevjernici smijali na dunjaluku.

35. عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ **"sa divana će gledati"** – gledat će u Allahove neprijatelje dok budu kažnjavani, a vjernici će biti u blagodatima na ugodnim sjedaljkama.

36. هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ **"Da li su nevjernici nagrađeni za ono što su radili!?"** – nevjernici će biti kažnjeni na dunjaluku zato što su se ismijavali vjernicima i potcjenjivali ih.

SURA EL-INŠIKAK (CIJEPANJE)

1. إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ **"Kad se nebo rascijepi"** – rascjep nebesa je jedan od znakova nastupanja Sudnjeg dana.

2. وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ **"i posluša Gospodara svoga"** – tj. pokorit će se svome Gospodaru i slušati šta mu naređuje; **"...a ono će to dužno biti"** – tj. bit će dužno da se pokori, podredi i sluša.

3. وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ **"i kada se Zemlja rastegne"** – tj. rasprostre, a njena brda raspršе pa postanu ravna ledina.

4. وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا **"i izbaci ono što je u njoj"** – tj. izbaci mrtve iz sebe i baci ih na svoju površinu; وَتَخَلَّتْ **"...i potpuno se isprazni"** – tj. njih se odrekne i ostavi ih Allahu da sprovede Svoju odredbu nad njima.

6. يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ **"O čovječe"** – ovdje se misli na ljudski rod, vjernike i nevjernike; إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا **"...ti se mnogo trudiš (idući) svome Gospodaru"** – tj. ti žurno nastojiš da susretneš svoga Gospodara; فَمُلَاقِيهِ **"...pa ćeš svoj trud naći"** – tj. ti ćeš susresti svoga Gospodara sa svojim djelima.

7. فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ **"Onaj kome bude knjiga njegova data u desnu ruku njegovu"** – a to su vjernici kojima će sa desne strane biti dati listovi na kojima su im pojašnjena njihova djela.

8. فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا **"lahak račun će polagati"** – to označava da će mu se prikazati njegovi loši postupci, a zatim će ih Allah oprostiti bez rasprave i obračuna. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "O čijem obračunu bude povedena rasprava, bit će kažnjen." Rekla je: "Zar Allah ne kaže: 'Lahak račun će polagati?'" Odgovorio je: "Nije to taj obračun, već je to izlaganje, a onaj o čijem se obračunu povede rasprava na Sudnjem danu, bit će kažnjen."

9. وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ **"i svojima će se vratiti"** – tj. oni koji su u Džennetu kao što su supruge i hurije; مَسْرُورًا **"...radostan"** – ushićen dobrom i počašću koja mu je data.

10. وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ **"A onaj kome knjiga njegova bude iza leđa njegovih data"** – zato što je njegova desnica okovima vezana za vrat, a lijeva ruka će mu biti pozadi – to se odnosi na nevjernike i nepokorne.

11. فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا **"propast će prizivati"** – tj. kada pročita svoju knjigu reći će: "Teško meni, propasti moja!"

12. وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا **"i u ognju će gorjeti"** – tj. ući će u Vatru i biti izložen žestini njene vreline.

13. إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا **"jer je sa čeljadi svojom radostan bio"** – slijeđenjem strasti, povođenjem za porivima oholo i nadmeno, zato što mu ahiret nije naumpadao, niti je razmišljao o njemu.

14. إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ **"i mislio da se nikada neće vratiti"** – tj. on je mislio da se neće vratiti Allahu radi nagrade ili kazne.

15. بَلَىٰ **"a hoće!** – tj. vratit će se sigurno. إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا **"Gospodar njegov o njemu, zaista, sve zna!"** – tj. Allah je i njega i njegova djela znao i Njemu nije ništa skriveno.

16. فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ **"I kunem se rumenilom večernjim"** – Uzvišeni se kune crvenilom nakon zalaska sunca do nastupanja jacija-namaza.

17. وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ **"i noći, i onim što ona sakuplja"** – tj. što nosi i sakuplja, jer ona obuhvata i sakuplja ono što se danju razilazilo radi činjenja svojih poslova i zadataka, a kada noć nastupi, sve se vraća svome pribježištu.

18. وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ **"i Mjesecom kada se ispuni"** – tj. kada se upotpuni polovinom lunarnog mjeseca.

19. لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ **"vi ćete sigurno na sve teže i teže prilike nailaziti!"** – tj. vi ćete prelaziti iz stanja u stanje, u vidu bogatstva i siromaštva, života i smrti, a zatim ulaska u Džennet ili Džehennem.

20. فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ **"Pa šta im je, da ne vjeruju"** – ne vjeruju u Kur'an, iako postoje obavezujući razlozi za vjerovanje u njega.

21. وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ **"a kad im se Kur'an uči, na tle licem ne padaju?!"** – tj. šta ih je spriječilo da čine sedždu ili se pokoravaju prilikom učenja Kur'ana. Neki su rekli da se ovim želi reći da oni ne čine poznatu sedždu prilikom učenja kada se prouči ajet u kome postoji sedžda-tilavet.

22. بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ **"Naprotiv, oni koji ne vjeruju poriču"** – tj. poriču Knjigu koja obuhvata i sadrži potvrdu tevhida, proživljenja, nagrade i kazne.

23. وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ **"a Allah dobro zna šta oni u sebi kriju"** – tj. ono što oni kriju u svojim dušama u smislu nijekanja i poricanja.

24. فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ **"zato im navijesti patnju neizdržljivu!"** – tj. ironički rečeno, učini to radosnom viješću za njih.

25. لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ **"imat će nagradu neprekidnu"** – tj. neprekidnu nagradu ili onu zbog koje im se neće prigovarati.

SURA EL-BURUDŽ (SAZVIJEŽĐA)

1. وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ **"Tako mi neba zvjezdanog"** – pod "el-burudž" u originalnom tekstu misli se na staništa zvijezda, a njih je dvanaest za dvanaest zvijezda.

2. وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ **"i Dana već određenog"** – tj. obećanog, a to je Sudnji dan

3. وَشَاهِدٍ **"i svjedoka"** – tj. svjedoka koji će svjedočiti toga dana iz reda stvorenja. وَمَشْهُودٍ "...**i posvjedočenog"** – tj. onoga čime će svjedoci svjedočiti protiv zločinaca, a to su okrutni zločini koje su činili nad samim svjedocima. To su svi oni koji su ubijeni na Allahovom putu, kao što se navodi u priči o vlasnicima rovova koja će sada biti spomenuta. Allah je također svjedok protiv njih, kao što će kasnije biti navedeno.

4. قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ **"Prokleti bili vlasnici rovova"** – tj. ovdje se misli na prokletstvo jednog nevjerničkog kralja i njegove vojske nakon što je povjerovao dio njegovih podanika, oni su im iskopali kanale u zemlji i u njima potpalili vatru i bacali ih u nju, pa su spaljeni. Kralj i njegova svita su to gledali.

5. النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ **"i (vlasnici) vatre s gorivom"** – ovdje je gorivo suho drveće kojim je vatra potpaljena.

6. إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ **"kada su oko nje sjedili"** – tj. prokleti su kada su potpalili vatru sjedeći na stolicama kod tih kanala i rovova.

7. وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ **"i bili onoga što su vjernicima radili"** – tj. oni su ih izlagali vatri da bi se vratili staroj vjeri; شُهُودٌ **"...svjedoci!"** – svjedoci su protiv sebe na Sudnjem danu za ono što su učinili, a potom će protiv njih svjedočiti njihovi jezici, ruke i noge.

8. وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ **"A svetili su im se samo zato što su u Allaha, Silnoga i Hvale dostojnoga, vjerovali"** – tj. samo zato što su vjerovali u Allaha, Superiornog i Hvale dostojnog u svakoj okolnosti, i nisu ih korili ni za kakav drugi grijeh, osim što su vjerovali.

9. وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ **"a Allah je svemu svjedok"** – tj. On je svjedok onoga što su činili protiv vjernika i Njemu nije ništa skriveno. Ovo je žestoka prijetnja vlasnicima rovova i dobro obećanje za one vjernike koje su kažnjavali radi njihove vjere.

10. إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ **"Zaista oni koji su stavljali na kušnju vjernike i vjernice"** – tj. koji su ih spalili vatrom i nisu im u tome davali izbora osim da ne vjeruju u Allaha. Iskušavali su ih u njihovoj vjeri da bi se povratili. ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا **"...a zatim se nisu pokajali"** – tj. nisu se pokajali zbog svog ružnog postupka, ostavivši svoje nevjerovanje iskušavanjem vjernika. وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ **"...imat će kaznu u ognju"** – zbog toga što su spaljivali vjernike.

12. إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ **"Odmazda Gospodara tvoga"** – tj. kazna za silnike i nepravednike; **"...će, zaista, žestoka biti!"** – tj. uvećavat će se.

13. إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ **"On ni iz čega stvara, i ponovo će to učiniti"** – tj. stvara stvorenja na dunjaluku i ponovo ih proživljava poslije smrti.

14. وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ **"i On prašta, i pun je ljubavi"** – tj. oprašta grijehe Svojih robova vjernika, a ne bruka ih njima, i izražava ljubav Svojim pokornim štićenicima.

15. ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ **"Gospodar Arša"** – tj. Uzvišeni posjeduje veliko Prijestolje; **"...Uzvišeni"** – tj. krajnje Plemenit i Blagodaran.

17. هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ **"Da li je doprla do tebe vijest o vojskama"** – tj. Muhammede, došla ti je obavijest o nevjerničkim skupinama koje su poricale svoje vjerovjesnike i koje su radi toga skupljale svoju vojsku s ciljem borbe, tj. došlo ti je kazivanje kako ih je Allah kaznio.

19. بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ **"Ali, ovi koji ne vjeruju stalno poriču"** – tj. ovi arapski idolopoklonici te žestoko poriču, te ono s čime si došao i ne uzimaju u obzir ni za pouku nevjernike prije njih.

20. وَاللَّهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ **"a Allahu oni neće moći umaći"** – tj. On je moćan da im spusti kaznu kakvu je spustio onima prije.

21. بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ **"a ovo je Kur'an veličanstveni"** – tj. krajnje plemenit, častan i blagoslovljen, a nije, kako oni govore, pjesništvo, vradžbina i magija.

22. فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ **"na Ploči pomno čuvanoj"** – tj. zapisan je na Ploči čuvanoj, a to je knjiga kod Allaha koja je sačuvana od prilaska šejtana.

SURA ET-TARIK (DANICA)

1. وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ **"Tako mi neba i noćnog posjetioca!"** – Uzvišeni se kune nebom i Tarikom, a Tarik je zvijezda. Naziva se tako zato što se pojavljuje noću, a skriva danju. Ono što dolazi noću, naziva se tarikom – noćnim posjetiocem.

3. النَّجْمُ الثَّاقِبُ **"Zvijezda blistava!"** – "es-saqib" označava veoma svijetlu zvijezdu koja kao da svom svojom jačinom svjetlosti probija noćnu tminu.

4. إِن كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ **"Nema čovjeka nad kojim neko ne bdije"** – na ovo se zakletva odnosi, a znači da nema nijedne duše a da nema čuvara. To su čuvari meleki koji pamte govor i postupke svake duše i bilježe ono što radi od dobra ili zla.

6. خُلِقَ مِن مَّاءٍ دَافِقٍ **"Stvoren je od tekućine koja se izbaci"** – tj. koja se prospe u maternici, a to su sperma muškarca i žene. Čovjek je stvoren od njih. Ovdje su spomenute kao jedna voda zato što su pomiješane.

7. يَخْرُجُ مِن بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ **"koja između kičme i grudi izlazi"** – misli se na kičmu muškarca i mjesta na grudima žene niz koje se spušta ogrlica. Dijete nastaje isključivo iz dvije tekućine. Rečeno je da nastaje iz svih dijelova tijela.

8. إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ **"i On ga je, zaista, kadar ponovno stvoriti"** – tj. moćan ga je vratiti proživljenjem poslije smrti.

9. يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ **"onoga Dana kada tajne budu otkrivene"** – tj. ispitivat će se i znati, a tajne predstavljaju ono što je skriveno u srcima u vidu uvjerenja, nakana i dr. Tada će se razvrstati dobro od lošeg.

10. فَمَا لَهُ مِن قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ **"kada čovjek ni snage ni branioca neće imati"** – čovjek neće imati vlastite snage kojom će se zaštititi od Allahove kazne, niti pomagača koji će ga spasiti od onoga što ga je snašlo.

11. وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ **"I tako mi neba kišnoga"** – "er-redž" u originalnom tekstu označava kišu koja dolazi i odlazi.

12. وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ **"i Zemlje koja se otvara da rastinje nikne"** – tj. zemlja se otvara i rascijepi kada iz nje niču bilje, plodovi i drveće.

13. إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ **"Kur'an je, doista, govor koji rastavlja istinu od neistine"** – tj. Kur'an je govor koji pravi razliku između istine i neistine.

15. إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا **"Oni zbilja prave spletke"** – tj. prave spletke da bi obesnažili istinsku vjeru s kojom je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

16. وَأَكِيدُ كَيْدًا **"a i Ja pravim spletke onima koji to Meni rade"** – tj. postepeno ih navodi odakle i ne znaju i kaznit će ih za njihovo spletkarenje još većom spletkom.

17. فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ **"...vremena dadni"** – tj. sačekaj ih; أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا **"...još koji trenutak ih ostavi"** – tj. još malo im roka dadni.

SURA EL-A'LA (SVEVIŠNJI)

1. سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى **"Slavi ime Gospodara svoga Svevišnjeg"** – tj. smatraj Ga čistim od svega što Mu ne priliči izgovaranjem riječi: subhane rabbijel-e'ala (neka je slavljen moj Uzvišeni Gospodar).

2. الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى **"Koji sve stvara i čini skladnim"** – Koji stvara čovjeka u skladu, uspravnog stasa, pravilnog shvatanja i kojeg je pripremio za obavezivanje.

3. وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى **"i Koji sve s mjerom određuje i upućuje"** – tj. odredio je kategorije stvari, te njihove vrste, opise, djela, govore, rok boravka na

Zemlji. Svaku od njih uputio je na ono što iz nje proizilazi i što joj je potrebno.

5. فَجَعَلَهُ غُثَاءً **"a potom čini da postanu suhi"** – tj. učinio ga, nakon što je bio zelen, suhim i zdrobljenim; أَحْوَى **"...potamnjeli"** – tj. crnim nakon zelene boje, jer rastinje postane crno kada se osuši.

6. سَنُقْرِئُكَ **"Mi ćemo te naučiti da učiš"** – tj. Kur'an. فَلَا تَنسَى **"...pa ništa nećeš zaboraviti"** – ono što učiš. Kada bi Vjerovjesniku, s.a.v.s., dolazio Džibril sa Objavom, on bi prije Džibrilovog završetka izgovarao ono što je donio na početku bojeći se da to ne zaboravi. Potom je objavljen ajet **"Mi ćemo te naučiti da učiš pa ništa nećeš zaboraviti".** Allah ga je nadahnuo i zaštitio od zaborava Kur'ana.

7. إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ **"osim onoga što Allah hoće** – tj. da zaboraviš; إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى **"...jer, On zna i ono što na javu iznosite i ono što tajite"** – tj. zna šta je javno i šta je skriveno.

8. وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى **"i sve što je dobro Mi ćemo tebi dostupnim učiniti"** – tj. olakšat ćemo ti djela za Džennet.

9. فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى **"pa ti opominji ako opomena bude koristila!"** – tj. Muhammede, opominji ljude onim što smo ti objavili, uputi ih na puteve dobra i usmjeri ka propisima vjere, jer opomena koristi. Onaj ko bude opomenut i pojasni mu se istina, na sasvim jasan način, pa bude slijedio svoju strast i ustrajao na nepokornosti, nema potrebe da se opominje. Ovo se odnosi na uzastopno pozivanje, a što se tiče prvog poziva, on je općenit.

10. سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَى **"dozvat će se onaj koji se Allaha boji"** – tj. tvojim opominjanjem pouku će uzeti onaj ko se boji Allaha, pa će se opomenom povećati njegova bogobojaznost i ispravnost.

11. وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى **"a izbjegavat će je onaj najgori"** – tj. izbjegava opomenu i udaljava se od nje najnesretniji nevjernik.

12. الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى **"koji će u vatri velikoj gorjeti"** – tj. ogromnoj i okrutnoj, a mala vatra je dunjalučka vatra.

13. ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا **"pa u njoj neće ni umrijeti"** – tj. neće se odmoriti od patnji u kojima se nalazi; وَلَا يَحْيَا **"...ni živjeti"** – životom koji donosi korist.

14. قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّى **"Postići će šta želi onaj koji se očisti"** – tj. ko se očisti od širka i bude vjerovao u Allaha, ispovijedao Mu jednoću i postupao po Njegovim propisima.

15. وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ **"i spomene ime Gospodara svoga"** – ovo znači: I spominje ime Gospodara svoga jezikom; فَصَلَّى **"...pa klanja!"** – tj. obavlja pet obaveznih namaza.

18. إِنَّ هَٰذَا **"Ovo, doista"** – sve što je spomenuto, a što će biti spas za onoga ko se očisti, a i poslije; لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى **"...ima u listovima prvim"** - tj. u njima potvrđeno.

19. صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى **"listovima Ibrahimovim i Musaovim"** – Allahove knjige su jedne za drugima govorile da je budući svijet bolji i vječan u odnosu na dunjaluk.

SURA EL-GAŠIJA (TEŠKA NEVOLJA)

1. هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ **"Da li je doprla do tebe vijest o Gašiji?"** – Muhammede, do tebe je došlo kazivanje o Sudnjem danu. Nazvan je Gašijom jer će prekriti stvorenja svojim strahotama.

2. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ **"Neka lica toga dana bit će potištena"** – tj. ljudi će na Sudnjem danu biti razvrstani u dvije skupine: prva, lica će im biti ponizna i ponižena zbog patnje u kojoj će biti.

3. عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ **"premorena, napaćena"** – sebe su zamarali u ibadetu, ali nemaju nagradu za to zbog nevjerstva i zablude u kojoj su bili.

5. تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ **"sa vrela uzavrelog napajana"** – tj. izvor sa jako vrelom vodom.

6. لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ **"kada drugog jela osim trnja neće imati"** – dari'a je jedna vrsta trnja, a za njega se u jeziku Kurejšija kaže "šebrak" ukoliko je sirovo, a kada se osuši naziva se dari'a.

8. وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ **"Neka lica toga dana bit će radosna"** – tj. bit će lijepa i svijetla, a to su lica druge skupine nakon što vide svoje posljedice i ishode.

9. لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ **"trudom svojim zadovoljna"** – tj. zbog djela koja su činili na dunjaluku zadovoljni, jer im je data nagrada koja će ih zadovoljiti.

15. وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ **"i jastuci poredani"** – poredani jastuci za naslanjanje jedan do drugog.

16. وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ **"i ćilimi rašireni"** – tj. ćilimi tankog tkanja i vlakana koji će biti raspoređeni uveliko na mjestima sjedenja.

17. أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ **"Pa zašto oni ne gledaju kamilu kako je stvorena"** – tj. kako je savršeno stvorena, velikog tijela, snage i izvanrednih osobina.

18. وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ **"i nebo kako je uzdignuto"** – tj. iznad zemlje bez stubova, na način koji razum ne može shvatiti.

19. وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ **"i planine kako su postavljene"** – tj. kako su uzdignute iznad zemlje, a ujedno učvršćene i duboko u zemlji, ne potresaju se, ne naginju, niti nestaju.

21. فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ **"Ti opominji"** – tj. Muhammede, opomeni ih i zastraši; **"...tvoje je da opominješ"** - tj. ti nemaš druge dužnosti osim toga.

22. لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ **"ti vlasti nad njima nemaš!"** – da bi ih prisilio na vjerovanje.

23. إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ **"A onoga koji glavu okreće i neće da vjeruje"** – tj. onoga ko se okrene od opomene i pouke.

24. فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ **"njega će Allah najvećom kaznom kazniti"** – a to je vječna patnja u Džehennemu.

25. إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ **"Nama će se oni, zaista, vratiti"** – tj. povratak nakon smrti.

26. ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ **"i pred Nama će, doista, račun polagati!"** – tj. Mi ćemo ih obračunati, te nagraditi ili kazniti shodno djelima, kada se Allahu vrate nakon proživljenja.

SURA EL-FEDŽR (ZORA)

1. وَالْفَجْرِ **"Tako mi zore"** – Uzvišeni se kune zorom jer je to vrijeme razbijanja tame danom. Kaže Mudžahid: "Pod ovim Uzvišeni misli na zoru prvog dana Kurban-bajrama."

2. وَلَيَالٍ عَشْرٍ **"i deset noći"** – deset noći mjeseca zul-hidždžeta.

3. وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ **"i parnog i neparnog"** – tj. par i nepar svih stvari. Rečeno je da se pod parom misli na prva dva dana tešrika (drugi i treći dan Kurban-bajrama) u kojima je dozvoljeno požuriti izlazak iz Mekke, a pod neparom se misli na treći dan tešrika (četvrti dan Kurban-bajrama).

4. وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ **"i noći kada nastaje"** – kada dođe, približi se, traje, a zatim ode.

5. هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ **"zar to pametnom zakletva nije?"** – hidžr označava razum. Ko bude imao pameti, znat će da Allah ima pravo da se zakune ovim stvarima kojima se zakleo.

7. إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ **"s Iremom, posjednicima stupova"** – Irem je drugi naziv za Ad. Rečeno je da to označava njihovog pradjeda, a također se navodi da je to mjesto njihovog stanovanja, a to je Damask ili neki drugi grad sa pećinama i dugim isklesanim stubovima.

8. الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ **"kojima slični nisu stvoreni"** – tj. nije stvoren sličan grad po čvrstini svojih zdanja.

9. وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ **"i Semud, koji su stijene u dolini klesali"** – oni su klesali brda i od njih pravili kuće u kojima su stanovali. Njihova dolina je Hidžr, ili dolina Kura na putu prema Šamu iz Medine.

10. وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ **"i faraonom, koji je vojsku imao"** – "evtad" u originalnom tekstu označava piramide koje su faraoni napravili za svoje grobnice. Za njihovu gradnju potčinili su svoje narode. Neki su rekli da evtad označava vojsku koja ima mnoštvo šatora koje razapinju učvršćujući ih količima.

11. الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ **"koji su na zemlji zulum provodili"** – Ad, Semud i faraon, tj. svaka skupina od ovih bila je tiranska u svojim zemljama, bili su oholi i okrutni.

12. فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ **"i smutnje na njoj umnožili"** – nevjerstvom, nepokornošću Allahu i tiranijom nad Njegovim robovima.

13. فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ **"pa je Gospodar tvoj bič patnje na njih spustio"** – tj. Allah je na sve te skupine izlio Svoju srdžbu.

14. إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ **"Gospodar tvoj motri stalno"** – djelo svakoga čovjeka bilježi se sve dok za njega ne bude nagrađen, ako je djelo dobro, ili kažnjen, ako je počinio zlo. El-Hasen kaže da ovo znači da On prati puteve Svojih robova i niko Mu ne može umaći.

15. فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ **"A čovjek, kada ga Gospodar njegov iskuša pa mu počast ukaže i blagodatima ga obaspe"** – ukazao mu je počast imetkom i dao mu obilnu opskrbu; فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ **"...rekne: Gospodar moj mene je počastvovao!"** – tj. bude uvjeren da je to počast iz radosti onim što je zadobio.

16. وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ **"A kad ga iskuša"** – tj. iskuša ga i ispita; فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ **"...i opskrbu njegovu oskudnom učini"** – tj. umanji mu opskrbu i ne da mu je u obilju; فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ **"...onda rekne: Gospodar moj me je ponizio!"** – tj. dao mi je poniženje i zapostavio me. Ovo je osobina nevjernika. A kod vjernika počast znači da ga Allah počasti pokornošću i uputi na djela koja će mu koristiti na budućem svijetu. Poniženje za vjernika znači da ga Allah ne uputi na pokornost i djela stanovnika Dženneta.

17. كَلَّا **"A nije tako!"** – ovo je odgovor i pobijanje onoga što čovjek kaže u obje situacije. بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ **"Vi pažnju siročetu ne ukazujete"** – onim što vam je Allah dao od bogatstva, a da ste ga počastili, to bi vam bila počast kod Allaha.

18. وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ **"i da se puki siromah nahrani – jedan drugoga ne podstičete"** – tj. ne podstičete sebe ili jedni druge na to, ne naređujete niti na to upućujete, pa tako siromah ostane jadan i potčinjen među vama i ne pruža mu se ruka pomoći.

19. وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ **"a nasljedstvo jedete"** – tj. imetke siročadi, žena i slabih. أَكْلًا لَمًّا **"...pohlepno"** – tj. uveliko.

21. كَلَّا **"Uistinu!"** – tj. takva ne treba da budu vaša djela; إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا **"Kada se Zemlja u komadiće zdrobi"** – kada se Zemlja zadrma, pokrene u intervalima, ili ovo znači da će se brda urušavati sve dok se ne sravnaju sa zemljom.

22. وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا **"i kada dođe Gospodar tvoj"** – tj. da bi konačno presudio među Svojim robovima; **"...a meleki budu sve red do reda"** – tj. kada dođu poredani u redove.

23. وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ **"i kada se tog Dana primakne Džehennem"** – tj. bit će doveden povocima, a meleki će ga vući.

25. فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ **"A toga Dana niko neće kao On kažnjavati"** – tj. niko neće kazniti kao što Allah kažnjava.

26. وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ **"i niko neće kao On u okove okivati"** – tj. nevjernika neće niko staviti u okove i lance kao što Allah stavlja.

27. يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ **"A ti, o dušo smirena"** – tj. ubijeđena u vjerovanje i Allahovu jednoću s kojom se ne miješa nikakva sumnja.

28. ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً **"vrati se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan"** – sa nagradom koju ti je dao.

29. فَادْخُلِي فِي عِبَادِي **"pa uđi među robove Moje"** – tj. u skupinu Mojih dobrih robova i budi jedna od njih.

30. وَادْخُلِي جَنَّتِي **"i uđi u Džennet Moj!"** – sa njima, a to je ta počast osim koje druge počasti nema.

SURA EL-BELED (GRAD)

1. لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ **"Kunem se gradom ovim"** – ovo znači: Zaklinjem se svetim gradom Mekkom da bi pokazao na počast majke svih gradova kod Sebe. U njemu je Njegova sveta kuća, a to je grad Ismaila i Muhammeda, s.a.v.s. U njemu se obavljaju obredi hadždža.

2. وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ **"a tebi će biti dopušteno sve u gradu ovom"** – ovo znači. Allah se kune ovim gradom u kojem ti boraviš izražavajući počast prema tebi i respektujući tvoj ugled, jer zbog tvog življenja u ovom gradu, on je postao velik i častan.

3. وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ **"i roditeljem i onim koga je rodio"** – Uzvišeni se kune roditeljem i njegovom djecom, kao što su Adem i njegovo potomstvo. Svaki roditelj ima svoje dijete, o bilo kojoj živoj vrsti da se radi. Uzvišeni ovim skreće pažnju na dokaz rađanja, time ukazuje na Svoju moć, mudrost i znanje. Rađanje i oplodnja radi nastavka života svake vrste.

4. لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ **"Mi čovjeka stvaramo da se trudi"** – tj. neprestano se bori sa dunjalukom i podnosi njegove teškoće sve dok ne umre. Kada umre, bori se sa nedaćama u kaburu i berzehom i njihovim strahotama, a potom slijede nedaće ahireta.

5. أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ **"Misli li on da mu niko ništa ne može?"** – da li čovjek (sin Ademov) misli da niko nad njim nije moćan, niti mu se iko može osvetiti bez obzira koliko grijeha počini, pa čak i njegov Gospodar.

6. يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا **"'Utrošio sam blago nebrojeno!', reći će"** – tj. mnogo skupljenog imetka.

7. أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ **"Zar misli da ga niko vidio nije?"** – zar misli da ga Allah nije vidio i da ga neće pitati za imetak odakle ga je stekao i u što ga je potrošio.

10. وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ **"i na dobro i na zlo mu ukazali?"** – ovo znači: Zar ga nismo upoznali sa jasnim putem dobra i putem zla.

11. فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ **"Pa zašto on nije savladao teškoću?"** – tj. zar nije aktivan i zar nije prebrodio sve zapreke koje stoje između njega i pokornosti Allahu, kao što je samoobmana, slijeđenje strasti i šejtana.

13. فَكُّ رَقَبَةٍ **"...roba ropstva osloboditi"** – tj. oslobađanje roba ili ropkinje.

14. أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ **"ili, u vrijeme gladi, nahraniti"** – tj. za vrijeme gladi kada hrana ima izuzetnu vrijednost.

15. يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ **"siroče bliska roda"** – tj. da nahrani siroče, maloljetno dijete koje nema oca, a ovo siroče bude od njegovih bližnjih srodnika.

16. أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ **"ili ubogoga nevoljnika"** – tj. onoga koji nema ništa, kao da se za zemlju prilijepio od neimaštine. Mudžahid kaže da "zâ metrebeh" označava siromaha kojeg od prašine ne štiti odjeća i drugo.

17. ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا **"a usto da je od onih koji vjeruju"** – svi ovi vidovi približavanja Allahu koriste ukoliko postoji vjerovanje i kada se učine radi Allahovog zadovoljstva. وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ **"...koji jedni drugima strpljivost preporučuju"** – tj. Allahovu pokornost, strpljivost u nečinjenju nepokornosti Njemu, strpljivost u nedaćama koje ih zadese; وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ **"...i koji jedni drugima milosrđe preporučuju"** – tj. milost prema Allahovim robovima.

18. أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ **"oni će biti – dešnjaci!"** – tj. oni koji će biti zdesna – sretnici.

19. أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ **"oni će biti – ljevaci"** – tj. bit će sa lijeve strane, a ona označava zluradu vatru i ovo je pojašnjenje onoga što je pripremljeno za one koji su bili na lijevoj strani – nesretnici.

20. عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌ **"iznad njih će vatra zatvorena biti"** – tj. bit će odozgo zaklopljena.

SURA EŠ-ŠEMS (SUNCE)

1. وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا **"Tako mi Sunca i svjetla njegova!"** – "duha" u originalnom tekstu označava vrijeme uspinjanja sunčevog diska nakon što svjetlost upotpuni.

2. وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا **"i Mjeseca kada ga prati"** – tj. kada ga prati poslije zalaska Sunca.

3. وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا **"i dana kada ga vidljivim učini"** – tj. kada vidljivim učini Sunce, jer se Sunce danju u potpunosti razjasni i razbistri.

6. وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا **"i Zemlje i Onoga Koji je rasprostrije"** – tj. učinio je prostranom na svim krajevima.

7. وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا **"i duše i Onoga Koji je stvori"** – tj. stvorio je dušu, a organe tijela u kojem se nalazi učinio skladnim, te dušu u to tijelo postavio. Čovjeku je dao ogromnu intelektualnu snagu i učinio je ispravnom shodno prirodnoj urođenosti. Poslanik, s.a.v.s., kaže. "Svako dijete se rađa u svojoj prirodnosti, pa ga njegovi roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom."

8. فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا **"pa je nadahnu da zna šta je griješenje, a šta bogobojaznost"** – tj. upoznao je i pojasnio joj stanje griješenja i bogobojaznosti, te njihovu ljepotu i ogavnost.

9. قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا **"uspjet će samo onaj ko je očisti"** – tj. ko očisti svoju dušu, unaprijedi je i uzvisi bogobojaznošću. Takav je zadobio sve što traži i uzeo sve što voli.

10. وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا **"a bit će izgubljen onaj ko je na stranputicu odvodi!"** – tj. propao je onaj ko je odvede u zabludu, zavede i zapostavi kod Allaha, a ne bude joj ukazivao na pokornost i dobra djela.

11. كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا **"Semud je zbog obijesti svoje poricao"** - tj. povodom nepravde i tiranije, što ih je podstaklo na poricanje. Obijest označava prelazak granice u nepokornosti.

12. إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا **"Kad se jedan nesretnik između njih podigao"** – tj. kada je ustao najnesretniji čovjek iz Semuda, a on se zove Kaddar b. Salif, zaklao je devu. "Bease" u originalnom tekstu označava krenuti i izvršiti.

13. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ **"Allahov poslanik im je doviknuo"** – tj. Salih; نَاقَةَ اللَّهِ **"Pustite Allahovu devu"** – tj. ostavite Allahovu devu upozoravajući ih na nju. وَسُقْيَاهَا **"...i njen red pojenja!"** – tj. pojenja vodom, pa nemojte joj se približavati na dan njenog pojenja.

14. فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ **"i Gospodar njihov ih je, zbog grijeha njihovih, uništio"** – tj. uništio ih je poklopivši ih kaznom; فَسَوَّاهَا **"...i kaznom sve obuhvatio"** – tj. poravnao je zemlju sa njima, zatrpavši ih u zemlju.

15. وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا **"ne strahujući zbog toga od odgovornosti"** – tj. Allah je to učinio, a On se ne pribojava nikakve posljedice ili popratnog ishoda.

SURA EL-LEJL (NOĆ)

3. وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ **"...i Onoga Koji muško i žensko stvara"** – ovo je Allahovo zaklinjanje Njegovim stvorenjima, tj. muškim i ženskim spolom, ljudskog i drugih rodova.

4. إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ **"vaš trud je, zaista, različit"** – tj. vaša se djela razlikuju, neka su za Džennet, a neka za Džehennem, neko nastoji da razbije okove svoje duše, a neko joj otežava.

5. فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ **"onome koji udjeljuje i bogobojazan"** – tj. uloži svoj imetak u ono što će polučiti dobrom i bude se čuvao Allahovih zabrana.

6. وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ **"i ono najljepše smatra istinitim"** – tj. ono što mu je dato od Allaha ili potvrdi ono što mu je Allah obećao kao naknadu za ono što je utrošio.

7. فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ **"njemu ćemo put dobra olakšati"** – tj. olakšat ćemo mu dijeljenje na putevima dobra i rad u skladu sa pokornošću Allahu. Ovi ajeti objavljeni su o Ebu Bekru es-Siddiku kada je kupio šest robova

vjernika koji su bili u vlasništvu idolopoklonika Mekkelija. Kažnjavali su ih zbog vjerovanja u Allaha, pa ih je on oslobodio.

10. فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ **"njemu ćemo put zla olakšati"** – tj. pripremit ćemo ga za najtežu osobinu i njemu je olakšati tako da mu budu otežani povodi dobra i ispravnosti i bude nemoćan da ih čini, a to će ga onda odvesti u Vatru.

11. وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ **"i imetak njegov mu neće koristiti"** – tj. njemu neće ništa koristiti imetak na kojem je tvrdičio. إِذَا تَرَدَّىٰ **"...kad se strovali"** – tj. kada umre, propadne i strovali se u Džehennem.

12. إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ **"Mi smo dužni ukazati na Pravi put"** – Nama je dužnost da pojasnimo put upute u odnosu na put zablude. El-Ferra kaže: "Ko krene za uputom, Allah na Sebe preuzima usmjerenje na taj put." On kaže: "Ko bude želio Allaha, Allah će mu biti na putu, koga On bude želio, bit će upućen ka Njemu."

13. وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ **"i jedino Nama pripada i onaj i ovaj svijet"** – tj. Nama pripada sve što je na budućem i ovom svijetu, Mi postupamo kako želimo.

14. فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ **"Zato vas opominjem razbuktalom vatrom"** – koja će se potpaliti i usijati.

15. لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى **"u koju će ući samo najveći nesretnik"** – a to je kafir koji će osjetiti njenu žestinu i vrelinu.

16. الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ **"onaj koji bude poricao i okretao se"** – tj. koji bude poricao istinu s kojom su dolazili poslanici i udalji se od pokornosti i vjerovanja.

17. وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى **"a od nje će daleko biti onaj najbogobojazniji"** – tj. od nje će biti udaljen onaj ko se uveliko čuva nevjerstva. El-Vahidi kaže: "Bogobojazni je ovdje Ebu Bekr es-Siddik, prema mišljenju svih mufessira", tj. ova sura je objavljena o njemu, a u suprotnom je njen propis općenit. Allah najbolje zna.

18. الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ **"onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao"** – tj. koji ga daje i troši u svrhe dobra. يَتَزَكَّى **"...da bi se očistio"** – tražeći time da bude čist kod Allaha.

19. وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَى **"ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati"** – tj. nije udijelio imetak kako bi svojim udjeljivanjem zadobio blagodat nekoga od ljudi, i da bi dobio protunaknadu za to.

21. وَلَسَوْفَ يَرْضَى **"i on će, zbilja, zadovoljan biti!"** – tj. tako nam Allaha, on će biti sigurno zadovoljan počastima i velikom nagradom koju će dobiti.

SURA ED-DUHA (JUTRO)

Vjerovjesnik, s.a.v.s., jednom je obolio pa nije klanjao noćni namaz dvije ili tri noći. Neka žena mu je došla i rekla: "Vidim da te je tvoj šejtan ostavio i nije ti se približavao dvije li tri noći." Potom je Allah objavio ovaj ajet.

1. وَالضُّحَى **"Tako mi jutra"** – jutro (ed-duha) je vremenski period kada se Sunce podiže ka zenitu.

2. وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى **"i noći kad se utiša"** – El-Asmei kaže da "sedža" u originalnom tekstu označava prekrivanje dana, kao što se čovjek prekrije odjećom.

3. مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ **"Gospodar tvoj nije te ni napustio"** – nije te ostavio kao što napušta onaj koji odlazi na putovanje, niti ti je prekinuo objavu; وَمَا قَلَى **"...ni omrznuo!"** – nije te ni zamrzio.

4. وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى **"Onaj svijet je, zaista, bolji za tebe od ovog svijeta"** – Džennet ti je bolji od dunjaluka, iako mu je na dunjaluku data počast vjerovjesništva.

5. وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ **"a Gospodar tvoj će tebi sigurno dati"** – tj. pobjedu u vjeri, nagradu, Havd – izvor i zalaganje za ummet na ahiretu; فَتَرْضَى **"...pa ćeš zadovoljan biti."**

6. أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ **"Zar te siročetom ne nađe, pa ti utočište dade"** – tj. bio si siroče bez oca, pa ti je dao utočište kojem si pribjegao.

7. وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ **"i zalutalim te nađe, pa te uputi"** – tj. nije poznavao Kur'an niti propise pa ga je Allah na to uputio.

8. وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ **"i siromahom te nađe, pa te bogatim učini?"** – tj. bio si siromašan i nisi imao imetka, pa ti je dao bogatstvo u opskrbi koju ti je podario.

9. فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ **"Zato siroče ne ucvili"** – tj. nemoj nepravedno postupati prema njemu zbog njegove slabosti, već mu podaj njegovo pravo i prisjeti se kada si ti bio siroče.

10. وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ **"i onoga ko traži ne odbij"** – nemoj ga otjerati kada te za nešto zamoli, jer si i ti siromašan, ili ćeš ga nahraniti, ili ćeš ga blago odbiti.

11. وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ **"i o blagodati Gospodara svoga kazuj!"** – Uzvišeni Allah mu je naredio da kazuje o Allahovim blagodatima koje mu je dao. Pričanje o Allahovim blagodatima je vid zahvale. Neki su rekli da blagodat ovdje označava Kur'an koji mu je naredio da uči i po njemu govori.

SURA EL-INŠIRAH (ŠIROKOGRUDNOST)

1. أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ **"Zar grudi tvoje nismo prostranim učinili"** – Muhammede, mi smo ti prsa prostranim učinili da bi prihvatio vjerovjesništvo. Odavde je krenuo sa svojim pozivom i mogao je da podnese teškoće vjerovjesništva i sačuva Objavu.

2. وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ **"i breme tvoje s tebe skinuli"** – oslobodili smo te posljedica iz paganstva.

3. الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ **"koje je pleća tvoja pritiskalo"** – ovo znači da je to bio teret koji je nosio i čulo se škripanje u njegovim leđima.

4. وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ **"i spomen na tebe visoko uzdigli!"** – na dunjaluku i ahiretu s nekoliko stvari, a od njih su: zaduženje vjernika da kada kažu:

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik, zatim spomen njegovog imena u ezanu, kao i naredba o donošenju salavata i selama na njega, s.a.v.s.

5. فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا **"Ta, zaista, s mukom je last"** – tj. sa tom teškoćom koja je prethodno spomenuta dolazi olakšanje, a oboje je od Allaha Uzvišenog.

7. فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ **"A kad završiš, molitvi se predaj"** – tj. kada završiš svoj namaz ili dostavu Objave, ili borbu, uloži trud u dovi i traženju svoje potrebe od Allaha. Ili, ovo znači posveti se ibadetu.

8. وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ **"i Gospodaru svome teži!"** – tj. budi ponizan pred Njim bojeći se Vatre i želeći Džennet.

SURA ET-TIN (SMOKVA)

1. وَالتِّينِ **"Tako mi smokve"** – Uzvišeni se kune smokvom koju ljudi jedu; وَالزَّيْتُونِ **"...i masline"** – iz koje cijede ulje. U prenesenom značenju ovdje se misli na Palestinu, jer je ona zemlja smokve i masline.

2. وَطُورِ سِينِينَ **"i Sinajske gore"** – to je brdo na kojem je Allah razgovarao sa Musaom.

3. وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ **"i grada ovog, sigurnog"** – tj. Mekke. Nazvao ga je emin zato što je bezbjedan; Uzvišeni Allah kune se ovim trima mjestima jer se na njih spustila Allahova objava Isau, Musau i Muhammedu, s.a.v.s. U njima su objavljene tri nebeske knjige i iz njih je prosvijetlila uputa za ljude.

4. لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ **"Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem"** – Allah ga je stvorio visoka stasa tako da dohvata hranu svojom rukom. Stvorio ga je kao onoga koji ima znanje, govori, upravlja, ima mudrost. Time mu je dao mogućnost da bude Njegov namjesnik na Zemlji kako je on sam želio.

5. ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ **"zatim ćemo ga u najniže nizine vratiti"** – tj. vratiti ga u najponizniji život, a to su oronulost, slabost poslije mladosti i snage. Rečeno je da ovo znači: Čovjek koga je Allah stvorio u najljepšim

okolnostima i liku, biva povraćen gorim od svake životinje i u stanju koje je gore od svakoga stanja, jer se vraća na najniže stepene i najdublje dijelove Džehennema.

6. إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ **"samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili"** – oni ne bivaju vraćeni na najniže stepene, već je Allahov Džennet prostran u svojim Ilijjinima; فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ **"...njima pripada nagrada neprekidna"** – za pokornosti, koja se nikada neće prekinuti.

7. فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ **"Pa šta te onda navodi da poričeš obračun?"** – tj. kada znaš, čovječe, da te je Allah stvorio u najljepšem liku i da će te vratiti na najniže stepene, šta te tjera da poričeš proživljenje i kaznu?

8. أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ **"Zar Allah nije sudija najpravedniji?!"** – u Svojim presudama i pravdi, jer je lijepo stvorio čovjeka, a potom će one koji ne budu vjerovali u Njega, u najnižu vatru Džehennema strovaliti, a one koji budu vjerovali u Njega podići na stepene.

SURA EL-'ALEK (UGRUŠAK)

Ovo je prva sura koja je objavljena od Kur'ana.

1. – 2. اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ **"Čitaj, u ime Gospodara"** – tj. Muhammede, uči otpočinjući imenom svoga Gospodara. Rečeno je: Tražeći pomoć od svoga Gospodara. خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ **"...tvoga Koji stvara, stvara čovjeka od ugruška"** – Njegovo stvaranje počinje od sjemena, a zatim se uz Allahovu moć pretvara u ugrušak koji je poput zgrušanog komada krvi.

3. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ **"Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj"** – u Njegovu plemenitost spada da ti je omogućio da učiš, a inače si nepismen.

4. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ **"Koji poučava peru"** – naučio je čovjeka da piše perom. Uzvišeni je otpočeo poziv u islam pozivom u čitanje i pisanje, i podsticanjem na njih, jer je u njima ogromna korist.

5. عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ **"Koji čovjeka poučava onome što ne zna"** – s perom ga je poučio stvarima koje prije nije znao.

6. – 7. كَلَّا إِنَّ الْإِنسَانَ لَيَطْغَىٰ أَن رَّآهُ اسْتَغْنَىٰ **"Uistinu, čovjek se uzobijesti čim se neovisnim osjeti"** – tj. postaje tiranin kada vidi sebe neovisnim u imetku i snazi.

8. إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ **"a Gospodaru tvome će se, doista, svi vratiti!"** – tj. povratak Njemu, a ne nekome drugome.

9. – 10. أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ **"Vidje li ti onoga koji sprečava* roba kad klanja?"** – onaj koji je sprečavao bio je Ebu Džehl, a pod "robom" ovdje se misli na Muhammeda, s.a.v.s.

11. أَرَأَيْتَ إِن كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ **"Reci mi, ako on misli da je na Pravom putu"** – ovo znači rob kome se zabranjivalo klanjanje je Muhammed, s.a.v.s., a bio je na Pravome putu, a bili su upućeni i oni koji su ga slijedili.

12. أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ **"ili ako bogobojaznost naređuje"** – tj. iskrenost, tevhid i dobra djela kojima se štiti od Džehennema.

13. أَرَأَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ **"reci mi, ako on poriče i okreće se"** – tj. Ebu Džehl, poricao je ono što je došlo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i okretao se od vjerovanja.

14. أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ **"zar on ne zna da Allah sve vidi?"** – tj. On gleda njegova stanja i okolnosti, pa će ga kazniti prema njima. Kako se usudio da učini ovo što je učinio.

15. كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنتَهِ **"Ne valja to! Ako se ne okani"** – ovo je vid njegovog odvraćanja i pokude ako se ne bude prošao poricanja i nevjerstva, i ne odustane; لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ **"...ocrnit ćemo mu čelo"** – tj. uzet ćemo ga za njegov prednji dio kose kako bi bio odvučen u Vatru.

16. نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ **"čelo lažno i grješno"** – tj. vlasnik te kike je lažov, grješnik koji olahko čini grijehe.

17. فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ **"pa neka on pozove društvo svoje"** – tj. njegovo društvo su tadašnji uglednici iz raznih plemena koji su zajedno s njim bili u vijeću. Ebu Džehl je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Zar mi prijetiš, a ja

najviše od svih ostalih u ovoj dolini mogu sazvati (ljudi i konjice)", pa je objavljen ovaj ajet.

18. سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ **"Mi ćemo pozvati zebanije"** – tj. okrutne i žestoke meleke da ga uzmu i bace u vatru Džehennema.

19. كَلَّا لَا تُطِعْهُ **"Ne valja to! Ti se njemu ne pokoravaj"** – tj. nemoj mu se pokoravati kada te poziva na ostavljanje namaza; وَاسْجُدْ **"...već čini sedždu"** – tj. klanjaj se Allahu ne uzimajući ga u obzir niti razmišljajući o njegovoj zabrani; وَاقْتَرِبْ **"...i približi se Gospodaru svome!"** – Uzvišenom Allahu pokornošću i ibadetom.

SURA EL-KADR (NOĆ KADR)

1. إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ **"Mi smo ga objavili u Noći kadr"** – tj. objavili smo Kur'an, najedanput je objavljen u Noći kadra do dunjalučkog neba u iz Levhi-Mahfuza. Objavljen je Vjerovjesniku, s.a.v.s., u prekidima, prema potrebi tokom dvadeset i tri godine. Noć kadra je noć u deset zadnjih dana mjeseca ramazana u kojima je objavljen Kur'an. Hadisi se razilaze oko njenog tačnog preciziranja.

2. وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ **"a šta ti znaš šta je Noć kadr?"** – Rečeno je: Ova noć je nazvana Noć kadra jer Uzvišeni Allah u njoj određuje stvari onako kako On želi do sljedeće godine. Rečeno je: Nazvana je ovim imenom zbog svoje veličine i počasti.

3. لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ **"Noć kadr bolja je od hiljadu mjeseci"** – tj. djela u njoj su bolja, to je samo jedna noć u kojoj je djelo bolje nego djela u hiljadu drugih mjeseci.

4. تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم **"meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj "** – silaze sa neba na Zemlju, a Ruh je Džibril. مِّن كُلِّ أَمْرٍ **"...zbog odluke svake"** – tj. sa odlukom svakom.

5. سَلَامٌ هِيَ **"spas je u njoj"** – tj. ona isključivo predstavlja spas i dobro, i u njoj nema zla. Šejtan u njoj ne može uraditi nikakvo zlo ili uznemiravanje.

حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ **"...sve dok zora ne svane"** – tj. sve dok se ne pojavi zora, a meleki silaze u skupinama do pojave zore.

SURA EL-BEJJINE (DOKAZ JASNI)

1. لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ **"Nisu se nevjernici između sljedbenika Knjige"** – židovi i kršćani; وَالْمُشْرِكِينَ **"...i mnogobošci"** – arapski idolopoklonici, obožavaoci kipova; مُنفَكِّينَ **"...odvojili od zablude"** – tj. odvojili se od svog nevjerstva, niti sa njim završili; حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ **"...sve dok im nije došao dokaz jasni"** – tj. Muhammed i ono s čime je došao. On im je pojasnio njihovu zabludu, neznanje, te ih pozivao u vjerovanje.

2. رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ **"od Allaha poslanik"** – Muhammed, s.a.v.s.; يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً **"...koji čita listove čiste"** – zaštićene od iskrivljivanja i pomutnje. To su istinske Allahove riječi.

3. فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ **"u kojima su propisi ispravni"** – ajeti i propisi koji su zapisani u tim listovima. Ispravni (kajjimeh) označavaju čvrste i pouzdane u kojima nema skretanja sa istine, već sve što je u njima predstavlja ispravnost, uputu, prisebnost i mudrost. Uzvišeni kaže: "Zahvala pripada Allahu koji je Svome robu objavio Knjigu i nije je iskrivljenom učinio, već ispravnom, da opominje." Ko ih bude slijedio, bit će na pravom Allahovom putu.

4. وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ **"A podvojili su se oni kojima je data Knjiga baš onda kad im je došao dokaz jasni"** – tj. njihovo razilaženje nije bilo zbog nejasnoće, već nakon što se istina razjasnila i ukazala ispravnost. Potom je Allah poslao Muhammeda, s.a.v.s., neki su u njega povjerovali, a neki nisu. Dužnost im je bila da budu na jednom putu slijedeći Allahovu vjeru i prateći u stopu Poslanika, s.a.v.s., koji im je došao od Allaha da potvrdi ono što već imaju od istine.

5. وَمَا أُمِرُوا **"a naređeno im je"** – tj. u objavljenim knjigama, a također i u Kur'anu; إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ **"...da samo Allahu ibadet čine, da Mu iskreno vjeru ispovijedaju"** – tj. da se pridržavaju ibadeta Allahu i da taj ibadet bude čist, Allahu ništa ne pripisujući, te da svoje duše učine iskrenima u vjeri; حُنَفَاءَ **"...kao pravovjerni"** – odstupajući od svih vjera

ka vjeri islamu; وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ **"...i da namaz obavljaju, i da zekat udjeljuju"'** – tj. da obavljaju namaze onako kako Allah želi da budu obavljeni u propisanim vremenima i da daju zekat kada ga treba dati; وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ **"...a to je – ispravna vjera"** – to je vjera naroda koji je na ispravnom putu, pa zato nije potrebno razilaženje u njoj.

6. أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ **"...oni su najgora stvorenja"** – najgora stvorenja zato što su ostavili istinu iz pakosti i nepravde i zato će njihova ishodišta biti ishodišta najgorih stvorenja.

8. جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ **"Njihova nagrada kod Njihova Gospodara je"** – shodno onome što su imali od vjerovanja i dobrih djela; جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ **"...vrtovi Adna kroz koje će rijeke teći"** – tj. ispod drveća i odaja; خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا **"...u kojima će vječno i zauvijek boraviti"** – nikada iz njega neće izaći, otputovati ili umrijeti.

SURA EZ-ZELZELE (ZEMLJOTRES)

1. إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا **"Kad se Zemlja najžešćim potresom svojim zatrese"** – tj. kada se žestoko počne pomjerati i podrhtavati tako da se izlomi sve što je na njoj.

2. وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا **"i kada Zemlja izbaci terete svoje"** – tj. kada iz sebe i svoje unutrašnjosti izbaci mrtve, sve što je u njoj pohranjeno i što je na njoj činjeno. Mrtve će Zemlja izbaciti prilikom drugog puhanja u sur.

3. وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا **"i čovjek uzvikne: 'Šta joj je?'"** – tj. reći će iznenađen njenim postupkom i zaprepašten njenom nedaćom, zašto se potresla i izbacila svoje terete.

4. يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا **"toga Dana će ona vijesti svoje kazivati"** – tj. obavijestit će o svojim vijestima i govoriti o zlu i dobru koji su na njoj rađeni. Allah će joj dati moć govora da svjedoči protiv robova.

5. بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا **"jer će joj Gospodar tvoj narediti"** – iznosit će svoje obavijesti objavom od Allaha i Njegovom naredbom da govori i svjedoči.

6. يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا **"Toga Dana ljudi će se odvojeno pojaviti"** – tj. izaći će ljudi iz svojih kabura na stajalište gdje će se izvršiti obračun u skupinama, jedni će biti skrenuti na desnu, a drugi na lijevu stranu, kako su se razlikovali po svojim vjerama i razilazili u svojim djelima. لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ **"...da im se pokažu djela njihova"** – tj. da im Allah pokaže njihova djela. Rečeno je također: da vide kaznu ili nagradu za svoja djela.

7. فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ **"Onaj ko bude uradio"** – na dunjaluku; خَيْرًا يَرَهُ **"...koliko trun dobra – vidjet će ga"** – na Sudnjem danu u svojoj knjizi, pa će se obradovati, ili će to vidjeti svojim okom kako mu je izloženo.

8. وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ **"a onaj ko bude uradio"** – na dunjaluku; شَرًّا يَرَهُ **"...i koliko trun zla – vidjet će ga"** – na Sudnjem danu, pa će mu to donijeti nesreću. Trun označava prašinu koja se vidi pod zrakama Sunca.

SURA EL-ADIJAT (ONI KOJI JURE)

1. وَالْعَادِيَاتِ **"Tako mi onih koji jure"** – konjica koja rano ujutro sa mudžahidima kreće na Allahov put ka neprijateljima nevjernicima, a čeznu za Allahom i Njegovim Poslanikom. ضَبْحًا **"...dahćući"** – "dabh" u originalnom tekstu označava glas koji se čuje disanjem konjice u napadu.

2. فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا **"pa varnice vrcaju"** – to je konjica kada napravi vatrene varnice tako što iskre izlaze ispod njenih kopita (potkovica) kada udaraju o tvrdu zemlju i kamenje, kao kada kremen udari o kresivo.

3. فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا **"i zorom napadaju"** – tj. koji jutrom napadaju neprijatelja.

4. فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا **"i dižu tada prašinu"** – tj. prašinu koju diže konjica prilikom borbe sa neprijateljem.

5. فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا **"pa u njoj u gomilu upadaju"** – tj. svojim napadom upadnu usred neprijatelja nakon njihovog poraza i tako se na tom mjestu u skupini nađu.

6. إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ **"čovjek je, zaista, Gospodaru svome nezahvalan"** – tj. uveliko niječe Njegovu blagodat i poriče.

7. وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ **"i sam je on, doista, svjedok toga"** – on protiv sebe svjedoči poricanjem i nezahvalnošću zbog pojave posljedica toga na njemu.

8. وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ **"i on je, zbilja za imetkom pohlepan"** – tj. on uveliko voli imetak, za njim revnosno traga i prikuplja ga i krajnje se žrtvuje za njega.

9. أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ **"A zar on ne zna da će, kada budu oživljeni oni koji su u grobovima"** – tj. koji su se kao mrtvi raspali u svojim kaburima, pa će biti izvedeni iz njih.

10. وَحُصِّلَ مَا فِى ٱلصُّدُورِ **"i kada izađe na vidjelo ono što je u grudima"** – tj. kada se napravi razlika između dobra i zla koje se nalazi u prsima.

11. إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌۢ **"Gospodar njihov toga Dana sigurno sve znati o njima"** – tj. čovjek mora znati da Gospodar onih koji će biti proživljeni zna sve o njima i da Njemu nije ništa skriveno, u tome danu, a i u ostalim. On će ih na taj dan nagraditi ili kazniti, a kada znaju to, ne treba ih zaokupirati ljubav prema imetku od zahvale njihovom Gospodaru, ibadeta Njemu i djelovanja za Dan proživljenja.

SURA EL-KARI'A (SMAK SVIJETA)

1. ٱلْقَارِعَةُ **"Smak svijeta"** – El-kari'a u originalnom tekstu je jedno od imena Sudnjega dana, jer na srca udara užasom ili znači da Allahove neprijatelje udara patnjom.

4. يَوْمَ يَكُونُ ٱلنَّاسُ كَٱلْفَرَاشِ ٱلْمَبْثُوثِ **"Toga dana će ljudi biti kao leptiri raštrkani"** – tj. bezglavo će ići u svakome pravcu zbog velike strahote sve dok se ne okupe na mjestu stajanja.

5. وَتَكُونُ ٱلْجِبَالُ كَٱلْعِهْنِ ٱلْمَنفُوشِ **"a planine kao šarena vuna iščupana"** – poput vune koja je obojena različitim bojama i koja se češljevima raščešljava, jer će se raspasti i razletjeti.

6. فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ **"Onaj u koga njegova dobra djela budu teška"** – potom je Uzvišeni spomenuo stanja ljudi poslije obračuna na mjestu

stajanja, te da će se razići općenito na dvije skupine: **"onaj u koga njegova dobra djela budu teška"**, tj. ovim se želi reći kada budu teška pa nadvladaju njegova loša djela.

7. فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ **"u ugodnom životu će živjeti"** – tj. takav će biti zadovoljan. El-'iše u originalnom tekstu označava sve blagodati u Džennetu.

9. فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ **"boravište će mu bezdan biti"** – tj. njegovo stanište će biti Džehennem, a nazvan je ummuhu (majkom) jer će mu on biti utočište kao što dijete nalazi utočište kod majke. Ovdje je Džehennem nazvan "havijeh" jer će u njega biti strovaljen na velike dubine.

10. وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ **"A znaš li ti šta će to biti?"** – ovdje se pitanje postavlja radi zastrašivanja što ukazuje da patnja u Džehennemu nije nešto uobičajeno, jer se ne poznaje njegova srž i suština.

11. نَارٌ حَامِيَةٌ **"Vatra užarena!"** – tj. njena vrelina je prešla u krajnju žestinu.

SURA ET-TEKASUR (NADMETANJE)

1. أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ **"Zaokuplja vas nadmetanje u umnožavanju imetka"** – tj. zaokupiralo vas je nagomilavanje imetka i djece, i nadmetanje u njegovom mnoštvu, i nastojanje da se što više stekne, od pokornosti Allahu i djelovanja za budući svijet.

2. حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ **"sve dok grobove ne naselite"** – sve dok vas ne sustigne smrt, a vi budete u takvom stanju.

3. كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ **"A ne valja tako, saznat ćete svakako!"** – ovo je vid odvraćanja ljudi od nagomilavanja imetka i upozorenje da će oni znati posljedice toga na Sudnjem danu.

5. ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ **"Ne valja tako, kad biste vi znali pouzdano"** – tj. da poznajete stanje ka kojem idete sa čvrstim ubjeđenjem, kao što poznajete ono u što ste ubijeđeni na dunjaluku, to bi vas odvratilo od nagomilavanja

imetka i nadmetanja u njemu, i ne bi vas to zaokupiralo od ovog velikog pitanja.

6. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ **"Džehennem ćete vidjeti jasno!"** – tj. na budućem svijetu.

7. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ **"I još jednom, doista ćete ga vidjeti očigledno!"** – tj. potom ćete sigurno vidjeti Džehennem, a to viđenje je poput samog ubjeđenja, tj. vidjet ćete ga svojim očima.

8. ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ **"Zatim ćete toga dana o blagodatima biti pitani sigurno!"** – o blagodatima dunjaluka koje su vas zaokupirale od djelovanja za ahiret. Čovjek će biti pitan za sigurnost, zdravlje, slobodno vrijeme, ukusna jela, pića, pijenje hladne vode kada je bio žedan, mjesta stanovanja i dr.

SURA EL-'ASR (VRIJEME)

1. وَالْعَصْرِ **"Tako mi vremena"** – Uzvišeni Allah kune se vremenom jer su u njemu pouke sa aspekta određenja smjene dana i noći, te smjene tame i svjetlosti, jer se na takav način održava život i u tome je korist za živa bića. To je jasan dokaz o postojanju Tvorca Uzvišenog i Njegove jednoće. Mukatil kaže: "Ovdje se misli na vrijeme ikindija-namaza."

2. إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ **"čovjek je na gubitku, doista"** – propast (husr) označava pomanjkanje i nestanak kapitala.

3. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ **"....i koji jedni drugima istinu preporučuju"** – jedni drugima preporučuju istinu koju trebaju izvršavati, a to je vjerovanje u Allaha, tevhid i izvršavanje onoga što je Allah propisao, te izbjegavanje onoga što je zabranio. وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ **"...i koji jedni drugima preporučuju strpljenje"** – da ne počine nepokornost Allahu, strpljenje u izvršenju Njegovih obaveza, te strpljenje u bolnoj sudbini koju On daje.

SURA EL-HUMEZE (KLEVETNIK)

1. وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ **"Teško svakom klevetniku – podrugljivcu"** – tj. ponižen je, kažnjen i propao. Klevetnik je onaj koji ogovara ljude u njihovom prisustvu, a podrugljivac je onaj koji ogovara iza leđa.

2. الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ **"koji blago gomila i prebrojava ga"** – ovo je pojašnjenje povoda njegove klevete i podrugivanja, a to je zadivljenost imetkom koji sakuplja i mišljenje da on zbog toga ima posebnu vrijednost, i zbog toga druge potcjenjuje i omalovažava.

3. يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ **"i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti"** – tj. misli da će ga imetak zadržati živim i vječnim i da neće umrijeti zbog ogromne zadivljenosti njegovim skupljanjem, tako da ne razmišlja o onome što dolazi poslije smrti.

4. كَلَّا **"A ne valja tako!"** – nije tako kako on misli, već: لَيُنبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ **"On će sigurno biti bačen u Hutamu!"** – tj. bit će bačen i on i njegov imetak u Vatru koja drobi i satire sve što se u njoj nađe.

7. الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ **"koja će do srca dopirati"** – tj. koja svoju vrelinu pruža prema srcima, pa ih ona okruži i prekrije. Srca su izvorište tih prljavih namjera i ciljeva, ružnog ponašanja koje se iskazuje ohološću i potcjenjivanjem onih koji imaju vrijednosti.

8. إِنَّهَا عَلَيْهِم مُّؤْصَدَةٌ **"Ona će za njima biti zatvorena"** – tj. ona će ih preklopiti i nad njima se zatvoriti svim svojim prolazima i vratima i iz nje neće moći izaći.

9. فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ **"plamenim izduženim stupovima"** – tj. bit će za njih vezani. Mukatil kaže: "Zatvorit će se vrata iznad njih, a zatim će biti dobro učvršćena željeznim polugama. Nijedna im se neće više otvoriti, niti će im ući kakav povjetarac."

SURA EL-FIL (SLON)

1. أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ **"Zar nisi čuo šta je s vlasnicima slona Gospodar tvoj uradio!"** – Vlasnici slona su etiopski kršćani koji su zavladali Jemenom, a zatim su iz njega krenuli želeći srušiti Kabu. Kada su se približili Mekki, Allah je na njih poslao ptice spomenute u ovoj suri, pa su ih uništile. To je bio veliki dokaz. Ovo se dogodilo četrdeset godina prije Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., poslanstva. Neki koji su bili očevici ovog događaja bili su živi prilikom Muhammedovog, s.a.v.s., poslanstva.

2. أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ **"Zar lukavstvo njihovo nije upropastio"** – tj. zar Allah njihovu zavjeru i nastojanje da sruše Kabu nije učinio njihovom zabludom koja ih je odvela u propast.

3. وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ **"i protiv njih jata ptica poslao"** – to su crne ptice koje su došle s mora u skupinama. Svaka ptica imala je tri kamena: dva je nosila u nogama, a jedan u kljunu. Što god bi pogodile, to bi i smrvile.

4. تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ **"koje su na njih grumenje od gline pečene bacale"** – rekli su da je to kamenje bilo od blata pomiješanog sa vatrom Džehennema na kojima su bila ispisana imena tih ljudi. Kada bi jednog od njih pogodio taj kamen, na njemu bi se pojavile ospice. Kamen je bio veličine leblebije, veći od leće.

5. فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ **"pa ih kao izjedeno lišće učinio?"** – tj. poput listova usjeva kada ih životinje pojedu, a zatim ih izbace. Rečeno je: To znači da su bili poput lišća usjeva koje pojedu životinje i ostane samo trina.

SURA KUREJŠ (KUREJŠIJE)

Ova sura se naziva još i "El-Ilaf".

2. إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ **"...navike njihove da zimi i ljeti putuju"** – bila su dva putovanja: jedno ka Jemenu, zimi, zato što je to veoma toplo

područje, a drugoje bilo ka Šamu, ljeti, jer je to hladnije područje. Kurejšije su živjele od trgovine i da nisu imali tih putovanja, ne bi imali nikakve pozicije. Da nije sigurnosti zbog njihovog stanovanja blizu Kabe, ne bi mogli tako slobodno djelovati. Ajet znači: Allah je dao da se naviknu na ta dva putovanja i olakšao im ih, pa zato neka samo Allahu ibadet čine.

3. فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَٰذَا الْبَيْتِ **"neka oni Gospodaru ove Kuće u ibadetu budu"** – Uzvišeni ih je upoznao da je On Gospodar ove Svete kuće, jer su oni u njoj imali kipove koje su obožavali, pa je napravio razliku između Sebe i njih. Ovom Kućom su počašćeni u odnosu na ostale Arape.

4. الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّن جُوعٍ **"Koji ih gladne hrani"** – tj. ovim dvama putovanjima sačuvao ih je od teške gladi u kojoj su bili prije; وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ **"...i od straha brani"** – Arapi su jedni druge napadali i porobljavali. Kurejšije su bile sigurne od toga zbog pozicije Harema. On ih je sačuvao i od straha od Etiopljana koji su došli sa slonovima.

SURA EL-MAUN (DAVANJE U NARUČ)

1. أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ **"Znaš li ti onoga koji onaj svijet poriče?"** – tj. jesi li vidio onoga koji niječe obračun i kaznu?

2. فَذَٰلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ **"Pa to je onaj koji grubo odbija siroče"** – tj. ako razmisliš ili budeš tražio, on je taj koji uveliko odbija siročetu dati njegovo pravo. Arapi u paganskom dobu nisu ostavljali imetak ženama i djeci.

3. وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ **"i koji da se nahrani siromah – ne podstiče"** – tj. ne podstiču sebe ni svoju porodicu, ni druge na to, škrtareći svojim imetkom.

5. الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ **"koji su nemarni prema svome namazu"** – tj. koji su nemarni i nesmotreni prema namazu, ne nadaju se nagradi za obavljanje svoga namaza, niti se pribojavaju kazne ako ga ostave. Oni su prema njemu nemarni, tako da prođe propisano vrijeme za njegovo obavljanje.

6. الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ **"koji se samo pretvaraju"** – pretvaraju se pred ljudima u svojim namazima kada ih obavljaju, ili se pretvaraju pred ljudima u svim djelima dobra kada ih čine, kako bi bili pohvaljeni.

7. وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ **"i nikome ništa u naruč ne daju!"** – "ma'un" u originalnom tekstu označava ono što ljudi međusobno posjeduju, kao što su kofe, lonci i što se inače drugima ne uskraćuje kao što su voda i so. Neki su rekli da ma'un označava zekat, tj. ne daju zekat na svoje imetke.

SURA EL-KEVSER (KEVSER)

1. إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ **"Mi smo ti, uistinu, Kevser dali"** – Kevser je rijeka u Džennetu koju je Allah učinio počašću za Svoga Poslanika i ummet.

2. فَصَلِّ لِرَبِّكَ **"pa klanjaj Gospodaru svome"** – naređuje se obavljanje propisanih namaza; وَانْحَرْ **"...i kurban kolji"** – ljudi su se klanjali drugima mimo Allaha i prinosili žrtve drugima mimo Njemu. Allah je naredio Vjerovjesniku, s.a.v.s., da njegov namaz i klanje budu jedino radi Njega. Katade, Ikrime i Ata kažu: "To je bajram-namaz i klanje kurbana."

3. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ **"onaj koji tebe mrzi – sigurno će on bez spomena ostati"** – tj. onaj koji te mrzi i prezire neće imati spomena poslije svoje smrti. Ebter u arapskom označava čovjeka koji nema djeteta. Kada je umro Poslanikov, s.a.v.s., sin, jedan od mnogobožaca je rekao: "On je ebter (ostao bez nasljednika)", pa je objavljen ovaj ajet.

SURA EL-KAFIRUN (NEVJERNICI)

1. - 2. قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ **"Reci: 'O vi nevjernici'** – povod objave ove sure je da su nevjernici pitali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da obožava njihova božanstva jednu godinu, a da će i oni obožavati njegovog Boga jednu godinu. Tada je Allah naredio da im kaže: لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ **"Ja ne robujem onome čemu vi robujete"** – tj. neću učiniti ono što tražite od mene, tj. neću obožavati vaše kipove – ja ne obožavam vaša božanstva.

3. وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ **"niti ste vi robovi onome Kome ja robujem"** – a ni vi, sve dok ste u vašem širku i kufru, nećete obožavati Allaha kojeg ja obožavam.

4. وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدتُّمْ **"niti sam ja rob onome čemu vi robujete"** – u budućim danima i preostalom mome životu neću obožavati ništa od vaših božanstava.

5. وَلَا أَنتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ **"niti ste vi robovi Onome Kome ja robujem"** – tj. vi nećete obožavati Allaha u budućnosti sve dok ste u vašem nevjerstvu i robovanju kipovima. Robovanje nevjernika Allahu i onih koji Mu druga pripisuju je odbačeno i ne uzima se u obzir. Rečeno je: Ovi ajeti se ponavljaju radi potvrde i prekidanja nevjerničkih ambicija da im se Allahov Poslanik, s.a.v.s., odazove u obožavanje njihovih božanstava, što su od njega tražili.

6. لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ **"Vama – vaša vjera, a meni – moja"** – Ako ste zadovoljni svojom vjerom i ja sam zadovoljan svojom vjerom, a vaša vjera je pripisivanje Allahu druga. Ona vama pripada i neće prijeći meni. Moja vjera, koja predstavlja čisti tevhid, ograničena je na mene i neće vam prijeći da biste je vi zadobili (dok ste u takvom stanju).

SURA EN-NASR (POMOĆ)

Ova sura se naziva i Et-Tevdi' (Oproštaj). Od Ibn Abbasa prenosi se da je rekao: "Kada je objavljena sura 'Iza dža'e nasrullahi vel feth', Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Sebi sam objavio dolazak smrti."

1. إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ **"Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu"** – tj. kada ti, Muhammede, dođe Allahova pobjeda nad neprijateljima, a oni su Kurejšije – dato ti je oslobođenje Mekke. "Nasr" u originalnom tekstu označava podršku za slamanje neprijatelja, pobjedu nad njima i ovladavanje njima. "Feth" označava otvaranje i ulazak u kuće neprijatelja, te otvaranje njihovih srca za primanje istine.

2. وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا **"i vidiš ljude kako u skupinama u Allahovu vjeru ulaze"** – tj. u skupinama jedne iza drugih. Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., oslobodio Mekku, Arapi su rekli: "Ako Muhammed pridobije stanovnike Harema, a Allah ih je zaštitio od vlasnika slona, onda je on na istini. Vi onda protiv njega nemate nikakve snage." Ulazili su u islam u skupinama nakon što su ulazili kao pojedinci. Tako bi čitavo pleme prelazilo na islam.

3. فَسَبِّحْ بِحَمْدِ **"ti slavi i veličaj Gospodara svoga hvaleći Ga"** – ovdje su objedinjeni slava Allahu koja oglašava zadivljenost onim što mu je Allah olakšao, a što mu na um nije padalo, ili nekom drugom od ljudi, te zahvala Njemu na lijepom postupku i velikoj blagodati u vidu pobjede i oslobođenja Majke svih gradova (Mekka) i ulaska ljudi u islam u skupinama; رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ "...**i moli Ga da ti oprosti"** – od Njega traži oprost za svoj grijeh bivajući ponizan Allahu i smatrajući svoja djela manjkavim; إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا **"...On zaista pokajanje prima"** – tj. on je takav da oprašta onima koji traže oprosta od Njega, prima pokajanje od njih i daje im Svoju milost njegovim primanjem. El-Buhari i drugi prenose od Ibn Abbasa da je za ovu suru rekao: "Ovo je rok smrtnog časa za Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji mu je Allah objavio." Rekao je: **"Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu"**, ovo je znak dolaska njegovog smrtnog časa, **"ti slavi i veličaj Gospodara svoga hvaleći Ga, i moli Ga da ti oprosti, On zaista pokajanje prima."**

SURA EL-MESED (PLAMEN)

1. تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ **"Neka propadnu ruke Ebu Lehebove"** – tj. neka su propale njegove ruke, neka su na gubitku i neka su stradale. وَتَبَّ "...**i propao je"** – tj. propao je on, jer se dogodilo ono za što je protiv njega bila upućena dova. Ebu Leheb je Vjerovjesnikov amidža, a pravo ime mu je Abduluzza.

2. مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ **"Neće mu biti od koristi blago njegovo, a ni ono što je stekao"** – tj. neće mu koristiti niti ga spasiti njegovo sabiranje imetka, niti ono što je stekao, niti ugled u odnosu na prokletstvo i propast koji su ga snašli, te Allahovu kaznu koja se na njega spustila.

3. سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ **"ući će on sigurno u Vatru rasplamsalu"** – bit će kažnjen u vatri plamtećoj koja će pržiti i spaljivati njegovu kožu, ona će plamtjeti, a to je vatra Džehennema.

4. وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ **"i žena njegova što drvlje nosi"** – tj. njegova žena će se pržiti u plamtjeloj vatri, a ona je Ummu Džemil, kćerka Harbova, sestra Ebu Sufjana. Ona je nosila trnje i bodlje i bacala ih noću na put kojim je išao Vjerovjesnik, s.a.v.s.

5. فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ **"o vratu njenu bit će uže od ličine usukane"** – "el-mesed" u arapskom jeziku označava vlakno od kojeg se plete konopac. Ona je imala ogrlicu od dragulja, pa je rekla. "Tako mi Lata i Uzaa, žrtvovat ću je za neprijateljstvo prema Muhammedu." Kazna za nju će biti da joj se o vrat stavi konopac na Sudnjem danu umjesto njene ogrlice.

SURA EL-IHLAS (ISKRENOST)

1. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ **"Reci: On je Allah – Jedan!"** – Idolopoklonici su rekli: "Muhammede, spomeni nam rodoslov svoga Gospodara", pa je objavljen ovaj ajet u značenju: Ako pitate da se pojasni Njegov rodoslov, on glasi: Allah je Jedan i sudruga nema.

2. اللَّهُ الصَّمَدُ **"Allah je utočište svakom!"** – Es-Samed u originalnom tekstu označava onoga kome se ljudi usmjeravaju u svojim potrebama, a on je u mogućnosti da ih izvrši. Od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao: "Es-Samed je Gospodar čije je gospodarstvo upotpunjeno, ugledni, čija je veličina potpuna, te pametni sa potpunom pameću, bogati sa potpunim bogatstvom, silni i jaki sa potpunom snagom, učeni sa potpunim znanjem, mudri sa potpunom mudrošću – a to je Uzvišeni Allah. Ova osobina ne treba da se pripiše nikome osim Njemu."

3. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ **"Nije rodio i rođen nije"** – tj. On nema djeteta, niti je On iz nečega proizašao zato što Mu nije ništa slično i zato što je nemoguće pripisati ono što ne postoji u prošlosti ili budućnosti. Dijete je bilo nepostojeće prije nego što je rođeno, tj. Allah nema oca kojem bi se pripisao. Katade kaže: "Arapski idolopoklonici su rekli: "Meleki su Allahove kćerke", a židovi su

rekli: "Uzejr je Allahov sin", kršćani su rekli: "Mesih je sin Božiji" , pa im je Allah to porekao rekavši: "**Nije rodio i rođen nije.**"

4. وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ **"i niko Mu ravan nije!"** – tj. niko Mu nije jednak niti sličan i nema učešća sa Njim ni u jednoj od osobina Njegovog savršenstva.

SURA EL-FELEK (SVITANJE)

1. قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ **"Reci: Utječem se Gospodaru svitanja"** – "felek" u originalnom tekstu označava jutro, jer se jutro rascijepi iz noći. Rečeno je: To je sve što nastane rascjepom svega što je Allah stvorio, kao što su životinje, zrnevlje, košpice, sve vrste bilja i sl. Rečeno je: Ovim se želi ukazati da je On moćan ukloniti ove velike tmine od čitavog svijeta, te da je moćan da od onoga ko se Njemu utječe odvrati sve čega se plaši i pribojava.

2. مِن شَرِّ مَا خَلَقَ **"od zla onoga što On stvara"** – tj. utječem se Allahu od zla svega onoga što je stvorio od svih stvorenja.

3. وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ **"i od zla mrkle noći kad razastre tmine"** – tj. utječem se Njemu od zla noći kada ona dođe. Rekli su: Noću izlaze divlje životinje iz svojih skloništa, kao i gmizavci iz svojih staništa, te sljedbenici zla kreću u igru i zabavu i nered.

4. وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ **"i od zla onih koji u čvorove pušu"** – tj. utječem se Njemu od žena koje se bave magijom zato što one pušu u končane čvorove kada njima žele opsihriti.

5. وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ **"i od zla zavidljivca kad zavist ne krije"** – zavist označava želju da nestane blagodati koju je Allah dao onome kome se zavidi.

SURA EN-NAS (LJUDI)

1. قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ **"Reci: Tražim zaštitu Gospodara ljudi"** – Gospodar ljudi je njihov Stvoritelj, uređivač svih njihovih pitanja, te Onaj Koji popravlja sva njihova stanja.

2. مَلِكِ النَّاسِ **"Vladara ljudi"** – Njemu pripada potpuno carstvo i superiorna vlast.

3. إِلَٰهِ النَّاسِ **"Boga ljudi"** – tj. Onaj Koga oni obožavaju. Određeni vladar može neispravno biti uzet za božanstvo, a može i da ne bude, dok naziv „El-ilah" pripada samo Njemu i niko nema učešća sa Njim u njemu.

4. مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ **"od zla šejtana koji nanosi zle misli"** – vesvas u originalnom tekstu označava šejtana; الْخَنَّاسِ **"...pa se skrije"** – kada se spomene Allah, on se povuče i izgubi, a kada se Allah ne spomene, on se pojavi i na zlo nagovara.

5. الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ **"koji zle misli unosi u srca ljudi"** – tj. on poziva na pokornost njemu skrivenim govorom koji dolazi do srca, ali se njegov glas ne čuje. Potom je Uzvišeni pojasnio da su oni koji na zlo nagovaraju dvojaki: džinni i ljudi, pa kaže:

6. مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ **"od džinna i od ljudi"** – džinski šejtan nagovara na zlo u prsima ljudi, a ljudski zavodi ljude tako što im se prikazuje kao brižni savjetodavac, a onda u prsa ubaci riječi koje je izrekao u formi savjeta, pa to dadne džinskom šejtanu povoda da ga nagovori na zlo. Rečeno je također: Iblis nagovara na zlo u ljudskim prsima. Od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao: "Svako dijete se rodi a na njegovom srcu je šejtan koji ga nagovara na zlo, pa kada spomene Allaha, on se povuče, a kada bude nesmotren, on ga nagovara. Utječemo se Allahu od njegovog nagovaranja na zlo.

VAŽNI PROPISI ZA SVAKOG MUSLIMANA

VAŽNA PITANJA U ŽIVOTU SVAKOG MUSLIMANA

1. Odakle musliman preuzima načela svoga vjerovanja? Preuzima ih iz Allahove Knjige i vjerodostojnog sunneta Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji ne govori po svome hiru: **"A to je Objava koja mu se daje"**, i sve to u skladu sa shvatanjima ashaba i ispravnih prethodnika.

2. **Koliko ima stepena islama?** Tri su stepena vjere: islam, iman i ihsan.

3. Šta je islam i koliko ima temelja? Islam znači predanost Allahu u ispovijedanju jednoće (tevhida), podređenost Njemu pokornošću i odricanje od idolopoklonstva i njegovih sljedbenika. Pet je temelja islama, kako ih spominje Vjerovjesnik, s.a.v.s., u svome govoru: "Islam je sazdan na pet stvari: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, hadždu i postu ramazana." (Muttefekun alejhi)

4. **Šta je iman i koliko ima svojih temelja?** Iman znači vjerovanje srcem, izgovaranje jezikom i prakticiranje tjelesnim udovima. Povećava se sa pokornošću, a smanjuje sa nepokornošću. Uzvišeni kaže: **"Da povećaju svoje vjerovanje uz ono koje već imaju."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Iman se sastoji od sedamdeset i više dijelova; najbolji dio imana jeste posvjedočiti da nema drugog boga osim Allaha, a najmanji je otkloniti s puta ono što smeta ljudima. I stid je dio imana." (Muslim) Iman se potvrđuje onim što musliman zapaža i uočava u svojoj duši, aktivnošću u pokornosti kada dođu sezone dobrih djela, te zaostajanje u tim dobrim kada se čine nepokornosti. Uzvišeni kaže: **"Uistinu, dobra djela brišu loša."** Šest je temelja imana koje Vjerovjesnik, s.a.v.s., spominje u svome govoru: "...Da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove kitabe, Njegove poslanike, Sudnji dan i određenje dobra i zla." (El-Buhari)

5. Šta znače riječi "la ilahe illallah"? Znače negaciju da iko drugi zaslužuje ibadet mimo Allaha i njegovu potvrdu samo za Allaha Jedinoga.

6. Ko je spašena skupina na Sudnjem danu? Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Moj ummet će se razići na sedamdeset i tri skupine, a sve će biti u Vatri osim jedne." Upitaše: "A koja je to skupina, Allahov Poslaniče?" Reče: "Ona koja bude slijedila mene i moje ashabe." (Ahmed i Et-Tirmizi) Istina je u onome čemu su pozivali i što su prakticirali Vjerovjesnik, s.a.v.s., i njegovi ashabi. Stoga se drži dosljednog slijeđenja, a izbjegavaj uvođenje novotarija u vjeru ako želiš biti spašen i ako želiš da tvoja djela budu primljena.

7. **Da li je Allah sa nama?** Da. Uzvišeni Allah je sa nama Svojim znanjem, sluhom, vidom, čuvanjem, obuhvatanjem, moću i htijenjem. Njegovo biće nije pomiješano sa bićima stvorenja. Nijedno stvorenje Njega ne može obuhvatiti.

8. Da li se Allah vidi okom? Muslimani su se usaglasili da se Allah neće vidjeti na dunjaluku, a da će Ga vjernici na budućem svijetu vidjeti na mjestu okupljanja (Mahšeru) i u Džennetu. Uzvišeni kaže: **"Neka lica toga dana će biti blistava, u svoga Gospodara će gledati."**

9. Koja je korist poznavanja Allahovih imena i svojstava? Prva obaveza koju je Allah propisao Svojim stvorenjima jeste da Ga spoznaju, a kada Ga spoznaju, onda će Ga istinski obožavati. Uzvišeni kaže: **"Znaj da nema drugog boga osim Allaha."** Kada se Allah spominje po Svojoj obilnoj milosti, to izaziva nadu, a kada se spominje po žestokoj kazni, to izaziva strah, a kada se spominje po davanju blagodati, to nalaže zahvalu.

Pod pojmom ibadeta Allahu Njegovim imenima i svojstvima misli se na sljedeće: realizacija znanja o njima, shvatanje njihovih značenja i postupanje po njima. Postoje Allahova imena i svojstva za koja rob biva pohvaljen ukoliko postanu njegove osobine, kao što su znanje, milost, pravednost. Isto tako rob biva prekoren ukoliko sebi pripiše neka druga svojstva kao što su božanstvenost, oholost, sila. Rob ima osobine za koje biva pohvaljen i koje su mu naređene, kao što su robovanje, ovisnost, potreba, poniznost, moljenje i sl. Međutim, nemoguće je da Gospodar bude opisan tim osobinama. Najdraža stvorenja Allahu su ona koja imaju osobine koje On voli, a najmrža su Mu ona koja imaju osobine koje On prezire.

Uzvišeni Allah kaže: **"I Allah ima lijepa imena, pa Ga njima dozivajte."** Vjerodostojno se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: "Allah ima devedeset i devet imena, stotinu manje jedno. Ko ih nauči, ući će u Džennet." (Muttefekun alejhi) Onaj ko iščitava Kur'an i vjerodostojni sunnet može ih objediniti, a ona su: **Er-Rahman** – Svemilosni; **Er-Rahim** – Milostivi; **El-Melik** – Vladar; **El-Kuddus** – Sveti; **Es-Selam** – Koji je bez nedostatka; **El-Mu'min** – Koji daje sigurnost; **El-Muhejmin** – Koji sve nadgleda; **El-Aziz** – Silni; **El-Džebbar** – Gordi; **El-Mutekebbir** – Veličanstveni; **El-Halik** – Stvoritelj; **El-Bari** –Tvorac; **El-Musavvir** – Koji daje oblik; **El-Evvelu** – Prvi; **El-Ahiru** – Posljednji; **Ez-Zahiru** – Vidljivi ; **El-Batinu** – Nevidljivi; **Es-Semi'** – Koji sve čuje; **El-Besir** – Koji sve vidi; **El-Mevla** – Zaštitnik; **En-Nasir** – Pomagač; **El-Afuvv** – Koji prašta; **El-Kadir** – Moćni; **El-Latif** – Blagi; **El-Habir** – O svemu obaviješteni; **El-Vitru** – Neparni; **El-Džemil** – Lijepi; **El-Hajji'u** – Koji se stidi; **Es-Sittiru** – Koji pokriva grijehe; **El-Kebiru** – Veliki; **El-Mute'alu** – Uzvišeni; **El-Vahidu** – Jedan; **El-Kahharu** – Nadmoćni; **El-Hakku** – Istiniti; **El-Mubinu** – Jasni; **El-Kavijju** – Snažni; **El-Metinu** – Jaki ; **El-Hajju** – Živi; **El-Kajjum** – Koji sve održava; **El-Alijj** – Uzvišeni; **El-Azimu** –Veliki, **Eš-Šekuru** – Zahvalni; **El-Halimu** – Blagi; **El-Vasi'a** – Koji daje u obilju; **El-Alimu** – Sveznajući; **Et-Tevvabu** – Koji prima mnogo pokajanje; **El-Hakimu** – Mudri; **El-Ganijju** – Bogati; **El-Kerimu** – Plemeniti**;** **El-Ehadu** – Jedini; **Es-Samedu** – Kome svi streme; **El-Karibu** – Koji je blizu; **El-Mudžibu** – Koji se odaziva; **El-Gafuru** – Koji opršta; **El-Vedudu** – Koji je pun ljubavi; **El-Velijju** – Zaštitnik; **El-Hamidu** – Hvale dostojan; **El-Hafizu** – Koji čuva; **El-Medžid** – Slave dostojan; **El-Fettah** – Koji daje pobjedu; **Eš-Šehidu** – Koji svjedoči; **El-Mukaddimu** – Koji daje prednost; **El-Muehhiru** – Koji odgađa; **El-Meliku** – Vladar; **El-Muktedir** – Moćni; **El-Muse'iiru** – Koji povećava i smanjuje cijene; **El-Kabidu** – Koji zadržava; **El-Basitu** – Koji daje obilno; **Er-Raziku** – Koji opskrbljuje; **El-Kahiru** – Nadmoćni; **Ed-Dejjanu** – Nadmoćni vladar; **Eš-Šakiru** – Zahvalni; **El-Mennan** – Koji daje blagodati; **El-Kadiru** – Moćni; **El-Hallak** – Koji mnogo stvara; **El-Maliku** – Vladar; **Er-Rezzaku** – Koji mnogo opskrbljuje; **El-Vekilu** – Zaštitnik; **Er-Rekibu** – Koji nadgleda; **El-Muhsinu** – Dobročinitelj; **El-Hasibu** – Koji obračunava; **Eš-Šafiu** – Koji liječi; **Er-Refiku** – Blagi; **El-Mu'ti** – Koji daje; **El-Mukitu** – Koji

rok određuje; **Es-Sejjidu** – Gospodar; **Et-Tajjibu** – Lijepi; **El-Hakemu** – Sudac; **El-Ekremu** – Najplemenitiji; **El-Berru** – Dobrostivi; **El-Gaffaru** – Koji mnogo oprašta; **Er-Re'ufu** – Brižni; **El-Vehhabu** – Koji mnogo daruje; **El-Dževvadu** – Koji mnogo poklanja; **Es-Subbuhu** – Slavljeni; **El-Varisu** – Koji daje u nasljedstvo; **Er-Rabbu** – Gospodar; **El-E'ala** – Najuzvišeniji; **El-Ilahu** – Jedini Bog.

Riječi "ko ih nauči" označavaju ko bude po njima postupao. Pa kada čovjek kaže El-Hakimu – Mudri, sva svoja pitanja i okolnosti preda Allahu, jer su sva u skladu sa Njegovom mudrošću, a kada kaže El-Kuddusu – Sveti, prisjeti se da je Allah čist od svih vrsta manjkavosti. Postupanje po njima također označava njihovo uvažavanje i poštivanje, te upućivanje Allahu dove njihovim spominjanjem.

10. **Kakva je razlika između Allahovih imena i svojstava?** Allahova imena i svojstva imaju zajedničku odliku dozvoljenosti njihove upotrebe prilikom traženja utočišta i zaklinjanja. Međutim, među njima ima razlika, a najvažnije su: dozvoljeno je da se ta imena upotrebljavaju prilikom dove, kao što je dozvoljeno poslije naziva 'abd' (rob) staviti neko od ovih Allahovih imena, za razliku od Njegovih svojstava, naprimjer da se osoba naziva Abdulkerim, međutim, Abdulkerem ne bi bilo dozvoljeno. Dozvoljeno je u dovi reći: "Ja Kerim", a nije dozvoljeno reći: "Ja KeremAllah." Iz Allahovih imena izvode se Njegova svojstva, iz Er-Rahman izvodi se Njegovo svojstvo rahmeta – milosti. Ali, iz Njegovih svojstava ne izvode se imena koja se ne navode u šerijatskim tekstovima. Iz osobine uzdignuća – el-istiva' ne izvodi se ime "el-mustevi" – koji se uzdiže. Također, iz Allahovih djela ne izvode se imena koja nisu navedena. Jedno od Njegovih djela je srdžba, pa se ne kaže da je jedno od Allahovih imena el-gadib – srditi. Iz Njegovih svojstava izvode se Njegova djela. Potvrđujemo svojstvo srdžbe Allahu Uzvišenom, jer je srdžba jedno od Njegovih djela.

11. Šta znači vjerovanje u meleke? To je čvrsto vjerovanje da oni postoje i da ih je Uzvišeni Allah stvorio da Mu ibadet čine i da sprovode Njegove naredbe: **"Oni su časni robovi. Ne pretječu Ga svojim govorom i po Njegovoj naredbi postupaju."** Vjerovanje u njih podrazumijeva nekoliko stvari: 1. vjerovanje da postoje; 2. vjerovanje u one čija imena

smo saznali, poput Džibrila; 3. vjerovanje u njihove osobine koje smo saznali, kao naprimjer da su veliki; 4. vjerovanje u njihove dužnosti koje smo saznali, koje su im posebno svima date, kao što je Melek smrti.

12. Šta je Kur'an? Kur'an je Allahov govor, a Njegovo učenje je ibadet. Od Njega je nastao i Njemu se vraća. Izgovorio ga je istinski, slovom i glasom. Džibril ga je od Njega čuo, a zatim ga je dostavio vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s. Sve nebeske objave su Allahov govor.

13. Da li nam je Kur'an dovoljan u odnosu na Vjerovjesnikov sunnnet? Ovo nije dozvoljeno. Uzvišeni je Svojim riječima naredio da se držimo sunneta: **"Ono što vam dadne Poslanik – uzmite, a što vam zabrani – prođite se toga."** Sunnet je došao kao tumač Kur'ana. Sunnet pojašnjava pojedinosti vjere, kao naprimjer propise o namazu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Data mi je Knjiga i još nešto poput nje. Ubrzo će se desiti da siti čovjek na svojoj ugodnoj sjedaljci kaže: 'Držite se ovog Kur'ana! Što u njemu nađete od dozvoljenog, smatrajte to dozvoljenim, a što u njemu nađete od zabranjenog, smatrajte to zabranjenim.'" (Ebu Davud)

14. Šta znači vjerovanje u poslanike? Čvrsto vjerovanje da je Allah svakom narodu poslao poslanika, jednog od njih, koji ih je pozivao u robovanje Allahu Jedinome i nevjerovanje u ono što se obožava mimo Njega. Svi oni su iskreni i potvrđeni kao istiniti, razboriti, plemeniti, dobrostivi, bogobojazni, povjerljivi, upućivači, upućeni, dostavili su svoje poslanice. Oni su najbolja stvorenja i čisti su od pripisivanja Allahu druga, od svog rođenja do smrti.

15. Šta znači vjerovanje u budući svijet? Znači čvrstu potvrdu da će se on dogoditi. U to spada i vjerovanje u smrt, a i vjerovanje u ono što dolazi poslije nje, kao što su iskušenje u kaburu, patnja, a i blagodat u njemu. Zatim, vjerovanje u puhanje u sur, da će ljudi biti proživljeni iz svojih kabura radi stajanja pred Allahom, vjerovanje u raspodjelu listova sa djelima, postavljanje Vage, Sirat-ćuprije, Havda – izvora, šefata – zalaganja, a odatle će se ići u Džennet ili Džehennem.

16. Koje su vrste šefata na Sudnjem danu? Više je vrsta šefata, a najveći od njih je "veliki šefat". Dogodit će se na mjestu stajanja na Sudnjem danu nakon što ljudi budu čekali pedeset hiljada godina da im

se svede račun, tj. da im se presudi. Vjerovjesnik, s.a.v.s., zalagat će se kod svoga Gospodara i moliti Ga da presudi među ljudima. Ovaj šefat je specifičan samo za našeg predvodnika Muhammeda, s.a.v.s., a to je El-Mekamul-mahmud – pohvalni stepen koji mu je obećan. *Druga vrsta:* Zalaganje prilikom traženja otvaranja džennetskih vrata. Prvi koji će zatražiti je naš vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s., a prvi ummet koji će od svih ući u Džennet je njegov ummet. *Treća vrsta:* Zalaganje za ljude, za koje je naređeno da idu u Džehennem, da ne bi u njega ušli. *Četvrta vrsta:* Zalaganje za grješne muvehhide (koji su ispovijedali jednoću Allahu) koji uđu u Vatru, kako bi izašli iz nje. *Peta vrsta:* Zalaganje za podizanje stepena određenih ljudi od stanovnika Dženneta. Zadnje tri vrste zalaganja nisu specifične samo za našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., ali će on imati u njima prednost. Poslije njega će to imati onda ostali vjerovjesnici, meleki, dobri ljudi, šehidi. *Šesta vrsta:* Zalaganje za ljude da uđu u Džennet bez polaganja računa. *Sedma vrsta:* Zalaganje za olakšavanje patnje nekim nevjernicima, a ono je specifično samo za našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada se zalagao za svoga amidžu Ebu Taliba da mu se olakša kazna. Potom će Allah bez zalaganja, Svojom milošću, izvesti iz Džehennema ljude koji su umrli a ispovijedali su jednoću Allahu – tevhid, njihov broj zna samo Allah i Svojom milošću uvest će ih u Džennet.

17. Da li je dozvoljeno tražiti pomoć ili šefat od živih? Da, dozvoljeno je, jer šerijat podstiče na pomaganje drugih. Allah kaže: **"Pomažite se u dobru i bogobojaznosti."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Allah pomaže Svome robu sve dok rob pomaže svome bratu." (Muslim) Vrijednost šefata je velika i ona označava jednu vrstu posredovanja, jer Uzvišeni kaže: **"Ko se bude za dobro zalagao imat će udio u tome."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Zalažite se, pa ćete biti nagrađeni." (El-Buhari) Prethodno rečeno ima svoje uvjete: 1. da zalaganje bude od živoga, a ne od mrtvoga koji ne može sebi pomoći, pa kako će donijeti korist drugome; 2. da shvata ono čime mu se obraća; 3. da traženo bude prisutno; 4. da bude vezano za ono što je realno moguće; 5. da bude vezano za pitanja ovog svijeta; 6. da bude vezano za nešto što je dozvoljeno i u čemu nema štete.

18. Koliko ima vrsta tevessula (uzimanje nečega za sredstvo u dovi)? Dvije su vrste tevessula. Prva vrsta je *dozvoljeni tevessul*, a on je trojak: 1.

tevessul Allahu Njegovim imenima i svojstvima; 2. tevessul Allahu nekim dobrim djelima, poput tevessula trojice koja su bila zatočena u pećini; 3. tevessul Allahu dovom dobrog muslimana koji je živ, prisutan i za kojeg se smatra da će mu dova biti uslišana. Druga vrsta je *zabranjeni tevessul*, a on je dvojak: 1. moliti Allaha, azze ve dželle, ugledom Vjerovjesnika, s.a.v.s., ili kakvog evlije, kao da kaže: "Allahu, ja Te molim ugledom Tvoga Vjerovjesnika", ili naprimjer ugledom El-Husejna. Tačno je da su ugled Vjerovjesnika, s.a.v.s., i njegova pozicija kod Allaha veliki, a isto je sa ugledom i pozicijom dobrih ljudi. Međutim, ashabi, a oni su najviše nastojali da zadobiju dobro, kada su doživjeli sušu, nisu činili tevessul ugledom Vjerovjesnika, s.a.v.s., iako je njegov kabur bio u njihovoj blizini, već su činili tevessul dovom njegovog amidže El-Abbasa, radijallahu anhu; 2. da rob moli svoga Gospodara za kakvu potrebu zaklinjući Ga Njegovim Vjerovjesnikom ili evlijom, kao da kaže: "Allahu, molim Te za to i to, tako Ti Tvoga evlije tog i tog", ili: "Molim Te, tako Ti Tvoga Vjerovjesnika." Zaklinjanje stvorenja na stvorenje je zabranjeno, a zaklinjanje na Allaha je još više zabranjeno. Potom, rob ne polaže nikakvo pravo nad Allahom samo zato što Mu čini pokornost.

19. Kakav je propis islama o dozivanju mrtvih i odsutnih? Upućivanje molitve mrtvima ili odsutnima je širk, jer je dova ibadet (vid robovanja) koji zaslužuje samo Allah Uzvišeni. On kaže: **"Oni koje zovete mimo Njega ništa ne posjeduju. Ako ih budete molili, neće čuti vašu molitvu, a i kada bi čuli, ne bi vam se odazvali. Na Sudnjem danu oni neće vjerovati u vaš širk."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ko umre dozivajući mimo Allaha nekoga koga Mu smatra ravnim, ući će u Džehennem." (El-Buhari) Kako se nešto može tražiti od mrtvoga kada je njemu samom potrebna dova živoga. Njegova djela sa njegovom smrću su prestala, osim nagrade koja mu dolazi dovom i sl. Živi je još u vremenskom periodu djelovanja, a mrtvi se obraduje kada se za njega dova upućuje, pa kako se onda moliti mrtvome kada je i njemu samom potrebno da neko uputi Allahu dovu za njega. Odsutni ne čuje onoga koji je udaljen od njega, pa kako će se odazvati.

20. Da li Džennet i Džehennem trenutno postoje? Da. Allah ih je stvorio prije nego što je stvorio ljude, oni nikada neće nestati. Allah je

stvorio, iz Svoje blagodati, stanovnike za Džennet, a iz Svoje pravednosti stanovnike za Džehennem. Svakome je olakšano ono za što je stvoren.

21. Šta znači vjerovaje u kader (određenje i sudbinu)? Ovo vjerovanje znači čvrstu potvrdu da se sve dobro i zlo dešavaju Allahovom presudom i određenjem i da Allah čini ono što želi. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Kada bi Allah kaznio stanovnike Svojih nebesa i Svoje Zemlje, kaznio bi ih a ne bi prema njima nepravedan bio. A kada bi im se smilovao, Njegova milost bila bi bolja za njih od njihovih djela. Kada bi udijelio zlata koliko je brdo Uhud na Allahovom putu, Allah ga od tebe ne bi primio sve dok ne budeš vjerovao u određenje i sve dok ne budeš znao da ono što te je zadesilo, nije te moglo mimoići, a ono što te je mimoišlo, nije te moglo zadesiti. Ako umreš uvjeren u nešto drugo mimo ovoga, ući ćeš u Vatru." (Ahmed i Ebu Davud) Vjerovanje u određenje podrazumijeva četiri stvari: 1. uvjerenje da Allah zna sve, općenito i pojedinačno; 2. vjerovanje da je sve to zapisao u Levhi-Mahfuzu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Allah je zapisao određenje stvorenja prije nego što je stvorio nebesa i Zemlju na pedeset hiljada godina." (Muslim); 3. vjerovanje da se Allahovo htijenje i volja sprovode i da ih ništa ne može odbiti. Njegovu moć ništa ne može prestići. Ono što je htio, to će i biti, a što nije htio, neće biti; 4. vjerovanje da je Allah Stvoritelj svih stvari, a sve što je mimo Njega su stvorenja.

22. Da li stvorenja istinski i stvarno imaju moć, htijenje i volju? Da. Čovjek ima htijenje, volju i odabir, ali oni ne izlaze iz Allahove volje. Uzvišeni kaže: **"Nećete nešto željeti, a da to i Allah ne želi."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Djelujte, a svakom je olakšano ono za što je stvoren." (Muttefekun alejhi) Allah nam je dao razum, sluh, vid, kako bismo napravili razliku između ispravnog i neispravnog. Da li postoji razuman čovjek koji bi nešto ukrao, a potom rekao: "Allah mi je to propisao." Kada bi to i rekao, ljudi mu ne bi za to našli opravdanja, već bi bio kažnjen i reklo bi se: "Allah ti je također propisao da za to budeš kažnjen." Dokazivanje i opravdavanje određenjem nije dozvoljeno, već ustvari predstavlja poricanje. Uzvišeni kaže: **"Oni koji Allahu druga pripisuju reći će: 'Da je Allah htio, ne bismo širk činili, a ni naši preci, niti bismo išta zabranili. Tako su poricali oni koji su bili prije njih."**

23. Šta je ihsan? Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovarajući onome koji ga je upitao o ihsanu, kaže: "Da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi." (Muslim) Ihsan je najveći od tri stepena vjere.

24. Koji su uvjeti primljenosti dobrih djela? Uvjeti primljenosti dobrih djela su: 1. vjerovanje u Allaha i Njegovu jednoću. Zato djelo neće biti primljeno od onoga ko Allahu pripisuje druga; 2. ihlas – iskrenost, tj. da se tim djelom želi Allahovo zadovoljstvo; 3. slijeđenje Vjerovjesnika, s.a.v.s., činjenjem dotičnog djela, tj. da bude u skladu sa onim s čime je on došao. Allah se obožava samo onim što je propisao. Ako se izgubi jedan od ova dva uvjeta, djelo se odbacuje, jer Uzvišeni kaže: "**Mi ćemo prići onome što su oni od djela činili, pa ćemo ih razasutim prahom učiniti.**"

25. Kako ćemo postupiti ako se raziđemo u mišljenju? U ovom slučaju postupit ćemo onako kako pravovjerni šerijat nalaže, tj. presuda tada pripada Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Uzvišeni kaže: **"Ako se budete oko nečega sporili, vratite to Allahu i Poslaniku."** Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže. "Među vama ostavljam dvije stvari. Nećete zalutati ako ih se budete pridržavali: Allahovu Knjigu i sunnet Njegovog Vjerovjesnika." (El-Muvetta)

26. Koliko ima dijelova tevhida? Tevhid se sastoji iz tri dijela: 1. Tevhidur-rububijje – Allahova jednoća gospodarstva, a znači da se jedino Allahu pripišu djela, kao što su stvaranje, opskrba, oživljavanje i dr. Nevjernici su priznavali ovaj dio tevhida prije vjerovjesništva Muhammeda, s.a.v.s.; 2. Tevhidul-uluhijje – Allahova jednoća božanstvenosti, a znači da se jedino Allahu čine ibadeti, kao što su namaz, zavjetovanje, sadaka i sl. Zbog Allahove jednoće u ibadetu poslani su vjerovjesnici i spuštene su knjige. 3. Tevhidul-esmai ves-sifat – jednoća Allahovih imena i svojstava, a znači: potvrditi Allahu Njegova lijepa imena i svojstva savršenstva, koja su potvrdili Allah i Njegov Poslanik, bez izmjene, obesnaživanja, prilagođavanja i uspoređivanja.

27. Ko je evlija (Allahov štićenik)? To je dobri, bogobojazni vjernik. Uzvišeni kaže: **"Uistinu, za Allahove štićenike neće biti straha, niti će se oni žalostiti, one koji vjeruju i koji su bogobojazni."** "Moj zaštitnik je Allah i dobri vjernici." (Muttefekun alejhi)

28. Kakve su naše obaveze prema Vjerovjesnikovim, s.a.v.s., ashabima? Naše obaveze prema njima su: da ih volimo, da izražavamo naše zadovoljstvo s njima, da naša srca i jezici budu sačuvani njihovog spomena po lošem, da širimo njihove vrijednosti, da se sustežemo od govora o njihovim propustima i međusobnim sporenjima. Oni nisu nepogrješivi, već su mudžtehidi – oni koji iskreno ulažu trud da dođu do dobra. Ko je od njih u tom nastojanju da dođe do dobra postupio u skladu sa njima, ima dvije nagrade. A onaj koji je u tom nastojanju promašio dobro, ima jednu nagradu zbog svog iskrenog zalaganja da dođe do istine. Greška im je oproštena. Oni imaju toliko vrijednosti da one potiru loše postupke ukoliko su se desili među njima. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Nemojte vrijeđati moje ashabe. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, kada bi neko od vas udijelio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi dostigao jedan njihov pregršt, a ni pola pregršta." (Muttefekun alejhi)

29. Da li ćemo pretjerano hvaliti Poslanika, s.a.v.s., iznad ugleda koji mu je Allah dao? Nema sumnje da je naš predvodnik Muhammed, s.a.v.s., najčasnije i najvrednije Allahovo stvorenje. Međutim, nije dozvoljeno da njegovu slavu uzdižemo kao što su kršćani dodatno počeli slaviti i veličati Isaa, sina Merjeminog. Poslanik nam je to zabranio rekavši: "Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli Isaa, sina Merjeminog, jer ja sam samo Allahov rob. Zato govorite: Allahov rob i Njegov poslanik." (El-Buahri)

30. Koliko je vrsta straha? Četiri su vrste: 1. obavezni, a to je strah od Allaha, jer iman je sagrađen na dva temelja: potpunoj ljubavi i potpunom strahu; 2. veliki širk, a to je strah od mušričkih božanstava, da im ne nanesu kakvu neugodnost; 3. zabranjeni, a znači ostavljanje obaveznog ili činjenje zabranjenog iz bojazni od ljudi; 4. dozvoljeni, kao što je prirodni strah od vuka i sl.

31. Koliko ima vrsta tevekkula (pouzdanja i oslanjanja na Allaha)? Tri su vrste: 1. obavezni, a označava oslanjanje na Allaha u svim stvarima u smislu zadobijanja koristi i odvraćanja štete; 2. zabranjeni, on je dvovrstan: a) veliki širk, a to je potpuno oslanjanje na povode i uvjerenje da oni samostalno utječu na postizanje koristi i odvraćanje štete; b) mali širk, kao naprimjer da se osoba osloni na drugu u pitanjima opskrbe, ali bez

uvjerenja da ta osoba samostalno utječe na opskrbu, međutim, vezala se za tu osobu sa većim uvjerenjem nego da je ona samo povod; 3. dozvoljeni, a to je da čovjek drugoga opunomoći i oslanja se na njega u postupku koji je moguće izvršiti, kao što su kupovina i prodaja.

32. Koliko ima vrsta ljubavi? Četiri su vrste ljubavi: 1. ljubav prema Allahu, a ona je temelj imana; 2. ljubav u ime Allaha, a označava prijateljstvo sa vjernicima i ljubav prema njima općenito. Što se tiče pojedinaca muslimana, svaki od njih se voli shodno veličini njegovog približavanja Allahu i pokornosti Njemu. Ova ljubav je obavezna; 3. ljubav uz ljubav prema Allahu, a označava da se dadne učešće nekome drugome mimo Allaha u obaveznoj ljubavi, kao što idolopoklonici vole svoje bogove. Ova ljubav je temelj širka; 4. prirodna ljubav, kao što je ljubav prema roditeljima, djeci, hrani i sl. Ona je dozvoljena.

33. Kako se ljudi dijele u pogledu izražavanja prijateljstva i neprijateljstva? Dijele se u tri skupine: 1. oni s kojima se iskreno prijateljuje bez neprijateljstva, a to su iskreni i odabrani vjernici poput vjerovjesnika, iskrenih, a na njihovom pročelju je naš predvodnik Muhammed, s.a.v.s., njegove supruge, kćerke i ashabi; 2. oni prema kojima se apsolutno ne izražava prijateljstvo i lojalnost, već se vjernik njih odriče, a to su nevjernici poput sljedbenika Knjige, idolopoklonika i munafika; 3. oni prema kojima se izražava prijateljstvo i lojalnost iz jednog, a odricanje iz drugog aspekta, a to su vjernici – grješnici. Izražava im se prijateljstvo i lojalnost zbog njihovog vjerovanja, a preziru se zbog grijeha. Odricanje od nevjernika realizira se mržnjom prema njima, neupućivanjem selama, nepokoravanjem, nezadivljenošću njima i nečinjenjem hidžre (iseljenja) u njihove zemlje. Prijateljstvo i lojalnost prema vjernicima izražava se iseljenjem u islamske zemlje, kada postoji za to mogućnost, međusobnim pomaganjem, tijelom i imetkom, saosjećanjem s njima u njihovoj boli i radosti, željeti im dobro i sl. Lojalnost nevjernicima je dvojaka: 1. ona koja nalaže otpadništvo i izlazak iz islama, kao što je pomaganje nevjernika protiv muslimana, ili njihovim neproglašavanjem nevjernicima, ili suzdržanost od izricanja njihovog nevjerstva ili sumnja u njega; 2. postupci koji su na nižem stepenu od prethodnog, kao što su veliki grijesi, zabrane i pokuđene stvari, poput: učešća u proslavljanju njihovih praznika ili čestitanja, njihovo

oponašanje. Nekada se pomiješa i dođe do zabune u pogledu pravila lijepog ophođenja prema nevjernicima (koji nisu u ratu sa muslimanima) i mržnje i odricanja od nevjernika. Obaveza je napraviti razliku između ova dva principa. Lijepo ophođenje prema njima bez nutarnje ljubavi podrazumijeva, naprimjer, blagost prema njihovim slabima, obratiti im se lijepo i učtivo, te biti samilostan, ali ne u smislu straha i poniznosti, za što Allah kaže: **"Allah vam ne zabranjuje da prema onima koji se nisu radi vjere protiv vas borili i nisu vas iz vaših domova protjerivali, budete dobrostivi i pravedni."** Mržnja i neprijateljstvo prema njima je sasvim druga stvar koju Allah naređuje u Svojim riječima: **"O vjernici, ne uzimajte Moga i svoga neprijatelja za zaštitnike, predajući im se s punom ljubavi."** Stoga, moguće je prema njima pravedno postupati uz mržnju i neizražavanje ljubavi, kao što je Poslanik, s.a.v.s., postupao prema medinskim židovima.

34. Da li su ehlul-kitabije, židovi i kršćani, vjernici? Židovi, kršćani i sljedbenici ostalih vjera su nevjernici makar slijedili vjeru čija je osnova ispravna. Ko ne napusti svoju vjeru poslije Muhammedovog, s.a.v.s., poslanstva – "**neće mu biti primljena i na ahiretu će biti od propalih"**. Ukoliko musliman nije uvjeren u njihovo nevjerstvo ili sumnja u neispravnost njihove vjere, postao je nevjernik, jer se suprotstavlja Allahovoj i Poslanikovoj presudi o njihovom nevjerstvu. Uzvišeni kaže: **"A ko ne vjeruje u njega od različitih stranaka (vjera), Vatra mu je ročište."** Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, koji god čovjek iz ovoga ummeta, kršćanin ili židov, čuje za mene, a ne povjeruje u mene – ući će u Vatru." (Muslim)

35. Da li je dozvoljeno činiti nepravdu nevjernicima? Nepravda je zabranjena, jer Uzvišeni kaže: "Zabranio sam Sebi nepravdu i učinio sam je zabranjenom među vama, pa je nemojte jedni drugima činiti." (Muslim) Saradnja s nevjernicima je dvojaka: 1. Oni koji su pod ugovorom, a ovakvih je tri vrste: a) ehluz-zimme – zimmije. To su oni koji plaćaju glavarinu (džizju). Oni imaju neograničene garancije. Sklopili su ugovor sa muslimanima da se nad njima sprovode Allahov i Poslanikov sud, jer borave u islamskim državama. To su oni koji se nastane u islamskim državama; b) ehlul-hudne – to su oni s kojima su se muslimani dogovorili

da ostanu u njihovim državama. Nad njima se ne sprovode propisi islama kao što se sprovode nad zimmijama, međutim, obavezali su se da se neće boriti protiv muslimana, kao što su bili židovi u doba Vjerovjesnika, s.a.v.s.; c) ehlul-emani (muste'men) – to su oni koji dolaze u muslimanske države radi neke potrebe, a nemaju namjeru da se nastane u njima, kao što su izaslanici, trgovci, oni koji traže zaštitu od islamske države, turisti i sl. Oni se ne smiju ubijati, niti se od njih uzima glavarina. Onome ko zatraži zaštitu od islamske države, nudi mu se islam, pa ko uđe, onda postaje njen stanovnik, a ako bude želio da mu se samo dadne sigurnost, pružit će mu se, ali mu se neće nuditi. 2. Oni koji ratuju protiv muslimana (ehlu-harb), a to su oni koji nisu ušli pod ugovor zimmija, niti uživaju sigurnost i ugovor sa muslimanima. Ima ih nekoliko kategorija: oni koji se praktično bore protiv muslimana i kuju zavjeru protiv njih; oni koji su objavili rat islamu i muslimanima ili pomažu njegove neprijatelje. Protiv ovakvih se bori i ovakvi bivaju ubijani.

36. Šta je novotarija? Ibn Režeb kaže: "Pod novotarijom se misli na ono što je izmišljeno, a nema osnove u šerijatu koja bi ukazivala na njega. Ono što ima osnovu u šerijatu, koja ukazuje na njega, terminološki se ne naziva novotarijom, iako je jezički novotarija."

37. Da li u vjeri postoji lijepa i ružna novotarija? Navode se ajeti i hadisi o pokudi novotarije u njenom šerijatskom smislu, a označava ono što je uvedeno i nema utemeljenja u šerijatu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ko uradi kakvo djelo koje nije u skladu sa načelima islama, ono mu se odbacuje" (muttefekun alejhi); "Svaka uvedena stvar je novotarija, a svaka novotarija je zabluda" (Ebu Davud). Imam Malik, govoreći o šerijatskom značenju novotarije, kaže: "Onaj ko uvede u islam novotariju smatrajući je lijepom, tvrdi da je Muhammed, s.a.v.s., iznevjerio poslanstvo, jer Allah Uzvišeni kaže: '**Danas sam vam vašu vjeru upotpunio i Svoju blagodat prema vama usavršio.**'"

Navode se neki hadisi koji hvale novotariju u njenom jezičkom smislu, a ona označava ono što ima utemeljenje u šerijatu ali je vremenom zaboravljeno, a onda je Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao da se ljudi na to podsjećaju, kao što se navodi u njegovim riječima: "Ko u islam uvede lijep običaj, imat će

nagradu za njega i nagradu onih koji budu poslije njega po njemu postupali, a od njihovih nagrada neće se ništa oduzimati." (Muslim) U ovom značenju su i riječi Omera, radijallahu anhu: "Lijepa li je ova novotarija", misleći na teravih-namaz koji je bio utemeljen u šerijatu, odnosno Vjerovjesnik, s.a.v.s., podsticao je na klanjanje teravih-namaza i sam ga je klanjao, međutim, jednom nije otišao u mesdžid da ga klanja iz bojazni da ne bude propisan kao obavezan. Omer ga je klanjao objedinivši ljude u džemat.

38. Koliko ima vrsta nifaka (licemjerstva, dvoličnjaštva)? Dvije su vrste nifaka: 1. Nifak iz uvjerenja ili veliki nifak, a znači da osoba javno manifestuje vjerovanje, a skriva nevjerstvo. Ovo izvodi iz vjere islama. Posjednik ovog nifaka, ukoliko umre ustrajan u njemu, umro je u nevjerstvu. Uzvišeni kaže: **"Munafici su na najnižem stepenu Vatre."** Neka od njihovih svojstava su: oni nastoje prevariti Allaha i one koji vjeruju, ismijavaju se vjernicima, pomažu nevjernike protiv muslimana, svojim dobrim djelima žele ostvariti ovodunjalučke ambicije. 2. Djelatni nifak ili mali nifak. Posjednik ovog nifaka ne izlazi iz islama, ali je u opasnosti da ga ne odvede u veliki nifak ukoliko se ne pokaje. Njegov posjednik ima nekoliko svojstava, a evo nekih: kada govori – laže, kada obeća – iznevjeri, kada se prepire prelazi sve granice, kada dogovori – prevari, kada mu se nešto povjeri – iznevjeri. Zato, brate, čuvaj se da se kod tebe ne nađe neka od ovih osobina i stalno se samoobračunavaj.

39. Da li je obaveza muslimanu da se pribojava nifaka? Da. Ashabi su se pribojavali djelatnog nifaka. Kaže Ibn Ebi Mulejke: "Zatekao sam trideset Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., ashaba i svi su se pribojavali licemjerja za sebe." Ibrahim et-Tejmi kaže: "Nikada svoj govor nisam usporedio sa svojim djelima a da se nisam bojao da ne budem proglašen lažovom." El-Hasan el-Basri kaže: "Nifaka se pribojava samo vjernik, a sigurnim se od njega osjeća samo munafik." Omer je rekao Huzejfi: "Zaklinjem te Allahom, da li me je Allahov Poslanik imenom spomenuo među njima (muhaficima)?" Rekao je: "Ne, a poslije tebe nikoga više neću pohvaliti."

40. Koji je najveći grijeh kod Allaha? Najveći grijeh je širk (dati učešća nekome u onome što isključivo pripada Allahu). Uzvišeni kaže: **"Uistinu je širk velika nepravda."** Kada je upitan o najvećem grijehu,

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Da Allahu pripišeš druga a On te je stvorio." (Muttefekun alejhi)

41. Koliko ima vrsta širka? Dvije su vrste širka: 1. *Veliki širk* koji izvodi iz vjere islama i Allah ga neće oprostiti onome ko ga bude činio. On kaže: "**Allah neće oprostiti da Mu se drug pripisuje, a oprostit će manje od toga onome kome hoće.**" Veliki širk dijeli se na četiri dijela: a) širk u dovi i traženju; b) širk u nijjetu, želji i namjeri, tako što osoba čini dobra djela radi nekoga drugoga mimo Allaha; c) širk u pokornosti tako da se osoba pokorava (lošim) učenjacima kada zabranjuju ono što je Allah dozvolio i dozvoljavaju ono što je Allah zabranio. d) širk ljubavi, tako da nekoga voli kao što se Allah voli. 2. *Mali širk* ne izvodi iz islama, a dijeli se na dva dijela: a) očiti, svejedno vezao se za govor, poput zaklinjanja drugima mimo Allaha, ili da kaže: "Ono što Allah hoće i ti", ili da kaže: "Da nije Allaha i tebe"; ili da se veže za djela, kao što su stavljanje narukvica i konaca za odbijanje i zaštitu od nedaća, kao što su vješanje zapisa iz straha od uroka, sujeverje i pesimizam predskazivanjem i slutnjom zla, putem ptica, imena, riječi, mjesta i dr.; b) skriveni širk, a to je širk vezan za nijjete i ciljeve, te želje, kao što su pretvaranje i želja za reputacijom.

42. Kakva je razlika između velikog i malog širka? Neke od razlika su: posjednik velikog širka osuđen je na izlazak iz islama na dunjaluku, a vječno će biti u Vatri na ahiretu. Posjedniku malog širka ne presuđuje se nevjerstvo na dunjaluku, niti će vječno boraviti u Vatri na ahiretu. Veliki širk poništava sva djela, dok mali poništava djelo u kojem se nađe. Preostaje jedno pitanje u kome ima razilaženja, a glasi: Da li se mali širk oprašta isključivo pokajanjem, poput velikog širka, ili ima status kao ostali veliki grijesi tako da Allah o njima odlučuje da li će ih oprostiti ili ne. Bilo koje mišljenje da se prihvati, ovakva stvar je veoma opasna.

43. Da li postoji način da se čovjek zaštiti od rijaluka prije nego što se desi, odnosno može li se iskupiti za rijaluk kada se već desi? Da. Zaštita od rijaluka (pretvaranja) ostvaruje se tako što osoba svojim djelima teži isključivo Allahovom zadovoljstvu. Od malih primjesa pretvaranja štiti se dovom. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "O ljudi, čuvajte se ovoga širka, jer je on skriveniji od hoda mrava." Rečeno mu je: "Kako ćemo ga se

sačuvati kada je on skriveniji od hoda mrava, Allahov Poslaniče?" Rekao je: "Govorite: Allahu, mi se Tebi utječemo od toga da Ti pripišemo nešto što znamo, tražimo od Tebe oprosta za ono što ne znamo." (Ahmed) Iskup za zaklinjanje drugima mimo Allaha navodi se u riječima Poslanika, s.a.v.s.: "Ko se zakune Latom i Uzaom neka kaže: La ilahe illallah." (Muttefekun alejhi) Iskup za sujevjerje također se navodi u riječima Poslanika, s.a.v.s.: "Koga sujevjerje odvrati od izvršenja neke potrebe, učinio je širk." Rekoše: "A šta je iskup za to?" Reče: "Allahu, nema dobra osim Tvoga dobra, niti sujevjerja osim Tvoga sujevjerja, niti drugog boga osim Tebe." (Ahmed)

44. Koliko ima dijelova rijaluka? Četiri su dijela rijaluka: 1. da rijaluk bude povod za djelovanje, kao što je stanje posjednika velikog nifaka; 2. da djelo bude radi Allaha, a uz njega ima i rijaluka. Za ovu i prethodnu vrstu posjednik će biti kažnjen, neće biti nagrađen, a djelo mu se odbacuje; 3. da djelo bude radi Allaha, a zatim u njega uđe namjera pretvaranja (rijaluka). Ukoliko se bude borio protiv ovoga pretvaranja ili se od njega udaljio, neće mu naštetiti. Ako mu se prepusti i duša mu se smiri sa njim, takvo djelo nije valjano; 4. da pretvaranje bude poslije djela. Ovo su šejtanska nagovaranja na zlo koja nemaju nikakvog utjecaja na djelo, niti na onoga ko ga je počinio. Postoje mnoga vrata pretvaranja koja su skrivena, pa ih se zato pripazi.

45. Koliko je vrsta kufra (nevjerstva)? Dvije su vrste kufra: 1. *Veliki kufr* koji izvodi iz islama, a on se dijeli na pet dijelova: a) *kufr poricanja*; b) *kufr oholosti* uz vjerovanje i potvrdu; c) *kufr sumnje*; d) *kufr udaljavanja*; e) *kufr nifaka*. 2. *Mali kufr*, to je kufr nepokornosti koji svoga posjednika ne izvodi iz islama, kao što je naprimjer ubiti muslimana.

46. Kakav je propis o zavjetovanju? Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio je zavjetovanje rekavši: "Zavjetovanje ne donosi dobro." (El-Buhari) Ovo je propis ukoliko se radi o zavjetovanju koje je isključivo radi Allaha. Ukoliko se radi o zavjetovanju drugima mimo Allaha, kao da se neko zavjetuje kaburu ili evliji, onda je to zabranjeno zavjetovanje koje nije dozvoljeno, niti ga je dozvoljeno izvršiti.

47. Kakav je propis o sihru? Sihr postoji, a njegova suština je apstraktna, jer Uzvišeni kaže: **"Njemu se od njegovog sihra pričinjavalo**

da se pomiču." Njegovo djelovanje potvrđeno je Kur'anom i sunnetom. Bavljenje sihrom je zabranjeno, smatra se velikim grijehom, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Čuvajte se sedam grijeha koji vode u Vatru", pa su rekli: "Allahov Poslaniče, a koji su to grijesi?" Rekao je: "Pripisivanje Allahu druga, sihr..." (Muttefekun alejhi) Uzvišeni također kaže: "**Mi smo samo iskušenje, pa nemoj uznevjerovati."** Predaja u kojoj se kaže: "Učite sihr, ali nemojte postupati po njemu" i njoj slične su lažni hadisi koji nemaju nikakve ispravnosti.

48. Kakav je propis o odlasku gatarima i vračarima? To je zabranjeno. Ako neko ode njima tražeći korist, a ne potvrđujući njihovo poznavanje nevidljivog svijeta, koje oni sebi pripisuju, njegov namaz neće biti primljen četrdeset dana, jer je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko ode gataru i upita ga za nešto, njegov namaz neće biti primljen četrdeset dana." (Muslim) Ako osoba ide gatarima i potvrdi i povjeruje da oni poznaju gajb, postala je nevjernik u Muhammedovu, s.a.v.s., vjeru, jer je on rekao: "Ko ode gataru ili vračaru pa povjeruje u ono što mu govori, takav je uznevjerovao u ono što je objavljeno Muhammedu." (Ebu Davud)

49. Kada traženje kiše putem zvijezda biva velikim, a kada malim širkom? Ko bude uvjeren da zvijezde imaju utjecaja bez Allahove volje, pa kišu pripiše određenoj zvijezdi vjerujući da je ona stvara i donosi, počinio je veliki širk. Ko bude uvjeren da zvijezda ima utjecaja Allahovim htijenjem i da ju je Allah učinio povodom za spuštanje kiše i da je Allah dao da se kiša uobičajeno pojavi kada se pojavi određena zvijezda, počinio je zabranjenu stvar i mali širk, jer je to učinio povodom bez ikakvog dokaza iz šerijata, čula ili zdravog razuma. Međutim, dozvoljeno je dokazivanje nastupanja godišnjih doba zvijezdama i vremenima u kojima se ispitivanjem očekuje padanje kiše.

50. Kako se dijele grijesi? Dijele se na: 1. *Velike nepokornosti* (grijesi), a to su oni grijesi koji su navedeni u šerijatskim tekstovima, a za počinitelje ovih grijeha predviđena je ili kazna na dunjaluku, ili im se prijeti kažnjavanjem na ahiretu, ili zaslužuju Allahovu srdžbu, prokletstvo, ili im se zbog činjenja ovih grijeha negira iman. 2. *Mali grijesi* su svi oni koji nisu na tom stepenu.

51. Da li postoje povodi koji male grijehe pretvaraju u velike? Da. Postoje mnogobrojni povodi, a najvažniji su ustrajnost u malim grijesima, njihovo ponavljanje, potcjenjivanje, ponos njihovim činjenjem ili njihovo javno činjenje.

52. Kakav je propis o pokajanju (tevbi) i kako će biti primljeno? Tevbu je obavezno što prije učiniti. Padanje u grijeh nije problematično samo po sebi, jer je čovjekova priroda takva. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Svaki čovjek je grješnik, a najbolji grješnici su oni koji se kaju." (Et-Tirmizi) Poslanik, s.a.v.s., također je rekao: "Kada ne biste griješili, Allah bi vas uklonio i doveo narod koji bi griješio i tražio oprosta od Njega, pa bi im On opraštao." (Muslim) Međutim, problem je kada se ustrajava u grijehu i odgađa pokajanje. Uzvišeni Allah kaže: "**Allah prima pokajanje samo od onih koji urade iz neznanja loše djelo, a zatim se ubrzo pokaju.**" Da bi pokajanje bilo primljeno, postoje sljedeći uvjeti: 1. *ostaviti grijeh*; 2. *kajati se za njegovo prethodno činjenje*; 3. *čvrsta odluka da se u budućnosti njemu neće vratiti*. Ukoliko je grijeh vezan za neka prava ljudi, onda je neophodno vratiti ono što je nepravedno uzeto od njihovih vlasnika.

53. Da li je ispravno pokajanje za svaki grijeh? Kada se završava vrijeme pokajanja? Kakva je nagrada pokajniku? Da. Pokajanje je važeće za svaki grijeh i pokajanje je na raspolaganju i ostaje sve dok Sunce ne izađe sa zapada ili dok duša ne dođe do grkljana u smrtnoj agoniji. Nagrada za pokajnika, ako je iskren u svome pokajanju, je da će se njegova loša djela zamijeniti dobrima, pa makar ih bilo toliko da svojom veličinom dostignu nebeske visine.

54. Koja je obaveza prema vladarima muslimana? Obaveza je da se slušaju i da im se pokorava u dobru i zlu. Nije dozvoljeno boriti se protiv njih makar i bili nepravedni. Nećemo protiv njih upućivati dove, niti izlaziti iz pokornosti njima. Molit ćemo Allaha da budu ispravni, da im se oprosti i da ih popravi. Smatramo da pokornost njima znači i pokornost Allahu, osim ako narede nepokornost. Ako narede nepokornost, zabranjeno je pokoravati im se, a obaveza je pokoriti se u ostalim pitanjima dobra mimo te nepokornosti. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Slušaj i pokoravaj se zapovjedniku, makar ti leđa ostala izbičevana i tvoj imetak oduzet. Slušaj i pokoravaj se." (Muslim)

55. Da li je dozvoljeno pitati šta je mudrost određenih Allahovim naredbi i zabrana? Da, ali pod uvjetom da se vjerovanje ili djelo ne učini ovisnim o spoznaji mudrosti i zadovoljstvu njome, već spoznaja treba da bude dodatna potvrda istine vjerniku. Apsolutna predanost i nezapitkivanje su dokaz savršenog robovanja, vjerovanja u Allaha i Njegovu potpunu mudrost, kao što je bio slučaj ashaba.

56. Šta se želi reći riječima Uzvišenog: "Ono što te zadesi od dobra – od Allaha je, a ono što te zadesi od zla – od tebe je." Pod dobrom se misli na blagodat, a pod zlom na iskušenje. Sve je određeno od Allaha. Dobro je pripisano Allahu, jer ga On daje kao vid dobročinstva. Zlo je Allah stvorio radi mudrosti i s obzirom na tu mudrost i ono je jedan vid Njegovog dobročinstva. Međutim, On nikada ne radi loše, već sve što radi je dobro. Poslanik, s.a.v.s., u dovi je rekao: "Sve dobro je u Tvojim rukama, a zlo se ne pripisuje Tebi." (Muslim) Sva ljudska djela stvorena su od Allaha, a u isto vrijeme ih robovi stječu. Uzvišeni kaže: **"Onome koji udjeljuje i bogobojazan je i ono najljepše smatra istinitim, njemu ćemo put dobra olakšati; a onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim, i ono najljepše smatra lažnim, njemu ćemo put zla olakšati."**

57. Da li je dozvoljeno reći da je određena osoba šehid? Ako se za dotičnu osobu kaže da je šehid, to je isto kao da je rečeno da je ta osoba u Džennetu. Pravac ehli-sunneta zastupa mišljenje da se ni za jednog muslimana ne kaže da je stanovnik Dženneta ili stanovnik Džehennema osim za onoga za koga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao da će biti u jednom od njih dvoje. Prava istina u ovom smislu je skrivena i ne znamo u kakvom je stanju čovjek umro. Djela se cijene prema završetku, a znanje o namjeri je kod Allaha. Međutim, nadamo se da će dobročinitelj imati nagradu, a pribojavamo se da će biti kažnjen onaj koji je činio zlo.

58. Da li je dozvoljeno za određenog muslimana izreći presudu o njegovom nevjerstvu? Nije dozvoljeno da muslimana osudimo za nevjerstvo, ni širk, ni nifak, osim ako se kod njega očituje nešto što ukazuje na ta djela, tj. kada prestanu zapreke, a njegovu nutrinu prepuštamo Allahu.

59. Da li je dozvoljeno tavafiti oko nečega drugoga osim Kabe? Nema mjesta na Zemlji oko kojeg je dozvoljeno tavafiti osim oko časne Kabe. Nije

dozvoljeno nijedno mjesto usporediti sa Kabom, bez obzira koliki bio ugled tog mjesta. Ko učini tavaf obilazeći nešto drugo osim Kabe, iz respekta prema tom mjestu i veličajući ga, učinio je nepokornost Allahu.

60. Koji su veliki predznaci Sudnjeg dana? Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Sudnji dan neće nastupiti dok ne vidite prije njega deset dokaza (predznaka)", pa je spomenuo dim, Dedždžala, životinju, izlazak Sunca sa zapada, silazak Isaa, sina Merjeminog, i Jedžudža i Medžudža, te tri potresa: jedan na istoku, drugi na zapadu i treći na Arabijskom poluotoku. Na kraju toga pojavit će se vatra iz pravca Jemena koja će tjerati ljude ka njihovom mjestu okupljanja. (Muslim)

61. Koje je najveće iskušenje koje će ljude zadesiti? Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Od stvaranja Adema do Sudnjeg dana nema većeg iskušenja nego što je Dedždžal." (Muslim) Dedždžal je ljudskoga roda. Pojavit će se pred kraj ovoga svijeta, među njegovim očima pisat će "kfr" i to će pročitati svaki vjernik. Ćorav je u desno oko, kao da mu je to oko ispuhala grožđica. Kada se tek pojavi, zagovarat će ispravnost, a zatim vjerovjesništvo, a potom i božanstvenost. Doći će ljudima i pozivati ih, pa će ga poreći i odbaciti njegov govor. Otići će od njih, a sa njim i njihovi imeci, i osvanut će, a neće imati ništa. Zatim će im ponovo doći pa ih pozvati, a oni će mu se odazvati i potvrđivati ono što govori. Naredit će nebu, pa će spustiti kišu, i naredit će zemlji da proklije, pa će dati rastinje. Doći će ljudima i sa sobom imati vodu i vatru. Njegova vatra je hladna voda, a voda vatra. Vjernik je dužan da traži utočište kod Allaha od njegove smutnje na kraju svakoga namaza i da protiv njega prouči početak sure El-Kehf ukoliko ga zadesi. Izbjegavat će susret sa njim bojeći se smutnje, a Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ko čuje za Dedždžala, neka se udalji od njega. Tako mi Allaha, čovjek će mu doći misleći za sebe da je vjernik, pa će ga početi slijediti zbog sumnji koje će mu ubaciti." (Ebu Davud) Na Zemlji će ostati četrdeset dana. Jedan dan će biti kao godina, jedan kao mjesec, jedan kao sedmica, ostali dani će biti kao i ostali dani. Neće izostaviti nijedan grad ili mjesto a da u njega neće ući, osim Mekke i Medine. Potom će sići Isa, alejhis-selam, i ubiti ga.

MIRNI DIJALOG

Čovjek po imenu Abdullah (Allahov rob) susreo je drugoga koji se zove Abdunnebijj (rob Vjerovjesnika). Abdullah u sebi zanegira ovo ime, pa reče: "Kako se može reći da je neko rob drugome mimo Allaha?" Potom se obrati Abdunnebijju rekavši mu: "Je li ti obožavaš nekog drugog osim Allaha?"

Abdunnebijj: Ne, ja ne obožavam nikoga drugoga osim Allaha. Ja sam musliman i jedino obožavam Allaha.

Abdullah: Onda, kakvo ti je to ime koje uveliko nalikuje kršćanskim imenima kada se nazivaju, naprimjer, Abdulmesih (Mesijin rob) i to nije čudo, jer kršćani obožavaju Isaa. Onaj ko čuje tvoje ime, odmah mu naumpadne da obožavaš Vjerovjesnika, s.a.v.s., a to nije uvjerenje jednog muslimana u pogledu njegovog Vjerovjesnika, već je obaveza da musliman vjeruje da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik.

Abdunnebijj: Ali, Muhammed, s.a.v.s., je najbolji čovjek i predvodnik svih poslanika. Mi uzimamo ta imena želeći postići berićet i približiti se Allahu ugledom i pozicijom Njegovog Vjerovjesnika kod Njega. Time tražimo od njega zalaganje. To ne treba da te čudi. Ime moga brata je Abdulhusejn (Husejnov rob), a prije toga ime moga oca je Abdurresul (Poslanikov rob). Nadijevanje ovih imena nije nešto novo i uveliko je prošireno među ljudima. Mi smo zatekli naše pretke da ovako postupaju i zato nemoj cjepidlačiti u ovom pitanju, jer je ono sasvim lahko, a i vjera je lahka.

Abdullah: Ovo je zlo veće od prvog zla, to je da od drugih, mimo Allaha, tražiš ono što samo Allah može, svejedno bio taj od koga tražiš vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s., ili drugi dobri ljudi na manjem stepenu od njega, kao što su Husejn, radijallahu anhu, i drugi. To je u potpunoj suprotnosti sa tevhidom koji nam je naređen, a i sa značenjem la ilahe illallah – nema drugog boga osim Allaha.

Postavit ću ti nekoliko pitanja da bi se vidjelo koliko je uistinu ovo pitanje veliko, kao i posljedice nadijevanja ovakvog i njemu sličnih imena.

Ja nemam za cilj ništa drugo do slijeđenje istine, te pojašnjenje neistine i njeno izbjegavanje, naređivanje dobra, odvraćanje od zla, neka je Allah na pomoći i na Njega se oslanjam. Nema kretanja, nema snage osim uz pomoć Allaha Uzvišenog i Velikog. Prije toga ću te podsjetiti na riječi Uzvišenog: **"Vjernici će, kada budu pozvani Allahu i Poslaniku, da im presude samo reći: 'Mi slušamo i pokoravamo se.'"** Također kaže: **"Ako se budete oko nečega sporili, vratite to Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i Sudnji dan."**

Abdullah: Ti si rekao da ispovijedaš jednoću (tevhid) Allahu i da nema drugog boga osim Allaha? Možeš li mi pojasniti značenje toga?

Abdunnebijj: Tevhid je da vjeruješ da Allah postoji, da je On stvorio nebesa i Zemlju, da On oživljava, usmrćuje i upravlja kosmosom, On daje opskrbu, sve zna, o svemu je obaviješten, On je moćan...

Abdullah: Zar je tevhid samo to? Faraon, njegov narod, Ebu Džehl i drugi bili bi muvehhidi (oni koji ispovijedaju tevhid), jer oni su znali ovu činjenicu kao i većina ostalih idolopoklonika. Faraon, koji je sebi pripisivao gospodarstvo, priznavao je i vjerovao u dubini svoje duše da Allah postoji i da On upravlja kosmosom. Dokaz za to su riječi Uzvišenog: "**Oni su poricali te dokaze, nepravedno i oholo, a u svojim dušama su u njih bili duboko ubijeđeni**." Ovo priznanje se jasno očitovalo pri samom njegovom utapanju u moru.

U stvarnosti, tevhid, zbog kojeg su poslani poslanici i objavljene knjige, i zbog kojeg je povedena borba protiv Kurejšija, jeste ispovijedanje jednoće Allahu u ibadetu, a ibadet označava cjelokupni naziv za sve ono što Allah voli i čime je zadovoljan od izreka i djela, javnih i tajnih. El-Ilah (Bog) u riječima la ilahe illallah znači: Obožavanog, Koga je jedino ispravno obožavati.

Abdullah: Znaš li zašto su poslanici poslani na Zemlju, a prvi od njih je Nuh?

Abdunnebijj: Da pozivaju idolopoklonike u ibadet Allahu Jedinome i da ostave obožavanje onih koje su Mu smatrali ravnim.

Abdullah: Koji je razlog pojave širka kod Nuhovog naroda?

Abdunnebijj: Ne znam.

Abdullah: Allah je poslao Nuha njegovom narodu kad su pretjerali u respektu prema dobrima Veddu, Suvau, Jegusu, Jeuku i Nesru.

Abdunnebijj: Je li to znači da su Vedd, Suvaa i drugi imena dobrih ljudi, a ne imena silnika, kafira?

Abdullah: Da. Ovo su imena dobrih ljudi koje je Nuhov narod uzeo za božanstva. Arapi su ih slijedili u tome, a dokaz za to je predaja od Ibn Abbasa u kojoj se kaže: "Kipovi iz Nuhovog naroda kasnije su preneseni među Arape. Vedd je bio božanstvo plemena Kelb u Dumetul-Džendelu. Suvaa je bio božanstvo plemena Huzejl. Jegus je bio božanstvo plemena Murat, a zatim plemena Benu Gutajf u Dževfu kod Sabeje. Jeuk je bio božanstvo plemena Hemdan, a Nesr božanstvo plemena Humejr od Alu Zul-Kilaa. Ovo su imena dobrih ljudi iz Nuhovog naroda. Kada su pomrli, šejtan je objavio njihovom narodu da na mjestima svoga okupljanja postave njihove kipove koje su nazvali po njihovim imenima. To su učinili, ali ih nisu još obožavali. Kada je ta generacija izumrla, nestalo je znanja, pa su kipovi počeli biti obožavani. (El-Buhari)

Abdunnebijj: To je čudan govor.

Abdullah: Hoćeš da te obavijestim o nečemu još čudnijem? Da znaš da je Allah Uzvišeni poslao pečata svih vjerovjesnika našega predvodnika Muhameda, s.a.v.s., narodu koji je tražio oprosta, činio ibadet, tavaf, s'aj, hadždž, davao sadaku, ali su neka stvorenja učinili posrednicima između njih i Allaha. Govorili su: "Želimo da nas oni približe Allahu, želimo njihova zalaganja kod Njega, a to su poput meleka, Isaa, alejis-selam, i drugih dobrih ljudi. Allah je poslao Muhameda, s.a.v.s., da obnovi vjeru njihovog praoca Ibrahima i da ih obavijesti da je približavanje i vjerovanje Allahovo specifično pravo i da to nije ispravno činiti nikome drugom osim Njemu. On je jedini Tvorac koji nema sudruga, On jedini opskrbljuje, sedam nebesa i sve što je na njima, sedam zemalja i sve što je na njima su Njemu potčinjeni robovi. On njima upravlja i njima vlada. Čak i božanstva koja su obožavali priznavala su da su ona u Njegovoj vlasti i pod Njegovim upravljanjem.

Abdunnebijj: Ovaj govor je veoma graciozan i čudan. Imaš li dokaz za to?

Abdullah: Dokazi su mnogobrojni, a evo nekih. Uzvišeni kaže: **"Reci: 'Ko vas opskrbljuje s neba i Zemlje? Ili ko posjeduje sluh i vid, i ko živo iz mrtvoga izvodi, a mrtvo iz živoga, i ko uređuje sve stvari?' Reći će: 'Allah.' Reci: 'Kako se onda Njega ne bojite?'"** Također kaže: **"Reci: 'Kome pripada Zemlja i sve što je na njoj, ako znate?' Reći će: 'Allahu.' Reci: 'Zar se nećete opametiti?' Reci: 'Ko je Gospodar sedam nebesa i Gospodar Prijestolja velikog?' Reći će: 'Allah.' Reci: 'Zar se Njega nećete bojati?' Reci: 'U čijoj je ruci carstvo svega, a On daje zaštitu, a ne daje se Njemu zaštita, ako znate?' Reći će: 'Allah.' Reci: 'Gdje se onda odmećete?'"** Idolopoklonici su na hadždžu izgovarali sljedeću telbiju: "Odazivam ti se, Allahu, odazivam! Odazivam Ti se, Ti sudruga nemaš, osim koji Tebi pripada, Ti ga posjeduješ, a on ništa ne posjeduje." Kurejšijski idolopoklonici su, znači, priznavali da Allah upravlja kosmosom, a to se naziva tevhidur-rububijje, Allahova jednoća gospodarstva, što ih nije uvelo u islam. Njihovo ciljano uzimanje meleka, vjerovjesnika i evlija za posrednike, od kojih su htjeli šefat i približavanje Allahu, bio je povod da se ohalale njihovi životi i njihovi imeci. Stoga je potrebno dovu usmjeriti isključivo Allahu, zavjet isključivo Allahu, prinošenje žrtava isključivo Allahu, traženje svake vrste pomoći samo od Allaha. Sve vrste ibadeta pripadaju isključivo Allahu.

Abdunnebijj: Ukoliko tevhid ne znači priznanje Allahovog postojanja i upravljanja kosmosom, kao što ti tvrdiš, šta onda on znači?

Abdullah: Tevhid zbog kojeg su poslani poslanici i koji su idolopoklonici odbili priznati jeste ispovijedanje jednoće Allahu u ibadetu. Zato se nijedna vrsta ibadeta ne upućuje nikome drugome osim Njemu, kao što su dova, zavjetovanje, prinošenje žrtve, traženje pomoći i dr. Ovaj tevhid označava tvoje riječi la ilahe illallah. Bog (božanstvo) kod kurejševićkih mušrika označava onoga koji se cilja ovim ibadetima, svejedno bio melek, vjerovjesnik, evlija, drvo, grob, džinn. Oni nisu imali za cilj reći da je takav bog (božanstvo) tvorac, opskrbitelj, uređivač. Oni znaju da to pripada jedino Allahu, kao što je prethodno navedeno. Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao

je pozivajući ih u riječi tevhida – la ilahe illallah i primjenu značenja ovih riječi, a ne samo njihovo puko opetovanje.

Abdunnebijj: Ti kao da hoćeš reći da su kurejševićki idolopoklonici bolje poznavali riječi la ilahe illallah od mnogih muslimana današnjice?

Abdullah: Da. To je bolna stvarnost. Nevjernici neznalice znaju šta Vjerovjesnik, s.a.v.s., misli pod ovom riječju (tevhida): Ispovijedanje jednoće Allahu u ibadetu i nevjerovanje u ono što se obožava mimo Allaha te odricanje od njega. Kada im je on, s.a.v.s., rekao da kažu la ilahe illallah (nema drugog boga osim Allaha), oni su rekli: "Zar sva božanstva jednim Bogom načini, to je uistinu čudna stvar!?", i pored toga što su vjerovali da Allah upravlja kosmosom. Kada su to neznalice iz reda nevjernika poznavale, čudno je da se neko poziva na islam a ne poznaje tumačenje ovih riječi, a poznaju ga ti nevjernici. Zapravo, takvi smatraju da je to samo puko opetovanje i izgovaranje tih riječi bez uvjerenja srca u njihovo značenje. Upućeniji od njih misli da je značenje tih riječi "da ne stvara, da ne opskrbljuje, da ne uređuje niko drugi osim Allah". Zato nema dobra u ljudima koji se pozivaju na islam a kurejševićki nevjernici i neznalice bolje od njih poznaju la ilahe illallah.

Abdunnebijj: Ali, ja ne činim širk Allahu, već svjedočim da On stvara, opskrbljuje, da daje korist, donosi štetu, jedini i da u tome sudruga nema, i da Muhammed ne može sebi donijeti korist ni štetu, a kamoli Alijj, Husejn, Abdulkadir i dr. Međutim, ja sam grješnik, a dobri ljudi imaju ugled i poziciju kod Allaha i od njih tražim da se oni svojim ugledom i pozicijom za mene zalažu.

Abdullah: Odgovorit ću ti onim što je prethodno rečeno, a to je da su oni protiv kojih se Vjerovjesnik, s.a.v.s., borio priznavali ono što spominješ. Priznavali su da njihovi kipovi ništa ne uređuju, već su samo imali za cilj njihovu poziciju i zalaganje. Prethodno smo o tome naveli dokaz iz Kur'ana.

Abdunnebijj: Ali, ovi ajeti su objavljeni o onima koji obožavaju kipove, pa kako možete smatrati vjerovjesnike i dobre ljude poput kipova?

Abdullah: Prethodno smo se usaglasili da su ovi kipovi nazvani po imenima dobrih ljudi, kao u Nuhovo doba. Nevjernici su od njih samo željeli zalaganje kod Allaha zato što oni imaju ugled kod Allaha, a dokaz su riječi Uzvišenog: **"Oni koji su uzeli mimo Allaha zaštitnike kažu: 'Obožavamo ih samo da nas Allahu približe.'"**

Kada kažeš: "Kako možete vjerovjesnike i evlije smatrati kipovima", mi odgovaramo: Neki nevjernici kojima je poslan Vjerovjesnik, s.a.v.s., molili su evlije za koje Allah Uzvišeni kaže: **"To su oni koje dozivaju i koji ka svome Gospodaru posredstvo uzimaju gledajući ko će od njih biti bliži Njemu. Nadaju se Njegovoj milosti i plaše se Njegove patnje. A od kazne tvoga Gospodara treba se bojati."** Neki od njih molili su Isaa i njegovu majku. Uzvišeni kaže: **"I kada Allah kaže: 'O Isa, sine Merjemin, zar si ti rekao ljudima: Mene i moju majku uzmite za dva boga mimo Allaha?'"** Neki od njih su molili meleke, a o njima Uzvišeni kaže: **"Na Dan kada ih sve okupi, pa kaže melekima: 'Jesu li to ovi koji su vas obožavali?'"**

Zato razmisli o ovim ajetima, jer je Allah Uzvišeni u njima podjednako proglasio nevjernicima one koji za posrednike uzimaju kipove ili dobre ljude, vjerovjesnike, meleke i evlije. Allahov Poslanik, s.a.v.s., borio se protiv njih i ni u kom pogledu nije pravio razlike između njih.

Abdunnebijj: Međutim, nevjernici od njih žele korist, a ja svjedočim da Allah daje korist i štetu i da sve uređuje. To isključivo želim samo od Njega. Dobrim ljudima ne pripada nikakva odluka u tome, ali ih uzimam za posrednike želeći njihovo zalaganje kod Allaha.

Abdullah: Ove tvoje riječi su u potpunosti iste kao i riječi nevjernika, a dokaz je Allahov govor: **"Oni obožavaju mimo Allaha ono što im neće naštetiti ni korist donijeti i govore: 'Oni su naši zagovornici kod Allaha.'"**

Abdunnebijj: Ali, ja samo obožavam Allaha. Utjecanje njima i dozivanje nije ibadet.

Abdullah: Ja te pitam: da li priznaješ da ti je Allah naredio da isključivo Njemu ibadet ispovijedaš i to je Njegovo pravo kod tebe, kao što Uzvišeni

kaže: **"I njima je naređeno da samo Allaha obožavaju, iskreno Mu vjeru ispovijedajući"?**

Abdunnebijj: Da. To mi je propisano.

Abdullah: Ja od tebe tražim da mi pojasniš to što ti je Allah propisao, a to je iskreno ispovijedanje ibadeta.

Abdunnebijj: Nisam shvatio šta želiš tim pitanjem, pa mi pojasni.

Abdullah: Poslušaj me da bih ti objasnio. Uzvišeni Allah kaže: **"Molite svoga Gospodara ponizno i tiho, On ne voli one koji u molitvi pretjeruju."** Da li je dova ibadet ili ne?

Abdunnebijj: Svakako, ona je osnova ibadeta, kao što se navodi u hadisu: "Dova je ibadet." (Ebu Davud)

Abdullah: Kada već priznaješ da je dova ibadet Allahu, a onda dozivaš Allaha danju i noću iz straha i nade za određenu potrebu, a onda, uz to još, radi te potrebe dozivaš kakvog vjerovjesnika, meleka ili dobroga čovjeka u njegovom kaburu – da li tada činiš širk u ibadetu?

Abdunnebijj: Da. Činim širk, ovo je sasvim jasan i očit govor.

Abdullah: Postoji drugi primjer, a on glasi: Kada znaš riječi Uzvišenog: **"Ti se klanjaj svome Gospodaru i kurban kolji",** pa se pokoriš Allahovoj naredbi i prineseš žrtvu Njemu – da li je tvoje klanje i prinošenje žrtve ibadet Njemu Uzvišenom ili ne?

Abdunnebijj: Da, ibadet je.

Abdullah: Ako prineseš žrtvu kakvom stvorenju, kao što je Vjerovjesnik, džinn i drugi, uz prinošenje Allahu, da li si druge u ovome ibadetu Allahu pripisao?

Abdunnebijj: Da. To je širk bez ikakve sumnje.

Abdullah: Ja sam ti naveo primjer dovom i prinošenjem žrtve zato što je dova najpritvrđenija vrsta verbalnog ibadeta, a prinošenje žrtve je najpritvrđenija vrsta djelatnog ibadeta. Međutim, ibadet nije ograničen samo na ovo dvoje, već je daleko općenitiji. U njega spadaju zavjetovanje,

zaklinjanje, traženje utočišta, pomoći i dr. Da li su idolopoklonici kojima je objavljen Kur'an obožavali meleke, dobre ljude, Lata i dr.?

Abdunnebijj: Da, oni su to činili.

Abdullah: Da li je njihov ibadet njima bio išta drugo do upućivanje dove i prinošenje žrtve, traženje utočišta, pomoći, a u isto vrijeme priznavali su da su Allahovi robovi i da su Njemu podređeni, te da Allah uređuje sve stvari? Međutim, oni su ih molili i njima se utjecali zbog njihove pozicije i zagovorništva. Ovo je sasvim očita stvar.

Abdunnebijj: Da li ti onda, Abdullah, poričeš šefat Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i njega se odričeš?

Abdullah: Ne. Ja ga ne poričem, niti se odričem šefata. Zapravo, Poslanik, s.a.v.s., a draži mi je i od oca i od majke, je zalagač kome će biti dato zalaganje. Ja se nadam njegovom zalaganju, ali sve zalaganje pripada isključivo Allahu, kao što kaže Uzvišeni: "**Reci: 'Sve zalaganje pripada Allahu.'**" Neće ga biti osim kada Allah dozvoli. Isto tako Uzvišeni kaže: **"Ko je taj ko će se kod Njega zalagati osim sa Njegovom dozvolom"** – tj. ni za koga neće biti šefata, niti će se on sprovoditi osim kada Allah dozvoli. Uzvišeni kaže: **"Oni se neće zalagati osim za onoga kime On bude zadovoljan"**, a On je zadovoljan samo tevhidom. Uzvišeni kaže: **"A ko bude neku drugu vjeru mimo islama tražio, neće mu biti primljena i on će na budućem svijetu biti od propalih."** Pošto sav šefat pripada Allahu, i kada će biti tek nakon njegove dozvole, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., neće se ni za koga zalagati sve dok Allah ne dadne dozvolu, a Allah neće dozvoliti zalaganje osim onima koji su imali tevhid, kada je sasvim jasno da sve zalaganje pripada Allahu, onda od Njega Uzvišenog tražim i govorim: Allahu, ne uskrati mi Poslanikovo zalaganje. Allahu, daj da Tvoj Poslanik bude zalagač za mene i sl.

Abdunnebijj: Složili smo se da nije dozvoljeno ni od koga tražiti nešto što ne posjeduje. Allah je dao zalaganje Vjerovjesniku, s.a.v.s. Pošto mu je dato, onda ga posjeduje. Stoga je dozvoljeno da tražimo od njega ono što posjeduje i to nije širk.

Abdullah. Da. Tvoj govor bi se uzeo kao ispravan da ti Allah to nije zabranio, jer On kaže: **"...i nikoga uz Allaha ne moli."** Traženje zalaganja je molitva. Allah je dao Vjerovjesniku zalaganje i On ti je zabranio da ga tražiš od nekoga drugog, bez obzira od koga se tražilo. Također, šefat je dat i drugima mimo Vjerovjesnika, s.a.v.s., jer je vjerodostojno od njega preneseno da će se meleki zalagati za djecu koja su umrla prije punoljetstva. Zalagat će se i evlije. Zar ćeš reći: "Allah im je dao šefat, pa ću ja od njih tražiti?" Ako ovo kažeš, onda se vraćaš ibadetu dobrih ljudi koje Allah spominje u Svojoj Knjizi. Ako kažeš ne, onda je tvoj govor: "Allah mu je dao šefat i ja tražim od njega ono što mu je dao" – neispravan.

Abdunnebijj: Međutim, ja Allahu ništa ne pripisujem. Traženje utočišta kod dobrih nije širk.

Abdullah: Da li priznaješ i potvrđuješ da je Allah zabranio širk više nego što je zabranio blud, da ga Allah neće oprostiti?

Abdunnebijj: Da, potvrđujem to, to se jasno vidi iz Allahovog govora.

Abdullah: Ti si sada negirao da činiš širk koji je Allah zabranio. Možeš li mi, tako ti Allaha, pojasniti šta je to širk za koji kažeš da nisi u njega zapao i da ga za sebe poričeš?

Abdunnebijj: Širk je obožavanje kipova, okretanje kipovima, traženje od njih, strah od njih.

Abdullah: Šta znači obožavanje kipova? Zar misliš da su kurejševićki nevjernici vjerovali da drvo i kamenje opskrbljuje i uređuje pitanja onih koji ih mole? Oni nisu uvjereni, kao što sam ti ja rekao.

Abdunnebijj: Ni ja ne vjerujem u to. Zapravo, onaj koji ciljano bude obožavao drvo, kamen, turbe i dr., moleći ga i prinoseći žrtvu, pa kaže da ga to približava još više Allahu i da Allah odvraća nesreće berićetom tih stvari, onda je to obožavanje kipova na koje ja mislim.

Abdullah: Istinu si rekao i to je ono što vi činite kod kamenja i turbeta i dr. Također, kada kažeš: Širk je obožavanje kipova, da li pod tim misliš da se širk odnosi samo na one koji to čine, a da pouzdanje u dobre ljude i upućivanje dove njima ne ulazi u pojam širka?

Abdunnebijj: Da. To sam htio reći.

Abdullah: Šta onda kažeš za mnogobrojne ajete u kojima Allah zabranjuje oslanjanje na vjerovjesnike i dobre ljude, vezano za meleke i sl.? On je proglasio nevjernicima one koji to čine. Kako je prethodno rečeno, ja sam tebi to spomenuo i za to donio dokaze.

Abdunnebijj: Oni koji dozivaju meleke i vjerovjesnike nisu postali nevjernici zbog toga, već kada su rekli da su meleki Allahove kćerke, a da je Mesih sin Merjemin. Mi ne kažemo da je Abdulkadir Allahov sin, niti da je Zejneb Allahova kćerka.

Abdullah: Pripisivanje djeteta Allahu je zaseban kufr. Uzvišeni kaže: **"Reci: 'On, Allah, je jedan, On je utočište svakome, nije rodio niti je rođen'"** (Jedan označava Onoga Koji nema sličnoga, a Es-Samed označava Onoga Koji se uzima za cilj potrebama). Ko ovo porekne, postao je nevjernik, pa makar ne poricao kraj ove sure. Uzvišeni kaže: **"Allah nije uzeo Sebi dijete, niti sa Njima ima kakav drugi bog. Kada bi svaki bog krenuo sa onim što je stvorio, jedni bi druge nadvladali."** Uzvišeni je napravio razliku između dva nevjerstva. Dokaz za to je također da oni nevjernici koji su dozivali Lata, iako je bio dobri čovjek, nisu ga smatrali Allahovim sinom, a i oni koji ne vjeruju zbog ibadeta džinnima, nisu ih takvima učinili, također. Sve četiri islamske pravne škole spominju u poglavlju o otpadništvu da musliman postaje otpadnik kada tvrdi da Allah ima dijete, ili postaje otpadnik ako Allahu pripiše druga. Oni prave razliku između ove dvije vrste kufra.

Abdunnebijj: Ali Allah kaže: **"Uistinu za Allahove evlije nema straha niti će se oni žalostiti."**

Abdullah: Mi vjerujemo da je to istina i također isto govorimo. Međutim, evlije se ne obožavaju. Mi samo negiramo i poričemo da se njima može činiti ibadet ujedno kada se čini Allahu, a inače obaveza ti je da ih slijediš (da ih voliš), da priznaješ njihove počasti (kerameti), jer počasti koje Allah ukaže Svojim evlijama poriču samo sljedbenici novotarija. Allahova vjera je sredina između dvije krajnosti, uputa između dvije zablude i istina između dvije neistine.

Abdunnebijj: Oni kojima je objavljen Kur'an nisu svjedočili da nema drugog boga osim Allaha, poricali su Allahovog Poslanika, poricali su proživljenje, Kur'an i smatrali ga sihrom. Mi svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, potvrđujemo Kur'an, vjerujemo u proživljenje, klanjamo, postimo, pa kako nas smatrate istima kao što su oni?

Abdullah: Nema razilaženja među svim učenjacima da je nevjernik čovjek koji potvrđuje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u određenim stvarima, a u određenim ga poriče, i da još nije ušao u islam. Isto tako je sa onim koji vjeruje u jedan dio Kur'ana, a drugi dio poriče, ili onim koji priznaje tevhid, a poriče namaz, ili priznaje tevhid i namaz, a poriče zekat, ili priznaje sve to, a poriče post, ili priznaje sve to, a poriče hadždž. Kada se neki ljudi u doba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nisu pokorili propisu hadždža, Allah je o njima objavio: **"Allaha radi, dužan je hodočastiti Njegovu Kuću ko je u mogućnosti, a onaj koji ne vjeruje, pa Allah je neovisan o svjetovima."** Ukoliko čovjek zaniječe proživljenje, postao je nevjernik po konsenzusu učenjaka. Zato je Allah jasno u Svojoj Knjizi rekao da je pravi nevjernik onaj koji vjeruje u jedan dio, a ne vjeruje u drugi dio Objave. Naredio je da se islam uzme u potpunosti, a onaj koji uzme dio, a ostavi dio, postao je nevjernik. Da li ti sada potvrđuješ da je nevjernik onaj koji vjeruje u jedan dio, a odbacuje drugi dio islama?

Abdunnebijj: Da, priznajem to. To se jasno vidi iz časnog Kur'ana.

Abdullah: Kada potvrđuješ da onaj koji prizna Poslanika, s.a.v.s., u nečemu, a negira obavezu namaza, ili prizna sve, a zaniječe samo proživljenje, pa je tako postao nevjernik, prema saglasnosti svi pravnih škola, a i Kur'an o njemu govori kao što je prethodno rečeno, onda znaj da je tevhid najveća obaveza s kojom je došao Vjerovjesnik, s.a.v.s. On je veći i od namaza, i od zekata, i od hadždža. Kada čovjek negira nešto od ovih stvari, tada postaje nevjernik, pa makar postupao po svemu onome što je došlo od Poslanika, s.a.v.s., a kako onda kada, prema tvome mišljenju, porekne tevhid s kojim su došli svi poslanici, ne biva nevjernik. Neka je slava Allahu, kako je čudno ovo neznanje.

Također, razmisli o ashabima Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada su se borili protiv Benu Hanife u Jemani. Prešli su na islam u doba Vjerovjesnika, s.a.v.s., i svjedočili da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, klanjali su i postili.

Abdunnebijj: Međutim, oni su svjedočili da je Musejlema vjerovjesnik, a mi kažemo: Nema vjerovjesnika poslije Muhammeda, s.a.v.s.

Abdullah: Vi neke dobre ljude, poput vjerovjesnika, meleka i ashaba i ostalih, dižete na stepen Silnog Gospodara nebesa i Zemlje. Pošto onaj koji podigne nekog čovjeka na stepen vjerovjesništva postaje nevjernik, pa njegov imetak i život postaju halal, te mu ne koriste šehadet i namaz, šta je sa onim ko ga podigne na Allahov stepen – naravo da je preče da i on bude nevjernik. Također, svi oni koje je Alijj spalio vatrom pozivali su se na islam. Bili su njegovi sljedbenici i učili znanje od ashaba, ali su u pogledu Alijja vjerovali u isto ono u što i vi vjerujete u pogledu Abdulkadira i drugih. Kako su se ashabi onda usaglasili oko borbe protiv njih i njihovog kufra? Zar mislite da ashabi tekfire muslimane? Ili misliš da ovakvo uvjerenje vezano za vaše predvodnike i njima slične ne može štetiti, a da je prethodno uvjerenje o Alijju bio razlog da se proglase nevjernicima.

Također će se reći: Ako ovi prvi nisu postali nevjernici osim zato što su objedinili širk, poricanje Poslanika i Kur'ana, te nijekanje proživljenja i sl., šta onda znači poglavlje koje spominju učenjaci u svim pravnim školama – poglavlje: Propis o odmetništvu? Odmetnik je musliman koji postane nevjernik poslije svoga islama. Potom spominju mnoštvo stvari. Svaka od tih stvari izvodi iz islama onoga ko u nju zapadne. Čak su spominjali i neke mizerne stvari koje izvode čovjeka iz islama ukoliko ih počini, kao npr. da izgovori riječ koja izaziva Allahovu srdžbu svojim jezikom, bez srčane namjere, ili da je spomene u smislu šale i zabave. Isto se odnosi na one za koje Uzvišeni kaže: **"Reci: 'Zar ste se Allahu i Njegovim ajetima i Njegovom Poslaniku ismijavali? Nemojte se pravdati, postali se nevjernici nakon što ste bili vjernici.'"** Uzvišeni Allah jasno je rekao za ove da su postali nevjernici poslije svoga vjerovanja, a bili su sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., u pohodu na Tebuk. Rekli su riječi za koje su tvrdili da su one bile izrečene u smislu šale.

Također će se reći: Uzvišeni Allah govori o Benu Israilu, i pored njihovog znanja islama i ispravnosti, da su rekli Isau: "**Načini nam boga."** Isto su rekli neki Vjerovjesnikovi ashabi: "Odredi nam zatul-envat (drvo na koje ćemo mi vješati svoje oružje kao što to i oni rade" (nap. prev.). Vjerovjesnik, s.a.v.s., tada se zakleo da su te riječi iste kao riječi Benu Israila: "Načini nam boga kao što i oni imaju boga."

Abdunnebijj: Međutim, Benu Israil i oni koji su upitali Vjerovjesnika, s.a.v.s., da im odredi to drvo nisu time postali nevjernici.

Abdullah: Odgovor glasi: Benu Israelćani i oni koji su upitali Poslanika, s.a.v.s., za to, nisu to učinili, jer da su to učinili, postali bi nevjernici. Oni kojima je to Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio, da mu se nisu pokorili i da su sebi takvo drvo odredili, nakon zabrane, postali bi nevjernici.

Abdunnebijj: Međutim, ja imam jednu drugu dilemu, a to je anegdota o Usami b. Zejdu kada je ubio onoga koji je rekao la ilahe illallah, pa ga je Poslanik, s.a.v.s., prekorio riječima: "Usama, zar si ga ubio nakon što je rekao la ilahe illallah?" (El-Buhari) Isto tako Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne kažu la ilahe ilallah." (Muslim) Kako da objedinim ono što si rekao i ova dva hadisa? Uputi me na to, Allah te uputio.

Abdullah: Poznato je da se Vjerovjesnik borio protiv židova i da ih je porobljavao, a oni su govorili la ilahe illallah. Njegovi ashabi su se borili protiv plemena Benu Hanife koji su svjedočili da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik i klanjali su, a isto se odnosi i na one koje je Alijj spalio. Ti potvrđuješ da onaj koji negira proživljenje postaje nevjernik i dozvoljeno je boriti se protiv njega, pa makar rekao la ilahe illallah, i da onaj koji negira nešto od temelja islama postaje nevjernik i biva ubijen makar ih izgovarao. Kako mu neće koristiti kada negira nešto od drugorazrednih pitanja vjere, a koriste mu kada negira tevhid koji predstavlja temelj i glavni dio vjere svih poslanika. Ti možda nisi shvatio značenje ovih hadisa.

Što se tiče Usaminog hadisa, u njemu se navodi da je ubio čovjeka koji je izgovorio šehadet, misleći da je to rekao iz straha za svoj život i imetak. Potrebno je sustegnuti se od ubijanja čovjeka koji proklamira

islam sve dok se ne očituje kod njega ono što se suprotstavlja toj njegovoj izjavi. Uzvišeni kaže: **"O vjernici, kada se borite na Allahovom putu, dobro provjerite"**, tj. obaveza je sustegnuti se i uvjeriti se, pa ako se kasnije očituje nešto što se suprotstavlja islamu, onda takav biva ubijen, jer Uzvišeni kaže: "**dobro provjerite".** Jer, da se ne ubija nakon što se izjasni, onda provjeravanje ne bi imalo nikakve koristi.

Isto se odnosi i na drugi hadis. Njegovo značenje je onakvo kako smo već spomenuli, tj. onaj ko proklamira tevhid i islam, obaveza je sustegnuti se od napada na njega, osim ako se utvrdi nešto što se suprotstavlja tome. Dokaz za ovo je da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Zar si ga ubio nakon što je rekao la ilahe illallah?" (El-Buhari) Također je rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne kažu la ilahe illallah." (Muslim) On je, također, za haridžije rekao: "Gdje god iz zateknete, ubijajte ih", iako su oni najviše ibadet činili i izgovarali la ilahe illallah. Čak su ashabi svoj ibadet smatrali mizernim kada bi vidjeli ove haridžije. Oni su učili znanje od ashaba, ali njihovo izgovaranje riječi la ilahe illallah, mnoštvo ibadeta i pozivanje na islam nije spriječilo da budu ubijani kada se kod njih očitovalo suprotstavljanje šerijatu.

Abdunnebijj: Šta kažeš za Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi koje su potvrđene vjerodostojnim: Da će ljudi doći na Sudnjem danu i tražiti pomoć od Adema, potom od Nuha, a onda Ibrahima, a zatim od Musaa, a onda od Isaa, pa će se ovi poslanici opravdavati, da bi na kraju došli do Muhammeda, s.a.v.s. Ovo govori da traženje pomoći od drugih, mimo Allaha, nije širk.

Abdullah: To je tvoja zbunjenost u pogledu suštine ovog pitanja. Mi ne negiramo traženje pomoći od stvorenja koje je živo i prisutno i koje je u mogućnosti učiniti traženo. Uzvišeni kaže: **"Od njega je zatražio pomoć onaj iz njegove skupine protiv onoga ko je bio njegov neprijatelj."** Kao što čovjek traži od svojih prijatelja pomoć u ratu i drugim okolnostima koje su u okviru njihovih mogućnosti. Mi smo ovdje porekli traženje pomoći u smislu ibadeta koji vi činite kod kabura evlija, ili kada su oni odsutni, te vezano za stvari koje može samo Allah Uzvišeni. Ljudi će tražiti pomoć od vjerovjesnika na Sudnjem danu. Željet će da mole Allaha da počne

obračun ljudi kako bi se stanovnici Dženneta riješili tegobe iščekivanja. Ovo je dozvoljeno i na dunjaluku i na ahiretu, tj. da dođeš dobrom čovjeku i u njegovom prisustvu, kada čuje tvoj govor, kažeš: "Zamoli Allaha za mene", kao što su Vjerovjesnikovi, s.a.v.s., ashabi tražili od njega to tokom njegovog života. Ali, poslije njegove smrti to nikako nisu činili. Nisu to tražili od njega kod njegovog kabura, već su ispravni prethodnici poricali onima koji su imali za cilj upućivati dove kod njegovog kabura.

Abdunnebijj: Šta kažeš za priču o Ibrahimu kada je bačen u vatru, pa ga je presreo Džibril u zraku, pa upitao: "Imaš li kakvu potrebu?" Ibrahim je rekao: "Što se tebe tiče, nemam." Da je traženje pomoći od Džibrila bilo širk, on to ne bi ponudio Ibrahimu.

Abdullah: Ova sumnja je poput prve sumnje. Prije svega, ova predaja nije ispravna, a kada bismo pretpostavili da je ispravna, Džibril mu je ponudio da mu donese korist u okviru onoga što on može, kao što Uzvišeni o njemu kaže: "**Podučio ga je onaj velike snage.**" Da mu je Allah dozvolio da uzme Ibrahimu vatru i sve što je oko nje na zemlji, a i brda, te da ih baci na istok ili zapad, on to ne bi bio nemoćan učiniti. To je poput bogatog čovjeka koji siromašnom ponudi imetak da bi udovoljio svoju potrebu, a ovaj odbije i strpi se sve dok mu Allah ne dadne opskrbu na kojoj mu neće niko prigovoriti. Gdje je ovdje onda traženje pomoći u ibadetu i širk koji se sada čini?

Znaj, brate, da su prvi ljudi kojima je poslan naš predvodnik Muhammed, s.a.v.s., činili manje širka od naših savremenika i to iz tri razloga: 1. Prvi su pripisivali Allahu druga samo u obilju, a u nedaćama su isključivo Njemu ispovijedali vjeru, a dokaz za to su riječi: "**Kada se popnu na lađu, Allaha mole iskreno Mu ispovijedajući vjeru, a kada ih On izbavi na kopno, oni Njemu druge pripisuju.**" Također kaže: "**Kada ih pokriju morski valovi poput oblaka, mole Allaha, iskreno Mu ispovijedajući vjeru, a kada im dadne spasa, do kopna među njima nezahvalnika bude. A dokaze naše samo izdajnik nezahvalnik poriče.**" Mušrici protiv kojih se borio Poslanik, s.a.v.s., molili su Allaha, a ujedno i druge u svome obilju, a u nedaćama bi samo molili Allaha, a zaboravljali bi na one koje su uzeli za svoja božanstva. Međutim, savremeni mušrici mole druge mimo Allaha

u obilju i u nedaći, pa kada budu pritiješnjeni, potom kažu: "O Allahov Poslaniče, o Husejne" i dr. Gdje su oni koji to shvataju? 2. Prvi mušrici su uz Allaha dozivali ljude koji su bili Njemu privrženi – vjerovjesnika, evliju, meleka, ili u najmanju ruku kamen, drvo, koji se Allahu pokoravaju i ne čine Mu grijehe. Naši savremenici uz Allaha mole ljude koji spadaju u kategoriju najvećih grješnika. Za onoga ko nosi takvo pogrešno uvjerenje o nečemu što je samo po sebi dobro, kao što je kamen, drvo, uveliko je lakše da nosi takva uvjerenja o onima čije se otvoreno griješenje i neispravnost jasno gleda. 3. Većina mušrika u doba Vjerovjesnika, s.a.v.s., činila je širk u tevhidul-uluhijje, a ne u tevhidur-rububijje, za razliku od širka zadnjih generacija. Danas se širk uveliko dešava u pitanjima Allahovog rububijjeta kao što se dešava i u pitanjima uluhijjeta. Naprimjer, danas neki ljudi smatraju da priroda upravlja kosmosom, te da ona oživljuje, usmrćuje i sl.

Vjerovatno ću ovaj svoj govor završiti jednom velikom konstatacijom koja se nazire iz ovoga što smo prethodno rekli, a glasi da nema razilaženja da tevhid neminovno mora biti realiziran uvjerenjem srca, govorom jezika i činjenjem povoda tjelesnim organima. Ukoliko nešto od ovoga bude nedostajalo, čovjek neće biti musliman. Onaj ko spozna tevhid, a ne postupa po njemu, nevjernik je i inadžija, kao što su bili faraon, Iblis i dr.

Ovo je pomućeno kod mnogih ljudi, pa govore: "To je istina, ali mi to ne možemo činiti i to nije dozvoljeno kod naših sunarodnika, već je neophodno da se sa njima slažemo, da pred njima popuštamo bojeći se zla. Ovakav siromah ne zna da većina predvodnika nevjerstva poznaje istinu i da su je ostavili samo zato što sebi nalaze opravdanja za njih. Uzvišeni kaže: **"Oni su Allahove ajete za malu cijenu prodali i od Allahovog puta odvraćali. Ružno li je ono što su oni činili."**

Onaj ko postupa po pravilima tevhida svojom vanjštinom, ali ga ne razumije, nije u njega ubijeđen svojim srcem, smatra se munafikom koji je gori od pravog nevjernika. Uzvišeni kaže: **"Munafici su na najnižem stepenu u Vatri i njima pomagača nećeš naći."**

Ovo pitanje će ti biti jasno kada budeš razmislio o onome što ljudi govore i uvidiš da ima onih koji poznaju istinu, ali po njoj ne postupaju iz straha da se njihov dunjaluk ne umanji, kao što je bio Karun, ili njegov

pomoćnik Haman kao i njihov vladar faraon. Također, uvidjet ćeš da ima onih koji po njemu vanjštinom postupaju, ali ne i nutrinom, poput munafika. Kada upitaš kakvo im je srčano uvjerenje, odgovorit će da ne znaju.

Ti moraš dobro shvatiti dva ajeta iz Allahove Knjige.

Prvi ajet je prethodno citiran, a glasi: **"Nemojte se opravdavati, postali se nevjernici nakon vašeg vjerovanja."** Kada znaš da su neki ljudi koji su krenuli u pohod protiv Rimljana sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., postali nevjernici zbog riječi koje su izgovorili u smislu zabave i šale, onda ti se očituje da onaj koji izgovori riječi kufra ili postupa po njemu bojeći se umanjenja svoga imetka, ugleda, ili da bi se nekom dodvorio, čini daleko veći prijestup od onoga ko izgovori kakvu riječ iz šale. Onaj koji se šali, u većini slučajeva u svome srci ne nosi uvjerenje o onome što govori svojim jezikom, već to čini da bi nasmijao ljude. Međutim, onaj koji izgovori riječi nevjerstva ili po njemu postupa iz straha, ili iz želje da zadobije nešto što se nalazi kod stvorenja, onda je potvrdio šejtanovo obećanje: **"Šejtan vam obećava siromaštvo i naređuje vam razvrat"**, ili se pribojava njegove prijetnje: **"To vam je samo šejtan koji zastrašuje svoje štićenike."** On nije potvrdio obećanje Milostivog: **"A Allah vam obećava oprost od Njega i obilje."** On se nije pobojao prijetnje Gordoga: **"Nemojte se njih bojati, nego se Mene bojte."** Da li stoga onaj ko je u ovakvom stanju zaslužuje da bude štićenik Milostivog ili štićenik šejtanov?

Drugi ajet: Uzvišeni kaže: "**Ko uznevjeruje u Allaha nakon svoga vjerovanja, osim onoga ko bude prisiljen, a srce mu bude smireno s vjerovanjem, ali onaj ko osjeti lagodnost prsa u nevjerstvu, takvi zaslužuju Allahovu srdžbu, njima pripada velika patnja."** Uzvišeni Allah nije dao opravdanja osim onima koji su prisiljeni, a njihova srca su smirena s vjerovanjem, dok su ostali postali nevjernici, svejedno činili to iz straha, želje, ili dodvoravanja nekome, ili siromaštva svoje zemlje, porodice, familije, ili zbog svog imetka, ili u smislu šale, ili iz drugih razloga, osim ako se radi o onome koji je prisiljen, jer ajet ukazuje da čovjek može biti prisiljen isključivo na govor i djela, dok na uvjerenje srca ne može niko biti prisiljen. Uzvišeni kaže: "**To je zato što oni više vole ovosvjetski život od života na budućem svijetu, a Allah neće uputiti**

nevjernički narod." Jasno je rekao da kazna nije zbog uvjerenja, neznanja, mržnje prema vjeri, ili ljubavi prema nevjerstvu, već zbog ovodunjalučkih ambicija i davanja prednosti dunjaluku nad vjerom, a Allah najbolje zna. Jasno je rekao da u ovome slučaju nisu kažnjeni. Poslije svega ovoga, zar ti nije došlo vrijeme, Allah te uputio, da se pokaješ svome Gospodaru, Njemu povratiš i da ostaviš ono što zastupaš. Pitanje o kojem smo govorili, kao što si čuo, veoma je opasno.

Abdunnebijj: Tražim oprosta od Allaha i Njemu se kajem. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik. Sada više ne vjerujem u ono što sam obožavao mimo Allaha. Molim Allaha da mi oprosti ono što je prije bilo i da pređe preko mojih loših postupaka, te da se prema meni ophodi Svojom blagošću, oprostom i milošću, i da me učvrsti na tevhidu i ispravnom vjerovanju sve dok Ga ne susretnem. Također, molim Ga da te nagradi, brate Abdullahu, dobrim za ovaj savjet, jer je vjera savjetodavni odnos, te da te nagradi za negiranje negativnosti koje sam zastupao, a prije svega to je moje ime Abdunnebijj. Kažem ti sada da sam ga promijenio u ime Abdurrahman. Molim Allaha da te također nagradi za skriveni grijeh koji sam zastupao, a ogleda se u zalutalom uvjerenju s kojim, kada bih susreo Allaha, ne bih nikada doživio uspjeh.

Međutim, želim od tebe na kraju nešto zatražiti, a to je da mi spomeneš neka nedjela i loše postupke u kojima ljudi mnogo griješe.

Abdullah: Nema smetnje, dobro poslušaj što govorim.

- Čuvaj se da tvoj slogan i znak po kojem se prepoznaješ bude ono oko čega postoji razilaženje u Knjizi, sunnetu, želeći da slijediš ono oko čega postoji sporenje, s ciljem podizanja smutnje i donošenja pogrešnog tumačenja, a u suštini tumačenje toga zna samo Allah. Neka tvoj znak po kojem se prepoznaješ bude znak onih koji imaju veliko znanje i koji o manje jasnim dokazima kažu: "Vjerujemo u to, sve je od našeg Gospodara." O stvarima o kojima postoji razilaženje, Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ostavi ono što ti izaziva sumnju i pređi na ono u što ne sumnjaš." (Ahmed i Et-Tirmizi) Također on je rekao: "Ko se bude čuvao sumnjivih stvari, sačuvat će svoju vjeru i čast, a ko bude zapao u sumnje, zapast će i u harame." (Muttefekun alejhi) Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Grijeh je ono što te tišti u prsima

i prezireš da to ljudi saznaju." (Muslim) Vjerovjesnik, s.a.v.s., također je rekao: "Upitaj svoje srce i upitaj svoju dušu (tri puta). Dobročinstvo je ono s čime je srce smireno, a grijeh je ono što te tišti u duši, prevrće se u tvojim prsima, pa makar ti ljudi govorili da je to ispravno." (Ahmed)

- Čuvaj se slijeđenja strasti, jer je Allah upozorio na to Svojim riječima: **"Jesi li vidio onoga koji je svoju strast za boga uzeo."** Čuvaj se pristrasnosti ljudima i mišljenjima i onome na čemu su bili preci, jer to su prepreke između čovjeka i istine. Istina je izgubljena stvar vjernika. Gdje god je nađe, on joj je najpreči. Uzvišeni kaže: **"A kada im se kaže: 'Slijedite ono što je Allah objavio', kažu: 'Ne, mi ćemo slijediti ono na čemu smo zatekli naše pretke.' Zar njihovi preci ništa ne shvataju niti su upućeni."**

- Čuvaj se oponašanja nevjernika, jer je to glavni razlog nastanka svake nedaće. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ko oponaša jedan narod, on njima i pripada." (Ebu Davud)

- Čuvaj se oslanjanja na nekoga drugog mimo Allaha. Uzvišeni kaže: **"Ko se na Allaha osloni, On mu je dovoljan."**

- Nikome se ne pokoravaj ukoliko time činiš nepokornost Allahu. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ne pokoravaj se stvorenju ako se tom pokornošću čini nepokornost Stvoritelju." (Et-Tirmizi)

- Čuvaj se lošeg mišljenja o Allahu, jer On o tome u hadisi-kudsijju kaže: "Ja se prema Svome robu ophodim onako kako o Meni misli." (Muttefekun alejhi)

- Čuvaj se stavljanja narukvica i konaca i sl. radi čuvanja od nesreće prije nego što se desi ili njenog otklanjanja kada se već desi.

- Čuvaj se vješanja zapisa radi čuvanja od uroka, jer je to širk. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ko nešto okači, njemu će biti i prepušten." (Et-Tirmizi)

- Čuvaj se traženja bereketa potiranjem kamenja, drveća, turbeta, jer je to širk.

- Čuvaj se sujevjerja i pesimizma u bilo kojem pogledu, jer je to širk. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Sujevjerje je širk, sujevjerje je širk" (rekao je to tri puta). (Ebu Davud)

- Čuvaj se potvrde onoga što govore sihirbazi i astrolozi koji tvrde da znaju nevidljivi svijet, koji stavljaju horoskope u novine i časopise u kojima govore o sreći i nesreći. Potvrditi nešto od toga je širk, jer znanje o nevidljivom svijetu pripada samo Allahu. Čuvaj se da ne pripišeš dolazak kiše zvijezdama i godišnjim dobima, jer je to širk, a to se pripisuje samo Allahu. Čuvaj se zaklinjanja drugima mimo Allaha bez obzira ko bio onaj kime se zaklinješ, jer je to širk. U hadisu se navodi: "Ko se zakune nekim drugim mimo Allahom, postaje nevjernik, ili počinio je širk" (Ahmed), poput zaklinjanja Vjerovjesnikom, povjerenjem, čašću, životom i sl.

- Čuvaj se vrijeđanja i psovanja vremena, psovanja vjetra, Sunca, hladnoće, vrućine, jer se svim tim vrijeđa Allah koji ih je stvorio. Čuvaj se da ne kažeš "da je bilo tako i tako, bilo bi tako i tako" kada te snađe kakva nedaća, jer time otvaraš djelovanje šejtanu. To je jedan vid protivljenja Allahovoj odredbi, već reci: "Allah je odredio i učinio što je htio."

- Čuvaj se da od kabura napraviš mesdžid, jer se ne klanja u mesdžidu u kome ima kabur. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kada je bio na samrtnoj postelji, rekao: "Allah prokleo židove i kršćane koji su grobove svojih vjerovjesnika uzeli za bogomolje", upozoravajući na ono što su učinili. Rekla je: "Da nije ovoga što je rekao, njegov kabur bi bio uzvišen." (El-Buhari) Poslanik, s.a.v.s., rekao je. "Oni koji su bili prije vas uzimali su grobove svojih vjerovjesnika i dobrih ljudi za bogomolje. Zato vi nemojte uzimati kabure za mesdžide, ja vam to zabranjujem." (Ebu Avane)

- Čuvaj se vjerovanja u hadise koje lašci pripisuju Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., kojima žele podstaći tevessul Poslanikovim bićem ili dobrim ljudima iz njegovog ummeta. Ti hadisi su izmišljeni i laž su na njega. Neki od tih hadisa su sljedeći: "Činite tevessul mojim ugledom jer je moj ugled kod Allaha veliki"; "Kada vam se stvari otežaju, držite se onih u kaburima"; "Allah je zadužio meleka na kaburu svakog evlije da ispunjava potrebe ljudi"; "Kada bi neko od vas imao lijepo mišljenje o kamenu, on bi mu donio korist". Postoji još mnogo ovakvih lažnih hadisa.

- Čuvaj se prisustvovanja tzv. vjerskim svečanostima kao što su mevlud, Isra i Miradž, petnaesta noć mjeseca ramazana i dr. Sve ove svečanosti su uvedene i nema dokaza za njih od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., niti njegovih ashaba koji su voljeli Allahovog Poslanika, s.a.v.s., više nego mi i koji su nastojali zadobiti dobro daleko revnosnije nego mi. A da je u tome bilo dobra, sigurno bi nas u tome pretekli.

SVJEDOČENJE LA ILAHE ILLALLAH – NEMA DRUGOG BOGA OSIM ALLAHA

U predaji se navodi: "Ključ Dženneta su riječi la ilahe illallah." Međutim, da li svako onaj ko ih izgovori zaslužuje da mu se otvore džennetska vrata?

Vehbu b. Munebbihu, Allah mu se smilovao, rečeno je: "Zar riječi la ilahe illallah nisu ključ za Dženet?" On odgovori: "Svakako. Ali, svaki ključ ima svoje zupce, pa ako doneseš ključ sa odgovarajućim zupcima, onda će ti se vrata i otvoriti, a u suprotnom neće."

Od našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenose se mnogobrojne predaje koje zajednički pojašnjavaju šta su zupci na tom ključu. Tako on kaže. "Ko kaže la ilahe illallah iskreno...", "...iz uvjerenja srcem", "...izgovori ih istinski iz svoga srca" i sl., jer se u ovim i drugim hadisima ulazak u Džennet veže za znanje o značenju ovih riječi i ustrajnost u njima do same smrti i pokornost onome na što one ukazuju.

Iz skupine dokaza učenjaci su izvadili uvjete koji se moraju ostvariti uz nepostojanje i prestanak svih zapreka, kako bi riječi la ilahe illallah bile povod za ulazak u Džennet i kako bi koristile onome ko ih izgovara. Ovi uvjeti su zupci na ključu, a oni glase:

ZNANJE	Pošto svaka riječ ima svoje značenje, potrebno je znati značenje riječi la ilahe illallah znanjem koje isključuje svaku vrstu neznanja, a ono glasi: negaciju božanstvenosti svima mimo Allaha i njeno potvrđivanje isključivo Allahu, azze ve dželle, tj. niko se s pravom istinski ne obožava osim Allah. Uzvišeni kaže: «Osim onih koji posvjedoče istinski i oni znaju.» Poslanik, s.a.v.s., rekao je: «Ko umre znajući da nema drugog boga osim Allaha, ući će u Džennet.»

UBJEĐENJE	Ono označava da čvrsto budeš ubijeđen u ono na što ove riječi ukazuju, jer one ne trpe nikakvu sumnju, dvoumljenje, nagađanje, već je obaveza da počivaju na kategoričkom uvjerenju. Uzvišeni, opisujući vjernike, kaže: «Vjernici su samo oni koji vjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika, a potom ne sumnjaju, i bore se svojim imecima i životima na Allahovom puitu. To su oni iskreni.» Nije ih dovoljno samo izgovarati, nego je potrebno biti ubijeđen srcem u njih. Ako se to ne desi, onda je to čisti nifak. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: «Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik. Neće rob sa ovim riječima susresti Allaha, ne sumnjajući u njih, a da neće ući u Džennet.» (Muslim)
PRIHVATANJE	Kada znaš i ubijeđen si, potrebno je da ovo ubjeđenje sa znanjem ostavi svoj trag, a to je prihvatanje onoga što ove riječi nalažu, srcem i jezikom. Onaj ko odbaci poziv u tevhid i ne prihvati ga – nevjernik je, svejedno da li to odbacivanje bilo zbog oholosti, inata, pakosti. Allah o nevjernicima koji su ove riječi odbacili iz oholosti kaže: «Kada im se kaže: la ilahe illallah, oni se ohole.»
PODREĐENOST	Potpuna podređenost tevhidu. Ovo je suštinsko poprište i praktično manifestiranje imana. Realizira se izvršavanjem onoga što je Allah propisao i ostavljanjem onoga što je zabranio. Uzvišeni kaže: «Ko pokori svoje lice Allahu i čini dobro, prihvatio se za najčvršću vezu, a Allahu pripadaju konačni ishodi.» Ovo je potpuna podređenost.
ISTINOLJUBIVOST	Pri njihovom izgovaranju traži se istinoljubivost koja isključuje laž. Ko ove riječi izgovori svojim jezikom, a srcem ih poriče, on je munafik. Dokaz za ovo su riječi Uzvišenog kojima kori munafike: «Oni svojim jezicima govore ono što nije u njihovim srcima.»

LJUBAV	Vjernik voli ove riječi i voli postupanje po onome što one nalažu. Voli one koji postupaju po njima. Znak ljubavi roba prema svome Gospodaru jeste da dadne prednost onome što Allah voli, pa makar to bilo u suprotnosti sa njegovom strašću. Također, znakovi toga su prijateljstvo sa onima koji su Allaha i Poslanika uzeli za prijatelje, neprijateljstvo prema onima koji iskazuju neprijateljstvo prema Njemu, slijeđenje Njegovog Poslanika, s.a.v.s., povođenje za njegovim tragovima i prihvatanje njegove upute.
ISKRENOST	Znači da se izgovaranjem ovih riječi želi isključivo Allahovo zadovoljstvo, jer Uzvišeni kaže: «I naređeno im je da obožavaju Allaha iskreno mu vjeru ispovijedajući, pravovjerni.» Poslanik, s.a.v.s., rekao je: «Allah je zabranio Vatri onoga ko kaže la ilahe illallah želeći time iskreno Allahovo lice.» (El-Buhari)

I pored ovih zajedničkih uvjeta, neophodno je ustrajati u ovim riječima i biti čvrst u njima sve do smrti.

SVJEDOČENJE MUHAMEDUN RESULULLAH – MUHAMMED JE ALLAHOV POSLANIK

Mejit u kaburu biva iskušavan i upitan za tri stvari. Ako odgovori – spašen je, a ako ne odgovori – propao je. Jedno od tih pitanja je: Ko je tvoj vjerovjesnik? Na njega će odgovoriti samo onaj koga je Allah na dunjaluku uputio da ispuni uvjete ovoga svjedočenja i koga učvrsti i nadahne u njegovom kaburu. To svjedočenje će mu koristiti na budućem svijetu na Dan kada od koristi ne budu ni imetak ni sinovi. Ti uvjeti su sljedeći:

POKORNOST VJEROVJESNIKU, S.A.V.S., U ONOME ŠTO NAREĐUJE	Uzvišeni Allah naredio nam je da mu se pokoravamo, rekavši: «Ko se pokorava Poslaniku, pokorava se i Allahu.» I kaže: «Ako Allaha volite, mene slijedite, pa će i Allah vas zavoljeti.» Općenit ulazak u Džennet vezan je za općenitu pokornost njemu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: «Svi pripadnici moga ummeta ući će u Džennet osim onoga ko odbije.» Rekli su: «Allahov Poslaniče, ko odbija?» Reče: «Ko mi se pokorava, ući će u Džennet, a ko mi se ne pokorava, on je odbio.» (El-Buhari) Ko voli Vjerovjesnika, s.a.v.s., neophodno je da mu se pokori, jer je pokornost plod i praktični dokaz ljubavi.
VJEROVANJE I POTVRDA ONOGA O ČEMU OBAVJEŠTAVA	Ko porekne nešto što je vjerodostojno preneseno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog poriva i svojih strasti, taj utjeruje Allaha i Njegovog Poslanika u laž, jer je Vjerovjesnik, s.a.v.s., sačuvan od svake vrste greške i laži: «On ne govori po hiru svome.»
IZBJEGAVANJE ONOGA ŠTO ZABRANJUJE	Počevši od najvećeg grijeha, a to je širk, prolazeći pored velikih grijeha i onih koji čovjeka vode u Vatru, te završavajući na malim grijesima i pokuđenostima, shodno veličini ljubavi muslimana prema svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., povećava se njegovo vjerovanje. Kada mu se poveća iman, Allah mu dadne da zavoli dobra djela, a omrzne mu nevjerstvo, griješenje, nepokornost.

ALLAH SE OBOŽAVA SAMO ONIM ŠTO JE PROPISAO JEZIKOM SVOGA VJEROVJESNIKA	Osnova koja važi za sve ibadete je zabrana uvođenja novih stvari u vjeru. Nije dozvoljeno da se Allah obožava osim onako kako je to došlo od Poslanika, s.a.v.s. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: «Ko uradi kakvo djelo koje nije u skladu sa onim na čemu smo mi, to mu se odbacuje.» (Muslim)

Korist: Znaj da je obavezna ljubav prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., i onome s čime je došao. Pa ko bude mrzio nešto od onoga s čime je došao Poslanik, pa makar to i prakticirao, postao je nevjernik. Nije dovoljno samo voljeti, već je potrebno da Poslanik bude draži od svega, pa čak i od samoga sebe, jer onaj ko nešto zavoli, dadne njemu prednost i daje prednost saglasnosti tome. Istinoljubivi čovjek u pogledu ljubavi prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., je onaj na kome se znakovi toga manifestiraju njegovim slijeđenjem, slijeđenjem njegovog sunneta, verbalnog i djelatnog, pokornošću njegovim naredbama, izbjegavanjem njegovih zabrana, oponašanjem njegovih lijepih manira u olakšanju i teškoćama, dobru i zlu. Pokornost i slijeđenje su plod ljubavi i bez njih ljubav nije iskrena.

Ljubav prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., ima mnoštvo znakova, a neki su njegovo često spominjanje donošenjem salavata na njega. Onaj ko nešto zavoli, to mnogo i spominje. Zatim, čežnja za susretom sa njim, jer svaki voljeni čezne za susretom svog voljenog; respektiranje, uvažavanje Poslanika, s.a.v.s., prilikom njegovog spomena. Ishak, Allah mu se smilovao, rekao je: "Poslije Vjerovjesnikove, s.a.v.s., smrti, ashabi ga ne bi spomenuli a da ne bi ostali skrušeni, naježenih koža i da ne bi plakali." Znakovi ove ljubavi su sljedeći: mržnja prema onome ko ga mrzi, neprijateljstvo prema onome ko mu je neprijatelj, izbjegavanje onih koji se suprotstavljaju njegovom sunnetu i unose u njegovu vjeru nove stvari, a to su pobornici novotarija i munafici; ljubav prema onome koga Vjerovjesnik, s.a.v.s., voli kao što je njegov ehlul-bejt, supruge, ashabi – muhadžiri i ensarije, a zatim neprijateljstvo prema onome ko prema njima iskazuje neprijateljstvo, mržnja prema onome ko njih mrzi, ili ih vrijeđa; povođenje za njegovim časnim moralom, jer je on bio najplemenitiji čovjek svojim ponašanjem, tako da je Aiša rekla: "Ahlak Allahovog Poslanika, s.a.v.s.,

bio je Kur'an", tj. on se obavezao da ne čini ništa osim onoga što mu je naređeno u Kur'anu.

Vjerovjesnikove, s.a.v.s., osobine: bio je najhrabriji od svih ljudi i najhrabriji u žestini borbe. Bio je najplemenitiji i najdarežljiviji od svih ljudi, a najdarežljiviji je bio u ramazanu. Bio je najbolji savjetodavac svim stvorenjima, najblaži i nikada se nije svetio radi sebe. Bio je najžešći kada se radilo o sprovođenju Allahove naredbe. Bio je najskromniji i najstidljiviji, stidljiviji od djevojke u njenoj odaji. Bio je najbolji u svojoj porodici i najmilostiviji čovjek prema ostalim ljudima... i još mnogo toga.

TAHARET – ČISTOĆA

Namaz je drugi temelj islama, a ispravan je samo ukoliko se ostvari čistoća. Čišćenje biva isključivo vodom ili zemljom.

Vrste vode: 1. Čista (tahir) – čista sama po sebi i čisteća, otklanja hades[1] i nečistoću.

2. Nečista – voda u malim količinama koja se pomiješala sa nečistoćom, ili je promijenila svoj okus, boju i miris zbog nečistoće i to u velikim količinama.

Napomena: Voda u velikoj količini ne biva zaprljana osim ukoliko nečistoća ne promijeni jedan od njenih opisa: boju, okus i miris. Mala količina vode ostaje zaprljana ukoliko je nečistoća dodirne. Vodom u velikim količinama smatra se zapremina veća od dva kulleta, a to je otpilike 210 l.

Posuđe: Svaki sud je čist, dozvoljeno ga je uzimati i koristiti, osim posuđa od zlata i srebra. Čišćenje njima je dozvoljeno uz postojeći grijeh. Dozvoljeno je posuđe i odjeća nevjernika, osim ako znamo da su zaprljani.

Koža uginule životinje je apsolutno nečista. Uginule životinje su dvovrsne: 1. one koje se nikako ne jedu; 2. one koje se jedu, ali nisu priklane. Ukoliko se koža životinja koje se inače jedu, a nisu priklane, uštavi, dozvoljeno ju je koristiti za suhu, ali ne i za vlažnu upotrebu.

Čišćenje poslije nužde: Uklanjanje onoga što izađe sprijeda ili straga. Ako se čišćenje poslije nužde obavlja vodom, to se naziva istindža, a ako se radi kamenom, papirom i sl., naziva se istidžmar. Da bi istidžmar bio validan, potrebno je da ono čime se čini istidžmar bude čisto samo po sebi, dozvoljeno i čisteće, da se ne jede. Koriste se tri i više kamena. Istindža i istidžmar su obavezni za sve što izađe na ove otvore.

1 Stanje bez abdesta ili toku džunupluka (mali i veliki hades), nap. prev.

Zabranjeno je onome koji obavlja nuždu da ostane u takvom položaju više nego što je potrebno zabranjeno je vršiti veliku i malu nuždu na izvorima vode, na putevima, u hladovima, ispod drveća na kome ima plodova, kao i okretanje prema Kibli tom prilikom.

Pokuđeno je onome koji obavlja nuždu da ulazi u nužnik sa nečim na čemu je napisano Allahovo ime, pokuđeno je govoriti tokom obavljanja nužde, mokriti u kakvu rupu na zemlji, dodirivati polni organ desnom rukom, okretati se prema Kibli u građevinama. Sve prethodno rečeno dozvoljeno je ukoliko postoji posebna potreba.

Pohvalno je da se onaj koji obavi nuždu opere ili obriše neparan broj puta, te zajedno upotrijebi i vodu i kamenje.

Misvak: Sunnet je čistiti zube tankim štapićem, kao npr. drvetom erak. Ovaj propis je potvrđeniji prilikom svakog namaza, učenja Kur'ana, abdesta, prije ispiranja usta, buđenja iz sna, ulaska u mesdžid, kuću, kada se osjeti da se promijenio miris iz usta i sl.

Pohvalno je početi sa desnom stranu usta prilikom korištenja misvaka i čišćenja, a koristiti lijevu ruku prilikom otklanjanja onoga što nije pohvalno.

Abdest – osnove: 1. pranje lica sa ispiranjem usta i nosa; 2. pranje ruku od vrha prstiju do iza lakata; 3. potiranje cijele glave sa ušima; 4. pranje nogu do iznad nožnih članaka; 5. poštivanje redoslijeda; 6. činiti abdestne radnje jednu iza druge.

Obaveze – vadžibi abdesta su: izgovoriti bismillu prije, pranje ruku za onoga ko se probudio iz noćnog sna tri puta prije nego što ih zamoči u posudu s vodom.

Sunneti abdesta: koristiti misvak, oprati šake na početku, isprati usta i nos prije pranja lica, nastojati što više isprati usta i nos za onoga ko ne posti, proći prstima kroz gustu bradu, provući prste kroz prste, početi s desnom stranom svih parnih organa, prati određene organe drugi i treći put, ušmrkavati vodu iz desne, a izbaciti uz pomoć lijeve ruke. Trljati tjelesne udove, lijepo uzimati abdest, proučiti dovu koja se navodi poslije uzetog abdesta.

Pokuđenosti: uzimati abdest previše hladnom ili vrućom vodom, prati više od tri puta jedan tjelesni ud, prskati vodom po udovima, prati unutrašnjost očiju, a posušivanje tjelesnih udova poslije abdesta je dozvoljeno.

Napomena: madmada (ispiranje usta) neophodno podrazumijeva da voda pod pritiskom kruži unutar usta. Istinšak podrazumijeva da se voda ušmrče u nos udisanjem, a ne samo rukom. Isto se odnosi na istinsar (izbacivanje vode poslije ušmrkavanja). Ispravni su samo ako su u skladu sa ovim opisom.

Opis abdesta: Nijjet srcem, potom se prouči bismilla i operu šake. Zatim se isperu usta i nos, a potom se opere lice (granice lica su od mjesta gdje po običaju raste kosa do brade (zukn) po dužini, i od uha do uha po širini), potom se operu ruke sa podlakticama i laktovima. Potom se potare sva površina glave od granice lica do potiljka, kao i bjelina koja se nalazi iznad ušiju. Kažiprst će staviti u unutrašnjost ušiju, a palcima će potrati vanjsku površinu ušiju. Potom se operu noge do iznad nožnih članaka.

Napomena: Ukoliko je brada rjeđa, obaveza je oprati kožu ispod nje, a ukoliko je gusta, opere se samo njen vanjski dio.

Potiranje po mestvama: Mestve su vrsta obuće od kože i sl., a ako su od vune i sl., onda se nazivaju čarapom. Mesh po njima dozvoljen je isključivo za mali hades (stanje čovjeka bez abdesta). Dozvoljeno je činiti mesh pod nekoliko uvjeta: 1. obući mestve pri punoj čistoći (nakon uzimanja potpunog abdesta) 2. da se prilikom potiranja po mestvama koristi voda, tj. da se pokvase šake i njima pređe po mestvama; 3. da pokrivaju površinu nogu koju je obaveza pokriti; 4. njihova dozvoljenost; 5. da budu same po sebi čiste. Dozvoljeno je činiti mesh po turbanu pod sljedećim uvjetima: 1. da turban bude namijenjen za muškarca; 2. da prekrije uobičajenu površinu glave; 3. da se uzima mesh za mali hades; 4. da se prilikom činjenja mesha po turbanu koristi voda, tj. da se pokvase šake vodom i njima pređe po turbanu. Dozvoljeno je ženama učiniti mesh i po mahrami pod sljedećim uvjetima: 1. da bude namijenjena za ženu; 2. da se spušta sa glave prema vratu i da ga obuhvata; 3. da bude za mali hades; 4. da se za mesh koristi voda; 5. da se njome pokriva uobičajeni dio ženske glave.

Trajanje mesha za onoga ko boravi u svome mjestu je jedan dan i jednu noć, a za onoga ko je na putovanju (razdaljina koja dozvoljava kraćenje namaza je 85 km) tri dana i tri noći.

Početak mesha: Od prvog potiranja nakon hadesa i nakon njihovog oblačenja do istog vremena sutra, za onoga ko boravi u svojoj kući (24 sata).

Površina koja se potire prilikom uzimanja mesha po mestvama: od vrha nožnih prstiju prema potkoljenici. Mesh se uzima rastavljenim prstima ruku.

Korist: Ko uzme mesh na putovanju, a zatim dođe u mjesto boravka, ili bude u mjestu boravka, pa krene na putovanje, ili bude sumnjao u početak svoga mesha, njegov mesh je poput mesha onoga koji boravi kod svoje kuće.

Gips, zavoj i langeta su učvršćivači za kosti i sl. Dozvoljeno je po njima uzeti mesh pod sljedećim uvjetima: 1. da čovjek bude u potrebi za njima; 2. da ne prelaze mjesto potrebe; 3. da potiranje po njima bude u kontinuitetu sa pranjem ostalih organa prilikom uzimanja abdesta. Ukoliko gips, zavoj ili langeta prelaze granice potrebe, obaveza je skinuti taj višak. Ukoliko se boji da će mu to naštetiti, potiranje po njima bit će validno.

Korist:

- najbolje je potrati mestve zajedno, bez davanja prednosti desnoj nozi;

- nije propisano da se čini mesh po donjem dijelu mestvi, niti po petama;

- pokuđeno je prati mestve umjesto njihovog potiranja, kao i ponavljati mesh;

- potrebno je potrati većinu turbana ili mahrame.

Stvari koje kvare abdest: 1. sve što izađe na jedan od dva otvora kojima se vrši velika ili mala nužda, a čisto je poput vjetra, sperme, ili je nečisto poput mokraće i mezja; 2. gubitak razuma, snom ili nesvjesticom, osim ukoliko se malo zaspi u sjedećem ili stojećem položaju; 3. izlazak mokraće

ili izmeta sa mjesta sa kojih inače ne izlaze; 4. izlazak neke nečistoće (mimo mokraće i izmeta) iz tijela i to u velikim količinama poput krvi; 5. jedenje devinog mesa; 6. dodirnuti spolni organ bez zaštite (u vidu odjeće i sl.); 7. da žena dodirne muški spolni organ sa strašću, bez zaštite u vidu odjeće i sl.; 8. otpadništvo od vjere. Ko bude siguran da je uzeo abdest, a posumnja da ga je izgubio i obrnuto, primijenit će ono u što je siguran.

Kupanje (gusul). Okolnosti kada je gusul obavezan: 1. izlazak sperme uz strast za budnoga, ili izlazak sa strašću ili bez strasti za onoga ko je u snu; 2. da glavić muškog spolnog organa u potpunosti uđe u ženski spolni organ, pa makar bilo i bez ejakulacije; 3. prelazak kafira na islam, pa makar i otpadnika; 4. završetak menstruacije (hajza); 5. završetak nifasa u postporođajnom periodu sa krvarenjem; 6. smrt muslimana.

Obaveze gusula: Dovoljno je da voda dospije na čitavo tijelo sa nijjetom kupanja, a također da dospije u usta i nos. Potpuni gusul podrazumijeva devet stvari: 1. nijjet; 2. izgovaranje bismille; 3. oprati ruke prije nego što se stave u posudu; 4. oprati spolni organ i ono što je zaprljano; 5. uzeti abdest; 6. posuti vodu tri puta po glavi; 7. posuti vodu na ostali dio tijela, 8. trljati tijelo rukama; 9. počinjati s desne strane.

Zabranjeno je onome ko je u malom hadesu (bez abdesta) sljedeće: 1. dodirivati Mushaf; 2. obavljati namaz; 3. činiti tavaf.

Zabranjeno je onome ko je u velikom hadesu (džunupluku), uz ovo što je prethodno spomenuto: 4. učenje Kur'ana; 5. zadržavanje u mesdžidu.

Pokuđeno je da džunup spava bez abdesta, te pretjerano korištenje vode prilikom kupanja.

Tejemmum. Uvjeti: 1. nemogućnost dolaska do vode; 2. da se uzme čistom i dozvoljenom zemljom sa zemljanom prašinom, koja nije spečena. Ruknovi: potrati cijelo lice i ruke do ručnih zglobova, slijediti redoslijed, te da ove dvije radnje bude jedna iza druge u kontinuitetu. Tejemmum se kvari: 1. svime onim čime se kvari abdest; 2. postojanje vode ukoliko se tejemmum uzima zbog njenog nepostojanja; 3. prestanak povoda koji dozvoljava tejemmum, kao što je izlječenje od bolesti.

Sunneti:

1. poštivanje redoslijeda i kontinuiteta radnji tejemmuma za veliki hades;

2. odgađanje tejemmuma do zadnjeg vremena; 3. proučiti zikr poslije uzetog tejemmuma koji se inače uči poslije abdesta. Mekruhi: više puta dodirivati zemlju s ciljem potiranja lica i šaka.

Opis tejemmuma: da čovjek zanijjeti srcem, izgovori bismillu, rukama udari po zemlji jedanput, a zatim prvo potare lice tako što pređe unutrašnjim dijelom šaka preko lica i brade, a potom potare šake. Vanjski dio desne šake unutrašnjim dijelom lijeve i obrnuto.

Uklanjanje nečistoća: tri su vrste nečistoća: živa bića, a dijele se na: 1. nečista, kao što su svinja i pas i sve što od njih proizilazi, te sve one čije se meso ne jede iz reda ptica i stoke koje su rastom veće od mački. Njihova mokraća, izmet, pljuvačka, znoj, sperma, mlijeko i sluz, ono što se povrati, su nečisti, i ove kategorije životinja su nečiste; 2. čiste, a dijele se na tri kategorije: a) čovjek – sperma, znoj, pljuvačka, mlijeko, sline, sluz i vlaga ženskog spolnog organa su čisti. To se odnosi na sve njegove dijelove i ostatke, osim mokraće, izmeta, mezja (izlučevina koja izlazi prije sperme), vedja (izlučevina u vidu sperme koja izlazi bez strasti, kao npr. prilikom obavljanja nužde), i krvi koji su nečisti; b) sve životinje čije se meso jede – njihova mokraća, balega, sperma, mlijeko, znoj, pljuvačka, sluz, ono što se povrati, mezj i vedj su čisti; c) ono od čega se teško sačuvati, kao što su magarac, mačka, miš i sl. Samo su pljuvačka i znoj ovih životinja čisti. **Uginule životinje**, sve su nečiste, osim čovjeka, ribe i skakavaca, te malokrvnih životinja kao što su škorpija, mrav, komarac. Neživa priroda je sva čista, kao što je zemlja, kamenje i sl. Iz toga se izuzimaju sve nežive tvari koje su proizašle i nastale iz prethodno spomenutih jedinki.

Koristi:

- Krv, gnoj i sukrvica su nečisti. U namazu i drugim ibadetima oprašta se mala količina ukoliko se radi o čistoj životinji.

– Krv dvije žive vrste je čista: 1. ribe; 2. ono što ostane u mesu i krvnim sudovima nakon klanja.

– Ono što je otkinuto od životinje koja se inače jede, a živa je, te zametak i embrij takvih životinja – sve ovo je nečisto.

– Prilikom otklanjanja nečistoće nema potrebe za donošenjem nijjeta, pa kada bi nečistoće nestalo pod utjecajem kiše, tada bi postalo čisto ono što je dotad bilo nečisto.

– Dodirivanje prljavštine rukom, ili hodanje preko nečistoće ne kvari abdest, već je obaveza ukloniti nečistoću te ukloniti sve ono na čemu se nađe, na tijelu i odjeći. Nečistoća postaje čista pod sljedećim uvjetima: 1. pranjem čistom vodom; 2. da se predmet pranja iscijedi van vode, ukoliko se može iscijediti; 3. da se nečistoća ukloni grebanjem i sl., ukoliko nije dovoljno pranje; 4. da se opere sedam i osmi put zemljom, ili sapunom, ako se radi o nečistoći psa.

Napomene:

- Ukoliko se nađe nečistoća na zemlji, poput mokraće, dovoljno je da se polije vodom i tako se ukloni, da nestane njene boje i mirisa.

- Ukoliko je u čvrstom stanju, kao što je izmet, neophodno ga je ukloniti i ukloniti tragove ove nečistoće.

- Ukoliko nije moguće otkloniti nečistoću osim vodom, obaveza je to učiniti.

- Ukoliko se ne zna tačno mjesto nečistoće, oprat će se (cijeli dotični predmet) tako da se bude sigurno da je nečistoća uklonjena.

– Ko uzme abdest za obavljanje nafile, dozvoljeno je da s njime klanja farz-namaz.

– Onaj ko zaspi ili iz njega izađe vjetar, nije dužan čistiti se, jer taj vjetar nije nečist, već je dužan uzeti abdest ukoliko želi klanjati i sl.

PROPISI O HAJZU I ISTIHAZI

PITANJE	PROPIS
Najmanji i najveći broj godina u kojima žena može dobiti menstruaciju?	Najmanje sa devet godina, a ukoliko se pojavi prije devet godina, onda je to istihaza. Nema gornje granice broja godina za menstruaciju.
Najmanji broj dana menstruacije?	Jedan noć i jedan dan (24 h), a ako bude manje od toga, onda je istihaza.
Najveći broj dana menstruacije?	Petnaest. Ako krv bude izlazila veći broj dana od ovoga, onda je to istihaza.
Čistoća između dvije menstruacije?	Trinaest dana. Ukoliko se krv pojavi prije nego što se ovaj rok završi, onda je to istihaza[1]
Menstruacija kod žena pretežno traje?	Šest ili sedam dana.
Čistoća kod žena većinski traje?	Dvadeset tri ili dvadeset četiri dana.
Da li se krv koja se pojavi tokom trudnoće smatra hajzom?	Ono što izađe iz trudne žene u vidu krvi, ili mutne tekućine[2], ili žute tekućine[3], smatra se istihazom.
Kada žena zna da se očistila od menstruacije, tj. da je menstruacija prestala?	U ovom pitanju su žene dvovrsne: 1) bijelim iscjetkom[4], ukoliko ga vidi. 2) prestankom izlaska (suhoćom) krvi, mutnog i žutog iscjetka, ukoliko se inače ne ukazuje bijeli iscjedak.

1 Hajz (menstruacija), mjesečno krvarenje žene, je prirodno urođeno otjecanje krvi u stanju zdravlja, bez povoda rađanja. Istihaza je otjecanje krvi u neuobičajenom vremenu povodom bolesti ili poremećaja. Razlika između hajza i istihaze je u sljedećem: 1. menstrualna krv je tamnocrvena i teži crnilu, dok je krv istihaze svijetlocrvena, poput krvi koja poteče iz nosa; 2. menstrualna krv je gusta i često popraćena (zgrušanim) komadićima, dok je krv istihaze rijetka i otiče poput krvi sa rane; 3. menstrualna krv ima neugodan miris u većini slučajeva, dok je miris krvi istihaze poput mirisa obične krvi.
U hajzu su zabranjene sljedeće stvari: direktno spolno općenje, talak (puštanje žene iz braka), namaz, post, tavaf, učenje Kur'ana, dodirivanje Mushafa, zadržavanje u mesdžidu.

2 Mutna tekućina je krv koja izlazi iz spolnog organa, a boja joj je tamnosmeđa.

PROPISI O HAJZU I ISTIHAZI

PITANJE	PROPIS
Ono što izađe iz ženskog spolnog organa tokom čistoće u vidu tekućina?	Ukoliko bude providno ili bijelo i sluzavo, čisto je. Ukoliko bude krv, pomućeno ili žuto, onda je nečisto. Sve ovo kvari abdest. Ukoliko izlazak potraje, onda je to istihaza.
Mutna ili žuta tekućina iz spolnog organa?	Ukoliko je vezano za menstruaciju prije ili poslije, onda ima status menstruacije. Ako je odvojeno, onda je istihaza.
Čistoća kod žena većinski traje?	Dvadeset tri ili dvadeset četiri dana.
Ona koja je imala određene dane menstruacije, pa se očistila prije nego što se napunio broj tih dana?	Ukoliko se prekine oticanje krvi i vidi znakove čistoće, onda je čista, pa makar se i ne ispunio broj dana njene menstruacije u kojima je obično vidjela izlazak krvi.
Ako menstruacija dođe prije ili se pojavi poslije uobičajenog vremena?	Ukoliko se očituju osobine menstruacije, onda je to menstruacija, bez obzira u kojem vremenu bude, pod uvjetom da između dva krvarenja bude više od trinaest dana (najmanja čistoća između dvije menstruacije), a u suprotnom to je istihaza.
Ukoliko menstruacija duže ili kraće potraje od uobičajene?	To se također smatra menstruacijom, pod uvjetom da ne bude duže od najdužeg hajza (15 dana).

3 Žuta krv koja izlazi iz spolnog organa žene i naginje žutoj boji.

4 Bijeli iscjedak je bijela tekućina koja izlazi iz spolnog organa žene nakon nastupanja čistoće. Ovaj iscjedak je čist, ali kvari abdest.

PITANJE	PROPIS
Ukoliko žena bude imala stalno krvarenje duži period, npr. cijeli mjesec ili više?	U ovom slučaju postoji nekoliko okolnosti: 1. da zna vrijeme nastupanja menstruacije svakog mjeseca i broj dana. Onda će prema broju dana i uobičajenom vremenu njene menstruacije to uzeti kao hajz, svejedno da li se krv raspoznavala ili ne. 2. Ona koja poznaje vrijeme hajza u toku mjeseca, ali ne zna broj njegovih dana, ona će čekati šest ili sedam dana (koliko iznosi hajz u većini slučajeva), počevši od vremena nastupanja hajza kojeg poznaje. 3. Ona koja zna broj dana menstruacije, ali ne zna kada će doći u toku mjeseca. Ona će sačekati broj dana koje poznaje, početkom svakog hidžretskog mjeseca.

Napomene:

- Žena u istihazi dužna je klanjati, ali uzima abdest za svaki namaz.

- Ukoliko se žena očisti od hajza i nifasa prije nego što sunce zađe, dužnost joj je da klanja podne i ikindiju toga dana. Ako se očiti poslije pojave zore, klanjat će akšam i jaciju od te noći.

- Ako nastupi namasko vrijeme, a žena u njemu dobije hajz ili nifas prije nego što je klanjala namaz, nije ga obavezna klanjati.

- Žena je dužna da rasplete svoju kosu kada se kupa od hajza i nifasa, a nije to obavezna učiniti prilikom kupanja od džunupluka (spolnog odnosa).

- Zabranjeno je činiti direktni spolni odnos sa ženom u hajzu i nifasu, a dozvoljeno je naslađivati se svime mimo spolnog organa.

- Pokuđeno je imati direktni spolni odnos sa ženom u istihazi, a dozvoljeno je ako muž ima potrebu za odnosom.

- Pohvalno je da se žena u istihazi okupa za svaki namaz, a ako ne može, spajat će podne i ikindiju jednim kupanjem, a akšam i jaciju drugim

kupanjem, te se također okupati za sabah. Tako će se tri puta u jednom danu i noći okupati. Ako ni to ne može, okupat će se jednom dnevno i uzimati abdest za svaki namaz. Ako ni to ne može, uzimat će abdest za svaki namaz poslije kupanja od hajza.

- Dozvoljeno je ženi da uzme lijekove kojima privremeno prekida menstruaciju, radi obavljanja obreda hadždža i umre, ili upotpunjenja posta ramazana pod uvjetom da bude sigurna od štetnosti tih lijekova.

NAMAZ

Ezan i ikamet su fardi-kifaje (kolektivna obaveza) u mjestima boravka, i to muškarcima, a sunnet su onome ko namaz obavlja pojedinačno ili na putovanju. Mekruh je da ih uče žene. Nije ispravno da se prouči prije nastupanja namaskog vremena, osim ukoliko se radi o sabah-namazu. Ispravno je proučiti "prvi ezan" nakon prolaska polovine noći.

Uvjeti namaza: 1. islam; 2. razum; 3. razlikovanje pojmova – razboritost; 4. čistoća od prljavština, prema mogućnostima; 5. nastupanje vremena: vrijeme podne-namaza je od trenutka izlaska sunca iz zenita (skretanja sa polovine neba) do trenutka kada sjena određene stvari postane ista kao ta stvar. Ikindija-namaz i odabrano vrijeme za njega su od vremena kada sjena svake stvari postane duplo veća do vremena nužnog izvršavanja ovog namaza, a nužno vrijeme izvršavanja ovog namaza je do zalaska sunca. Akšam – od zalaska sunca do nestanka crvenila na horizontu. Jacija – odabrano vrijeme je do polovine noći, a vrijeme nužnog obavljanja je do nastupanja zore. Potom dolazi vrijeme sabah-namaza do izlaska sunca; 6. pokrivanje stidnih mjesta, shodno mogućnostima, odjećom kroz koju se ne vidi koža. Stidno mjesto odraslog muškarca od desete godine je od iznad pupka do ispod koljena. Punoljetna slobodna žena je sva avret, u namazu osim njenog lica; 7. uklanjanje nečistoće sa tijela, odjeće, mjesta obavljanja namaza prema mogućnostima; 8. prema mogućnosti okrenuti se prema Kibli; 9. nijjet (namjera obavljanja namaza).

Ruknovi (temelji) obavljanja namaza. Postoji četrnaest ruknova namaza: 1. kijam – stajanje u farz-namazu, prema mogućnosti; 2. početni tekbir; 3. učenje Fatihe; 4. ruku' (pregibanje) na svakom rekatu; 5. podizanje sa rukua; 6. uspravno stajati nakon rukua; 7. činiti sedždu na sedam tjelesnih organa; 8. sjediti između dvije sedžde; 9. učenje zadnjeg tešehhuda; 10. sjedenje na zadnjem tešehhudu; 11. salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pri zadnjem tešehhudu; 12. predati selam na desnu stranu; 13. polahko i smireno obavljanje ovih temelja sa propisanim zadržavanjem na njima; 14. pravilan slijed ovih ruknova (temelja).

Namaz neće biti ispravan bez ovih temelja. Jedan rekat biva pokvaren ukoliko se izostavi bilo koji rukn, namjerno ili nenamjerno.

Obaveze (vadžibi) namaza. Postoji osam obaveza namaza: 1. svi tekbiri, osim početnog tekbira; 2. izgovoriti "semi'allahu limen hamideh", za imama i onoga koji klanja pojedinačno; 3. izgovoriti "rabbena ve lekel-hamd" prilikom podizanja sa rukua; 4. izgovoriti "subhane rabbijel-azim" na rukuu jedanput; 5. izgovoriti "subhane rabbijel-e'ala" na sedždi jedanput; 6. izgovoriti "rabbigfirli" između dvije sedžde; 7. učenje tešehhuda na prvom sjedenju; 8. sjedenje pri tešehhudu. Ukoliko se izostavi neki od ovih vadžiba namjerno, namaz je neispravan, a ukoliko se izostave nenamjerno, onda se čini sehvi-sedžda.

Namaski sunneti: podrazumijevaju **govor i radnje**. Namaz neće biti pokvaren ukoliko se nešto od njih izostavi, pa makar i namjerno. Sunnet je izgovarati: početnu dovu (subhaneke), e'uzu i bismillu, riječi "amin" poslije proučene Fatihe sa glasnim izgovaranjem u namazima u kojima se uči naglas, poslije Fatihe proučiti nešto od Kur'ana, da imam glasno uči (onome ko se povodi za imamom to je zabranjeno, a pojedincu se daje na izbor), izgovarati "hamden kesiren tajjiben mubareken fihi..." poslije izgovaranja "rabbena ve lekel-hamd", sunnet je sve što se više od jednog puta izgovori tesbiha na rukuu i na sedždi, te između sedždi što se izgovori više od jedanput "rabbigfirli", proučiti dovu prije predaje selama. **Sunneti namaskih radnji:** podići ruke prilikom uvodnog tekbira, rukua, vraćanja sa rukua i prilikom podizanja sa prvog tešehhuda; staviti desnu po lijevoj ruci ispod prsa za vrijeme stajanja (kijama); gledanje u mjesto sedžde; rastaviti stopala na stajanju; prilikom odlaska na sedždu prvo staviti koljena, pa ruke, pa čelo i nos; udaljiti nadlaktice od bokova, stomak od butina i butine od potkoljenica; rastaviti koljena na sedždi; rastaviti stopala na sedždi, a nožne prste presaviti prema Kibli; staviti ruke pri sedždi naspram ramena, raširene, ali skupljenih prstiju; sa sedžde ustajati oslanjajući se na vrhove stopala, a koljena držati rukama; iftiraš (između sedždi i na prvom sjedenju sjesti na lijevu potkoljenicu tako da bude opružena po zemlji); teverruk (sjesti na drugom tešehhudu oslonivši se na butinu, a lijevu potkoljenicu staviti ispod desne i stopalo desne noge ostaviti uspravnim sa podavijenim prstima prema Kibli); staviti ruke na natkoljenice raširivši ih, ali skupljenih

prstiju između dvije sedžde, a isto i na tešehhudima, osim što se savije mali i domali prst, a palac i srednji prst se sastave u vidu halke, a kažiprstom se pokazuje (prema Kibli) prilikom spomena Allaha i upućivanja dove, čime se aludira na Njegovu jednoću; okrenuti se lijevo i desno prilikom predaje selama, okrenuti se prvo prema desnoj strani.

Sehvi-sedžda je sunnet ukoliko se iz zaborava izgovori nešto što je inače utemeljeno, ali ne na odgovarajućem mjestu, kao što je učenje Kur'ana na sedždi, dozvoljeno je ukoliko se izostavi nešto što je sunnet, a obaveza je ukoliko se doda ruku', sedžda, stajanje, sjedenje ili preda selam prije završetka namaza, ili pogrešno uči Kur'an tako da se mijenja značenje, ili se izostavi neki od vadžiba, ili klanjač posumnja da je nešto dodao namazu u vrijeme dok ga klanja. Namaz biva neispravan ako se namjerno izostavi obavezna sehvi-sedžda. Ukoliko čovjek želi, obavit će dvije sehvi-sedžde prije ili poslije selama. Ukoliko zaboravi sehvi-sedždu tako da prođe duži vremenski razmak, onda ona njemu prestaje biti obaveza.

Opis namaza: Kada stane na namaz okrenut će se prema Kibli i reći će "Allahu ekber". Imam će naglas izgovarati ovaj i ostale tekbire da bi ga čuli oni iza njega, a ostali će izgovarati u sebi. Podići će ruke prilikom početnog tekbira naspram ramena, a zatim će ih staviti tako što uzme desnom za lijevu i položi ih ispod prsa. Pogled će usmjeriti ka mjestu sedžde. Potom će otpočeti namaz učenjem nekih od dova koje se navode u sunnetu, kao što je: "Subhaneke allahumme ve bi hamdike ve tebarekesmuke ve te'ala džedduke ve la ilahe gajruke". Potom će proučiti e'uzu, a onda bismillu – ništa od ovoga neće glasno izgovarati. Potom će proučiti Fatihu, pohvalno je da muktedija (onaj ko se povodi za imamom) prouči Fatihu kada imam zastane između ajeta i tamo gdje se ne uči glasno, ako se radi o namazu u kojem se uči glasno. Obaveza je da se Fatiha prouči u namazu u kojem se uči u sebi. Potom će proučiti nešto od Kur'ana. Pohvalno je da na sabah-namazu prouči nešto od dužih sura. Na akšamu od kraćih, a na ostalim namazima nešto od osrednjih. Duže sure su od sure Kaf do sure Amme, srednje do sure Ed-Duha, a kraće do sure En-Nas. Imam će glasno učiti na sabahu i na prva dva rekata akšama i jacije. Na ostalim rekatima mimo ovih učit će u sebi. Potom će donijeti tekbir i dižući ruke, kao pri početnom tekbiru, otići na ruku'. Stavit će ruke na koljena, rastaviti svoje

prste, ispraviti leđa, a glavu izravnati sa njima, a potom reći: "Subhane rabbijel-azim" (neka je slava mome Gospodaru Velikom) tri puta. Potom će podići glavu govoreći: **"Semi'allahu limen hamideh"** (čuje Allah onoga ko Mu zahvaljuje), pa će podići ruke kao što ih je podizao pri početnom tekbiru. Potom će se uspraviti, a onda reći **"Rabbena ve lekel-hamdu hamden kesiren tajjibene mubareken fihi mil'essemavati ve mil'el erdi ve mil'e ma šite min šej'in b'ad"** *(Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala, mnogobrojna, blagoslovljena i lijepa hvala, onoliko koliko su ispunjena nebesa i ispunjena Zemlja, koliko je ispunjeno ono što Ti želiš poslije toga)*. Potom će ničice pasti na sedždu donoseći tekbir. Odvojit će nadlaktice od bokova i stomak od butina. Ruke (dlanove) će staviti naspram ramena. Svoje nožne prste će saviti, pa će i oni i prsti ruku biti usmjereni ka Kibli. Potom će reći: **"Subhane rabbijel-e'ala"** *(neka je slavljen moj Uzvišeni Gospodar)* tri puta. Može to ponoviti više puta, prema predajama koje se prenose, ili sam uputiti dovu koju želi. Potom će podići svoju glavu učeći tekbir, a svoju lijevu nogu položiti i na nju sjesti, a stopalo desne noge ostaviti uspravnim sa savijenim prstima prema Kibli, ili će oba stopala ispraviti i prste savijene usmjeriti prema Kibli, te sjesti na svoje pete, izgovarajući **"rabbigfirli"** *(Gospodaru, oprosti)* dva puta, a može i dodati: **"Verhamni vedžburni verfe'ani verzukni vensurni ve jehdini ve afini v'afu anni"** *(Smiluj mi se, ojačaj me, uzdigni me, oskrbi me, pomozi me, uputi me, učini me zdravim, oprosti mi)*. Potom će učiniti drugi put sedždu kao i prvi put, a zatim podići glavu donoseći tekbir. Ustat će i stajati na svojim stopalima, klanjat će drugi rekat kao i prvi. Kada ga završi, sjest će da prouči tešehhud, položivši lijevu nogu i na nju sjesti, a stopalo desne ostaviti uspravnim sa savijenim prstima prema Kibli – iftiraš. Stavit će desnu ruku na desnu natkoljenicu, a lijevu ruku na lijevu. Savit će mali i domali prst, a palac i srednji prst načiniti u obliku halke, te pokazivati kažiprstom izgovarajući: **"Ettehijjatu lillahi ves-salavatu vettajjibatu es-selamu alejke ejjuhennebijju ve rahmetullahu ve berekatuhu, es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illallah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu"** *(Pozdravi i blagoslovi i sva dobrota pripadaju Allahu, neka je selam na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegov bereket. Neka je selam na sve nas i na Allahove dobre robove. Svjedočim da nema drugog boga osim*

Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik). Potom će u trorekatnim i četverorekatnim namazima ustati donoseći tekbir i podižući ruke. Ostale rekate će isto klanjati, ali na njima neće glasno učiti. Proučit će samo Fatihu. Zatim će sjesti na zadnji tešehhud (teverruk) tako što će položiti lijevu nogu koja će izaći na njegovu desnu stranu (ispod desne potkoljenice), a ispraviti stopala desne i butinama sjesti na zemlju. Potom će izgovoriti zadnji tešehhud, a onda reći: **"Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammedin kema sallejte ala Ibrahime ve ala ali Ibrahime inneke hamidun medždi. Allahumme barik al Muhammedin ve ala ali Muhammedin kema barekte ala Ibrahime ve ala ali Ibrahime inneke hamidun *medždid*"** *(Allahu, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu kao što si blagoslovio Ibrahima i porodicu Ibrahimovu, Ti si uistinu hvale i slave dostojan. Allahu, podari blagodati Muhammedu i Muhammedovoj porodici kao što si ih podario Ibrahimu i Ibrahimovoj porodici, Ti si uistinu hvale i slave dostojan)*. Sunnet je da još kaže: **"E'uzu billahi min azabinnari ve azabil-kabri ve fitnetil-mahja vel-memati ve fitneti Mesihid-Dedždžal"** *(Utječem se Allahu od patnje u Vatri i patnje u kaburu, smutnje života i poslije smrti te smutnje Mesihid-Dedždžala,* te može proučiti ostale dove koje se navode u sunnetu. Zatim će predati selam okrećući se prvo na desnu stranu i govoreći: **'Es-selamu alejkum ve rahmetullahi"**, a onda na lijevu. Sunnet je poslije namaza izgovoriti dove koje se navode od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

1 Poslije namaza treba izgovoriti "**estagfirullah**" tri puta, a zatim: **"Allahumme entes-Selamu ve minkes-selamu tabrekte ja zel-dželali vel-ikram." "La ilahe ille-l-Lahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehulhamdu ve huve ala kulli šej in kadir la havle ve la kuvvete illa bi-l-Lahi; la ilahe ille-l-Lahu, ve la na' budu illa ijjahu, lehu-n-ni' metu ve lehu-l-fadlu ve lehu-s-senau-l-hasenu. La ilahe ille-l-Laahu muhlisine lehu-d-dine ve lev keri-he-l-kafirun" Allahumme la mani' a lima e'atajte ve la mu' tije lima mena' te, ve la jenfe' u ze-l-dželdi minke-l-džeddu" -**
"Allaha za oprost molim (3 puta);Allahu, Ti si Mir i Ti ga daješ, blagodaran si Ti, Posjedovatelju veličine i plemenitosti. Nema boga osim Allaha Jedinoga, Koji druga nema. Njemu pripada sva vlast i sva zahvalnost. On nad svačim ima moć. Nema pomoći niti moći nad Allahovom pomoći i moći. Nema boga osim Allaha i nikoga mimo Njega ne obožavamo. Njemu pripada blagodat, poštovanje i sjećanje. Nema boga osim Allaha. Njemu iskreno vjeru ispovijedamo, makar se bezbožnicima i ne dopadalo. Allahu, niko ne može spriječiti ono što si Ti dao, a niti dati ono što Ti ne daješ. Nikome ne koristi njegova snaga pored Tvoje snage."
Poslije sabah-namaza i akšama će, pored navedenog, reći: "La ilahe ille-l-Lahu vahdehu la šerike lehu, lehu-l-mulku ve lehu-lhamdu, juhji ve jumitu ve huve 'ala kulli šej in kadir" –

Namaz bolesnika. Ukoliko stajanje u namazu povećava bolest ili uopće ne može da stoji, klanjat će sjedeći. Ako ni to ne može, onda na boku, ako ni to, onda na leđima. Ako ne može učiniti ruku' i sedždu, onda će ih činiti gestikulacijom očima. Dužan je naklanjati propuštene namaze. Ako je bolesniku teško da obavi svaki namaz u njegovom vremenu, spojit će podne i ikindiju, akšam i jaciju u jednom od njihovih vremena.

Namaz putnika. Ako je razdaljina putovanja od mjesta boravka veća od 80 km otprilike, te putovanje sa dozvoljenim povodima, ima pravo skratiti četverorekatni namaz na dva rekata. Ako ima namjeru da ostane na određenom mjestu tokom putovanja više od četiri dana (dvadeset farz-namaza) od samoga dolaska upotpunjavat će namaze i neće skraćivati. Ukoliko putnik klanja za onim koji boravi u svome mjestu, ili zaboravi klanjati namaz, dok je bio u mjestu boravka, pa ga se sjeti na putovanju i obrnuto, dužan je u potpunosti klanjati sve spomenute namaze. Putnik može upotpunjavati namaz, a skraćivanje je bolje.

Džuma-namaz. Bolja je od podne-namaza. To je zasebni namaz, a ne skraćeno podne. Zato je nije dozvoljeno klanjati četiri rekata, niti će biti validna ukoliko se klanja sa nijjetom podne-namaza. Nije dozvoljeno ni u kom slučaju da se spoji sa ikindijom, pa makar postojao povod spajanja. **Vitr-namaz** je sunnet. Njegovo vrijeme počinje od klanjanja jacije-namaza do pojave zore. Najmanji broj rekata vitra je jedan, a najviše jedanaest. Predavanje selama nakon svaka dva rekata je bolje, ili će zajedno bez sjedenja obavljati četiri, šest, osam rekata, a onda učiniti vitr jednim rekatom poslije ovih parnih namaza. Može klanjati također tri, pet i sedam ili devet zajedno. Minimalna potpunost ovog namaza ostvaruje se sa tri rekata sa predavanjem selama dva puta. Dozvoljeno je poslije njega obaviti dva rekata sjedeći. **Dženaza-namaz.** Kupanje umrlog muslimana, umotavanje u kefine, klanjanje dženaze, nošenje i ukop su fard kifaje (kolektivna obaveza), a ovako se neće

---

10 puta (Nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji druga nema. Njemu sva vlast i zahvalnost pripada. On oživljava i usmrćuje, i On nad svim ima moć).
Potom će reći **"subhanallah"** tri puta, **"elhamdulillahi"** tri puta i **"Allahu ekber"** tri puta. Stoti put će reći: **"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir"**. Potom će proučiti **Ajetul-Kursijju, Kulhuvallahu ehad, Kul e'uzu bi rabbil-felek, Kul e'uzu bi rabbin-nas.** Ihlas, Felek i Nas će poslije sabaha i akšama proučiti po tri puta.

postupiti u slučaju kada je čovjek poginuo direktno u borbi (šehid) jer se šehid ne kupa, niti se umotava u kefine, a dozvoljeno mu je klanjati dženazu. Ukopava se u stanju u kojem je umro. Muškarac se umotava u tri bijela kefina, a žensko u pet – donji dio, pokrivač, košulja i dva umotača. Sunnet je da imam ili onaj ko zasebno klanja dženazu stane naspram prsa muškarca, ili prema sredini žene. Donijet će četiri tekbira i podizati ruke sa svakim tekbirom. Donijet će prvi, proučiti e'uzu, bismillu i Fatihu u sebi. Poslije drugog će donijeti salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a poslije trećeg će uputiti dovu za mejita. Nakon četvrtog tekbira će malo zastati, a zatim predati selam na desnu stranu. Zabranjeno je odizati kabur više od jednog pedlja iznad zemlje, popločavati ga, gipsati, ljubiti, mirisati, pisati na njemu, sjediti ili hodati preko njega. Zabranjeno je osvjetljavati kabure, činiti tavaf oko njih, graditi džamije na njima ili ukopavati mrtve u njima. Obaveza je porušiti turbeta koja se nalaze iznad kabura.

Riječi kojima se izražava t'azija (saučešće) nisu ograničene. Onaj koji izražava saučešće (mu'azzi) može da kaže: "E'azamallahu edžreke ve ahsene azaeke ve gafere li mejjitike" (neka ti Allah uveća nagradu, neka te lijepo utješi i oprosti tvome mrtvome). Ukoliko muslimanu umre nevjernik, reći će se: "E'azamallahu edžreke ve ahsene azaeke" (neka ti Allah uveća nagradu, neka te lijepo utješi). Zabranjeno je izraziti saučešće nevjerniku, pa makar mu musliman preselio.

- Obaveza je onome ko zna da će njegova porodica za njim naricati kada umre, da im oporuči da to ostave, a u suprotnom će biti kažnjen zbog njihovog plača.

- Imam Eš-Šafii rekao je: "Pokuđeno je sjediti i okupljati se radi izražavanja saučešća. To znači da se ukućani skupe u određenoj kući kako bi im dolazili oni koji će izražavati saučešće. Zapravo, potrebno je da se okrenu svojim svakodnevnim potrebama, bilo da se radi o muškarcima ili ženama.

- Sunnet je napraviti hranu za porodicu umrlog, a pokuđeno je jesti njihovu hranu ili pripravljati hranu za one koji se okupljaju kod njih.

- Sunnet je posjetiti kabur muslimana bez poduzimanja putovanja. Dozvoljeno je posjetiti kabur nevjernika, a nevjerniku nije zabranjeno da posjeti kabur muslimana.

- Sunnet je onome koji uđe u mezarje da kaže: "Es-selamu alejkum dare kavmil-mu'minin", ili: "Ehled-dijari minel mu'minin ve inna inšallahu bikum lahikun, jerhammallahu mustakdimine minna vel-muste'hirin, nes'elullahe lena ve lekumul-afije. Allahumme la tahrmina edžrehum ve la teftinna b'adahum vagfir lena ve lehum" (neka je Allahov mir na vas stanovnici ovih staništa iz reda vjernika, i mi ćemo vam se, ako Bog da, priključiti. Neka se Allah smiluje onima koji prije ili kasnije od nas dođu. Molimo Allaha za spas i oprost za nas i vas. Allahu, nemoj nas lišiti njihove nagrade, nemoj nas poslije njih iskušati i oprosti i njima i nama).

- Zabranjeno je ispisivati Kur'an na kefinima i pokrivačima iz bojazni da se neće zaprljati i zato što je to jedan vid omalovažavanja, te zbog nepostojanja tekstova koji o tome govore.

- Cjelokupna dova za mrtvoga. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj dovi za mrtvoga kaže: "Allahummegfir lehu verhamhu ve afihi va'fu anhu ve ekrim nuzulehu ve vess'ia mudhalehu vagsilhu bil-mai vesseldži vel-bered ve nekkihi minel-hataja kema nekkajtes-sevbel-ebjeda mineddenes ve ebdilhu daren hajren min darih ve ehlen hajren min ehlihi ve zevdžen hajren min zevdžihi ve edhilhul-Džennete ve 'eizhu min azabil-kabri ve min azabin-nar" (Muslim) (Allahu, oprosti, smiluj mu se, daj mu spasa, prihvati njegovo pokajanje, daj mu počasno stanište, učini mu prostranim ulaz, operi ga vodom, snijegom i ledom. Očisti ga od grijeha kao što čistiš bijelu odjeću od prljavštine. Daj mu bolju kuću od njegove, bolju porodicu od njegove, bolju suprugu od njegove, uvedi ga u Džennet i zaštiti ga od patnje u kaburu i patnje u Vatri).

Bajram-namazi su fardi kifaje (kolektivna obaveza) Vrijeme njihovog obavljanja je kao i vrijeme duha-namaza. Ukoliko se sazna da je Bajram nastupio, a već se bude bude ušlo u vrijeme podne-namaza, klanjat će se sljedeći dan, kao naklanjavanje. Uvjeti ovog namaza su poput uvjeta džume, osim hutbi. Pokuđeno je klanjati nafile prije i poslije na mjestu obavljanja namaza. Opis bajram-namaza: Sastoji se od dva rekata. Na prvom rekatu, poslije uvodnog tekbira, a prije učenja e'uze, donese se **šest** tekbira. Na drugom rekatu, prije učenja, donese se pet tekbira, sa svakim tekbirom se podižu ruke. Potom se prouči e'uzu, a zatim naglas Fatiha, a

potom Sebbihisme-rabbike na prvom, a El-Gašije na drugom rekatu. Kada preda selam, imam će održati dvije hutbe, kao što su džumanske hutbe. Sunnet je da na njima što više donese tekbira. Ukoliko bi klanjao bajram poput obične nafile, bio bi ispravan, jer su dodatni tekbiri samo sunnet.

Namaz prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca. Ovaj namaz je sunnet, a vrijeme ovog namaza je od početka pomračenja Sunca ili Mjeseca do prestanka ove pojave. Neće se naklanjavati ukoliko nestane povoda. Sastoji se od dva rekata. Na prvom rekatu se glasno uči Fatiha i duža sura, a zatim se oduži ruku', a zatim se podigne i izgovori "semi'allahu limen hamideh" i "rabbena ve lekel-hamd", pa ne čini sedždu već uči Fatihu i dužu suru. Potom ponovno oduži ruku', a zatim se podigne sa njega i onda učini dvije duge sedžde. Zatim će klanjati drugi rekat kao prvi, a potom proučiti tešehhud i predati selam. Ako muktedija dođe poslije prvoga rukua, nije stigao na taj rekat.

Namaz za traženje kiše. Sunnet je ovaj namaz klanjati ukoliko zemlja zasuši i bude malo padavina. Vrijeme, opis i propisi ovog namaza su poput bajram-namaza, osim što se održi jedna hutba poslije namaza. Sunnet je izvrnuti odjeću nakon obavljenog namaza u nadi da se promijeni stanje.

Napomene: Navodi se naredba od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o poravnavanju saffova. On kaže: "Ili ćete poravnati svoje saffove, ili će Allah napraviti razdor među vašim licima." (El-Buhari) Kaže En-Nu'man b. Bešir: "Vidio sam čovjeka kako svoje rame prilijepi za rame klanjača do kojeg klanja, svoje koljeno uz njegovo koljeno, svoje nožne članke uz njegove." Namaz u džematu je obaveza muškarcima, pa čak i na putovanju, ako postoji mogućnost za to. Onaj ko izostavlja namaz u džematu ili je nemaran prema njemu, bit će preodgojen i primjerno sankcionisan. Namaz u džematu je slogan i odlika vjernika, a izostajanje iz njega je slogan munafika. Kaže Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, imao sam namjeru da naredim da se sakupi suho granje, a zatim da naredim obavljanje namaza i da postavim čovjeka koji će ljude u njemu predvoditi, a ja da krenem ka ljudima (koji nisu došli u džemat) pa da im popalim kuće." (Muttefekun alejhi)

Zekat. Kategorije na koje se daje zekat. Dužnost je dati zekat za četiri kategorije: stoku na ispaši, usjeve, vrijednosti, trgovačku robu.

Uvjeti obaveznosti. Zekat postaje obavezan ako se ispuni pet uvjeta: 1. islam; 2. sloboda; 3. dostizanje nisaba (kvote); 4. potpuno posjedovanje imetka; 5. prolazak godine, osim ako se radi o usjevima.

Zekat na stoku. Tri su vrste stoke na koju se daje zekat: deve, krave, ovce i koze. Da bi zekat na njih postao obaveza, postoje dva uvjeta: 1. da se čuvaju na ispaši godinu ili više; 2. da se koriste za mužu i rasplodnju, a ne za rad, a ukoliko se drže radi trgovine, onda se na njih daje zekat kao na trgovačku robu.

ZEKAT NA DEVE

Broj	Zekat
1-4	Ne daje se
5-9	ovca
10-14	2 ovce
15-19	3 ovce
20-24	4 ovce
25-35	jednogodišnja deva
36-45	dvogodišnja deva
46-60	trogodišnja deva
61-75	četverogodišnja deva
76-90	2 dvogodišnje deve
91-120	2 trogodišnje deve

Ako bude više od 120 deva, za svakih 50 daje se trogodišnja deva, a za svakih 40 daje se dvogodišnja deva.

ZEKAT NA KRAVE

Broj	Zekat
1 – 29	Ne daje se
30 – 39	Jednogodišnje tele
40 – 59	June od 2 pune godine

Kada ih bude 60 i više, na svakih 30 daje se tele, a na svakih 40 daje se june.

ZEKAT NA OVCE I KOZE

Broj	Zekat
1 – 39	Ne daje se
40 – 120	Jedna ovca
121 – 200	Dvije ovce
201 – 399	Tri ovce

Kada ih bude 400 i više, na svaku 100 daje se po jedna ovca. U zekat se ne uzima jarac niti oronula ovca, niti ćorava, niti ona koja doji mladunče, niti ona koja ga nosi u utrobi, niti izuzetno vrijedna.

Zekat na poljoprivredne usjeve. Obaveza je dati zekat na žitarice i plodove pod tri uvjeta: 1. da se ti proizvodi mogu mjeriti, vagati i pohranjivati, kao što su pšenica i ječam od žitarica, te grožđe i hurme od plodova. Na ono što se ne može mjeriti, vagati i pohranjivati, kao što su zeleno povrće i sl., ne daje se zekat; 2. dostići nisab, a on je 653 kg i više; 3. da usjev bude u posjedu u vrijeme kada zekat postaje obaveza, a to vrijeme nastupa kada se ukaže ispravnost plodova, tako što pocrvene ili požute, a kod žitarica da se zrna uvećaju i osuše.

Daje se desetina (10%) na ono što se zalijeva bez napora, tj. zalijeva se kišama i rijekama. Polovina desetine (5%) daje se na ono što se zalijeva sa ulaganjem truda, kao npr. vodom iz bunareva i sl. Ukoliko se ulaže napor za zalijevanje u dijelu godine, a drugi dio godine se ne ulaže, onda se gleda šta više preovladava. Račun će se gledati s obzirom na broj dana u kojima se ulaže napor za zalijevanje i ne ulaže.

Zekat na vrijednosti. Vrijednosti su u osnovi dvije: 1. zlato, na njega se ne daje zekat dok se ne ispuni nisab od 85 gr; 2. srebro, zekat se daje na njega kada dostigne 595 gr. Ne daje se zekat na novac i papirne valute sve dok njihova vrijednost ne postigne u vrijeme davanja zekata najmanji nisab za zlato i srebro. Iznos zekata na vrijednosti je 4/10 ili 2,5%.

Ne daje se zekat na dozvoljeni nakit koji se upotrebljava, a obaveza je dati zekat na onaj koji se iznajmljuje ili pohranjuje.

Dozvoljeno je ženama, prema običaju, da nose nakit od zlata i srebra. Dozvoljeno je staviti neznatnu količinu srebra na posuđe. Dozvoljeno je muškarcima da nose neznatnu količinu srebra, kao što su prsten, naočale i sl.

Zabranjeno je staviti bilo šta od zlata na posuđe. Dozvoljeno je muškarcima staviti neznatnu količinu zlata koja je u sastavu nečega drugoga kao što je dugme na odjeći, ili za vezivanje zuba, ali pod uvjetom da se time ne oponašaju žene.

Ko bude imao imetak koji se stalno povećava i smanjuje, pa mu je teško da dadne zekat za svaki od tih iznosa tokom godine, davat će zekat tako što će odrediti jedan dan u godini. Pogledat će koliko iznosa ima toga dana i izdvojiti 2,5% , iako dio njegovog imetka ne bude doživio starost od jedne godine. Onaj koji ima redovnu platu ili izdaje pod kiriju kuću, zemlju, ukoliko od toga ništa ne ostavlja, ne štedi, neće dati zekat makar toga bilo mnogo. Ako nešto od toga pohranjuje, štedi, dat će zekat na to kada prođe jedna godina. Ukoliko mu bude teško sve obračunavati, odredit će jedan dan za davanje zekata kao što je prethodno pojašnjeno.

Zekat na dug. Ko bude potraživao dug od bogatoga ili ima imetak koji može povratiti, dužan je dati zekat na njega. Kada ga dobije u ruke za sve godine koje su prošle, makar ih bilo mnogo, ukoliko povratak tog duga bude otežan, kao kada se potražuje od čovjeka koji je bankrotirao, onda se neće davati zekat jer njime nije moguće upravljati.

Zekat na trgovačku robu. Daje se kada se ispune četiri uvjeta: 1. da ga posjeduje; 2. da njime ima namjeru trgovati; 3. da vrijednost dostigne nisab, to je najmanja vrijednost zlata ili srebra; 4. da prođe jedna godina. Kada se ispune ovi uvjeti davat će se zekat na vrijednost. Ukoliko kod sebe bude imao zlata, srebra ili novaca, pridružit će ga vrijednosti trgovačke robe kako bi se upotpunio nisab. Ako trgovačku robu namijeni za upotrebu, kao što su odjeća, kuća, auto i sl., onda neće davati zekat. Ako poslije toga ponovo bude imao namjeru trgovati ovom robom, otpočet će ponovno obračunavanje jedne godine.[1]

Sadekatul-fitr. Obaveza je svakom muslimanu koji ima viška imetka u vidu hrane za sebe i svoju porodicu noć ili dan prije Ramazanskog bajrama. Njegova vrijednost je 2 kg i 250 gr. Daje se od hrane koja se koristi u određenom podneblju za jednu osobu, bilo muško ili žensko. Onaj koji je dužan dati

1 Nisab za trgovačku robu je u vrijednosti 85 gr zlata ili 595 gr srebra. Izdvojit će najmanji dio od njih kada dođe vrijeme davanja zekata.

sadekatul-fitr također se zadužuje davanjem za one koje on skrbi i to noć prije Ramazanskog bajrama, ukoliko ga posjeduje. Pohvalno ga je izdvojiti prvi dan Ramazanskog bajrama prije klanjanja bajram-namaza. Nije dozvoljeno njegovo odgađanje poslije klanjanja bajram-namaza, a dozvoljeno ga je dati prije dan ili dva. Dozvoljeno je jednoj osobi dati sadekatul-fitr jedne skupine, ili dati skupini ono što obavezuje jednu osobu od sadekatul-fitra.

Izdvajanje zekata. Obaveza je izdvojiti zekat odmah (kada se ispune uvjeti). Obavezno je da staratelj izdvoji za maloljetnog, nerazumnog. Sunnet je da se objavi davanje zekata i da ga njegov vlasnik sam raspodijeli. Uvjet je da onaj ko je obavezan zekatom ima nijjet kada ga daje, a neće biti validan ukoliko vlasnik bude imao nijjet dati općenitu sadaku, pa makar razdijelio čitav imetak. Najbolje je dati zekat iz čitavoga imetka za sirotinju iz obližnjeg grada ili okruženja u kome se živi. Dozvoljeno je da se prenese u drugo područje radi potrebe. Bit će ispravno ako se ubrza davanje zekata do dvije godine, ukoliko je nisab upotpunjen.

Kategorije koje primaju zekat. Ima osam ovih kategorija: 1. siromasi; 2. nevoljnici; 3. oni koji ga ubiru; 3. oni čija srca treba pridobiti; 5. za otkup iz ropstva; 6. prezaduženi; 7. na Allahovom putu; 8. putniku. Svima se daje iz zekata prema njihovim potrebama, osim onome koji ga ubire, kome se daje naknada, makar bio bogat. Bit će ispravno ukoliko se izmiri haridžijama i buntovnicima kada preuzmu vlast. Ispravan je i validan ukoliko ga vladar uzme prisilno, ili dobrovoljno, bio pravedan ili nepravedan pri tome.

Neće biti ispravno davanje zekata nevjerniku, robovima, bogatašima, te onima koje smo dužni izdržavati, kao i Benu Hašimu.

Ukoliko ga ne znajući isplati onome ko ga ne zaslužuje, a potom sazna za to, neće mu biti ispravan, osim ako ga isplati onome koga smatra siromahom, pa se ispostavi da je bogat.

Dobrovoljna sadaka. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Vjerniku će stići nagrada za njegova djela i dobre postupke poslije smrti: za znanje kojim je druge podučavao i širio ga, ili za dobro dijete koje je iza sebe ostavio, ili Mushaf koji je dao u nasljedstvo, ili mesdžid koji je izgradio, ili kuću za putnike koju je napravio, ili izvor koji

je doveo, ili sadaku koju je udijelio iz svoga imetka dok je bio zdrav i živ koja će mu koristiti poslije njegove smrti." (Ibn Madže)

Post. Obaveza je postiti ramazan svakom pametnom, punoljetnom i za post sposobnom muslimanu. Neće ga postiti žena u hajzu i nifasu. Djetetu se naređuje post ako ga može podnijeti kako bi se naviklo na njega. Nastupanje početka ramazana konstatuje se sa jednom od dvije stvari: 1. viđenjem mlađaka uz svjedočenje pravednog muslimana zaduženog propisima islama, pa makar bila žena; 2. upotpunjenjem trideset dana mjeseca ša'bana. Obaveza posta otpočinje nastupanjem zore do zalaska sunca. Neophodno je imati namjeru postiti (odlučiti postiti) obavezni post prije nastupanja zore.

Post se kvari: 1. direktnim spolnim općenjem. Ko to učini dužan je napostiti i platiti iskup otpuštanjem roba. Ako nema, postit će dva mjeseca uzastopno, a ako ni to ne može, nahranit će šezdeset siromaha. Ako ni to ne može, onda se nije dužan iskupiti; 2. ejakulacijom uzrokovanom ljubljenjem, dodirivanjem ili masturbacijom. Onaj ko doživi ejakulaciju u snu neće imati nikakvih posljedica za post; 3. namjerno jesti i piti. Ako se desi u zaboravu, post je ispravan; 4. puštanje krvi hidžamom ili dobrovoljnim davanjem. Ako se dadne mala količina radi analize, ili izađe nešto krvi bez htijenja postača, poput rane, krvi iz nosa i sl., post neće biti pokvaren; 5. namjerno povraćanje.

Ako u grlo uđe prašina, ili bude ispirao usta i nos pa voda uđe u grlo, ili bude strastveno razmišljao pa ejakulira, ili u snu ejakulira, ili izađe krv ili povrati nenamjerno, post neće biti pokvaren. Ko bude jeo misleći da je nastupila noć, pa se uspostavi da je dan, dužan je napostiti. Ko bude jeo noću sumnjajući da je nastupila zora, post mu nije pokvaren. Ako bude jeo danju sumnjajući da je sunce zašlo, dužan je napostiti.

Propisi za one koji iz opravdanih razloga ne poste. Zabranjeno je ne postiti ramazan onome ko nema opravdanja. Ženi u hajzu i nifasu obaveza je prekinuti post, kao i onome koji je u potrebi kako bi spasio nekoga iz propasti (smrti). Sunnet je putniku, kojem je dozvoljeno da skraćuje namaz, da ne posti, ukoliko mu post predstavlja veliku poteškoću, kao i bolesnome koji se pribojava pogoršanja bolesti. Dozvoljeno je onome ko

je došao sa putovanja tokom dana da ne posti, kao i trudnici i dojilji koje se plaše za sebe ili za dijete. Sve ove kategorije dužne su samo napostiti. Trudnica i dojilja će nahraniti i po jednog siromaha za svaki dan ukoliko su se isključivo pribojavale za dijete.

Ko nije u mogućnosti postiti zbog starosti ili bolesti i ne postoji nada za njegove izlječenje, za svaki propušteni dan nahranit će siromaha, a nije dužan napostiti.

Ko odgodi napaštanje ramazana s opravdanjem, pa dođe drugi ramazan, dužan je isključivo napostiti. Ukoliko je odgađanje bilo bez opravdanja, nahranit će siromahe za svaki dan uz napoštavanje. Ukoliko ne naposti opravdano, pa umre, nije ništa dužan. Ukoliko neopravdano ne naposti, nahranit će za svaki dan jednog siromaha. Sunnet je da njegov bližnji naposti propuštene dane ramazana, kao i post na koji se zavjetovao, a izvršenje svakog zavjeta je pokornost koja se izvršava za njega.

Ko prekine post s opravdanjem, a potom prestane povod opravdanja u toku dana ramazana, dužnost mu je da se suzdrži od jela i pića. Ako nevjernik pređe na islam, žena se očisti od hajza, bolesnik izliječi, putnik dođe sa putovanja, maloljetni uđe u punoljetstvo i nerazumni dođe pameti tokom dana posta, a nisu u postu, obaveza im je napostiti pa makar preostali dio dana postili. Onaj kome je dozvoljeno da ne posti u ramazanu, nema pravo u tim danima postiti neki drugi post.

Dobrovoljni post. Najbolje je dan postiti pa dan ne postiti, a zatim post ponedjeljkom i četvrtkom, a zatim tri dana svakoga mjeseca, a najbolji od njih 13., 14. i 15. svakog hidžretskog mjeseca. Sunnet je postiti veći dio mjeseca ša'bana i muharrema, dan Ašure, Arefata i šest dana mjeseca ševvala. Pokuđeno je odrediti mjesec redžeb isključivo za post, kao i petak i subotu. Pokuđeno je postiti sumnjivi dan, a to je trideseti dan mjeseca ša'bana, ukoliko je nebo vedro. Zabranjeno je postiti prvi dan Ramazanskog i Kurbanskog bajrama, te drugi, treći i četvrti dan Kurbanskog bajrama, osim onome ko obavlja temettu'u ili kiran hadždž.

Napomene:

- Ko je u velikom hadesu, kao što su džunupluk, hajz i nifas, ukoliko se očiste prije nastupanja zore, dozvoljeno im je odgoditi kupanje poslije sabahskog ezana, a dati prednost sehuru. Ovakav post je važeći.

- Dozvoljeno je ženi da uzme lijek kojim odgađa menstruaciju u ramazanu s ciljem učešća sa muslimanima u pokornosti, ukoliko postoji sigurnosti od štetnosti tog lijeka.

- Dozvoljeno je postaču da guta pljuvačku ili šlajm, ako su unutar grla.

- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Moj ummet će biti u dobru sve dok ubrzavaju iftar, a odgađaju sehur do posljednjeg vremena." (Ahmed); "Vjera će biti prepoznatljiva sve dok ljudi ubrzavaju prekidanje posta, jer kršćani i židovi ga odgađaju." (Ebu Davud)

- Pohvalno je prilikom prekidanja posta proučiti dovu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Postaču se prilikom prekidanja posta ne odbija dova." (Ibn Madže) Od dova koje se navode prilikom prekidanja posta jesu riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Zehez-zam'u vebtelletil-uruki ve sebetel-edžru inšallah" (Ebu Davud) *(Žeđ je otišla, krvni sudovi su se natopili i nagrada je potvrđena, ako Bog da).*

- Sunnet je iftariti se svježim hurmama, a ako nema, onda običnim, ako nema ni njih, onda vodom.

- Postač treba izbjegavati surmu, kapi za oči ili uši tokom posta, čime izlazi iz razilaženja među učenjacima. Ukoliko ima posebnu potrebu za tim, kao što je liječenje, onda nema smetnje za to, pa makar lijek dospio u njegovo grlo. Njegov post je tada ispravan.

- Sunnet je koristiti misvak, bez pokuđenosti, prema ispravnom mišljenju, tokom cijeloga posta.

- Postač je dužan izbjegavati ogovaranje, prenošenje tuđih riječi, laž i sl. Ako ga bude neko provocirao ili vrijeđao, neka kaže: "Ja postim." Čuvanjem svoga jezika i ostalih organa od grijeha čuva i svoj post. Od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je rekao: "Ko ne ostavi

lažni govor i postupanje po njemu, Allahu nije potrebno da takav ostavi svoju hranu i piće." (Ahmed)

- Sunnet je onome ko bude pozvan na gozbu, a bude postio, da uputi dovu za onoga ko ga je pozvao. Ako ne bude postio, jest će (kada je u pitanju dobrovoljni post, nap. prev.).

- Noć kadra je najbolja noć u godini. Nalazi se u deset zadnjih dana mjeseca ramazana. Najpotvrđenija bi bila dvadeset i sedma noć. Dobro djelo u njoj bolje je od dobrih djela hiljadu mjeseci. Prepoznaje se po nekim znakovima, a od njih su da sunce ujutro poslije nje izađe sasvim čisto, bez mnoštva zraka i sa lijepim vremenskim prilikama. Musliman možda dobije nagradu u njoj a da i ne zna koja je to noć. Od njega se traži da uloži trud u ibadetu tokom ramazana, a posebno u posljednjih deset dana. Nastojat će da ne izostavi nijednu noći bez noćnoga namaza. Kada teraviju klanja u džematu, neće otići sve dok imam ne završi teraviju u potpunosti kako bi mu bilo upisano klanjanje cijele noći.

- Ko zaposti dobrovoljni post, sunnet mu je da ga upotpuni, ali nije obavezan. Ukoliko bude htio namjerno da ga prekine, nema smetnje, a nije dužan ni da ga nadoknadi.

I'tikaf. Označava da se razuman musliman pridržava boravka u mesdžidu s ciljem pokornosti. Uvjet je da mu'tekif bude čist od velikog hadesa. Neće izlaziti iz mesdžida osim u prijekoj potrebi, kao što su hrana, obavljanje nužde i obavezno kupanje. I'tikaf mu je pokvaren ukoliko izađe bez potrebe, kao i spolnim općenjem. Sunnet je u svakom vremenu, a pritvrđen je u ramazanu, a još pritvrđeniji u deset zadnjih dana ramazana. Najmanje trajanje i'tikafa je sat, a pohvalno je da ne bude manje od dana i noći. Žena će činiti i'tikaf samo uz dozvolu muža. Sunnet je da se mu'tekif posveti ibadetu i pokornosti i da ne čini druge dozvoljene bespotrebne stvari, te da izbjegava ono što ga se ne tiče.

HADŽDŽ I UMRA

Hadždž i umru obavezno je obaviti jedanput u životu. Uvjeti obaveznosti su: 1. islam; 2. razum; 3. punoljetstvo; 4. sloboda; 5. materijalna sposobnost, koja označava da čovjek ima opskrbu i prijevoz. Žena ima i dodatni uvjet, a on je da sa njom putuje muž ili bliski srodnik (mahrem) za kojeg se nikada ne može udati. Ukoliko hadždž obavi bez mahrema, bit će ispravan, ali je grješna. Onaj ko zapostavi obavezu hadždža iz nemara, izdvojit će se nakon njegove smrti imetak za obavljanje hadždža i umre. Nije ispravno ako ga obavi nevjernik ili luđak, a ispravno je ako ga obavi dijete, rob, ali se njima ne računa da su obavili hadždž koji su dužni obaviti. Ukoliko onaj ko nije u mogućnosti, inače, obavi hadždž, kao što je siromah koji posudi, hadždž mu je valjan. Ko obavi hadždž za drugoga, a za sebe prije nije obavio obavezni hadždž, taj hadždž će isključivo vrijediti za njega.

Ihram. Sunnet je onome ko želi obući ihrame da se okupa, očisti, namiriše i da izbjegava šivenu odjeću. Obući će donji i gornji čisti bijeli ihram, a zatim će reći: "Lebbejke allahumme umreten ev hadždžen ev hadždžden ve umreten. (Odazivam Ti se, Allahu, umrom – hadžom, ili umrom i hadžom). Ako se bude bojao, može uvjetovati rekavši: "Fein habeseni habis ve mehalli hajsu habeseni" (Ako me nešto zadrži, mjesto mi je gdje me zadrži).

Hadžiji se daje izbor između tri vrste obreda: temettua, ifrada i kirana. Najbolji je temettuu, a on je da uđe u ihrame sa nijjetom obavljanja umre u mjesecima hadždža, a zatim završi sa umrom, a potom uđe u ihrame sa nijjetom hadždža u istoj godini. Ifrad označava da uđe u ihrame jedino s nijjetom hadždža, a kiran da uđe s oboje, ili da uđe u umru, a zatim joj doda naknadno nijjet hadždža prije nego što učini umranski tavaf. Kada se onaj koji želi obaviti hadždž popne na svoje prijevozno sredstvo, izgovarat će telbiju: *"Lebbejke allahumme lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk, innel-hamde ven-ni'amete leke vel-mulku la šerike leke"* (Odazivam Ti se, Ti sudruga nemaš, odazivam Ti se, zahvala, blagodat i vlast Tebi pripadaju, Ti sudruga nemaš). Pohvalno je što više izgovarati telbiju i podizati glas prilikom njenog izgovora, osim ženama.

Ihramske zabrane. Postoji devet ihramskih zabrana: 1. brijanje kose; 2. sječenje noktiju; 3. oblačenje šivene odjeće za muškarce, osim ako ne nađe donjeg ogrtača, da obuče donje gaće (šarvale), ili ako ne nađe papuče da obuče bilo koju vrstu obuće, ali je odsiječe tako da bude ispod nožnih članaka. Takav neće davati iskup; 4. da muškarac pokrije glavu; 5. mirisati tijelo i odjeću; 6. loviti životinje, a to podrazumijeva dozvoljenu divljač; 7. vjenčani ugovor – zabranjen je, ali nema iskupa za njega; 8. indirektno spolno općenje za koje je iskup ovca, ili postiti tri dana, ili nahraniti šest siromaha; 9. direktno spolno općenje – ukoliko je prilikom prvoga izlaska iz ihramskih stega, hadždž biva pokvaren, dužnost mu je upotpuniti ga i nadoknaditi sljedeće godine, uz klanje deve koja se podijeli siromasima Mekke. Ukoliko bude nakon prvoga izlaska iz stega ihrama, hadždž neće biti pokvaren, ali mu je obaveza zaklati devu. Ukoliko bude direktno spolno općio na umri, pokvario ju je, dužan je ovcu zaklati i dužan je nadoknaditi umru. Hadždž i umra neće biti pokvareni ukoliko ne bude spolnog općenja. Žena i muškarac su u propisima hadždža i umre isti, osim što žena može oblačiti šivenu odjeću i neće oblačiti nikab, burku i rukavice.

Fidje – otkup. Dvije su vrste: 1. **prema izboru**. To je otkup za brijanje, mirisanje, sječenje noktiju, pokrivanje glave ili oblačenje šivene odjeće za muškarce. Daje se odabir između posta tri dana i hranjenja šest siromaha. Siromašnom pripada pola sa'a (1,5 kg) hrane, ili će zaklati ovcu. Naknada za lov u ihramima je da se žrtvuje slična domaća životinja ukoliko postoji, a ukoliko ne postoji, podijelit će se sadaka u njenoj vrijednosti; 2. prema poretku. Iskup za onoga ko obavlja temetuu i kiran je ovca. Iskup za spolni odnos je deva, a ako nema, postit će tri dana na hadždžu i sedam dana kada se vrati kući. Žrtva koja se dovede (hedj) i nahranjivanje sirotinje dodjeljuje se isključivo siromasima u Mekki.

Ulazak u Mekku. Kada hadžija uđe u Mesdžidul-haram, izgovorit će propisani zikr. Potom će početi umranski tavaf ako čini temettuu hadždž, ili tavaful-kudum ako čini ifrad ili kiran. Istaknut će desnu mišicu tako što će gornji ihram staviti ispod pazuha desne ruke, a njegove krajeve prebaciti preko lijevog ramena. Počet će od Hadžerul-esveda, dodirnuti ga i poljubiti ili pokazati na njega govoreći: "Bismillahi, Allahu ekber." To će raditi prilikom svakog kruga. Kaba će mu biti s lijeve strane dok

je obilazi sedam puta ubrzavajući hod i skraćujući korak u prva tri kruga, prema mogućnosti, a preostale krugove će obilaziti radeći normalno. Kada god prođe pored Jemenskog ćoška, dodirnut će ga koliko može, a između njih će govoriti: "Rabbena atina fiddunja haseneten ve fil ahireti haseneten vekina azabennar." U preostalom dijelu kruga upućivat će dove koje želi. Potom će klanjati dva rekata iza Mekami-Ibrahima koliko može. Proučit će sure El-Kafirun i El-Ihlas. Potom će se napiti zemzem-vode što više i vratiti se do Crnog kamena da ga dodirne, ako je moguće. Uputit će dovu kod Multezema (između Crnog kamena i vrata), a potom izaći na Safu, na nju se popeti i reći: "Ebdeu bima ebdeAllahu bihi", i proučit će riječi Uzvišenog: "Safa i Merva su Allahovi znakovi. Ko obilazi Kuću hadždžom ili umrom, nije grješan ukoliko obilazi oko njih. A ko više dobrovoljno učini, pa Allah je Zahvalan i Sveznajući." Veličat će Allaha tekbirima i tehlilima. Okrenut će se prema Kibli, podići svoje ruke i moliti. Potom će se spustiti i ići do zelene oznake, a zatim ubrzati trčeći do druge zelene oznake. Potom će doći do Merve i učiniti ono što je činio na Safi, a potom sići i učiniti ono što je činio prilikom prvog kruga dok ne upotpuni sedam krugova – od Safe do Merve je jedan krug, od Merve do Safe drugi i sve tako. Potom će skratiti kosu ili je obrijati, jer je brijanje bolje osim za onoga ko čini temettu hadždž, jer će obaviti hadždž poslije umre. Što se tiče onih koji obavljaju kiran i ifrad, nije im dozvoljeno poslije tavaful-kuduma da se riješe ihramskih stega sve dok ne bace kamenčiće prvog dana Bajrama na Džemretul-akabe. Propisi hadždža za ženu isti su kao i propisi za muškarca, osim što žena ne ubrzava hod u tavafu oko Kabe, niti trči između Safe i Merve.

Opis hadždža. Kada dođe osmi dan (jevmut-tervije) obući će ihrame i zanijjetiti ukoliko to čini iz svog smještaja u Mekki i krenuti ka Mini da na njoj provede devetu noć zul-hidždžeta. Kada izađe sunce devetog dana, krenut će na Arefat, a kada sunce zađe, klanjat će podne i ikindiju sastavljeno i skraćeno. Čitav Arefat je mjesto za boravak osim doline Urene. Izgovarat će često riječi "la ilahe illallahu vehdehu la šerike leh lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir". Trudit će se da što više upućuje dove, da se kaje i preda Allahu. Kada zađe sunce, krenut će ka Muzdelifi, smireno i dostojanstveno, učeći telbiju i spominjući Allaha.

Kada dođe do Muzdelife, klanjat će akšam i jaciju, spojeno i skraćeno, a zatim proboraviti noć na njoj. Klanjat će sabah u prvom vremenu i ostati upućivati dove na Muzdelifi sve dok se dobro ne razdani. Krenut će prije izlaska sunca. Kada dođe do Vadi Muhassera, ubrzat će, ukoliko može, sve dok ne dođe na Minu, i počne gađati Džemretul-akabe sa sedam kamenčića veličine košpice ili leblebije. Učit će tekbir sa bacanjem svakog kamenčića. Podizat će ruku prilikom bacanja kamenčića. Uvjet je da kamenčić padne u korito, makar i ne udario u stup. Telbija se prekida sa otpočinjanjem bacanja kamenčića. Potom će zaklati svoj hedj, a zatim obrijati kosu ili je skratiti, a brijanje je bolje. Bacanje kamenčića i brijanje su povod za dozvolu svih ihramskih zabrana osim spolnog općenja. Ovo se naziva prvo razrješenje od ihrama. Potom će se uputiti ka Mekki i obaviti tavaful-ifade. Ovaj tavaf je obavezan i njime se upotpunjuje hadždž. Potom će kružiti od Safe do Merve, ako obavlja temettuu, ili ako nije učinio s'aj sa tavaful-kudumom. Kada to učini, dozvoljeno mu je sve, pa čak i spolno općenje. Ovo drugo je razrješenje od ihrama. Zatim će se vratiti na Minu i obavezno na njoj prenoćiti. Bacat će kamenčiće na džemreta poslije podne-namaza u tim danima, svako džemre sa sedam kamenčića. Gađat će prvo, a zatim malo istupiti i stati moleći Allaha. Zatim će gađati srednje i poslije njega uputiti dovu, pa veliko, ali neće zastajati čineći dovu. Isto će činiti sljedećeg dana. Ako želi da požuri, izaći će iz Mekke prije zalaska sunca. Ukoliko sunce zađe dvanaestog dana zul-hidždžeta, a on je na Mini, obaveza mu je bacati kamenčiće sutra, osim da bude u velikoj gužvi, a ima namjeru da izađe. Onda nema smetnje da izađe, pa makar poslije zalaska sunca. Za onoga koji čini kiran važe isti propisi kao i za onoga koji čini ifrad, osim što mu je obaveza da zakolje kurban hedj kao onaj koji obavlja temettu. Ukoliko želi da putuje svojoj porodici, neće krenuti sve dok se ne oprosti od Kuće tavafom kao zadnjim boravkom kod Kabe. Žene u hajzu i nifasu neće činiti oprosni tavaf jer sa njih spada obaveza tavaful-vedaa. Ukoliko poslije ovog tavafa počne trgovati u Mekki, ponovit će ga. Ko krene prije oprosnog tavafa, vratit će se ako je bio blizu, a ako nije, dužan je zaklati kurban.

Četiri su temelja (rukna) hadždža: 1. ihram, a označava nijjet za ulazak u obred; 2. boravak na Arefatu; 3. tavafuz-zijare (el-ifada); 4. sa'j između Safe i Merve. Sedam je vadžiba hadždža: 1. obući ihrame i zanijjetiti od

mikata; 2. boraviti na Arefatu do početka noći; 3. boraviti na Muzdelifi iza polovine noći; 4. boraviti na Mini u noćima tešrika (drugi, treći i četvrti dan Kurban-bajrama); 5. gađanje džemreta; 6. brijanje ili skraćivanje kose; 7. tavaful-veda (oprosni tavaf). Tri su rukna umre: 1. ihram; 2. tavaf oko Kabe; 3. s'aj između Safe i Merve. Dva su vadžiba umre: 1. ihram od mikata; 2. brijanje ili skraćivanje kose. Ko izostavi neki rukn, obred hadždža neće se upotpuniti osim sa njim. Ko izostavi vadžib, dužan je zaklati kurban, a ko izostavi sunnet, nema nikakvih sankcija.

Uvjeti ispravnosti tavafa oko Kabe. Postoji trinaest uvjeta ispravnosti tavafa: 1. islam; 2. razum; 3. dotični nijjet; 4. nastupanje vremena tavafa; 5. pokriti stidno mjesto onome ko je u mogućnosti; 6. biti čist od hadesa (dijete nije obavezno); 7. upotpuniti sigurno sedam krugova; 8. da Kaba prilikom kruženja bude s lijeve strane i ponoviti ono u čemu se pogriješilo; 9. ne vraćati se u hodu; 10. ko je u mogućnosti, treba hodati; 11. obavljati krugove jedan iza drugoga; 12. da bude unutar El-Mesdžidul-harama; 13. da se tavaf otpočne od El-Hadžerul-esveda.

Sunneti tavafa su: dodirnuti i poljubiti Crni kamen, donijeti tekbir kod njega, dodirnuti Jemenski ćošak, pokazivati desnu mišicu, ubrzavati i hodati na mjestima gdje je to propisano, upućivati dove i činiti zikr tokom tavafa, približiti se Kabi, klanjati dva rekata poslije tavafa iza Mekami-Ibrahima.

Uvjeti sa'ja između Safe i Merve su: 1. islam; 2. razum; 3. nijjet; 4. obavljanje krugova jednih iza drugih; 5. ko je u mogućnosti, treba hodati; 6. upotpuniti sedam krugova; 7. obuhvatiti obilaskom prostor polazeći sa Safe i vraćajući se na Safu; 8. da bude poslije ispravnog tavafa oko Kabe; 9. otpočeti brojanje neparno od Safe, a parno od Merve.

Sunnet sa'ja između Safe i Merve: 1. čistoća od hadesa i prljavština; 2. pokrivanje stidnih mjesta; 3. zikir i dova tokom sa'ja; 4. ubrzavanje i normalno hodanje na propisanim mjestima, 5. popeti se na Safu i Mervu, te da se obave odmah nakon tavafa.

Napomena: Najbolje je bacati kamenčiće istoga dana, a kada bi se odgodilo za sutrašnji dan, ili sve za posljednji dan tešrika, bilo bi ispravno.

Kurban je pritvrđeni sunnet. Kada nastupi mjesec zul-hidždže, onome ko želi klati kurban zabranjeno je u prvih deset dana skraćivati išta od svojih dlaka, kose, noktiju ili kože, sve dok ne zakolje kurban.

Akika je sunnet. Za muško dijete kolju se dvije ovce, a za žensko jedna. Kolje se sedmi dan po rođenju. Sunnet je sedmog dana obrijati glavu dječaka i dati sadaku u srebru u težini kose. Tog dana će mu se nadjenuti ime. Najdraža imena Allahu su Abdullah i Abdurrahman. Zabranjeno je nadijevati ime sa "abd" dodavanjem na "abd" nekog drugog imena mimo jednog od Allahovih lijepih imena, kao što su Abdunnebijj (rob vjerovjesnika), Abdurresul (rob poslanika). Ukoliko vrijeme akike padne u vrijeme klanja kurbana, jedno za drugo će biti dovoljno.

Ovo je sažetak radnji na hadždžu sa redoslijedom.

<table>
<tr><th>IFRAD</th><th>KIRAN</th><th>TEMETTU</th><th>OBRED</th></tr>
<tr><td>Odazivam Ti se hadždžom</td><td>Odazivam Ti se umrom i hadždžom</td><td>Odazivam Ti se hadždžom</td><td>Početak ihrama i telbije</td></tr>
<tr><td>Tavaful-kudum</td><td>Tavaful-kudum</td><td>Umranski tavaf</td><td>zatim</td></tr>
<tr><td>Hadžski sa`j</td><td>Hadžskii sa`j</td><td>Umranski sa`j</td><td>zatim</td></tr>
<tr><td>Ostaje u ihramu</td><td>Ostaje u ihramu</td><td>Kraćenje kose (potpuno razrješenje od umre)</td><td>zatim</td></tr>
<tr><td>Odlazak na Minu</td><td>Odlazak na Minu</td><td>Hadžski ihram u Mekki i odlazak na Minu</td><td>8. dan prije podne</td></tr>
<tr><td colspan="3">Odlazak na Arefat i klanjanje podneva i ikindije zajedno i skraćeno u vrijemr podneva i posvetiti se dovama do zalaska Sunca</td><td>9. dan poslije izlaska sunca</td></tr>
<tr><td colspan="3">Odlazak na Arefat i klanjanje podneva i ikindije zajedno i skraćeno u vrijemr podneva i posvetiti se dovama do zalaska Sunca</td><td>Poslije zalaska sunca</td></tr>
<tr><td colspan="3">Odlazak na Minu i gađanje Velikog džemreta</td><td rowspan="4">10. zul-hidždže prvi dan Kurban-bajrama; zora prije izlaska sunca</td></tr>
<tr><td>--</td><td>Klanje kurbana</td><td>Klanje kurbana</td></tr>
<tr><td colspan="3">Brijanje ili kraćenje kose, a potom tavaful-ifada . Kada učini jednu od ove tri stvari riješio se prvih setga ihrama, a tsa tgrećim se rješava svih stega ihrama</td></tr>
<tr><td>--</td><td>--</td><td>Sa`j hadžski</td></tr>
<tr><td colspan="3">Gađanje malog, pa srednjeg, pa velikog džemreta poslije podneva.</td><td>Prilikom polaska</td></tr>
<tr><td colspan="3">Oprosni tavaf. Njegova obaveza spada sa žene u hajzu i nifasu.</td><td>Prilikom polaska</td></tr>
</table>

RAZNE KORISTI

- Šejtan želi da pridobije čovjeka postavljajući mu sedam prepreka. Ako ne uspije sa jednom, prelazi na sljedeću. One su: prepreka širka i kufra, pa ako ne može čovjeka navratiti na njih, onda novotarija u uvjerenju i ostavljanje povođenja za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim ashabima. Ako to ne može, onda putem činjenja velikih grijeha. Ako ni to ne može, onda činjenjem malih grijeha. Ako ni to ne može, onda pretjeranim korištenjem dozvoljenih stvari, a ako ne može ni to, onda putem pokornosti koje su manje vrijednosti u odnosu na one veće po vrijednosti i nagradi. Ako ne može ni to, onda nametanjem džinskih i ljudskih šejtana.

- Loše djelo se briše i iskupljuje s nekoliko stvari, a od njih su: iskreno pokajanje, traženje oprosta, činjenje dobrih djela, iskušenja nedaćama, sadaka, dova za druge. Ukoliko nešto preostane, a Allah ne oprosti, bit će za to kažnjen u kaburu, ili na Sudnjem danu, ili u vatri Džehennema, sve dok ga Allah od tih grijeha ne očisti. Potom će ući u Džennet ako je umro ispovijedajući tevhid. Ako je umro u kufru, širku, nifaku, vječno će biti u vatri Džehennema. Nepokornosti i grijesi imaju mnogobrojne posljedice po čovjeka. Djeluju na srce, tj. čovjeku donose osjećaj usamljenosti i tame, poniženja, bolesti, postaju mu prepreka ka Allahu. Utjecaj grijeha na vjeru: grijesi donose i prizivaju slične grijehe, sprečavaju čovjeka da čini pokornost i lišavaju ga dove Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, meleka i vjernika. Utjecaj grijeha na opskrbu: sprečavaju opskrbu, uklanjaju blagodati i poništavaju bereket imetka. Utjecaj na pojedinca: poništavaju bereket života, donose tegoban život i komplikaciju stvari. Utjecaj na djela: sprečavaju njihovo primanje kod Allaha. Utjecaj na društvo: uklanjaju blagodat sigurnosti i donose poskupljenja, vladavinu nepravednih vladara i neprijatelja, sprečavaju kišu i sl.

Korist: Ibnul-Dževzi kaže: "Najveća kazna je da kažnjeni ne osjeti kaznu, a još veća je da se raduje kazni, kao što je radost zabranjenom imetku i mogućnosti činjenja grijeha."

- Humum – brige. Smirenost, radost i prestanak briga srca je cilj svake osobe. Time život postaje lijep, a da bi se to ostvarilo postoje vjerski, prirodni i praktični povodi koji se mogu objediniti samo kod vjernika, a to su: 1. vjerovanje u Allaha; 2. činjenje naredbi i izbjegavanje zabrana; 3. dobročinstvo prema stvorenjima govorom, djelom i ostalim vrstama dobra; 4. posvetiti se djelima ili korisnim vjerskim ili ovosvjetskim naukama; 5. ne razmišljati o prošlim ili budućim poslovima, već se posvetiti onim trenutnim; 6. mnogo spominjati Allaha; 7. pričati o Allahovim vidljivim i nevidljivim blagodatima; 8. gledati u one koji su na manjem stepenu od nas, a ne gledati u one koji su od nas bolji u pitanjima dunjaluka; 9. nastojati otkloniti povode koji donose brige i zadobiti povode koji donose sreću; 10. tražiti utočište kod Allaha dijelom onoga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od Njega tražio kao pomoć, kao što je dova za otklanjanje brige. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Koga snađe briga ili tuga, pa rekne: 'Allahumme inni abduke ibn abdike ibnu emetike nasijeti bijedike madin fijje hukmuke adlun fijje kadauke, es'eluke bi kullismin huve leke semmejte bihi nefseke ev allemtehu ehaden min halkike ev enzeltehu fi kitabike eviste'serte bihi fi ilmil-gajbi indeke en tedž'alel-Kur'ane rebi'a kalbi ve nure sadri ve dželae huzni ve zehabe hemmi' (Allahu, ja sam Tvoj rob, sin Tvoga roba i sin Tvoje ropkinje, moja kika na čelu je u Tvojoj ruci, Tvoja presuda o meni je već izrečena, Tvoj sud o meni je pravedan. Molim Te svakim imenom koje Tebi pripada, kojim si Sebe nazvao, ili si nekoga od Svojih robova njemu podučio, ili si ga u Svojoj Knjizi objavio, ili si zadržao u znanju gajba kod Sebe – da Kur'an učiniš osvježenjem moga srca, svjetlošću mojih prsa, i rješenjem moje tuge i nestankom moje brige) – Allah će od njega otkloniti brigu i žalost i umjesto njih mu dati radost." (Ahmed)

Ibrahim el-Havvas kaže: "Srce se liječi sa pet stvari: učenjem Kur'ana uz razmišljanje, praznim stomakom, noćnim namazom, poniznim upućivanjem dove na izmaku noći, druženjem sa dobrima." Koga zadesi kakva nedaća, pa je bude želio olakšati i umanjiti, neka je smatra velikom i neka zamisli nagradu koju će dobiti za nju, te neka zamisli da ne može doći veća od nje.

- Namaske nafile. Potvrđeno je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svakoga dana, pored obaveznih namaza, klanjao još dvanaest rekata dobrovoljnog, a to su: dva rekata sunneta prije sabahskih farzova, četiri prije podne i dva poslije, dva poslije akšama i dva poslije jacije. Vjerodostojno se navode i druge vrste dobrovoljnih namaza, a od njih su: četiri rekata prije podne, ikindije i džume; četiri rekata poslije podne, akšama i jacije, te dva rekata poslije akšamskog ezana i dva poslije vitra.

- Učenje Kur'ana. Ako učač Kur'ana uči iz svoje memorije, doživjet će bolje razmišljanje i praćenje značenja, te bolje usredotočiti srce i pogled, nego što to doživi učenjem iz Mushafa. Učenje memorisanog je bolje, a ako su u istom rangu, onda je iz Mushafa bolje.

Korist. Spominjanje Allaha u namazu i drugim prilikama ne uzima se u obzir sve dok se ne bude izgovaralo tako da čovjek sam sebe čuje, ali da ne pravi pometnju drugima.

- Vremena zabrane klanjanja nafila. Zabranjeno je dobrovoljno klanjati namaz ili neki od njih u vremenima u kojima je potvrđena zabrana namaza, a ona su: 1. od nastupanja zore do izlaska sunca i njegovog odizanja od horizonta koliko je jedno koplje; 2. kada sunce bude na polovini neba sve dok ne počne naginjati (zapadu); 3. od ikindija-namaza do zalaska sunca. Obavljanje namaza sa posebnim povodima ispravno je u ovim vremenima, kao što su tehijjetul-mesdžid, dva rekata poslije tavafa, sabahski sunneti, dženaza-namaz, dva rekata poslije abdesta, sedždei-tilavet i sedždei-šukr.

- Ko uđe u Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, mesdžid, počet će klanjanjem dva rekata tehijjetul-mesdžida. Potom će otići do časnog kabura i stati prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuvši se leđima prema Kibli i strahopoštovanjem ispunjenog srca kao da ga vidi, pozdravit će izgovarajući: "Es-selamu alejke, ja Resulullah". Ako još nešto doda, lijepo je. Potom će se pomaknuti za podlakticu desno i reći: "Es-selamu alejke, ja Eba Bekr es-Siddik" i "Es-selamu alejke, ja Omer el-Faruk! Allahu, nagradi ih dobrim za njihovog Vjerovjesnika i za islam." Zatim će se okrenuti prema Kibli, a Poslanikova odaja će mu biti slijeva, i upućivat će dove.

- Brak. Sunnet je oženiti se onome ko ima strast, ali se ne boji bluda. Dozvoljeno je onom ko nema strasti, a obaveza je onome ko se

pribojava zinaluka. Ženidbi se daje prednost u odnosu na obavezni hadždž. Zabranjeno je gledati u bilo kakvu ženu, ili sa strašću gledati u stariju ženu i golobradog dječaka ili mladića. Uvjeti ženidbe:

1. Odrediti supružnike, jer nije ispravno da staratelj kaže: "Ženim te jednom od svojih kćerki", a on ih ima više; 2. zadovoljstvo razboritog i šerijatskim tekstovima obavezanog supruga, te zadovoljstvo slobodne i pametne žene; 3. staratelj (velijj), jer nije ispravno da se žena sama uda, niti da je uda neko ko joj nije staratelj, osim ako staratelj bude sprečavao da se uda za muža koji joj dolikuje. Najpreči da je uda je otac, zatim njegov otac, i ako ima još predaka uzlaznom lozom, a zatim sin, njegov sin, a onda ostali silaznom linijom. Potom brat po krvi, brat po ocu, bratići itd.; 4. svjedočenje. Neophodno je da posvjedoče dvojica pametnih i pravednih muškaraca svojim prisustvom; 5. da supružnici budu lišeni zapreka, kao što su srodstvo po mlijeku, krvi i tazbinstvu.

Žene s kojima je zauvijek zabranjeno stupiti u brak. Ima ih više: 1. Po krvi: majka, nena i sve ostale uzlaznom linijom; kćerka, unuka i sve ostale silaznom linijom; sestra, sestrična, kćerka njenog sina ili njena kćerka, bratična i njene kćerke, kćerke njihovih sinova i njihove kćerke itd. po silaznoj lozi; te te tetka po ocu i majci i sve uzlaznom lozom. 2. Rodbinske veze po mlijeku. Dojenje biva razlog formiranja rodbinskih odnosa kao i po krvi, pa čak i formiranje tazbinstva. 3. Rodbinske veze po tazbinstvu, a one su: punica i ženine nene, sve žene po uzlaznoj lozi, ženine kćerke i sve iza njih silaznom lozom. Privremeno zabranjene, a one su dvovrsne: 1. povodom sastavljanja, kao što je sastavljanje dvije sestre u jednom braku, te žene i njene tetke po ocu ili majci; 2. privremenim povodom koji može prestati, kao da žena bude supruga nekog drugog.

Korist: Roditelji nemaju pravo prisiliti sina da se oženi onom koju ne želi. Nije mu obaveza da im se u tome pokorava. Time se ne ubraja u neposlušne. Obaveza je muškarcu da izdržava suprugu, a to podrazumijeva sve ono bez čega žena ne može, kao što su jelo, piće, odjeća, mjesto stanovanja prema običaju.

- Talak – razvod braka. Razvod braka zabranjen je za vrijeme mjesečnog (hajz) i postporođajnog ciklusa (nifas) žene ili čistoće u kojoj

je muškarac sa njom imao spolni odnos, ali ipak takav talak je ispravan. Razvod braka je pokuđen ako nema nikakvog jasnog povoda za njim, dozvoljen ako postoje opravdani razlozi, a sunnet onome kome brak šteti. Nije obaveza pokoravati se roditeljima u pogledu talaka. Ko želi razvesti ženu, zabranjeno mu je da je odjedanput razvede izgovaranjem riječi talaka više puta, već samo jedanput. Obaveza je da razvod bude tokom čistoće u kojoj nije imao spolni odnos sa njom. Razvest će je jedanput bez ponovnog izgovaranja riječi talaka sve dok njen priček ne istekne. Onoj koja je razvedena prvi i drugi put (talak redž'i) zabranjeno je izlaziti iz kuće, ili da je njen muž izbaci iz kuće prije nego što istekne priček. Talak biva ispravan samo ukoliko se izgovori riječima, a nije validan ukoliko samo ima namjeru.

- Priček (iddet). Više ga je vrsta: 1. Iddet trudnice. Iddet nakon razvoda ili smrti muža prestaje porođajem. 2. Ona kojoj je suprug preselio. Iddet joj traje četiri mjeseca i deset dana. 3. Ona koja je razvedena, a u periodu je života kada ima menstruaciju. Ona će sačekati tri menstruacije. Ovaj priček prestaje čišćenjem od treće menstruacije. 4. Ona koja nema menstruaciju čeka tri mjeseca. Žena u pričeku nakon razvoda (sa pravom povratka) (talak redž'i) obavezna je ostati sa svojim mužem tokom iddeta. Dozvoljeno mu je od nje vidjeti što želi i osamiti se sa njom sve dok iddet ne istekne, ne bi li Allah tako dao da se usaglase.

Povratak u toku iddeta biva riječima, tj. ako muž izgovori "vraćam te" ili putem spolnog odnosa. Ovaj povratak nije uvjetovan zadovoljstvom i odobrenjem žene.

- Ejman – zakletve. Da bi iskup za zakletvu bio obavezan, potrebno je ispuniti četiri uvjeta: 1. Namjera zaklinjanja. Neće se uzimati u obzir ako zakletvu izgovori svojim jezikom bez namjere da se zakune, i ovo se naziva "lagv", kao da kaže: "Nije, tako mi Allaha", "Jest, tako mi Allaha", izgovarajući riječi, ali bez namjere zaklinjanja. 2. Da se zakletva odnosi na nešto što se u budućnosti može desiti. Neće biti ispravna za nešto iz prošlosti za što ne zna, ili misli da govori istinu, ili znajući laži (ta zakletva se naziva "gamus" i jedan je od velikih grijeha), ili se zakune na nešto u budućnosti misleći da istinu govori, pa se ispostavi suprotno tome. 3. Da

onaj koji se zaklinje bude slobodan bez prisile. 4. Da zakletvu prekrši tako da učini ono na što se zakleo da će ostaviti, ili da ostavi ono na što se zakleo da će uraditi. Onaj ko se zakune, pa napravi izuzeće riječima "inšallah", nije mu obavezno dati iskup pod dva uvjeta: 1. da ovo izuzeće bude izgovoreno zajedno sa zakletvom; 2. da ima namjeru izvršenje zakletve učiniti ovisnim o izuzeću, kao kada kaže: "Tako mi Allaha, inšallah." Ko se zakune na nešto i vidi da je korisnije uraditi suprotno, sunnet mu je da se iskupi za svoju zakletvu i učini ono što je dobro.

Iskup za zakletvu: Nahraniti deset siromaha, za svakog siromaha pola sa'a (1,5 kg) hrane ili ih obući, ili osloboditi roba. Ko to ne može, dužan je postiti tri dana uzastopno. Ko bude postio, a bude mogao nahraniti ili obući siromahe, nije se riješio iskupa. Dozvoljeno je iskupiti se prije nego što se prekrši zakletva ili poslije. Ko se više puta zakune na jednu stvar, bit će mu dovoljan jedan iskup. Ukoliko bude veći broj stvari na koje se zakleo, također je veći i broj iskupa.

- Nezr – zavjet. Vrste: 1. Općeniti zavjet, kao da kaže: "Allahu se zavjetujem ako budem izliječen", i ušuti i nije zanijjetio određeni zavjet, dužan je platiti iskup za zakletvu ukoliko bude izliječen. 2. Zavjet u svađi i srdžbi, a označava da se zavjet veže za neki uvjet s namjerom sprečavanja činjenja nečega ili podsticaja na određeno djelo, kao kada kaže: "Ako budem govorio s tobom, postit ću godinu." Propis glasi: daje mu se odabir da uradi ono čime se obavezao ili da se iskupi za zakletvu kada progovori. 3. Dozvoljeni zavjet, npr.: "Allahu se zavjetujem da ću obući ovu odjeću." Propis: daje mu se na odabir da obuče odjeću ili da se iskupi za zakletvu. 4. Pokuđeni zavjet, npr.: "Zavjetujem se Allahu da ću razvesti svoju ženu." Propis: sunnet mu je da se iskupi za zakletvu i da ne učini ono na što se zavjetovao, a ako to učini, neće se iskupljivati. 5. Zavjet nepokornosti, kao npr.: "Zavjetujem se Allahu da ću krasti." Propis: zabranjeno ga je izvršiti, a iskupljuje se iskupom za zakletvu. Ako ga učini – grješan je, ali neće plaćati iskupninu. 6. Zavjet pokornosti, npr.: "Allahu se zavjetujem da ću klanjati tako i tako" s ciljem približavanja Allahu. Ako ovaj zavjet veže za kakav uvjet kao što je izlječenje od bolesti, dužan ga je izvršiti, ako se uvjet ispuni, a ako ga ne veže za uvjet, apsolutno ga je obaveza izvršiti.

- Žalost žene za mužem. Zabranjeno je ženi da bude u žalosti više od tri dana, osim kada žali za mužem, i tada je obaveza da to čini četiri mjeseca i deset dana. Obaveza joj je da tokom žalosti ostavi upotrebu ukrasa, mirisa poput šafrana i sl., stavljanje nakita pa makar i prstena. Zabranjeno joj je da oblači šarenu odjeću kao što je crvena i žuta. Zabranjeno joj je stavljanje kane, farbanje kose, stavljanje surme i šminke, ili mazanje mirisnim kremama. Dozvoljeno joj je da reže nokte, odstranjuje dlake i kupa se. Nije obavezno da nosi odjeću određene boje, kao što je crna. Obaveza joj je boraviti tokom iddeta u kući u kojoj je umro njen muž, a i ona je inače u njoj stanovala. Zabranjeno je da izlazi iz kuće osim radi potrebe, a po potrebi će izaći iz kuće samo danju.

- Rodbinski odnosi – po mlijeku. Zabranjeno je po mlijeku ono što je zabranjeno po krvi i to pod tri uvjeta: 1. da mlijeko kojim se hrani dijete bude nakon što je dojilja rodila, a ne u nekim drugim okolnostima; 2. da dojenje djeteta bude tokom prve dvije godine od rođenja; 3. da zasigurno bude pet i više dojenja. Jedno dojenje podrazumijeva uzimanje mlijeka iz dojke tako da je dijete ostavi radi sitosti. Rodbinskim odnosima po mlijeku ne potvrđuju se propisi obaveznog trošenja (izdržavanja) i nasljedstva.

- Oporuka: Obaveza je izvršiti oporuku poslije smrti oporučioca i to onima koji imaju obavezu, bez dokaza. Oporučit će da se dodijeli pravo onome ko ga zaslužuje. Oporuka je sunnet onome ko ostavi mnogo imetka, pa je pohvalno da oporuči da se podijeli petina bližnjem siromahu koji ga ne nasljeđuje. Ako nema, onda nevoljniku, alimu ili dobrom čovjeku. Pokuđeno je da oporučuje siromah koji ima nasljednike, osim ako su ti nasljednici bogati, onda je dozvoljeno. Zabranjeno je oporučiti više od trećine strancu koji ne nasljeđuje. A zabranjeno je oporučiti više i nasljedniku, pa makar taj iznos bio malen, osim ako ostali nasljednici to dozvole poslije njegove smrti. Oporuka prestaje važiti kada oporučilac kaže: "Povraćam odluku, poništavam, mijenjam" i sl.

Pohvalno je da u uvodu oporuke napiše: U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog. Ovo oporučuje (taj i taj) svjedočeči da nema drugog boga osim Allaha, Koji sudruga nema, i da je Muhammed Njegov rob i poslanik, da je Džennet istina i da je Džehennem istina, da će Sudnji čas doći bez imalo

sumnje, da će Allah proživjeti ljude iz njihovih grobova. Oporučujem porodici koju ostavljam iza sebe da se boje Allaha i da poprave međusobne odnose svoje, da se pokoravaju Allahu i Njegovom Poslaniku, ako su vjernici. Oporučujem im ono što je Ibrahim oporučio svojim sinovima i Jakubu: "O sinovi, Allah je vama odabrao vjeru pa umirite samo kao muslimani."

- Pohvalno je kada se donese salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se donese i selam, te da se ne zadržava na jednom od to dvoje. Na druge ljude mimo vjerovjesnika primarno se ne donosi salavat, kao npr. da se kaže: "Ebu Bekr, sallallahu alejhi ve sellem, ili alejhis-salatu ves-selam", jer ovo je pokuđeno. Prema konsenzusu, dozvoljeno je da se nakon salavata i selama na vjerovjesnike spomenu i drugi, npr.: Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed ve ashabihi ve ezvadžihi ve zurrijjetihi (Allahu, blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu i njegove ashabe i njegove supruge i njegovo potomstvo). Pohvalno je prizvati Allahovu milost i zadovoljstvo na ashabe i tabiine, te učenjake pobožnjake i ostale odabranike poslije njih. Tako se kaže: Ebu Hanife, Malik, Eš-Šafii, Ahmed, radijallahu anhum (neka je Allah s njima zadovoljan), ili rahimehumullah (Allah im se smilovao).

- Klanje. Obaveza je zaklati životinju da bi njeno meso bilo dozvoljeno jesti. Sljedeći su uvjeti za životinju: 1. da ju je dozvoljeno jesti; 2. da ju je moguće imati u posjedu; 3. da bude kopnena životinja. Klanje ima četiri uvjeta: 1. da onaj koji kolje bude razuman; 2. da predmet kojim se kolje ne bude zub ili nokat, jer to nije dozvoljeno upotrebljavati; 3. presjeći grkljan i dušnik ili barem jednu od dvije vratne arterije; 4. reći "bismillahi" kada počnemo nožem prelaziti preko vrata. Ukoliko se zaboravi izgovoriti, obaveza spada. Dovoljno će biti ako se izgovori na nekom drugom jeziku mimo arapskog, a prilikom izgovaranja bismille sunnet je izgovoriti i tekbir.

- Lov. Uvjeti za životinju koju želimo uloviti su sljedeći: 1. da ju je dozvoljeno jesti; 2. da bude po prirodi divljač; 3. da je životinju moguće uzeti u posjed. Propis lova: Dozvoljen je ako postoji potreba, a zabranjen ukoliko se radi o igri i zabavi. Ukoliko lovac bude uznemiravao ljude prateći i ganjajući životinje, onda mu je to zabranjeno. Dozvoljeno je

loviti pod četiri uvjeta: 1. da lovac bude onaj od koga je inače dozvoljeno jesti priklanu životinju. 2. da predmetom kojim gađa bude dozvoljeno priklati životinju, tako da bude oštar poput koplja, strijele i sl. Ako lov bude uz pomoć kakve životinje, kao što su orao ili pas, uvjet je da bude podučen lovu; 3. namjeravati loviti, a to znači kada se gađa predmetom da se cilja ulov, a ukoliko predmet pogodi životinju bez namjere lova, nije je dozvoljeno jesti; 4. reći "bismillahi" prilikom gađanja. Izgovaranje "bismillahi" ne spada kao obaveza pa makar se i zaboravila. Zabranjeno je jesti meso bez izgovorene "bismille".

Napomena: Vlasnik životinje obavezan je hraniti i napajati životinju. Ako to bude odbijao, bit će prisiljen, a ako bude odbio ili bude u nemogućnosti, bit će prisiljen da je proda, iznajmi ili zakolje, ukoliko se jede njeno meso. Zabranjeno je životinju proklinjati, preopterećavati je stavljanjem tereta, musti mlijeko ukoliko to šteti mladunčetu, udarati je ili žigosati u lice.

- Hrana je sve ono što se jede i pije. U osnovi je dozvoljena svaka vrsta hrane pod tri uvjeta: 1. da bude čista; 2. da ne šteti; 3. da se ne smatra prljavom. Zabranjeno je jesti svaku vrstu prljave hrane kao što je krv i strvina, ono što šteti, poput otrova, ili ono što se smatra nečistim, kao što su balega, mokraća, vaške, kukci i sl.

Od kopnenih životinja zabranjeni su: domaći magarci, sve što svojim očnjacima razdire ulov, poput lava, tigra, pantera, geparda, vuka, psa, svinje, majmuna, mačke, makar bila divlja, lisice, vjeverica, osim hijene. Od ptica su zabranjene one koje love svojim kandžama, kao što su: kobac, baz, soko, orao, sova i sl., te ono što jede strvinu, kao što su: orao, strvinari, roda. Zatim, sve što Arapi smatraju prljavim u svojim podnebljima, poput slijepog miša, miša, osa, pčela, mušica, leptirova, hudhuda, ježa, zmija, bodljikavog praseta, te kukaca i gmizavaca poput crva, štakora, balegara, guštera. Zabranjeno je sve ono što šerijat naređuje da se ubije kao što su škorpioni, ili zabranjuje da se ubija poput mrava, te što se rodi spajanjem životinje koja se jede i ne jede, poput sim'a, a to je mladunče hijene kojem je otac vuk. Nije zabranjeno jesti ono što se rodi od dvije različite vrste koje su dozvoljene, kao mazga nastala od divljeg magarca i konja. Životinje

koje Arapi ne poznaju, niti se spominju u šerijatu, uspoređuju se sa sličnim životinjama u Hidžazu. Ukoliko je slična sa zabranjenom ili dozvoljenom, preuzima i njen status. Ukoliko bude slična i dozvoljenoj i zabranjenoj životinji, preovladat će zabrana. Osim ovoga, dozvoljene su ostale životinje kao što su domaća stoka (krave, ovce, koze, deve i konji), te divlja stoka kao što su žirafe, zečevi, kunići, pustinjski skočimiši, bodljorepi gušter, gazele, zatim ptice poput nojeva, kokoši, pauni, papagaji, golubovi, vrapci, patke, guske. Vodene životinje su sve dozvoljene, kao i morske, osim žaba, zmija i krokodila. Dozvoljeno je jesti životinje koje su napajane ili hranjene prljavim materijama u vidu žitarica, plodova, osim ako se u okusu osjeti ta nečistoća ili miris, te su tada zabranjene. Pokuđeno je jesti drveni ugalj, zemlju, blato kao i crveni i bijeli luk, osim kada se skuhaju. Ako čovjek u gladi bude prisiljen pojesti nešto od zabranjenog, pojest će samo onoliko koliko može utoliti glad.

- Avret (stidna mjesta). Avret je stidno mjesto za sve ono što se čovjek stidi pokazati. Ovdje govorimo o avretu koji ukoliko se ne pokrije, namaz i tavaf neće biti važeći. Stidno mjesto muškog djeteta od sedam godina je samo spolni organ i analni otvor. Muškom djetetu od deset godina stidno mjesto je od pupka do ispod koljena. Slobodna punoljetna žena je sva avret, osim lica, šaka i stopala u namazu. Mekruh je da ovo pokriva, osim u prisustvu muškaraca koji nisu bliski srodnici, onda je obavezna to pokriti. Ukoliko klanja ili čini tavaf, a npr. otkrivene su joj podlaktice, ibadet joj je neispravan. Teške avrete (spolni organ i analni otvor) obaveza je pokriti i izvan namaza. Pokuđeno ih je otkrivati bespotrebno, pa makar to bilo u mraku ili kada je osoba osamljena. Dozvoljeno je da to otkrije svome suprugu i u nuždi radi liječenja i obrezivanja.

- Propisi o mesdžidima. Njihova gradnja je obavezna prema mogućnosti. Mesdžidi su najdraža mjesta Allahu. Zabranjeno je u njima pjevati, pljeskati, upotrebljavati muzičke instrumente, te citirati zabranjene spjevove. Zabranjeno je da se u njima miješaju muškarci i žene, činiti spolni odnos, kupovati i prodavati. Sunnet je da se onome ko vrši kupoprodaju u mesdžidu kaže: "Allah ti ne dao prođu u trgovini." Zabranjeno je u džamijama oglašavati potraživanja izgubljene stvari. Sunnet je onome ko to čuje da kaže: "Allah ti to ne vratio." Dozvoljeno

je da se u džamiji podučavaju djeca ukoliko neće nanijeti štetu, sklapati bračni ugovor, suditi, citirati dozvoljene spjevove, spavati onima koji su u i'tikafu, a pokuđeno je podizati glasove i bespotrebno ih uzimati za mjesto prolaska (put). Pokuđeno je bespotrebno govoriti u džamijama o stvarima dunjaluka. Tepisi, svjetiljke, el. energija iz džamija se ne upotrebljavaju za svadbene svečanosti i okupljanje radi saučešća.

- Vrijeme. Ispravni prethodnici su upozoravali na traćenje vremena u onome što ne koristi. Dani su poput njive. Kada god se posije zrno, ona ti dadne hiljadu zrna, pa da li zato pristaje pametnom čovjeku da prestane ili odgađa sijanje.

Zabranjeno je oblačiti odjeću na kojoj ima slika čovjeka ili životinje, zabranjeno je vješati, prekrivati zidove njima i prodavati. To je jedan od velikih grijeha.

Blud je jedan od najvećih grijeha poslije širka. Imam Ahmed kaže: "Ne znam da poslije ubistva ima većeg grijeha od bluda." Blud je različit po svojoj zabranjenosti. Blud sa bliskim srodnicima muža ili žene, sa onima s kojima se ne može stupiti u brak, komšinicom ili kakvom rodicom je najveći i najogavniji. Najogavniji razvrat je homoseksualizam. Zato je većina učenjaka rekla da treba ubiti i onoga ko ga čini i nad kim se čini, pa makar bili neoženjeni. Šemsuddin kaže: "Kada bi imam muslimana smatrao da treba spaliti homoseksualce, imao bi pravo na to." To se prenosi od Ebu Bekra es-Siddika i skupine ashaba.

- Zabranjeno je čestitati nevjernicima njihove praznike ili njima prisustvovati. Zabranjeno im je nazivati selam, a ako nam prvi nazovu, obaveza je odgovoriti sa "ve alejkum". Zabranjeno je ustajati pred njima i pred novotarima. Pokuđeno je rukovati se s njima, a izražavanje saučešća i obilazak u bolesti također je zabranjen, osim radi šerijatske koristi.

- Allah nam je darovao djecu kao ukras ovog dunjaluka, ali su ona također iskušenje i ispit. Uzvišeni kaže: **"Vaši imeci i vaša djeca su iskušenje."** Otac je obavezan da radi za korist onih za koje se brine, jer Uzvišeni kaže: **"O vjernici, čuvajte sebe i porodice svoje od Vatre."** Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Svi ste vi čuvari i svi ste odgovorni za ono što čuvate." (Muslim) Odgovornost ne spada sa roditelja čak i kada djeca dostignu

punoljetstvo. Ukoliko bude nemaran u njihovom savjetovanju i odvraćanju od onoga što će im naštetiti u pitanjima dunjaluka i ahireta, iznevjerio je povjereno i zaslužuje oštru prijetnju izrečenu riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Svakom robu kome Allah dadne u emanet podanike, pa jednoga dana umre varajući ih, Allah će zabraniti Džennet."

- Ez-zuhd – skromnost. U skromnost ne spada ostavljanje onoga putem čega se održava, popravlja i pomaže duša na putu ka ahiretu. Zapravo, ovo je skromnost neznalica, dok pravi zuhd znači ostavljanje luksuznog života i onoga što čovjeku nije nužno da posjeduje u svrhu egzistencije. Ovo su zastupali Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi.

Ko razmisli o Allahovim zakonima, zna da je iskušenje jedan od Njegovih stalnih kosmičkih i odredbenih zakona. Uzvišeni kaže: **"Mi ćemo vas sigurno iskušavati izvjesnim strahom, glađu, nedostatkom imetaka, života i plodova, a ti obraduj strpljive."** Griješi onaj ko misli da su dobri sačuvani od nedaća. Zapravo, nedaće su pokazatelji imana. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je koji ljudi imaju najveća iskušenja, pa je rekao: "Vjerovjesnici, a potom dobri ljudi, a zatim sve primjerniji i primjerniji ljudi. Čovjek biva iskušan shodno svojoj vjeri. Ako u njegovoj vjeri bude čvrstine, iskušenje mu se poveća, a ako u njegovoj vjeri bude slabosti, olakša mu se." (Ibn Madže) Iskušenje je jedan od znakova da Allah voli roba. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kada Allah zavoli određene ljude, iskuša ih." (Ahmed) Iskušenje je dokaz ili znak da Allah Svome robu želi dobro. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kada Allah želi Svome robu dobro, ubrza mu kaznu na dunjaluku, a kada mu želi zlo, ostavi ga s njegovim grijehom sve dok ga ne kazni za njega na Sudnjem danu." (Et-Tirmizi) Nedaća je iskup za grijehe, makar i malen bio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Svakom muslimanu koga zadesi ubod trna, i sve što je veće od toga, Allah će time njemu pobrisati loša djela kao što sa drveta spada lišće." (Muttefekun alejhi) Stoga će iskušanom muslimanu, ukoliko je dobar, to biti povod za oprost grijeha koje je počinio, ili za podizanje stepena. A ako je bio nepokoran, time će mu se grijesi pobrisati i to će mu biti opomena na njihovu opasnost. O opasnosti grijeha Uzvišeni kaže: **"Pojavio se nered na kopnu i moru zbog onoga što su stekle ljudske ruke."**

Vrste iskušenja: Iskušenje dobrim, kao što je povećanje imetka, i iskušenje zlim, kao što su strah, glad, nedostatak imetka. Uzvišeni kaže: **"Mi vas dobrim i zlim iskušavamo."** U to spada i iskušenje bolešću i smrću kojima je najčešći povod urok i sihr proistekao iz pakosti. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Najveći broj onih koji će umrijeti iz moga ummeta, poslije Allahove presude i određenja, umrijet će zbog uroka." (Et-Tajalisi)

Zaštita od uroka i sihra. Zaštita je bolja od liječenja. Zato smo dužni da se nastojimo zaštititi, a najvažniji oblici zaštite su:

- Ojačavanje duše tevhidom i vjerovanjem da Allah upravlja kosmosom, te što više činiti dobra djela.

- Lijepo mišljenje o Allahu i oslanjanje na Njega. Neka osoba pogrešno misli da pojava svakog simptoma znači bolest ili urok, jer je fikcija sama po sebi bolest.[1]

- Ako bude poznato da je određena osoba urokljiva ili sihirbaz, bit će izbjegavana, a time se čine propisani povodi, a ne radi se to iz straha.

- Spominjanje Allaha, prizivanje Allahove blagodati kada čovjek vidi ono što ga zadivljuje ili što mu se sviđa. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kada neko od vas kod sebe, u svome imetku, ili kod svoga brata, vidi ono što mu se sviđa, neka kaže: 'Barekallahu leke' (neka te Allah blagoslovi), jer je urok istina." (El-Hakim)

- Jedan od načina zaštite od sihra jeste da se ujutro natašte uzme sedam medinskih hurmi (adžva).

- Traženje utočišta kod Allaha, oslanjanje na Njega, lijepo mišljenje o Njemu, traženje utočišta od uroka i sihra, redovno učenje zikrova i zaštita svakoga dana, jutrom i večeri.[2] Ovi zikrovi imaju utjecaj koji se povećava i smanjuje, Allahovom voljom, iz dva razloga: 1. vjerovanje da je ono što se u njima navodi istina i istinito, i da koristi sa Allahovom dozvolom; 2. da ih izgovara jezikom, pomno sluša ušima i srcem prisutnim, jer su ti

1 Ljekari i stručnjaci spominju da dvije trećine organskih bolesti nastaju psihološkim povodima tako što čovjek pogrešno misli da ima bolest, a te bolesti u osnovi nema.

2 Pogledaj: Jutarnji i večernji zikr, poglavlje o dovi.

zikrovi dova, a dova neće biti uslišana od nemarna i nesmotrena srca, kao što se vjerodostojno prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

- Vrijeme učenja zikrova i zaštita. Jutarnji zikrovi uče se poslije sabah-namaza, a večernji poslije ikindija-namaza. Ako musliman zaboravi da ih prouči, neka ih prouči kada ih se sjeti.

Znakovi po kojima se prepoznaje da je osoba urečena (opsihrena i dr.). Nema kontradiktornosti između medicine i šerijatskog liječenja rukjom. U Kur'anu je lijek za organske i duševne bolesti. Ukoliko čovjek ne boluje od organskih bolesti, u većini slučajeva simptomi bivaju glavobolje koje se premještaju po različitim mjestima glave (migrena), žutilo lica, veliko znojenje i mokrenje, slab apetit, svrbež, osjećaj vrućine ili hladnoće u ekstremitetima, lupanje srca, bol koja se premješta po donjem dijelu leđa i plećkama, tuga, tjeskoba u prsima, noćne nesanice, snažni emotivni potresi u vidu straha i neprirodne srdžbe, mnoštvo podrigivanja, ukočenost, želja za osamljivanjem, opuštenost i lijenost, želja za snom, drugi zdravstveni problemi koji nemaju medicinskih povoda. Ovi znakovi, ili dio njih, mogu se naći kod nekih ljudi shodno jačini ili slabosti bolesti.

Neophodno je da musliman bude jakog vjerovanja i srca, da mu ne prilaze šejtanska nagovaranja i smutnje, te da sebi ne umišlja da ga je zadesila određena bolest samim osjećajem nekih od ovih simptoma, jer je lažna sugestija jedna od najtežih bolesti za liječenje. Neki od ovih znakova mogu se nalaziti kod nekih ljudi, a oni su zdravi, a neki mogu biti uzrokovani organskom bolešću. Nekada su povodi za to slabost imana, kao što su tjeskoba u prsima, tuga, tromost. Takvoj osobi dužnost je da sagleda svoj odnos prema Allahu.

Ukoliko bolest bude povodom uroka[3], liječenje Allahovom dozvolom biva s jednom od dvije stvari:

3 Urok je džinsko uznemiravanje koje se dešava, Allahovom dozvolom, čovjeku koji je urečen. Povodom opisa i zadivljenosti urokljivca dolaze šejtani, a ne postoji zapreka za to (u vidu zikra, namaza i sl.). Tome svjedoči hadis: "Urok je istina." (El-Buhari) U drugoj predaji stoji: "Prisustvuju mu šejtan i pakost sina Ademovog." (Ahmed) Ova bolest nazvana je "ajnom" – urokom oka, jer je oko organ kojim se prenosi opis, a ne zato što oko nanosi štetu, a dokaz za to je da slijepi može ureći drugoga, a ne vidi ga.

1. Ukoliko se poznaje urokljivac, naredit će mu se da se okupa i uzet će se voda kojom se okupao, ili će se uzeti neki od njegovih tragova[1], a zatim se okupati njime i piti dio te vode.

2. Ako ne zna ko ga je urekao, onda liječenje biva putem rukje, dove i hidžame.

Ukoliko je bolest sihr[2], onda liječenje, Alahovom dozvolom, biva sa jednom od sljedećih stvar:

1. Da zna mjesto sihra, pa kada ga nađe, rasplest će njegove uzlove učeći El-Felek, En-Nas, a potom ga spaliti.

2. Šerijatsko učenje rukje kur'anskim ajetima, a posebno surama El-Felek i En-Nas, El-Bekarom, dovama, a to će kasnije biti preciznije spomenuto.

3. Otklanjanje sihra je dvovrsno: a) zabranjeno: otklanjanje sihra sihrom ili odlazak sihirbazima radi njegovog razbijanja; b) dozvoljeno, a jedan od vidova je uzeti sedam listova lotosa, isitniti ih i smrviti u prah. Potom proučiti na to tri puta suru El-Kafirun, El-Ihlas, El-Felek i En-Nas, a potom staviti u vodu, a onda tu vodu piti i okupati se njome. Ovo treba ponavljati sve do izlječenja, Allahovom voljom. (Prenosi Abdurrezzak u svome Musannefu)

4. Izbacivanje sihra povraćanjem, ili sredstvima za proljev ukoliko je u stomaku, ili hidžamom[3] ako je u nekim drugim dijelovima tijela.

---

1 Trag je sve što urokljivac dodirne, kao što su ostaci iza njegovog pića, jela ili dodira. To se uzme ili potare maramicom i sl., a zatim se na to doda voda i njome se polije urečeni, a dio se i popije.

2 Sihr označava čvorove, talismane i govor koji se opetuje, ili se učini nešto što utječe na tijelo opsihrenog, njegovo srce ili razum direktno. .Sihr je stvaran, neke vrste sihra ubijaju, neke donose bolest, a nekima se sprečava da muškarac ima odnos sa ženom, nekima se rastavlja muž od žene, neke vrste sihra su širk i kufr, a neke su na stepenu velikog grijeha.

3 Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Najbolje čime se možete liječiti je hidžama." Allah njome liječi organske bolesti, ili bolesti uzrokovane urokom, sihrom, kao što je karcinom, što je potvrđeno istinitim događajima.

Rukja – uvjeti: 1. da bude učenjem kur'anskih ajeta ili utemeljenih dova; 2. da bude na arapskom jeziku, a dozvoljeno je učiti dove na drugim jezicima; 3. uvjerenje da rukja ne koristi sama po sebi, nego je lijek od Allaha.

Da bi rukja što više utjecala, potrebno je učiti Kur'an s nijjetom izliječenja i upute[4] ljudi i džinna. Kur'an je objavljen kao uputa i lijek. Neće se učiti s nijjetom ubijanja džinna, osim ukoliko je nemoguće da izađe putem prethodno spomenutog.

Uvjeti za onoga koji uči rukju: 1. da bude musliman, dobar i bogobojazan, jer što je bogobojazniji, utjecaj je veći; 2. da se s iskrenošću preda Allahu tokom učenja rukje, tako da se srce i jezik podudare. Najbolje je da čovjek sam sebi uči rukju, jer su srca drugih većinom okupirana drugim stvarima i zato što niko drugi kao on ne osjeća svoju nuždu i potrebu. Onima koji se nalaze u teškom stanju, Allah je obećao da će se odazvati.

Uvjeti za onoga kome se uči rukja: 1. lijepo je da bude dobar vjernik, a shodno vjerovanju povećava se i utjecaj rukje. Uzvišeni kaže: "**Mi od Kur'ana objavljujemo ono što je lijek i milost za vjernike, a nasilnicima će povećati samo propast"**; 2. da se preda iskreno Allahu da ga izliječi; 3. da ne smatra da izlječenje sporo dolazi, jer je rukja dova. Ako bude tražio ubrzavanje uslišavanja dove, može se desiti da ne bude uslišana. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Jednom od vas uslišava se dova sve dok ne ubrza govoreći: 'Molio sam pa mi se nije uslišala.'" (Muttefekun alejhi)

Rukja se uči na više načina: 1. učenje rukje uz pljuckanje (nefes); 2. učenje bez pljuckanja; 3. staviti pljuvačku na prst, a zatim je pomiješati sa zemljanom prašinom i potrati mjesto boli; 4. učiti rukju uz potiranje mjesta boli.

4 Nijjet upute označava poziv u Allahovu vjeru onima koji čuju Kur'an, činjenje dobra i sustezanje od zla. Ovakav nijjet ima veoma veliki utjecaj, kao što se pokazalo u praksi. Džinni padaju pod utjecaj Kur'ana i sustežu se od nanošenja zla bolesnom u veoma kratkom periodu, u većini slučajeva, za razliku kada se ima nijjet ubijanja koji uzrokuje još veći inat, oholost, štetu za onoga koji uči rukju, a i za bolesnog. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Allah je blag, voli blagost i daje putem blagosti ono što ne daje putem nasilja." (Muslim)

Ajeti i hadisi kojima se rukjom liječi bolesni: sura El-Fatiha, Ajetul-Kursijja, zadnja dva ajeta sure El-Bekare, sura El-Kafirun, El-Ihlas, El-Felek i En-Nas.

"U stvaranju nebesa i Zemlje, i u izmjeni noći i dana doista su znamenja za razumom obdarene. Koji Allaha spominju stojeći, sjedeći i na svojim stranama, i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju: 'Gospodaru naš, Ti ovo nisi uzalud stvorio, Uzvišen si Ti, sačuvaj nas kazne u Vatri.'" "I Mi naredismo Musau: 'Baci svoj štap!' – I on odjednom proguta sve ono čime su oni bili obmanu izveli. I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili, i oni bijahu pobijeđeni i ostadoše poraženi." "Zar oni zavide ljudima na onome što im je Allah dao od blagodati Svojih?" "Kada obolim On me liječi." "On liječi prsa ljudi vjernika." "Rekoše: 'Musa, ili ćeš ti baciti, ili ćemo mi prvi baciti?' Reče: 'Vi bacite', a kada ono mu se pričini od njihovog sihra da njihovi konopci i štapovi se miču. Musa u sebi osjeti strah. Rekosmo: 'Ne plaši se, ti ćeš doista pobijediti. **Baci to što imaš u desnoj ruci progutat će ono što su oni napravili. Oni su samo napravili spletku sihirbaza, a sihirbaz neće uspjeti ma gdje došao. Mi od Kur'ana objavljujemo ono što je lijek i milost za vjernike." "Reci: On je onima koji vjeruju uputa i lijek. Kada bismo ovaj Kur'an objavili kakvom brdu, vidio bi ga skrušenog i raspadnutog od bojazni prema Allahu." "Pa ponovo pogledaj, vidiš li kakav nedostatak?!" "Gotovo da te nevjernici obore svojim pogledima kada slušaju Kur'an i govore: 'On je lud.'" "Potom je Allah spustio Svoj smiraj na Svoga Poslanika i vjernike." "Pa je Allah spustio Svoj smiraj na Svoga Poslanika i vjernike i obavezao ih riječju bogobojaznosti." "Pa je Allah spustio Svoj smiraj na njega i pomogao ga vojskama koje niste vidjeli." "Allah je uistinu zadovoljan vjernicima kada su ti davali prisegu ispod drveta. On je znao šta je u njihovim srcima, pa je spustio smiraj na njih i nagradio ih skori oslobođenjem." "On je Taj koji je spustio smiraj u srca vjernika da bi povećali svoje vjerovanje uz ono koje već imaju."**

Hadisi: **"Es' elu-llahel-'azim Rabbel-'Aršil-'azimi en ješfijeke"** – Molim Uzvišenog Allaha, Gospodara Prijestolja velikog, da ti da zdravlje

(7 puta). **"U'izuke bi kelimati-llahi-t-tammati min min kulli šejtanin vehhammetin, ve min kulli 'ajnin lammetin"** – Zaštitu Allahovu molim za tebe Allahovim savršenim riječima od šejtana i od zlih pogleda (3 puta). **"Allahumme Raben-nas ezhibil-be's, išfi enteš-Šafi la šifae illa šifauk šifaen la jugadiru sekamen"** – Allahu, Gospodaru ljudi, otkloni bolest, izliječi, Ti liječiš, a nema lijeka osim Tvoga lijeka, izlječenjem koje iza sebe ne ostavlja druge bolesti (tri puta). **"Allahumme ezhib anhu harreha ve berdeha ve vesabeha"** – Allahu, otkloni od njega njenu toplotu, hladnoću i bolest (jednom). **"HasbijAllahu la ilahe illa huve alejhi tevekkeltu ve huve Rabbul-Aršil-azim"** – Dovoljan mi je Allah, nema drugog boga osim Njega, na Njega se oslanjam i On je Gospodar Arša velikoga (7 puta). **"Bismillahi erkike min kulli dain ju'zike ve min šerri kulli nefsin ev ajnin hasidin Allahu ješfike bismillahi erkike"** – S Allahovim imenom ti učim rukju od svake bolesti koja te uznemirava i od zla svake duše ili oka pakosnog Allah te liječi, s Allahovim imenom ti rukju učim (3 puta). Staviti ruku na mjesto boli, a zatim reći: **bismillahi** (3 puta), a zatim: **"E'uzu billahi ve kudretihi min šerri ma edžidu ve uhazir"** – Utječem se Allahovoj snazi i moći od zla koje osjećam i kojeg se pribojavam (7 puta).

Napomene: 1. Nije dozvoljeno vjerovati u izmišljotine vezane za urokljivca, kao što je pijenje njegove mokraće, te da njegov utjecaj neće koristiti ako bude prepoznat.

2. Nije dozvoljeno stavljati zapise u vidu kože, narukvica i ogrlica na onoga za koga postoji bojazan da će biti urečen. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko nešto okači, tome će biti i prepušten." (Et-Tirmizi) Ako je zapis od Kur'ana, onda postoji razilaženje među učenjacima, ali je izbjegavanje takvih zapisa bolje.

3. Ispisati "mašallah" i "barekallah", nacrtati sablju, nož, oko, staviti Kur'an u auto i staviti levhe s ispisanim ajetima u kuću – ništa od toga ne može odbiti urok, već se može svrstati u zabranjene zapise.

4. Bolesni je dužan biti ubijeđen da će mu se Allah odazvati i ne treba smatrati da izlječenje dolazi sporo. Kada bi mu bilo rečeno da će se liječiti lijekovima tokom cijeloga života, ne bi očajavao, već očajava ako mu se

rukja odulji, iako ima dobro djelo za svaki proučeni harf, a za dobro djelo deset njemu sličnih. Dužan je da upućuje dovu, traži oprosta, što više daje sadaku, jer i sadakom se može izliječiti.

5. Učenje grupi bolesnih suprotstavlja se sunnetu, a utjecaj takve rukje je slab i isto se odnosi na puštanje Kur'ana preko kasetofona, jer se nijjet tako ne ostvaruje, a on je uvjet za onoga ko uči rukju, iako je u takvom slušanju dobro. Sunnet je ponavljati rukju sve dok se ne izliječi, osim ako izaziva kod njega zamor, tada će smanjiti broj učenja kako mu ne bi dosadilo. Ponavljanje ajeta i dova sa određenim brojem učenja nije ispravno, osim ako postoji dokaz.

6. Postoje znakovi kojima se dokazuje, ili dijelom njih, da učač rukje upotrebljava sihr, a ne Kur'an. Neka te ne obmanjuje kada takav pokaže nešto od vjere. Možda svoje učenje otpočne Kur'anom, a onda začas to promijeni. Možda bude od onih koji dolaze redovno u mesdžide kako bi ljude zaveo. Vidiš ga kako pred tobom mnogo Allaha spominje, pa zato neka te ne obmane, budi na oprezu.

Neki od znakova sihirbaza i mađioničara su:

- da bolesnoga pita o njegovom imenu i imenu njegove majke, jer poznavanje i nepoznavanje imena ne donosi nikakve promjene pri liječenju;

- da zatraži nešto od odjeće bolesnog, kao što je košulja, majica i sl.;

- može zatražiti od bolesnog životinju s određenim osobinama da bi je prinio kao žrtvu džinnima, a možda njenom krvlju namaže bolesnog;

- pisanje ili učenje talismana koji se ne razumiju i nemaju značenje;

- davanje bolesnom papira, a to se naziva zapisima, na kome su kvadratići, a unutar njih slova i brojevi;

- naređivanje bolesnom da se osami od ljudi u tamnoj odaji, a to se naziva "el-hadžbe";

- naređivanje bolesnom da ne dodiruje vodu određeni period;

- davanje bolesnome nečega što će ukopati u zemlju, ili lista koji će spaliti i njime se nakaditi; - da obavijesti bolesnog o nekim njegovim

intimnostima koje ne zna niko drugi, ili da ga obavijesti kako se zove, gdje stanuje i njegovoj bolesti prije nego što progovori;

- davanje dijagnoze bolesti pri samom ulasku kod sihirbaza ili telefonom, poštom i sl.

7. Ehlisunnetski pravac zastupa mišljenje da džinn može ući u čovjeka. Dokaz su riječi Uzvišenog: **"Oni koji jedu kamatu ustat će kao onaj koji ustaje šejtanskim dodirom izbezumljen."** Komentatori Kur'ana (mufessiri) jednoglasni su da se pod dodirom u ovom ajetu misli na šejtansko ludilo koje snalazi čovjeka zbog ulaska džinna u njega.

Korist: Hased (pakost) znači želju za nestankom blagodati kod drugoga i u većini slučajeva urok iz nje proizilazi. Pakost je jedan od najvećih grijeha. Zapravo, on je temelj svih grijeha i prvo čime je počinjena nepokornost Allahu. Iblis je odbio učiniti sedždu Ademu iz pakosti prema njemu, a i Kabil je ubio svoga brata iz pakosti.

Liječenje pakosti:

– poznavati veličinu ovoga grijeha koji jede dobra djela kao što vatra jede suho granje;

- ono što je Allah dao drugome, to je Njegovim određenjem i mudrošću. Nezadovoljstvo time znači opiranje Allahu i slabost vjerovanja u Allahovu presudu i određenje;

- da izgovaraš "mašallah" i "barekallah leke" kada vidiš nešto što ti se sviđa, dokaz je tvoje dobronamjernosti;

- poznavanje nagrade za onoga ko ostavi pakost i zlobu. Ko zaspi nemajući pakosti u svome srcu ni prema kome, imat će veliku nagradu, kao što se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednoga ashaba obradovao Džennetom. Abdullah b. Amr spavao je kod njega i uvjerio se da je to bio razlog njegovog obveseljavanja Džennetom.

DOVA

Sva stvorenja su ovisna o Allahu i potrebno im je ono što je kod Njega, a On je neovisan o njima i nema potrebe za njima.

Uzvišeni Allah obavezao je Svoje robove dovom, pa kaže: **"Molite Me, Ja ću vam se odazvati. Oni koji se ohole nad ibadetom Meni, u Džehennem će ući poniženi"**, tj. koji se ohole nad dovom Meni. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko ne moli Allaha, On će se rasrditi na njega." (Ibn Madže) Pored ovoga, Allah se raduje kada Ga Njegovi robovi mole i voli one koji ustrajavaju u dovi i Sebi ih približava.

Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nastojali su imati osjećaja prema ovom pitanju, pa jedan od njih ne bi smatrao ni najmanju stvar mizernom moleći Allaha za nju. Nikoga ne bi pitali od stvorenja, a to je zato što su bili vezani samo za svoga Gospodara, bliski Njemu, a i On ih je Sebi učinio privrženima ispunjavajući Svoje riječi: **"A kada te Moji robovi pitaju o Meni, Ja sam blizu..."** Dova ima veliki stepen kod Allaha, ona je najčasnija stvar kod Allaha. Dova odvraća određenje. Svako ko moli Allaha, On će mu se odazvati, ukoliko postoje povodi i prestaju zapreke. Onaj ko moli Allaha, dobit će jednu od stvari, kao što spominje Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojim riječima: "Svakom muslimanu koji bude uputio dovu u kojoj nema grijeha, niti prekidanja rodbinskih odnosa, Allah će dati jedno od troje: ili će mu ubrzati uslišavanje dove, ili će mu je odgoditi za budući svijet, ili će od njega isto toliko zla odvratiti." Rekoše: "Hoćemo li onda mnogo doviti?" Reče: "Allah još više prima." (Ahmed)

Vrste dove. Dvije su vrste dove: 1. dova ibadeta, kao što su namaz i post; 2. dova traženja.

Djela se razlikuju po vrijednosti: Da li je bolje učenje Kur'ana ili zikr, ili dova i traženje? Učenje Kur'ana je apsolutno najbolje, a zatim zikr i iznošenje pohvale Allahu, a zatim dova i traženje. Ovako je kada se gleda općenito. Međutim, ono što je manje vrijedno u posebnim slučajevima,

može postati vrednije od onoga što je više vrijedno. Dova na dan Arefata vrednija je od učenja Kur'ana. Posvetiti se zikrovima koji se navode u sunnetu poslije propisanih namaza preče je od učenja Kur'ana.

Povodi uslišavanja dove. Postoje očiti i skriveni povodi.

1. Očiti povodi. Činjenje dobrih djela, kao što su sadaka, abdest, namaz, okretanje ka Kibli, dizanje ruku, iznošenje pohvale Allaha Uzvišenog koje je dostojan, upotreba Allahovih imena i svojstava koji su u saglasnosti sa predmetom dove. Ukoliko se dovom traži Džennet, onda se ponizno moli za njegovo obilje i milost. Kada se donosi dova protiv nepravednog, npr., onda se u dovi neće spominjati Allahovo ime Er-Rahman ili El-Kerim, već će se spominjati ime El-Džebbar ili El-Kahhar. Neki od povoda uslišavanja dove su: salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na početku, sredini i kraju dove, priznavanje grijeha, zahvala Allahu na blagodatima, korištenje pohvalnih vremena za koja se navodi dokaz da u njima postoji velika mogućnost za primanje dove. Ona su mnogobrojna, a evo nekih:

- u toku dana i noći: zadnja trećina noći kada Allah silazi na ovodunjalučko nebo, između ezana i ikameta, poslije uzimanja abdesta, na sedždi, prije predaje selama u namazu, nakon namaza, prilikom završavanja hatme Kur'ana, kada se čuje glas horoza, na putovanju, dova onoga kome je učinjena nepravda, dova onoga koji je u nuždi, dova roditelja za dijete, dova za brata muslimana kada je odsutan, pri susretu s neprijateljem u ratu;

– u toku sedmice: petkom, a posebno u posljednjim časovima petka;

– u mjesecima: mjesecu ramazanu prilikom iftara i sehura, u Noći kadra i na dan Arefata;

– na časnim mjestima: u džamijama općenito, kod Kabe, a posebno kod Multezema[1], kod Mekami-Ibrahima, alejhis-selam, na Safi i Mervi, na Arefatu, Muzdelifi, Mini u danima hadždža, prilikom pijenja zemzem-vode i dr.

---

1 Prostor između Crnog kamena i vrata Kabe.

2. Skriveni povodi. Prije dove: učiniti iskreno pokajanje, vratiti nepravedno oduzeto, da hrana, piće, odjeća i mjesto stanovanja budu od halal zarade, mnogo činiti pokornosti, izbjegavati zabranjeno, čuvati se sumnji i strasti. Tokom dove: prisustvom srca, pouzdanjem u Allaha, jakom nadom, utjecanjem Njemu, poniznom molbom, ustrajnošću u dovi, prepuštanjem odluke Njemu, neobaziranjem na ostalo mimo Njega, ubjeđenjem da će dova biti primljena.

Zapreke uslišavanja dove. Nekada čovjek moli, ali mu se ne uslišava, ili se uslišavanje odgodi. Za to postoje mnogobrojni povodi, a od njih su:

- pored Allaha moliti i druge;

- spominjanje pojedinosti u dovi, kao što je traženje utočišta od vrućine Džehennema, njegove tjeskobe, tame... iako je dovoljno da se zatraži samo utočište od vatre;

– da musliman moli protiv sebe ili nepravedno protiv drugoga;

- upućivati dovu u kojoj je grijeh i prekidanje rodbinskih veza;

- dovu učiniti ovisnom o volji, riječima: "Allahu, oprosti mi ako želiš (inšallah)" i sl.;

- ubrzavati uslišavanje riječima: "Molio sam, ali mi se ne uslišava";

- klonuće, tj. ostaviti upućivanje dove iz umora ili dosade;

- upućivati dovu nemarna i zaokupirana srca drugim stvarima;

- neučtivo ponašanje pred Allahom: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je nekoga čovjeka kako upućuje dovu u svome namazu, a nije donio salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je rekao: "Ovaj ubrzava." Zatim ga je pozvao, pa njemu ili nekome drugome rekao: "Kada neko od vas klanja, neka počne zahvalom Allahu i iznošenjem Njegovih pohvalnih osobina. Potom neka donese salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a onda neka upućuje dovu putem onoga što želi." (Et-Tirmizi);

- upućivati dovu za ono što je već prošlo i završeno, kao npr. da upućuje dovu da ostane vječno na dunjaluku;

- nastojanje da se dova izvještačeno rimuje. Uzvišeni kaže: **"Molite svoga Gospodara ponizno i tiho. On ne voli one koji prelaze granice."** Ibn Abbas kaže: "Sagledaj rimovanje u dovi, pa ga izbjegavaj, jer sam bio sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabima koji nisu činili ništa osim toga", tj. to su izbjegavali (El-Buhari);

– pretjerano podizanje glasa u dovi. Uzvišeni kaže: **"U svome namazu ne podiži glasa, niti ga previše utišavaj, već između toga sredinu traži."** Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Ovo je objavljeno u pogledu dove."

Pohvalno je da onaj koji upućuje dovu napravi sljedeći raspored u dovi: prvo, zahvala i pohvala; drugo, salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem; treće, pokajanje i priznanje grijeha; četvrto, zahvala Allahu na blagodatima; peto, otpočinjanje učenja dove i nastojanje da bude jezgrovita, te da se uči ono što je vjerodostojno preneseno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ispravnih prethodnika; šesto, završavanje dove salavatom na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHUA LEJHI VE SELLEM:
Prije i poslije sna	«Bismike-llahumme emutu ve ahja» – «S Tvojim imenom, Allahu moj, umirem i živim». A kada se probudi: «El-hamdu li-llahi-llezi ahjana ba`de ma ematena ve ilejhin-nušuru» – «Hvala Allahu, Koji nas oživi nakon što nas usmrti, i Njemu se konačno, sve vraća».
Ko se iz svog sna probudi preplašen	«E´uzu bi kelimati-llahi-t-tammati min gadabihi ve `ikabihi ve šerri `ibadihi ve min hemezatiš-šejatini ve en jahdurun» - «Zaštitu tražim Allahovim savršenim riječima od srdžbe Njegove i kazne Njegove, od zla robova Njegovih, te od šejtanskih nagovaranja na zlo i njihova prisustva».
Kada se usni kakav san	«Ko od vas usnije kakav san koji mu se sviđa, onda je on od Allaha, pa neka zahvali Allahu na njemu i neka ga priča. A ko usnije ono što prezire, onda je to od šejtana, pa neka zatraži od Allaha utočište od tog sna i neka ga nikome ne spominje, pa mu neće naškoditi.»
Izlazak iz kuće	«Allahumme inni euzu bike en edille ev udalle ev ezille ev uzelleev azlime ev uzleme ev edžhele ev judžhele alejje» – «Allahu moj, molim Ti se da ne zalutam ili ne budem zaveden, da ne posrnem ili ne budem naveden na grijeh, da ne činim nasilje ili da meni ne bude učinjeno – da ne budem neznalica ili da se na meni nerazumnost ne ispolji.» «Bismillahi, tevekkeltu ale-llahi, ve la havle ve la kuvvete illa billahi» – «U ime Allaha, u Allaha se pouzdavam, nema pomoći niti moći bez (mimo) Allahove pomoći i moći».
Ulazak u mesdžid	Kada se ulazi u mesdžid, daje se prednost desnoj nozi i kaže: «Bismillah, ves-salatu ves-selamu ala Resulillah.» «Allahumme-ftahli ebvabe rahmetike» – «U ime Allaha, i spas i mir Njegovom Poslaniku. Allahu moj, otvori mi vrata milosti Svoje!»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Izlazak iz mesdžida	Kada se izlazi iz mesdžida, daje se prednost lijevoj nozi i kaže: «Bismillahi ves-salatu ves-selamu `ala Resulillahi, Allahumme inni es eluke min fadlike» – «U ime Allaha, mir i spas Allahovom Poslaniku; Allahu moj, molim Ti se da me dobrom obaspeš».
Dova za mladoženju	«Barekellahu leke ve bareke `alejke ve džeme` a bejnekuma fi hajrin» – «Allah te blagoslovio i svaku ti blagodat dao! Allah vas sjedinio u dobru!»
Ko čuje glas pijetla ili magarca	Kada čujete revanje magarca, proučite: «E`uzu billahi», jer magarac je spazio šejtana! Kada čujete pijetla da kukuriče, molite Allaha za dobro: «Allahumme inni es'eluke min fadlike», jer pijetao je vidio meleka. Kada čujete zavijanje pasa i revanje magarca noću, proučite: «E`uzu billahi».
Ko ti kaže da te voli u ime Allaha	Od Enesa se prenosi da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je drugi prošao, a on reče: «Allahov Poslaniče, ja ovoga volim.» Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: «Obavijesti ga o tome.» Reče: «Neću.» Poslanik mu ponovi: «Obavijesti ga.» Sustigao ga je i rekao: «Ja te volim u ime Allaha.» Ovaj odgovori: «Ahbebekellezi ahbebteni lehu» – «Neka te zavoli Onaj u ime Koga si me zavolio».
Kada kihne tvoj brat musliman	Kada neko od vas kihne, neka kaže: «El-hamdulillahi» – «Hvala Allahu.» Tada ćete mu uzvratiti: «Jerhamukellahu» – «Allah ti se smilovao.» Vi na to uzvratite: «Jehdikumullahu ve juslihu balekum.» Kada kafir kihne, kaže se: «Jehdikumullahu ve juslihu balekum» – «Allah vas uputio i popravio vaše srce (stanje)!»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Dova u potištenosti	«La ilahe illellahu-l-azimul-halimu, la ilahe illellahu Rabbul-Aršil- azimi, la ilahe illellahu Rabbu-s-semavati ve Rabbul-erdi ve Rabbul-Arši-l-kerim» – «Nema boga osim Allaha, Velikog i Blagog. Nema boga osim Allaha, Gospodara Prijestolja velikog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa i Gospodara Zemlje, Gospodara Prijestolja milostivog». «Allahu, Allahu Rabbi, la ušriku bihi šej`en» – «Allah, Allah je Gospodar moj, Kome ja ne pripisujem ništa». «Ja Hajju, ja Kajjumu, bi rahmetike estegisu» – «O Ti, Živi, Postojani, molim Te za obilatu milost Tvoju!»
Dova protiv neprijatelja	«Allahumme Munzilel-Kitabi, seri`ul-hisabi ihzimil-ahzabe! Allahumme, ihzimhum ve zelzilhum» – «Allahu, Dostavitelju Knjige, Koji brzo svidaš račune. Porazi protivnike! Allahu, porazi ih sve i uzdrmaj ih!»
Kada se nešto zakomplikuje (postane teško)	«Allahumme la sehle illa ma dže` altehu sehlen ve Ente tedž`alul-hazne, iza ši `te sehlen» – «Allahu moj, nema lahkoće osim ako Ti ne olakšaš. Ti, ako hoćeš, i teško učiniš lahkim».
Dova za vraćanje duga	«Allahumme inni euzu bike minel-hemmi ve-i-huzni vel-`adžzi vel-keseli vel-buhli vel-džubni ve dali-d-dejni ve galebeti-r-ridžali» – «Allahu, zaštitu od Tebe tražim od brige i žalosti, od iznemoglosti i lijenosti, škrtosti i uspaničenosti, te pred teretom dugovanja i ljudske nadmoći».
Prije ulaska u toalet	Kada bi pošao u toalet, rekao bi: «(Bismillahi) Allahumme inni e`uzu bike minel-hubsi vel-habaisi» – «(U ime Allaha) Allahu moj, prizivam Te protiv zla šejtana i šejtanica». A kada bi izašao, rekao bi: «Gufraneke» – «Za oprost Te molim!»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Smetnje u namazu	To je šejtan po imenu Hinzeb. Kada ga osjetiš, prouči: «E`uzu billahi...», okreni se malkice u lijevu stranu i triput pljucni. Pa sam tako postupio i s tim se više nisam sretao.
Na sedždi se uči	«Allahumme-gfir li zenbi kullehu, dikkahu ve džillehu, ve evvelehu ve ahirehu ve'alanijjetehu ve sirrehu» – «Allahu moj, oprosti mi svaki moj grijeh; mali i veliki, prošli i budući, javni i tajni». «Subhaneke Rabbi, ve bi hamdike-llahumme-gfir li» – «Neka si slavljen, Gospodaru moj, Tebi pripada hvala, pa mi oprosti». «Allahumme inni e'uzu bi ridake min sehatike, ve bi mu`a-fatike min ukubetike, ve e'uzu bike minke, la uhsi senaen'alej-ke. Ente kema esnejte `ala nefsike» – Allahu moj, sklanjam se pod Tvoje zadovoljstvo pred srdžbom Tvojom, pod oproštaj Tvoj pred kaznom Tvojom, od Tebe tražim zaštitu pred Tobom. Nisam u stanju ispoljiti Tebi zahvalu. Ti si Onakav kako si o Sebi izrekao».
Tilavetska sedžda	«Allahumme leke sedžedtu ve bike amentu, ve leke eslemtu. Sedžede vedžhi li-l-lezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu ve besarehu. Tebare-ke-l-Lahu ahsenu-l-halikine» – «Allahu moj, Tebi sedždu činim i u Tebe vjerujem; Tebi sam se potpuno predao. Lice moje na sedždu pada Onome Koji ga stvori i uobliči, te Koji je, na njemu, osjetila za sluh i vid otvorio: Blagodaran je Allah, najljepši Stvaratelj».
Otpočinjanje namaza	«Allahumme ba`id bejni ve bejne hatajaje kema baadte bejnel-mašriki vel-magribi. Allahumme nekkini min hatajaje kema junekka-s-sevbu-lebjedu mine-d-denesi. Allahummagsilni min hatajaje bi-s-seldži vel-mai vel-beredi» – «Allahu moj, udalji me od grijeha na razdaljinu kolika je od istoka do zapada. Moj Allahu, očisti me od grijeha kao što se čisti bijela odjeća od prljavštine. Gospodaru moj, očisti me od grijeha snijegom, kišom, i ledom».

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Na kraju namaza	«Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren ve la jagfiru-z-zunube illa Ente, fa-gfir li magfireten min`indike, ve-rhamni inneke Entel-gafururrahim» – «Allahu, doista sam sebi počinio nasilje mnogo, a grijehe ne oprašta niko drugi do Ti. Zato, oprost mi Svoj pokloni i smiluj mi se! Doista, jedino si Ti Oprostitelj Milostivi».
Poslije namaza	«Allahumme e`inni `ala zikrike ve šukrike ve husni `ibadetike» – «Allahu, pomozi mi da istrajem u sjećanju na Tebe, i u zahvalnosti prema Tebi, te u pokornosti prema Tebi». «Allahumme inni e`uzu bike minel-kufri vel-fakri ve azabil-kabri» – «Allahu, Tebi se utječem od nevjerstva, siromaštva i patnje u kaburu».
Kome se učini dobro	Onaj kome bude učinjeno dobro, neka kaže dobročinitelju: «Džezakellahu hajren» – «Allah te nagradio dobrim» (i time će se zahvaliti). A drugi će odgovoriti: «Ve džezake» ili «Ve ijjake».
Kada se vidi kiša	«Allahumme sajjiben nafi an» – «Allahu, za kišu korisnu molim Te! (dva ili tri puta)». Mutirna bi fadlillahi ve rahmetihi» – «Kiša nam je podarena dobrotom Allahovom i Njegovom milošću» – uputit će dovu koju želi, jer je dova prilikom spuštanja kiše uslišana.
Kada zapušu vjetrovi	«Allahumme inni es eluke hajreha ve e`uzu bike min šerriha ve šerri ma fiha ve šerri ma ursilet bihi» – «Allahu, molim za njihovo dobro i utječem Ti se od njihova zla, zla koje nose u sebi i zla s kojim su poslani».
Kada se vidi mlađak	«Allahumme ehillehu `alejna bil-emni vel-imani ves-selameti vel-islami hilalu hajrin ve rušdin! Rabbuna ve Rabbukellahu» – «Allah je najveći, Allahu, učini nam njegovu pojavu u sigurnosti i imanu, miru i islamu, mlađak dobra i upute. Naš Gospodar i tvoj Gospodar (mjeseče) jeste Allah».

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Ko ispraća musafira	«Estevdi` u-llahe dineke, ve emaneteke ve havatime `amelike»- «Allahu povjeravam vjeru tvoju, amanet / polog tvoj i završetke djela tvojih», a onaj koji odlazi kaže: «Estevdi` ukumullahe-llezi la tedi` u veda i`uhu» – «Ostavljam vas u amanet / na brigu Allahu, čiji se amanet ne može izgubiti!»
Putna dova	195. «Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber. Subhane-llezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrinine, ve inna ila Rabbina le munkalibun. Allahumme inna nes'eluke fi seferina haza el-birre, ve-t-takva ve minel-`ameli ma terda. Allahumme hevvin `alejna seferena haza va-tvi` `anna bu'dehu. Allahumme Ente-s-Sahibu fi-s-sefari v-l-halifetu fil-ehli. Allahumme inni e`uzu bike min va'sai-s-seferi ve keabetil-menzari ve su il-munkalebi fil-mali vel-ehli» – a poslije povratka bi dodao: «Ajibune, taibune, `abidune, li rabbina hamidune» – «Allah je najveći, Allah je najveći, Allah je najveći. Neka je slavljen Onaj Koji nam je omogućio ovo putovanje, a mi ga ne bismo bili sposobni obaviti sami. Mi se, doista, Gospodaru našem vraćamo. Allahu, molimo Te da nas prati dobro na putu našem i odanost Tebi, a od naših djela samo ona kojima si Ti zadovoljan! Allahu, olakšaj nam ovo putovanje, a razdaljinu njegovu podnošljivom! Allahu, Ti si Gospodar na putu i Čuvar u porodici, zato – zaštiti me od zamora i nesreća na putu, te tuge koja bi me mogla zadesiti zbog imovine i porodice!» – a, kada se vrati kući s puta, prouči se ista dova i još doda: «Vraćamo se i trajno kajemo, Allahu svome pobožni i zahvalni!»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Dova prije spavanja	«Allahumme eslemtu nefsi ilejke ve fevvadtu emri ilejke ve eldže`tu zahri ilejke ragbeten ve rehbeten ilejke, la meldžee ve la mendža minke illa ilejke. Amentu bi Kitabike-l-lezi enzelte ve bi Nebijjike-l-lezi erselte» - «Allahu, Tebi predadoh dušu svoju, i oporučih stanje svoje, i prepustih leđa svoja iz želje i straha, jer nema skloništa ni spasilišta pred Tobom osim kod Tebe. Vjerujem u Tvoju Knjigu, koju si spustio, i u Tvoga Vjerovjesnika, koga si poslao». «El-hamdu li-llahi-llezi at`amena ve sekana ve kefana ve avana, fe kem mimmen (min men) la kafije lehu ve la mu vi» – «Hvala Allahu, Koji nas nahrani i napoji, te Koji Sebe učini nama dostatnim i Koji nam se smilova. Ta, koliko je onih koji za sebe nemaju zaštitnika i skrbnika!» «Allahumme kini azabeke jevme teb` asu ibadeke» – «Allahu, sačuvaj me od kazne Svoje na Dan kada budeš oživio Svoje robove». «Subhanekallahumme rabbi bike veda` tu dženbi ve bike erfe`uhu, fe in emsekte nefsi fagfir leha ve in erselteha fa-hfazha bima tahfezu bihi ibadeke-s-salihine» – «S Tvojim imenom, Gospodaru moj, legoh na bok i ako bude Tvoja volja, podići ću se. Ako uzmeš moju dušu, budi milostiv prema njoj, a ako je vratiš, zaštiti je kao što si zaštitio Svoje dobre robove!» – puhnuo bi u svoje ruke, a onda proučio Felek i Nas, a zatim potrao svoje tijelo. Ne bi zaspao dok svake noći ne bi proučio: Elif-lam-mim (suru Sedžde) i Tebareke (El-Mulk).

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Odlazak u džamiju	«Allahumme-dž`al fi kalbi nuren, ve fi lisani nuren, ve fi sem`i nuren, ve fi besari nuren, ve min fevki nuren, ve min tahti nuren, ve an jemini nuren, ve an šimali nuren, ve min emami nuren, ve min halfi nuren, vedž`al fi nesfi nuren, ve e`azim li nuren, ve azzim li nuren, vedž`al li nuren, vedža`lni nuren, Allahumme e`atini nuren, vedža`l fi asabi nuren, ve fi lahmi nuren, ve fi demi nuren, ve fi ša`ri nuren, ve fi bešeri nuren» – «Allahu, daj mi mome srcu svjetlo i na mom jeziku svjetlo i u mome sluhu svjetlo i u mome vidu svjetlo, i iznad mene svjetlo, i ispod mene svjetlo, s moje desne strane svjetlo, s moje lijeve strane svjetlo, ispred mene svjetlo, iza mene svjetlo. Daj svjetlo u duši mojoj, uvećaj mi svjetlo, povećaj mi svjetlo, daj mi svjetlo, učini me svjetlom. Allahu, daj mi svjetlo, daj svjetlo u mojim živcima, u mome mesu svjetlo, u mojoj krvi svjetlo, mojoj kosti svjetlo, i u na mojoj koži svjetlo».
Istihare-dova	«Allahumme inni estehiruke bi `ilmike, ve estakdiruke bi kudretike vees'eluke min fadlike-l-`azimi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve t`aleme lae`alemu, ve Ente `Allamul-gujubi. Allahumme in kunte t`alemu enne hazel-emre (imenovati o .emu se radi) hajrun li fi dini ve ma` aši ve `akibetiemri, fa-kdirhu li ve jessirhu li, summe barik li fihi, ve in kunte ta` lemuenne haze-l-emre šerrun li fi dini ve me` aši ve akibeti emri, fa-srifhu anni,va-srifni anhu va-kdir lije-l-hajre hajsu kane, summe-rdini bihi.» Ako vas pritisnu kakve brige, klanjajte dva rekata istihare (neobaveznog namaza), zatim proučite ovu dovu: «Allahu, Tebe pitam za rješenje pomoću Tvog znanja, i od Tebe pomoć tražim; Molim Te za Tvoju veliku dobrotu, jer Ti to možeš, a ja ne mogu, i jer Ti to znaš, a ja ne znam. Ti si Jedini znalac tajnog. Allahu, (ako je u Tvom znanju) ovo dobro za mene, moju vjeru i moj život, i moju smrt (imenovati o čemu se radi), ili reći: za ono što ću odmah ili kasnije doživjeti, omogući da se dogodi, i olakšaj mi, zatim me blagoslovi tim. A ako će u ovome (djelu) biti zlo za mene, vjeru moju, i život i smrt moju, otkloni ga od mene i mene sačuvaj od njega. Učini da u tome bude dobro za mene – kako god da bude, zatim me učini zadovoljnim s tim.»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Opće dove koje je učio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem	«Allahumme inni e`uzu bike min suil-kadai ve min derekiš-šekai ve min šematetil-e`adai ve min džehdil-belai." «Allahummagfirli hatieti ve džehli ve israfi fi emri ve ma ente e`alemu bihi minni. Allahummegrfirli džiddi ve hezli ve hatai ve amdi ve kullu zalike indi. Allahummegfirli ma kaddemtu ve ma ehhartu ve ma esrertu ve ma e`alentu ve ma ente e`alemu bihi minni. Entel-Mukaddimu ve entel-Muehhiru ve ente ala kulli šej`in kadir. Allahumme aslih li dini ellezi huve ismetu emri ve aslih li dunjajelleti fiha me`aši ve aslih li ahireti elleti fiha me`adi vedž`alil-hajte zijadeten li fi kulli hajr vedž`alil-mevte rahaten li min kulli šerr. Allahumme inni es`eluke el-huda vet-tuka vel-afafe vel-gina. Allahumme ati nefsi takvaha ve zekkiha ente hajru men zekkaha ente velijjuha ve mevlaha. Allahumme inni e`zu bike min ilmin la jenfe`a ve min kalbin la jahše`a ve min nefsin la tešbe`a ve min da`vetin la justedžabu leha. Allahumme inni e`uzu bike zevali ni`ametike ve tahavvuli afijetike ve fudžati nikemtik ve džemi`i sehatik.» «Allahu, utječem Ti se od loše sudbine, poniženja, radosti neprijatelja i nadvladajućeg iskušenja. Allahu, oprosti mi moj grijeh, moje neznanje i pretjerivanje i ono što Ti bolje od mene poznaješ. Allahu, oprosti mi kada sam ozbiljan i kada sam neozbiljan, moju grešku i namjeru, a sve ja to pri sebi imam. Oprosti mi ono što sam uradio prije, a i poslije, ono što sam sakrio i što sam javno iznio i ono što Ti bolje od mene poznaješ. Ti daješ prednost i Ti odlažeš i Ti si sve kadar učiniti. Allahu, popravi moju vjeru koja mi je zaštita, popravi moj dunjaluk na kome živim, i popravi moj ahiret kome se vraćam. Učini mi moj život povećanjem za svako dobro, a smrt odmorom od svakog zla. Allahu, molim Te za uputu, bogobojaznost, čednosti i bogatstvo. Allahu, daj mojoj duši bogobojaznost, i očisti je, Ti je možeš najbolje očistiti, Ti si njen Staratelj i Zaštitnik. Allahu, utječem Ti se od znanja koje ne koristi, od srca koje nije skrušeno, od duše koja je nezasita i od molitve koja neće biti uslišana. Allahu, utječem Ti se od nestanka blagodati koje daješ, promjene zdravlja koje daješ i iznenadne osvete Tvoje i cjelokupne Tvoje srdžbe.»

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Smetnje u namazu	To je šejtan po imenu Hinzeb. Kada ga osjetiš, prouči: «E`uzu billahi...», okreni se malkice u lijevu stranu i triput pljucni. Pa sam tako postupio i s tim se više nisam sretao.
Na sedždi se uči	«Allahumme-gfir li zenbi kullehu, dikkahu ve džillehu, ve evvelehu ve ahirehu ve'alanijjetehu ve sirrehu» – «Allahu moj, oprosti mi svaki moj grijeh; mali i veliki, prošli i budući, javni i tajni». «Subhaneke Rabbi, ve bi hamdike-llahumme-gfir li» – «Neka si slavljen, Gospodaru moj, Tebi pripada hvala, pa mi oprosti». «Allahumme inni e'uzu bi ridake min sehatike, ve bi mu`a-fatike min ukubetike, ve e'uzu bike minke, la uhsi senaen'alej-ke. Ente kema esnejte `ala nefsike» – Allahu moj, sklanjam se pod Tvoje zadovoljstvo pred srdžbom Tvojom, pod oproštaj Tvoj pred kaznom Tvojom, od Tebe tražim zaštitu pred Tobom. Nisam u stanju ispoljiti Tebi zahvalu. Ti si Onakav kako si o Sebi izrekao».
Tilavetska sedžda	«Allahumme leke sedžedtu ve bike amentu, ve leke eslemtu. Sedžede vedžhi li-l-lezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu ve besarehu. Tebare-ke-l-Lahu ahsenu-l-halikine» – «Allahu moj, Tebi sedždu činim i u Tebe vjerujem; Tebi sam se potpuno predao. Lice moje na sedždu pada Onome Koji ga stvori i uobliči, te Koji je, na njemu, osjetila za sluh i vid otvorio: Blagodaran je Allah, najljepši Stvaratelj».
Otpočinjanje namaza	«Allahumme ba`id bejni ve bejne hatajaje kema baadte bejnel-mašriki vel-magribi. Allahumme nekkini min hatajaje kema junekka-s-sevbu-lebjedu mine-d-denesi. Allahummagsilni min hatajaje bi-s-seldži vel-mai vel-beredi» – «Allahu moj, udalji me od grijeha na razdaljinu kolika je od istoka do zapada. Moj Allahu, očisti me od grijeha kao što se čisti bijela odjeća od prljavštine. Gospodaru moj, očisti me od grijeha snijegom, kišom, i ledom».

VAŽNE DOVE KOJE TREBA UPAMTITI:

POVOD DOVE	DOVA - REKAO JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
Na kraju namaza	«Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren ve la jagfiru-z-zunube illa Ente, fa-gfir li magfireten min`indike, ve-rhamni inneke Entel-gafurur-rahim» – «Allahu, doista sam sebi počinio nasilje mnogo, a grijehe ne oprašta niko drugi do Ti. Zato, oprost mi Svoj pokloni i smiluj mi se! Doista, jedino si Ti Oprostitelj Milostivi».
Poslije namaza	«Allahumme e`inni `ala zikrike ve šukrike ve husni `ibadetike» – «Allahu, pomozi mi da istrajem u sjećanju na Tebe, i u zahvalnosti prema Tebi, te u pokornosti prema Tebi». «Allahumme inni e`uzu bike minel-kufri vel-fakri ve azabil-kabri» – «Allahu, Tebi se utječem od nevjerstva, siromaštva i patnje u kaburu».
Kome se učini dobro	Onaj kome bude učinjeno dobro, neka kaže dobročinitelju: «Džezakellahu hajren» – «Allah te nagradio dobrim» (i time će se zahvaliti). A drugi će odgovoriti: «Ve džezake» ili «Ve ijjake».
Kada se vidi kiša	«Allahumme sajjiben nafi an» – «Allahu, za kišu korisnu molim Te! (dva ili tri puta)». Mutirna bi fadlillahi ve rahmetihi» – «Kiša nam je podarena dobrotom Allahovom i Njegovom milošću» – uputit će dovu koju želi, jer je dova prilikom spuštanja kiše uslišana.
Kada zapušu vjetrovi	«Allahumme inni es eluke hajreha ve e`uzu bike min šerriha ve šerri ma fiha ve šerri ma ursilet bihi» – «Allahu, molim za njihovo dobro i utječem Ti se od njihova zla, zla koje nose u sebi i zla s kojim su poslani».
Kada se vidi mlađak	«Allahumme ehillehu `alejna bil-emni vel-imani ves-selameti vel-islami hilalu hajrin ve rušdin! Rabbuna ve Rabbukellahu» – «Allah je najveći, Allahu, učini nam njegovu pojavu u sigurnosti i imanu, miru i islamu, mlađak dobra i upute. Naš Gospodar i tvoj Gospodar (mjeseče) jeste Allah».

UNOSNA TRGOVINA

Allah je odlikovao čovjeka nad ostalim stvorenjima i posebno mu dao blagodat govora. Jezik je učinio aparatom govora, a to je blagodat koja se koristi u dobru i zlu. Ko ga koristi za dobro, donijet će mu sreću dunjaluka i uzvišena staništa u Džennetu. Ko ovu blagodat upotrijebi u nečemu drugom osim toga, odvest će ga u propast na oba svijeta. Najbolje za što se vrijeme može iskoristiti, poslije učenja Kur'ana, jeste zikrullah (spominjanje Allaha).

Vrijednost zikrullaha. O tome se navode mnogobrojni hadisi, a neki od njih su: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Hoćete li da vas obavijestim o vašim najboljim i najčistijim djelima kod vašeg Vladara, te najvišim na vašim stepenima? Bolja su vam nego da dijelite srebro i zlato, bolja su vam nego da se sukobite s vašim neprijateljem pa siječete njihove vratove, a i oni vaše." Rekoše: "Svakako." On reče: "Zikrullah." (Et-Tirmizi) Također kaže: "Primjer onoga koji spominje svoga Gospodara i onoga koji Ga ne spominje je kao primjer živoga i mrtvoga." (Muttefekun alejhi) Uzvišeni Allah u hadisi-kudsijju kaže: "Ja se prema Svome robu odnosim onako kako on o Meni misli. Ja sam sa njim kada Me spominje. Kada Me spomene u sebi, i Ja ga spomenem u sebi, kada Me spomene u društvu, Ja ga spomenem u društvu boljem od njegovog. Ako Mi se približi za jedan pedalj, Ja mu se približim za podlakticu." (El-Buhari) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, također je rekao: "Pretekli su muferriduni." Rekoše: "A ko su muferriduni, Allahov Poslaniče?" Reče. "Oni koji mnogo Allaha spominju i one koje mnogo Allaha spominju." (Muslim) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savjetujući jednog svog ashaba, rekao je: "Neka tvoj jezik neprestano bude vlažan od spominjanja Allaha." (Et-Tirmizi) Ima još mnogo hadisa koji govore o ovome.

Uvećavanje nagrada. Nagrada za dobra djela se umnogostručava kao što se povećavaju nagrade za učenje Kur'ana. To se postiže s dvije stvari: prvo, shodno onome što se nalazi u srcu od imana, iskrenosti, ljubavi prema Allahu i ostalih popratnih činjenica; drugo, shodno razmišljanju srca o zikru i posvećenosti njemu, jer se zikr ne uči samo jezikom. Ukoliko to upotpuni, Allah će mu obrisati sva loša djela i dati potpunu nagradu, a i umanjivanje biva shodno ovome.

Koristi zikra. Šejhul-islam kaže: "Zikr za srce je poput vode za ribu. U kakvom će stanju biti riba kada napusti vodu?"

- Donosi ljubav prema Allahu, blizinu Njemu, Njegovo zadovoljstvo, osjećaj da On nadgleda, strahopoštovanje, pokajanje, vraćanje i pomaže u pokornosti Njemu.

- Otklanja brigu i potištenost od srca i donosi radost. Donosi srcu život, snagu i čistotu.

- U srcu postoji praznina i otuđenost koji se mogu popuniti samo Allahovim spomenom. Okrutnost se može razbiti ili omekšati samo spominjanjem Allaha.

- Liječenje srca, njegovo jačanje i slast kojoj nema ravne. Nemar je bolest srca.

- Malo zikra je dokaz nifaka, a mnogo zikra dokaz je jačine imana, iskrene ljubavi prema Allahu, jer onaj koji nešto zavoli, mnogo ga i spominje.

- Kada rob spozna Allaha spominjući Ga u obilju, On će znati će za njega i u nedaći, a posebno prilikom smrti i smrtne agonije.

- Zikr je razlog spasa od Allahove kazne, te spuštanja Njegovog spokoja, prekrivanja milošću i traženja oprosta od strane meleka.

- Zikrom se jezik okupira od besmislica i prenošenja tuđih riječi, ogovaranja, laži i drugih pokuđenih i zabranjenih svojstava.

- Zikr je najlakši ibadet, a ujedno najvredniji i najbolji. Njime se sade sadnice u Džennetu.

- Onaj koji spominje Allaha, bit će zaodjenut u odoru strahopoštovanja, ljepote i svjetlosti lica. Zikr je svjetlo na dunjaluku, u kaburu i na ahiretu.

- Zikr nalaže donošenje blagoslova od Allaha i Njegovih meleka onome ko ga uči. Uzvišeni Allah ponosi se onima koji Ga spominju pred Svojim melekima.

- Najbolji djelatnici su oni koji mnogo spominju Allaha. Najbolji postači su oni koji najviše spominju Allaha tokom svoga posta. Zikr olakšava ono što je teško i neprebrodivo. Umanjuje tegobe, donosi opskrbu i ojačava tijelo.

JUTARNJI I VEČERNJI ZIKR (VIRD)

- Prakticiranjem zikra, šejtan biva otjeran, ponižen i prezren.

	Dnevni vird	Broj i vrijeme	Vrijednost
1.	Ajetul-Kursijja	Ujutro, naveče, prije spavanja, poslije propisanih namaza	Šejtan se ne približava; povod ulaska u Džennet
2.	Dva zadnja ajeta iz sure El-Bekare	Jedanput naveče; uči se u kući u bilo koje vrijeme	Dovoljna zaštita od svakog zla
3.	Sure El-Ihlas, El-Felek i En-Nas	3 x ujutro i naveče	Dovoljna zaštita od svakog zla
4.	«Bismillahi-llezi la jedurru me`a-smihi šej'un fi-l-erdi ve la fi-s-semai ve Huve-s-Semi `ul-`Alim» – «S imenom Allaha; kada se Njegovo ime spomene, nikakvo zlo na Zemlji i na nebesima ne može naštetiti. On sve čuje i zna».	3 x ujutro i naveče	Neće ga iznenada snaći nedaća niti mu išta naštetiti
5.	«E`uzu bi kelimati-llahi-t-tammati min šerri ma halek» – «Zaštitu tražim pomoću Allahovih savršenih riječi od zla koje stvara».	3 x ujutro i naveče; kada se dođe na određeno mjesto	Zaštita na svakom mjestu od kakve štete
6.	«Hasbije-llahu la ilahe illa Huve. `Alejhi tevekkeltu ve Huve Rabbul-`Aršil-`azim» – «Allah mi je samo dovoljan, nema boga osim Njega. Na Njega se oslanjam, i On je Gospodar Arša velikog».	7 x ujutro i naveče	Allah će mu biti dovoljan za brige dunjaluka i ahireta
7.	«Raditu billahi Rabben ve bil-islami dinen ve bi Muhammedin nebijjen, sallallahu alejhi ve selleme» – «Zadovoljan sam da mi je Allah Gospodar, vjera islam, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesnik».	3 x ujutro i naveče;	Allahova je obaveza da mu udovolji

JUTARNJI I VEČERNJI ZIKR (VIRD)

	Dnevni vird	Broj i vrijeme	Vrijednost
8.	Ujutro: «Allahumme bike asbahna ve bike emsejna, ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejke-n-nušuru» – «Allahu, Tvojom voljom jutro dočekasmo i Tvojom voljom u noć uđosmo. Tvojom voljom živimo, po Tvojoj volji umiremo i po Tvojoj volji bivamo ponovo proživljeni». Naveče: «Allahumme bike emsejna ve bike asbahna ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejkel-mesiru» – «Allahu, Tvojom voljom u noć ulazimo i jutro dočekujemo, Tvojom voljom živimo i umiremo i Tebi se vraćamo».	Ujutro i naveče	Podstiče se na učenje ove dove
9.	«Asbahna `ala fitretil-islami ve `ala kelimetil-ihlasi ve ala dini nebijjina Muhammedin, sallallahu `alejhi ve sellem, ve `ala milleti ebina Ibrahime hanifen muslimen ve ma kane minel-mušrikine» – «Jutro smo dočekali u prirodi islama, na principima šehadeta (riječi: la ilahe illallah), u vjeri Vjerovjesnika našeg, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i u vjeri praoca našeg Ibrahima, a.s., iskrenog monoteiste, muslimana, koji nije bio idolopoklonik».	Ujutro	Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upućivao je ovu dovu
10.	«Allahumme ma asbeha (naveče: emsa) bi min ni`ametin ve ev ni ehdin min halkike, fe minke vahdeke la šerike leke» – «Allahu, ono što osvanu (naveče: omrknu) kod mene od Tvoje blagodati ili od nekoga od Tvojih stvorenja, to jedino Tebi pripada, Ti nemaš sudruga».	Ujutro i naveče	Ispunio je obavezu zahvale tog dana i noći

JUTARNJI I VEČERNJI ZIKR (VIRD)

	Dnevni vird	Broj i vrijeme	Vrijednost
11.	«Allahume inni ashbahtu (navečer: emsejtu) ušhiduke ve ušhidu hamelete Aršike ve melaikteke ve džemi`a halkike enneke vahdeke la šerile leke ve enne Muhammedn abduke ve resuluke» – «Allahu, ja osvanuh (navečer: omrknuh) pozivajući na svjedočenje Tebe i Tvoje nosače Prijestolja, i meleke, i sva stvorenja, da si Ti Jedan, Koji sudruga nemaš, i da je Muhammed tvoj rob i poslanik».	4 x ujutro i naveče	Ko ih izgovori četiri puta, Allah će ga sačuvati Vatre
12.	«Allahumme Alimel-gajbi ve-š-šehadeti, Fatire-s-semavati vel-erdi, Rabbe kulli šej in ve melikehu: Ešhedu en la ilahe illa Ente, e`uzu bike min šerri nefsi ve min šeri-š-šejtani ve širkihi, ve en akterife `ala nefsi suen evedžurrehu ala muslimin» – «Allahu, Poznavaoče skrivenog i pojavnog (svijeta), Tvorče nebesa i Zemlje, Gospodaru svega i njegov Vlasniče: svjedočim da nema boga osim Tebe, Tebi se sklanjam pred zlom moje duše, i pred zlom šejtana i njegovogširka, te da me sačuvaš od činjenja zla prema sebi ili bilo kom muslimanu».	Ujutro i naveče; prije spavanja	Čuva ga od šejtanskih nagovaranja na zlo
13.	«Allahumme inni eu`zu bike menl-hemmi vel-hazem, ve eu`zu bike minel-adžzi vel-kesel, ve eu`uzu bile minel-džubni vel-buhl, ve eu`uzu bike min galebitd-dejni ve kahrir-ridžal» – «Allahu, utječem Ti se od brige i tuge, utječem Ti se od nemoći i lijenosti, utječem Ti se od kukavičluka i škrtosti, utječem Ti se od opterećenosti dugom i nadmoći ljudi».	1 x ujutro i naveče	Nestat će njegovih briga, potištenosti i vratit će dug

	Dnevni vird	Broj i vrijeme	Vrijednost
14.	«Allahumme Ente Rabbi, la ilahe illa Ente, halakteni ve ene`abduke ve, ene `ala ahdike ve va`dike mesteta` tu e`uzu bike min šerri ma sana` tu, ebu`u leke bi ni` metike `alejje, ve ebu`u bi zenbi, fagfir li, fe innehu la jagfiru-z-zunube illa Ente» – «Allahu , Ti si Gospodar moj, nema boga osim Tebe, stvorio si me i ja sam rob Tvoj, ja sam na tragu zavjeta Tebi datog, i obećanja Tvog u granicama svojim. Tebi se sklanjam pred zlom koje sam počinio, Tebi pripisujem blagodati Tvoje prema meni, Tebi priznajem grijehe svoje. Stoga, oprosti mi, jer osim Tebe niko drugi grijehe ne oprašta».	Poglavar svih istigfara; Ujutro i naveče	Ko ih danju izgovori iz ubjedenja, pa umre noću, ili noću pa umre danju, bit će stanovnik Dženneta
15.	«Ja Hajju, ja Kajjumu bi rahmetike estegisu, aslih li še'ni kullehu ve la tekilni illa nefsi tarfete ajnin» – «O Ti, Živi, Postojani, molim Te za obilatu milost Tvoju – popravi stanje moje svako i ne prepusti me sebi samom ni jednog trena!»	Ujutro i naveče	Ovo je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio Fatimi da uči
16.	«Allahumme afini fi bedeni, Allahumme afini fi sem`i, Allahumme afini fi bsari, La ilahe illa Ente, Allahumme inni eu`zu bike minel kufri velfakri, ve eu`uzu bike min azabil kabri, La ilahe illa Ente» – «Allahu, daj mi zdravlje tijela, zdravlje sluha i zdravlje vida. Nema drugog boga osim Tebe. Allahu, utječem Ti se od nevjerstva i siromaštva i od patnje u kaburu. Nema drugog boga osim Tebe».	3 x ujutro i naveče	Navodi se da je Poslanik , sallallahu alejhi ve sellem, učio ovu dovu

	Dnevni vird	Broj i vrijeme	Vrijednost
17.	«Allahumme inni es'elukel-`afve vel-`afijete fi dini ve dunjaje ve ehli ve mali. Allahumme-stur `avrati veamin rev`ati. Allahumme-hfazni min bejni jedejje ve min halfi ve `an jemini ve `an šimali ve minfevki ve e`uzu bi azametike en ugtale min tahti» – «Allahu, molim oprost i zaštitu Tvoju u porodici i imovini mojoj. Allahu, pokrij moja sramna djela, a umiri moju bojazan. Allahu, sačuvaj me s moje prednje strane, te od svega što me može zadesiti s leđa, s desne ili lijeve strane i odozgo. Utječem se Tvojoj Veličini da ne budem ščepan odozdo».	Ujutro i naveče	Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izostavljao ove riječi kada bi osvanuo ili omrknuo
18.	«Subhanallahi ve bi hamdihi 'adede halkihi ve rida nefsihi ve zinete Aršihi ve midade kelimatihi» – «Neka je slavljen i hvaljen Allah u razmjerama brojnosti Njegovih stvorenja, u razmjeri zadovoljstva koje je sam Sebi odredio, u razmjeri težine Njegova prijestolja i količine mastila kojim se mogu ispisati Njegove riječi».	3 x ujutro	Bolje je ove riječi proučiti nego sjediti radi zikra od nastupanja zore do jutra

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
1.	La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej`in kadir!	Ko kaže: La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej`in kadir u jednom danu stotinu puta, kao da je oslobodio deset robova, upiše mu se stotinu dobrih djela i pobriše stotinu loših. Bit će mu zaštita od šejtana toga dana sve dok ne omrkne. Niko neće učiniti bolje od onoga što je on uradio, osim onoga ko to više puta izgovori.
2.	Subhanallahi vel-hamdu lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber!	Susreo sam Ibrahima u noći u kojoj sam poveden na noćno putovanje, pa mi je rekao: «Muhammede, prenesi svome ummetu selam i obavijesti ih da je zemlja Dženneta lijepa, a da mu je voda ukusna i da je u ravnicama, a zasađena je sadnicama: `Subhanallahi vel-hamdu lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber.»`
3.	Subhanallahi ve bi hamdihi. Subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-Azim!	Ko kaže «subhanallahi ve bi hamdihi» stotinu puta, pobrisat će mu se grijesi makar ih bilo poput morske pjene. Niko neće doći na Sudnji dan sa nečim boljim osim onoga ko isto kaže ili još više. «Dvije su riječi lahke na jeziku, a teške na Vagi, a mile Milostivome: Subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-Azim.»
4.	Subhanallahil-Azim ve bi hamdihi!	Ko kaže «subhanallahil-Azim ve bi hamdihi», bit će mu zasađena palma u Džennetu.
5.	La havle ve la kuvvete illa billahi!	«Hoćeš li da te uputim na jednu od džennetskih riznica?» Rekoh: «Svakako.» Reče: «La havle ve la kuvvete illa billahi.»
6.	Otkup za propuste tokom sijela	«Ko sjedne u kakvo sijelo, pa mnogo na njemu bude govorio bespotrebnih stvari, pa prije nego što ustane sa svoga mjesta kaže: `Subhaneke allahumme ve bi hamdke ešhedu en la ilahe illa ente, estagfiruke ve etubu ilejke`, bit će mu oprošteno ono što je bilo na tom skupu.»

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
7.	Salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	«Ko na mene donese jedan salavat (blagoslov), Allah će na njega donijeti deset blagoslova, oprostit će mu se deset grijeha i podići deset stepena.»
8.	Učenje nekih ajeta iz Kur`ani-kerima	«Ko u jednom danu i noći prouči pedeset ajeta, neće biti upisan među nemarne. Ko prouči stotinu ajeta, bit će upisan medu Allahu predane. Ko prouči dvije stotine ajeta, Kur`an se neće parničiti protiv njega na Sudnjem danu. Ko prouči pet stotina ajeta, bit će mu upisana nagrada u vrijednosti kintara.»
9.	Učenje sure El-Ihlas	«Ko prouči Kul huvallahu ehad deset puta, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.» «Sura Kul huvallahu ehad ravna je trećini Kur`ana.»
10.	Učenje napamet ajeta iz sure El-Kehf	«Ko upamti deset ajeta iz početka sure El-Kehf, bit će sačuvan od Dedždžala.»
11.	Nagrada mujezinima	«Neće čuti glas mujezina džinn, čovjek ili bilo šta drugo, a da mu neće svjedočiti na Sudnjem danu.» «Mujezini će biti najdužih vratova na Sudnjem danu.»
12.	Ponavljanje riječi za mujezinom prilikom ezana i dova poslije proučenog ezana	«Hoćeš li da te uputim na jednu od džennetskih riznica?» Rekoh: «Svakako.» Reče: «La havle ve la kuvvete illa billahi.»
13.	Potpuno uzimanje abdesta	«Ko bude uzimao abdest, pa to lijepo učini, izaći će grijesi iz njegovog tijela, pa čak i ispod njegovih noktiju.»
14.	Dova poslije abdesta	«Svakom od vas ko se abdesti, pa lijepo uzme abdest, pa onda kaže: `Ešhedu en la ilahe illallah ve enne Muhammeden abduhu ve resuluhu`, bit će otvorena osmera džennetska vrata i ući će na koja želi.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
15.	Dva rekata poslije abdesta	«Svakome ko uzme abdest na lijep način, a zatim ustane i klanja dva rekata, predajući se u njima svojim srcem i licem, obavezan je Džennet.»
16.	Mnogo koraka ka džamijama	«Ko krene u džamiju gdje se obavlja zajednički namaz, jednim korakom će mu se brisati loše djelo, a drugim će mu se upisivati dobro, i kada dolazi i kada se vraća.»
17.	Odlazak u džamiju	«Ko jutrom ili navečer ode u džamiju, Allah će mu u Džennetu pripremiti stanište kada god ode, jutrom i večeri.»
18.	Pripremanje i ranjenje na džuma-namaz	«Ko se lijepo okupa petkom, a zatim porani idući koracima i ne vozeći se prijevoznim sredstvom, te se približi imamu i bude slušao, a ne bude bespotrebno govorio, za svaki korak koji učini imat će nagradu za jednu godinu posta i namaza.» «Neće se čovjek petkom okupati i očistiti se koliko može, namazati se uljem ili namirisati se mirisom koji ima u kući, a potom krenuti (u džamiju) ne rastavljajući dvojicu, a potom klanjati koliko mu je propisano i pomno slušati kada imam govori, a da mu neće biti oprošteni grijesi između te i druge džume.»
19.	Pristizanje na početni tekbir	«Ko radi Allaha klanja četrdeset dana u džematu tako da prispije na početni tekbir, bit će mu upisana dva oslobođenja: oslobođenje od Vatre i oslobođenje od nifaka.»
20.	Farz-namaz u džematu	«Namaz u džematu bolji je od pojedinačnog namaza za dvadeset sedam stepeni.»
21.	Jacija i sabah u džematu	«Ko klanja jaciju u džematu kao da je klanjao pola noći, a ko klanja sabah u džematu kao da je klanjao cijelu noć.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
22.	Namaz u prvom saffu	«Da ljudi znaju koliko je nagrada u ezanu i prvom saffu, a zatim ne nađu drugog rješenja, osim da izvlače nasreću, učinili bi to.»
23.	Redovno obavljanje sunneta	«Ko klanja u jednom danu i noći dvanaest rekata, bit će mu sagrađena kuća u Džennetu» – četiri rekata prije podne, dva rekata poslije, dva rekata poslije akšama, dva rekata poslije jacije i dva rekata prije sabahskog farza.
24.	Namaz žene u njenoj kući	Neka žena došla je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla mu: «Allahov Poslaniče, ja volim klanjati za tobom.» On reče: «Ja znam da ti voliš klanjati za mnom, ali je namaz koji obaviš u svojoj kući bolji od namaza koji obaviš u lokalnom mesdžidu, a namaz koji obaviš u lokalnom mesdžidu bolji je namaza koji obaviš u mome mesdžidu.»
25.	Obavljanje dobrovoljnih namaza	«Što više čini sedždu Allahu. Nećeš učiniti jednu sedždu Allahu a da ti Allah njome neće podići jedan stepen i pobrisati jedan grijeh.»
26.	Sunneti prije sabahskog farza i sabahski farz	«Dva rekata sabahskog sunneta bolja su od dunjaluka i svega što je na njemu. Ko klanja sabah, on je u Allahovoj zaštiti.»
27.	Duha-namaz	«Na zglobovima prstiju svakog od vas osvane sadaka. Svaki tesbih u riječima (subhanallah) je sadaka, svaki tahmid (elhamdulillah) je sadaka, svaki tehlil (la ilahe illallah) je sadaka, svaki tekbir (Allahu ekber) je sadaka. Naređivanje dobra je sadaka i zabrana zla je sadaka. Za sve to dovoljno je klanjati dva rekata duha-namaza.»
28.	Ko ostane sjediti na mjestu gdje je klanjao spominjući Allaha	«Meleki donose blagoslov na jednog od vas dok je na mjestu klanjanja sve dok ne progovori. Oni govore: 'Allahu, oprosti mu, Allahu, smiluj mu se.»'

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
29.	Spominjanje Allaha poslije sabah-namaza u džematu sve dok ne izađe sunce, a zatim klanjanje dva rekata	«Ko klanja sabah u džematu, a zatim sjedne spominjući Allaha sve dok ne izađe sunce, a potom klanja dva rekata, imat će nagradu poput nagrade za hadždž i umru – potpunu, potpunu, potpunu.»
30.	Ko se probudi da klanja noću i probudi svoju suprugu	«Ko se probudi noću, pa probudi svoju suprugu da klanjaju dva rekata zajedno, bit će upisani među one koji mnogo Allaha spominju i one (žene) koje mnogo Allaha spominju.»
31.	Ko bude imao namjeru klanjati noću, ali ga san nadvlada	«Svakom čovjeku koji inače klanja noću, pa ga san nadvlada, Allah će upisati nagradu za njegov namaz, a san će mu biti sadaka.»
32.	Dova onoga ko se probudi noću	«Ko se probudi noću pa kaže: \`La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej\`in kadir, el-hamdulillahi ve subhanallahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber, ve la havle ve la kuvvete illa billahi\`, a potom kaže: \`Allahu, oprosti mi\`, ili bude za nešto zamolio, bit će mu uslišano. Ako uzme abdest pa klanja, njegov namaz će biti primljen.»
33.	Subhanallahi vel-hamdu lillahi vallahu ekber (33 puta) i završavanje riječima la ilahe illallahu vahdehu... poslije svakog obaveznog namaza	«Ko izgovori \`subhanallahi\` poslije svakoga namaza 33 puta, i \`elhamdulillahi\` 33 puta i \`Allahu ekber\` 33 puta – to je 99, a stoti put rekne \`la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej\`in kadir – bit će mu oprošteni grijesi makar ih bilo poput morske pjene.»
34.	Učenje Ajetul-Kursijje nakon svakog obaveznog namaza	«Ko prouči Ajetul-Kursijju nakon svakog propisanog namaza, spriječit će ga da uđe u Džennet samo smrt.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
35.	Obilazak bolesnog	«Svakog muslimana koji posjeti bolesnika jutrom, blagoslovit će sedamdeset hiljada meleka sve dok ne omrkne, ako ga obiđe navečer, blagoslovit će ga sedamdeset hiljada meleka sve dok ne osvane i imat će potok u Džennetu.»
36.	Ko kaže riječi tevhida i na njima umre	«Svaki rob koji kaže `la ilahe illallah`, a potom umre na tim riječima, ući će u Džennet.»
37.	Ko utješi unesrećenog	«Ko utješi unesrećenog imat će nagradu poput njegove. Svakog muslimana koji utješi svoga brata u njegovoj nedaći, Allah će zaodjenuti u odoru počasti.»
38.	Kupanje mrtvoga i sakrivanje njegovih mahana	«Ko okupa mejita i sakrije njegove mahane, Allah će mu oprostiti četrdeset puta.»
39.	Klanjanje dženaze-namaza, te slijeđenje dženaze do mezarja sve dok mrtvi ne bude ukopan	«Ko bude prisustvovao dženazi dok se ona klanja, njemu pripada jedan kirat. Ko bude prisustvovao sve dok se ne ukopa mejit, pripadaju mu dva kirata. Rečeno je: `Šta su dva kirata?` Reče: `Poput dva velika brda.»` Ibn Omer reče: «Nemarni smo bili prema mnogim kiratima.»
40.	Izgradnja džamija radi Allaha Uzvišenog	«Ko izgradi džamiju radi Allaha, pa makar bila poput ptičijeg gnijezda, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.»
41.	Udjeljivanje	«Svakoga dana kada robovi osvanu, spuste se dva meleka i jedan od njih kaže: `Allahu, povećaj onome ko troši`, a drugi kaže: `Allahu, uskrati onome ko ne troši.»`

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
42.	Sadaka	«Sadaka neće umanjiti imetak. Allah će oprostom povećati robu samo ponos. Neće se niko poniziti radi Allaha a da ga Allah neće uzdići. Jedan dirhem je pretekao stotinu hiljada dirhema.» Rekoše: «Allahov Poslaniče, kako?» Reče: «Čovjek je imao dva dirhema, pa jedan zadržao, a jedan udijelio kao sadaku, a drugi čovjek je imao mnogo imetka, pa je uzeo iz njegovog mnoštva stotinu hiljada pa podijelio ga kao sadaku.»
43.	Posudba bez kamate	«Svaki musliman koji drugom muslimanu posudi dva puta, kao da mu je jedanput udijelio sadaku.»
44.	Oprost duga onome ko je u teškoći	«Neki čovjek je drugim ljudima davao pozajmice, pa bi svome slugi rekao: `Kada dođeš do onoga ko je u teškom stanju, zaobiđi ga, pa možda Allah nama tako pređe preko grijeha.` Susreo je Allaha, pa mu je On prešao preko grijeha.»
45.	Postiti jedan dan na Allahovom putu	«Ko bude postio jedan dan na Allahovom putu, Allah će njegovo lice udaljiti od Vatre sedamdeset godina.»
46.	Postiti tri dana u svakom mjesecu, dan Arefata i Ašure	«Postiti tri dana u svakom mjesecu isto je kao postiti cijelu godinu.» Upitan je o postu na dan Arefata, pa je rekao: «Briše grijehe iz prošle i naredne godine.» Upitan je o postu na dan Ašure, pa je rekao: «Briše grijehe iz prošle godine.»
47.	Postiti šest dana ševvala	Ko isposti ramazan, a zatim ga poprati sa postom šest dana ševvala, kao da je postio cijelu godinu.»
48.	Teravih-namaz sa imamom sve dok ne završi	«Kada čovjek klanja za imamom sve dok imam ne ode, upisano mu je klanjanje cijele noći.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
49.	Primljen hadždž	«Ko obavi hadždž, a nije spolno općio ili ružno govorio, vratit će se (bez grijeha) kao u danu kada ga je majka rodila.» «Za primljen hadždž nema druge nagrade osim Dženneta.»
50.	Umra u ramazanu	«Umra u ramazanu jednaka je hadždžu ili hadždžu sa mnom.»
51.	Dobra djela u deset prvih dana mjeseca zul-hidždžeta	«Nema dana u kojima je djelo draže Allahu od ovih dana» – mislio je na deset dana zul-hidždžeta. Rekoše: «Allahov Poslaniče, pa čak i od džihada na Allahovom putu?» Reče: «Pa čak i od džihada na Allahovom putu, osim čovjeka koji ode u borbu sa svojim imetkom, pa se ni sa čim ne vrati.»
52.	Kurban	Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekli su: «Allahov Poslaniče, šta su ovi kurbani?» Reče: «Sunnet vašega oca Ibrahima.» Upitaše: «Šta nama pripada, Allahov Poslaniče, od nagrade?» Reče: «Za svaku dlaku imate nagradu.» Upitaše: «Je li to za vunu, Allahov Poslaniče?» Reče: «Za svaku dlaku na vuni imate jednu nagradu.[1]»

1 Šejh Albani ovaj hadis smatrao apokrifnim, u Sahih „Et-Tergibu" br. 672 ili u „Silsiletu-l-ehadisid-daifa" br. 527, a ima učenjaka koji su smatraju da ne postoji vjerodostojan hadis koji ukazuje na vrijednost klanja kurbana

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
53.	Ispravan nijjet dovodi vjernika na visoke stepene u Džennetu, uz činjenje djela prema mogućnostima	«Primjer ovog ummeta je kao primjer četiri čovjeka: čovjeka kojem je Allah da imetak i znanje, pa on postupa po svome znanju i troši imetak na ispravan način; čovjeka kojem je Allah dao znanje, ali mu nije dao imetak, pa on govori: `Da imam koliko ima i ovaj, radio bih ono što i on radi.` Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: `Njih dvojica su isti u nagradi`; čovjeka kojem je Allah dao imetak, ali mu nije dao znanje, pa je nemaran u pogledu svoga imetka i dijeli ga u svrhe u koje ga ne treba dijeliti; čovjeka kojem Allah nije dao ni znanja ni imetka, pa govori: `Da imam koliko ima i ovaj, radio bih ono što i on radi.` Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: `Oni su jednaki u teretu koji nose.»`
54.	Nagrada i vrijednost alima	«Prednost alima nad pobožnjakom je kao moja prednost nad vašim najnižim.» Potom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «Uistinu Allah, Njegovi meleki, stanovnici nebesa i Zemlje, pa čak i mrav u mravinjaku, pa i riba, donose blagoslov na onoga ko ljude podučava dobru.»
55.	Nagrada šehida	«Šehid kod Allaha ima šest odlika: oprosti mu se čim mu poteče krv, vidi svoje mjesto u Džennetu, biva zaštićen od patnje u kaburu, bit će siguran od velikog užasa, na glavu mu se stavlja kruna počasti, jedan dijamant na njoj bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu, oženit će se sa sedamdeset dvije hurije, bit će mu dato da se zalaže za sedamdeset svojih bližnjih srodnika.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
56.	Ranjavanje na Allahovom putu	«Neće niko biti ranjen na Allahovom putu, a Allah najbolje zna ko biva ranjen na Njegovom putu, a da neće doći na Sudnji dan, a sa njegovog lica će teći krv, boja će biti boja krvi, a miris, miris mošusa.»
57.	Bdijenje na linijama fronta	«Jedan dan bdijenja na frontu na Allahovom putu bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu, a mjesto biča jednog od vas u Džennetu bolje je od dunjaluka i svega što je na njemu.»
58.	Ko opremi borca na Allahovom putu	«Ko opremi borca na Allahovom putu, i on se bori. Ko zamijeni borca u brizi za njegovom porodicom, i on se bori.»
59.	Zamoliti iskreno Allaha za nagradu šehida	«Ko Allaha istinski zamoli da bude šehid, Allah će ga staviti na stepene šehida pa makar umro u svojoj postelji.»
60.	Plač iz bojazni od Allaha i stražarenje na Njegovome putu	«Dva oka neće dodirivati vatra: oko koje bude plakalo iz bojazni od Allaha i oko koje zanoći stražareći na Allahovom putu.»
61.	Iskušenje	«Neće muslimana zadesiti zamor, bolest, briga, tuga, uznemirenost niti potištenost, pa čak i trn koji ga ubode, a da mu Allah time neće pobrisati neke grijehe.»
62.	Oslanjanje na Allaha, kauterizacija, traženje učenja rukje i sujevjerje	Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, prikazani su narodi u snu i vidio je svoj ummet, a među njima je bilo sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa ili kazne, a oni su: oni koji ne spaljuju rane, ne traže da se uči rukja i nisu sujevjerni, a na svoga Gospodara se oslanjaju.»
63.	Nagrada za one kojima su umrla maloljetna djeca	«Svakog muslimana kome umre troje djece koja nisu dostigla punoljetstvo, Allah će uvesti u Džennet iz Svoje obilne milosti prema njima.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
64.	Gubitak vida i strpljenje u tome	Allah kaže: «`Kada Svoga roba iskušam gubitkom dva mu draga oka, pa se on strpi, Ja ću mu kao naknadu za njih dati Džennet.»
65.	Ostaviti nešto iz bogobojaznosti	«Nećeš nešto ostaviti bojeći se Allaha, azze ve dželle, a da ti Allah neće dati bolje od toga.»
66.	Čuvanje spolnog organa i jezika	«Ko mi garantuje za ono što je izmedu dvije vilice i izmedu dvije noge, ja mu garantujem Džennet» (tj. jezik i spolni organ).
67.	Učenje bismille prilikom ulaska u kuću i prilikom jela	«Kada čovjek uđe u svoju kuću spominjući Allaha pri ulasku i pri uzimanju hrane, šejtan rekne: `Vi nemate ni prenoćišta ni večere.` A kada uđe i pri ulasku ne spomene Allaha, šejtan rekne: `Dobili ste prenoćište`, a kada ne spomene Allaha prilikom uzimanja hrane, kaže: `Dobili ste prenoćište i večeru.»`
68.	Zahvala Allahu poslije jela i pića, te oblačenje nove odjeće	«Ko bude jeo hranu pa kaže: `Hvala Allahu Koji me je nahranio ovim i opskrbio me bez moje moći i snage`, bit će mu oprošteni prethodni grijesi.» «Kada nešto popije pa kaže: `Hvala Allahu Koji me je napojio ovim...»` «Kada obuče novu odjeću kaže: `Hvala Allahu Koji me je obukao ovim.»`
69.	Ko želi da mu Allah olakša tegobe njegovoga posla	Fatima je upitala Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da joj pribavi slugu, pa je njoj i Alijju rekao: «Hoćete li da vam ukažem na ono što je bolje od toga što ste me pitali? Kada legnete u postelju, recite `Allahu ekber` 34 puta, `subhanallahi` 33 puta i `elhamdulillahi` 33 puta. To vam je bolje od sluga.»
70.	Dova prije spolnog odnosa	«Kada neko od vas želi da priđe svojoj supruzi, pa kaže: `Bismillahi, allahumme džennibneš-šejtane ve džennibiš-šejtane ma rezaktena`, pa ukoliko im bude suđeno da tada dobiju dijete, šejtan mu neće nikako moći nauditi.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
71.	Lijep odnos prema kćerkama	«Ko bude iskušan nečim u pogledu ovih kćerki, pa lijepo prema njima bude postupao, bit će mu zastor od Vatre.»
72.	Da žena udovolji mužu	«Kada žena klanja pet obaveznih namaza, posti mjesec ramazan, sačuva svoj spolni organ i bude se pokoravala mužu, bit će joj rečeno: 'Uđi u Džennet na koja god džennetska vrata želiš.»' «Koja god žena umre, a suprug bude njome zadovoljan, ući će u Džennet.»
73.	Održavanje rodbinskih veza	«Koga raduje da mu se opskrba dadne u obilju i da se zadugo o njemu govori, neka održava rodbinske veze.»
74.	Skrbljenje o jetimu	«Ja i skrbnik jetima bit ćemo u Džennetu kao ova dva», pa je sastavio kažiprst i srednji prst.
75.	Ko pomaže udovicama i siromasima	«Onaj ko izdržava i izvršava potrebe udovica i nevoljnika je kao mudžahid na Allahovom putu, ili kao onaj koji klanja noću, a posti danju.»
76.	Lijepo ponašanje	«Vjernikputemlijepogponašanjamože dostići stepen postača i klanjača.» «Ja garantujem kuću u najuzvišenijem dijelu Dženneta onome ko ima lijep ahlak.»
77.	Samilost i brižnost prema stvorenjima	«Allah će se od Svojih robova smilovati milostivima.» «Smilujte se onima na Zemlji, smilovat će vam se Onaj Koji je na nebesima.»
78.	Željeti dobro muslimanima	«Neće od vas niko vjerovati sve dok svome bratu ne bude želio ono što želi samome sebi.»
79.	Stid	«Stid donosi samo dobro.» «Stid je dio imana.» «Četiri su stvari običaji poslanika: stid, mirisanje, čišćenje zuba misvakom i brak.»

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
80.	Nazivanje selama	«Neki čovjek došao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: «Es-selamu alejkum.» Vjerovjesnik je rekao: «Deset.» Potom je došao drugi i rekao: «Es-selamu alejkum ve rahmetullah», pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: «Dvadeset.» Potom je došao sljedeći i rekao: «Es-selamu alejkum ve rahmetullahu ve berekatuhu.» Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: «Trideset»», tj. dobrih djela.
81.	Rukovanje pri susretu	«Svakoj dvojici muslimana koja se suretnu pa se rukuju, Allah će oprostiti prije nego se rastanu.»
82.	Odbrana časti muslimana	«Ko bude branio čast svoga brata, Allah će sačuvati njegovo lice od Vatre na Sudnjem danu.»
83.	Ljubav i druženje sa dobrima	«Ti ćeš biti sa onim koga voliš.» Enes je rekao: «Ashabi se nisu ničemu više obradovali kao što su se obradovali ovom hadisu.»
84.	Oni koji se vole u ime Allaha	«Allah, azze ve dželle, kaže: «Onima koji su voljeli u ime Moje Uzvišenosti pripadaju minberi od nura. Na tome će im zavidjeti i vjerovjesnici i šehidi.»
85.	Ko bude uputio dovu za brata muslimana!	«Ko bude uputio dovu za svoga brata kada je on odsutan, zaduženi melek kaže: «Amin, i tebi isto pripada.»`
86.	Traženje oprosta za vjernike i vjernice	«Ko bude tražio oprosta za vjernike i vjernice, Allah će mu za svakog vjernika i vjernicu upisati jedno dobro djelo.»
87.	Ko uputi na dobro	«Ko ukaže na dobro, imat će nagradu kao i onaj ko ga učini.»
88.	Uklanjanje smetnje sa puta	«Vidio sam čovjeka kako hoda po različitim predjelima Dženneta radi drveta koje je posjekao sa sredine puta, jer je pravilo smetnje ljudima.»

IZREKE I DJELA ZA KOJE SE SPOMINJU VELIKE NAGRADE

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
89.	Istrajnost u dobru	«Allahu neće dosaditi dok vama ne dosadi.» «Najdraža djela Allahu su ona koja najduže traju, pa makar bila malena.»
90.	Ostavljanje rasprave i laži Obuzdavanje srdžbe	«Ja garantujem kuću u podnožju Dženneta onome ko ostavi raspravu pa makar bio u pravu, i kuću u sredini Dženneta onome ko ostavi laž, pa makar se i šalio.»
91.	Obuzdavanje srdžbe	«Ko obuzda srdžbu kada može da je sprovede, Allah će ga na Sudnjem danu pozvati pred svim stvorenjima i dat će mu da odabere koju huriju želi.»
92.	Spomen po dobru ili zlu	«Koga pohvalite po dobru, obavezan mu je Džennet, a koga budete spominjali po zlu, obavezan mu je Džehennem. Vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji.»
93.	Olakšati muslimanu i sakriti njegove mahane	«Ko otkloni od vjernika kakvu ovodunjalučku tegobu, Allah će od njega otkloniti jednu od tegoba na Sudnjem danu.» «Ko olakša čovjeku koji je u poteškoći, Allah će mu olakšati i na dunjaluku i na ahiretu.» «Ko prikrije grijehe muslimana, Allah će prikriti njemu i na dunjaluku i na ahiretu.» «Allah pomaže Svome robu sve dok on pomaže svome bratu.»
94.	Željeti učiniti dobro ili loše djelo	«Ko bude imao namjeru da uradi dobro, pa ga ne uradi, Allah će mu upisati jedno potpuno dobro djelo. Ako bude imao namjeru da ga uradi, pa ga uradi, Allah će mu upisati od deset do sedamsto, pa i više umnogostručenih djela.» «Ko bude htio uraditi loše djelo, pa ga ne uradi, Allah će mu upisati jedno potpuno dobro djelo. A ko bude htio da ga učini, pa ga i učini, Allah će mu upisati samo jedno loše djelo.»

	Dobro djelo ili izreka	Nagrada u sunnetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
95.	Oslanjanje na Allaha	«Da se vi oslanjate na Allaha istinskim oslanjanjem, opskrbio bi vas kao što opskrbljuje ptice – one ujutro polijeću praznih, a navečer se vraćaju punih stomaka.»
96.	Davanje prednosti ahiretu	«Kome ahiret bude glavni interes, Allah će mu dati bogatstvo u srcu, objediniti njegovu snagu i dunjaluk će mu doći ponizno.»
97.	Pravedan vladar, mladić koji se veže za džamiju, ljubav u ime Allaha	«Sedmericu će Allah staviti u Svoj hlad na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog: pravednog vladara, mladića koji je odrastao u ibadetu svome Gospodaru, čovjeka čije je srce vezano za džamiju, dvojicu ljudi koji su se zavoljeli u ime Allaha, radi Njega su se sastajali i rastajali, čovjeka koga neka ugledna i lijepa žena pozove na blud, a on kaže: `Ja se bojim Allaha`, čovjeka koji dadne sadaku pa je sakrije tako da njegova ljevica ne zna šta je dala desnica, i čovjeka koji u osami spomene Allaha, pa mu oči zasuze.»
98.	Pravedni u svakome pitanju	«Pravedni će kod Allaha biti na minberima od svjetlosti na pohvalnoj poziciji kod Milostivog, a obje Njegove ruke su desne. To su oni koji su pravedni u svojim presudama, porodicama i u onome nad čime su imali ovlasti.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
1.	Oholost	«Neće u Džennet ući onaj u čijem srcu bude trunčica oholosti.» «Oholost je: odbacivanje istine i potcjenjivanje ljudi.»
2.	Pretvaranje i želja za reputacijom	«Ko se bude isticao radi reputacije, Allah će ga obrukati. Ko se bude pretvarao, Allah će pokazati ono što krije u svojoj duši.»
3.	Razvratan govor	«Najgori ljudi po stepenu kod Allaha na Sudnjem danu bit će oni koje drugi ljudi izbjegavaju štiteći se od njihovog razvratnog govora.»
4.	Laž	«Teško onome koji priča priče kako bi nasmijao ljude i iznosi laži. Teško njemu! Teško njemu!»
5.	Grijesi i smutnje	«Smutnje će biti izložene srcima kao što su na hasuri poredane slamčice. Koje god srce poprimi smutnju, na njemu se pojavi crna tačka.»
6.	Špijuniranje	«Ko bude prisluškivao govor ljudi, a oni ga preziru, na Sudnjem danu će se sipati zagrijano olovo u njegovo uho.»
7.	Slikanje	«Najgori ljudi po kazni na Sudnjem danu bit će oni koji su slikali.» «Meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas ili slika.»
8.	Prenošenje tuđih riječi	«Neće u Džennet ući nemmam – prenosilac tuđih riječi.» Nemimet znači prenositi tuđe riječi s ciljem pravljenja nereda.
9.	Ogovaranje	«Znate li šta je ogovaranje?» Rekli su: «Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.» Reče: `Da spomeneš svoga brata po onome što prezire.»
10.	Proklinjanje	«Proklinjanje vjernika je kao njegovo ubistvo.» «Proklinjači neće biti zalagači, niti svjedoci na Sudnjem danu.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
11.	Otkrivanje tajne	«Najgori čovjek po svojoj poziciji na Sudnjem danu je onaj koji povjeri svojoj ženi određene stvari, a i ona njemu, a zatim on obznani njenu tajnu.»
12.	Izlazak namirisane žene iz kuće	«Svako oko čini blud (tj. koje gleda u zabranjeno), a kada se žena namiriše, pa prođe pored mjesta okupljanja muškaraca, ona je takva i takva (tj. bludnica).»
13.	Optužiti muslimana za kufr	«Koji god čovjek kaže svome bratu: `Nevjerniče`, jedan od njih je na sebe navukao nevjerstvo. Bit će onako kako je rekao, a u suprotnom će se na njega vratiti.»
14.	Pripisivanje nekom drugom ocu	«Ko se bude pripisivao drugom ocu mimo svoga, znajući to, Džennet mu je zabranjen.» «Ne odričite se svojih očeva, jer onaj ko se odrekne svoga oca, to je nevjerstvo.»
15.	Zastrašivanje muslimana	«Nije dozvoljeno muslimanu da zastraši muslimana.» «Ko bude uperio prema svome bratu oštar predmet, meleki ga proklinju sve dok ga ne spusti.»
16.	Nazivanje munafika i fasika gospodom	«Nemojte govoriti munafiku da je gospodin, ako je on gospodin, onda ste vi izazvali srdžbu svoga Gospodara.»
17.	Posjećivanje kabura od strane žena	«Allah je prokleo one koji mnogo posjećuju kabure.» Ummu Atije, radijallahu anha, rekla je: «Zabranjeno nam je da slijedimo dženaze, ali ta zabrana nije bila sasvim čvrsta.»
18.	Da žena izbjegava muža	«Kada muž pozove svoju ženu u postelju, pa ona odbije doći, meleki je proklinju sve dok ne osvane.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
19.	Varanje podanika	«Svakom robu kome Allah dadne na povjerenje podanike, pa on jednog dana umre varajući ih, Allah mu je zabranio ulazak u Džennet.»
20.	Davanje fetvi bez znanja	«Ko bude davao fetve bez znanja, snosit će grijeh za onoga kome je dao fetvu.»
21.	Da žena traži razvod braka	«Koja god žena zatraži od svoga muža razvod, bez ikakvog povoda, zabranjen joj je miris Dženneta.»
22.	Vješanje zvona	«Meleki ne prate družinu s kojom se nalazi pas ili zvono.» «Zvono je šejtanska svirala.»
23.	Izostavljanje džume iz nemara	«Ko izostavi džumu tri puta iz nemara, Allah će mu zapečatiti srce», tj. bez opravdanja.
24.	Uzurpiranje tuđe zemlje	«Ko otuđi nepravedno pedalj tuđe zemlje, Allah će ga natovariti na Sudnjem danu sa sedam zemalja.»
25.	Govor koji srdi Allaha	«Rob izgovori neku riječ iz srdžbe, ne razmišljajući o njoj, pa se s njome strovali u Džehennem sedamdeset godina.»
26.	Mnogovo govoriti ne spominjući Allaha	«Nemojte mnogo pričati ne spominjući Allaha. Mnoštvo govora bez spomena Allaha čini srce okrutnim.»
27.	Uplitanje tuđe kose	«Allah je prokleo onu koja upliće i onu koja traži da joj se upliće tuđa kosa, onu koja tetovira i koja traži da se tetovira.»
28.	Međusobno izbjegavanje muslimana	«Nije dozvoljeno vjerniku da izbjegava svoga brata više od tri dana.» «Ko izbjegava svoga brata godinu dana, kao da mu je prosuo krv.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
29.	Oponašati suprotan spol	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je žene koje oponašaju muškarce i muškarce koji oponašaju žene.»
30.	Tražiti povrat poklona	«Onaj ko traži povrat svoga poklona nalik je psu koji povrati, a zatim počne jesti ono što je povratio.» «Nije dozvoljeno čovjeku da dadne nešto ili pokloni, pa da to ponovo traži da mu se vrati.»
31.	Tražiti znanje radi dunjaluka	«Ko bude učio kakvo znanje kojim se traži Allahovo zadovoljstvo, a ne bude ga naučavao osim da bi postigao neki ovodunjalučki cilj, neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.»
32.	Gledati u zabranjeno	«Sinu Ademovom propisan je njegov udio u zinaluku i on će to neizostavno postići. Blud očiju je pogled, blud ušiju je slušanje, blud jezika je govor, blud ruke je dodirivanje, blud noge je koračanje, srce teži i priželjkuje, spolni organ potvrđuje ili poriče.»
33.	Osamljivanje sa ženom tuđinkom	«Neće se niko od vas osamiti sa tuđom ženom a da im šejtan neće biti treći.»
34.	Udaja žene bez odobrenja staratelja	«Koja god se žena uda bez odobrenja svog staratelja, njen brak je neispravan, njen brak neispravan, njen brak je neispravan.»
35.	Vjenčanje zvano «šigar»	«Zabranio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, brak šigar.» Šigar znači da čovjek uda svoju kćer pod uvjetom da drugi uda svoju kćer, obostrano bez vjenčanog dara.»
36.	Željeti ugled kod ljudi djelima islama	«Uzvišeni kaže: `Ja sam najpreči da Mi se ne čini širk. Ko uradi kakvo djelo u kojem Meni nekoga pripiše, Ja ostavim i njega i njegov širk.»`

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
37.	Putovanje žene bez mahrema	«Nije dozvoljeno ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan da putuje na razdaljinu koliko je jedan dan, osim sa bliskim srodnikom.»
38.	Naricanje	«Za kime se bude naricalo bit će kažnjen zbog tog naricanja na Sudnjem danu.» «Mrtvi se kažnjava u svome kaburu zbog naricanja za njim.»
39.	Uznemiravanje klanjača	«Ko pojede crni ili bijeli luk, ili prasu, neka se ne približava našem mesdžidu, jer meleki osjećaju neugodnost od onoga od čega neugodnost osjećaju i ljudi.»
40.	Zaklinjati se drugima mimo Allaha	«Ko se zakune nekim drugim mimo Allaha počinio je nevjerstvo ili širk.» «Ko se zaklinje, neka se zaklinje Allahom ili neka šuti.»
41.	Lažna zakletva	«Ko otuđi nepravedno pedalj tuđe zemlje, Allah će ga natovariti na Sudnjem danu sa sedam zemalja.»
42.	Zaklinjanje pri prodaji	«Čuvajte se mnogog zaklinjanja u prodaji zato što se njome proda, a zatim se poništi (bereket).» «Zakletva kojom se proda roba poništava bereket.»
43.	Oponašanje nevjernika	«Ko oponaša jedan narod, on je njihov.» «Nije od nas ko oponaša druge.»
44.	Pakost	«Čuvajte se zlobe, jer zloba jede dobra djela kao što vatra jede suho granje» , ili je rekao: «travu».
45.	Izgradnja džamija na kaburima	Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se gipsa (popločava) kabur, da se na njemu sjedi ili da se na njemu pravi građevina.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
46.	Prevara i obmana	«Kada Allah na Sudnjem danu sabere prve i potonje, svakom varalici će se podići zastava, pa će se reći: `Ovo je prevara tog i tog.»`
47.	Sjediti na kaburu	«Da neko od vas sjedne na žeravicu, pa mu ona spali odjeću i oprži njegovu kožu, bolje mu je nego da sjedne na kabur.»
48.	Žalost za mrtvima	«Nije dozvoljeno ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan da žali za mrtvim više od tri dana, osim za mužem.»
49.	Prositi bez potrebe	«Kunem se na tri stvari: ispričat ću vam priču pa je dobro upamtite... Neće rob otvoriti vrata prosjačenja a da mu Allah neće otvoriti vrata siromaštva.»
50.	Nadmetanje u trgovini bez namjere kupovine	«Neće građanin prodavati nomadu, nemojte se nadmetati u trgovini, niti će čovjek prodavati nešto kada je njegov brat već to prodao.»
51.	Objaviti nestanak jahalice u džamiji	«Ko čuje čovjeka koji objavljuje u džamiji da je izgubio određenu stvar, neka kaže: `Allah ti je ne vratio`, jer džamije nisu građene radi toga.»
52.	Prolaziti ispred klanjača	«Da zna onaj koji prolazi ispred klanjača koliki grijeh snosi, bilo bi mu bolje da stoji četrdeset nego da prođe ispred njega.»
53.	Ostavljanje ikindija-namaza	«Ko izostavi ikindija-namaz, propala su njegova djela.»
54.	Neredovno obavljanje namaza	«Ugovor koji je između nas i njih je namaz, pa ko ga ostavi, počinio je nevjerstvo.» «Između čovjeka i širka i kufra je ostavljanje namaza.»
55.	Poziv u zabludu	«Ko bude pozivao u zabludu, snosit će grijehe poput grijeha onih koji ga budu slijedili. Time se njihovi grijesi neće ništa umanjiti.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
56.	Zabrane prilikom pijenja	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se pije iz direktno iz mješine. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao je pijenje stojeći. Zabranio je puhanje u piće.
57.	Piti iz zlatnog i srebrenog posuđa	«Nemojte piti iz zlatnog i srebrnog posuđe, nemojte oblačiti svilu i dibadž, jer to njima (nevjernicima) pripada na dunjaluku, a vama na ahiretu.»
58.	Piti lijevom rukom	«Neka niko od vas ne jede lijevom rukom, niti njome pije, jer šejtan jede i pije lijevom rukom.»
59.	Prekidanje rodbinskih veza	«U Džennet neće ući onaj koji prekida rodbinske veze.»
60.	Izostavljanje salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	«Neka je ponižen čovjek u čijem prisustvu budem spomenut a on ne donese salavat na mene.» «Škrtac je onaj u čijem prisustvu budem spomenut pa ne donese salavat na mene.»
61.	Izvještačeno pričanje	«Najmrži i najudaljeniji od mene na Sudnjem danu bit će izvještačeni brbljivci, oni koji pričaju punih usta da istaknu svoju retoričnost i oni koji bespotrebno naširoko pričaju razvlačeći ustima.»
62.	Držanje pasa	«Ko bude držao psa, osim lovačkog ili onoga koji čuva stoku, svaki dan mu se od nagrade umanjuju dva kirata.»
63.	Kažnjavanje životinja	«Jedna žena je kažnjena zbog mačke koju je zatvorila sve dok mačka nije nije umrla, pa je zbog nje ušla u Vatru.» «Ne uzimajte za cilj gađanja (iz igre) ništa što ima dušu.»

STVARI O KOJIMA SE NAVODI ZABRANA, KAO I ZABRANA NJIHOVOG ČINJENJA

	Zabranjena stvar	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
64.	Kamata	Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proklco je onoga ko uzima kamatu i onoga ko je daje.» «Dirhem od kamate koji čovjek svjesno pojede teži je nego trideset i šest puta počiniti blud.»
65.	Notorni alkoholizam	«U Džennet neće ući hronični alkoholičar, onaj ko vjeruje u sihr i onaj ko prekida rodbinske veze.»
66.	Borba protiv Allahovih evlija	Allah Uzvišeni kaže: «Ko bude neprijatelj Mom evliji, Ja mu najavljujem rat.»
67.	Ubijanje nemuslimana u muslimanskim državama	«Ko bespravno ubije osobu s kojom je sklopljen ugovor, neće osjetiti miris Dženneta, a miris Dženneta se prostire stotinu godina.»
68.	Uskratiti nasljedniku njegovo nasljedstvo	«Ko isključi svog nasljednika iz nasljedstva, Allah će ga isključiti iz nasljedstva Dženneta na Sudnjem danu.»
69.	Davanje prednosti dunjaluku	«Kome dunjaluk bude interes, Allah će mu siromaštvo dati medu očima, njegovu snagu rastočiti, a doći će mu dunjaluka onoliko koliko mu je određeno.»

SADRŽAJ

TEFSIR POSLJEDNJA TRI DŽUZA ČASNOG KUR'ANA

VAŽNI PROPISI ZA SVAKOG MUSLIMANA